

MEDYA

AYLIK HABER•İNCELEME•YORUM DERGİSİ

SAYI: 3 / HAZİRAN 1988 FİYATI: 1500 TL (KDV DAHİL)

GÜNEŞİ

Direnış duvarları aştı
Analar Kendini
Yakıyor

Irak Kürdistan Cephesi Oluşturuldu

Mehdi ZANA ve
Mehmet CİBRAN haykırdı:
Kürtçe Savunma Hakkı İstiyoruz...

Yurtsever-Devrimci-Demokrat Kamuoyuna Çağrı

Medya Güneşi, ülkemizin göklerine musallat olmuş kara bulutları dağıtmak için çıktı. Bunu çok iyi bilen egemen güçler, dergimizi çok yönlü bir ablukaya almış durumdadır. Birinci sayımızdan sonra, ikinci sayımızda toplatıldı. Ayrıca dağıtım holdingleri “kontenjan dolu” gerekçesiyle dergimizi dağıtmamaktadır. Ekonomik olarak ayakta kalacak gücümüz gittikçe azalmaktadır. Bu sayımızla birlikte, bir yardım kampanyası açıyoruz. Ekonomik desteğinizi bekliyoruz. Bunun dışında tüm yurtsever, demokrat, devrimci insanlarımızı dergimize karşı yürütülen kuşatma politikasına inat, abone olmaya çağırıyoruz. Bu konuda yardımcı olmak isteyen insanlarımızın bağışlarını banka hesap no'muza yatırmalarını istiyoruz.

Ayrıca dergimizin ulaşamadığı yerlerdeki yurtsever insanlarımızdan derginin satışında bize yardımcı olmalarını istiyoruz. Ekonomik destekle birlikte, değişik konularda yazıları da özellikle bekliyoruz. Bu sorun da ekonomik sorun kadar önem taşımaktadır. Şiir, resim, fotoğraf, araştırma gibi her alanda yardım bekliyoruz. Kısacası bütün insanlarımızı, Medya Güneşi'mize can vermeye, kan vermeye, yaşatmaya çağırıyoruz. Yapacağınız destek ve dayanışma için şimdiden teşekkür ediyoruz.

MEDYA GÜNEŞİ

- **Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:** Cemal Özçelik • **Yönetim Yeri ve Adresi:** Işık Sokak Işık Han No:33 Sultanahmet/İSTANBUL • **P.K.:** 1043 • **Posta Kodu:** 34437 Sirkeci/İST.
- **Abone Koşulları:** Yurt içi: Yıllık 15.000 TL (Türkiye İş Bankası A.Ş. Beyazıt şubesi Hesap No: 2082543)
- **Yurt dışı:** 7 DM Yıllık: 75 DM
- **Kapak Düzeni:** Fevzi Bilge
- **Diyarbakır şubesi:** Muzaffer Tekeş-İnönü Caddesi Kahraman İş Hanı Kat: 4 No: 33 DİYARBAKIR
- **Baskı:** KENT BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

• Bu sayımız.....	1
• Savrulmadan Akla Karayı Seçebilmek.....	3
• Frenleme Mekanizmasının Sosyal Tabiatı ve Perestrojkanın Devrimci Karakteri/ Dr. Sergey Kolesnikov	5
• 15-16 Haziran Direnişi/ Sinan Doğru	7
• Felsefe Üzerine (1)/ Cemal Özçelik	9
• Direniş Zindan Duvarlarını Aştı, Analar Kendini Yakıyor/ Salih Nurioglu	18
• Fatsa'yı Sadece Davada Yargılananlar mı Savunacak/ İbrahim Sevimli	19
• Uluslar ve Sömürgeler Sorunu/ Fırat Özgür	20
• Irak Kürdistan Cephesi Oluşturuldu/ Ahmet Cemal	27
• Halepçe Katliamına İlişkin İsveç Başbakanı ve Dışişleri Bakanı'nın Mektupları/ Mirza Bahtiyar	30
• Kişiliğin Geliştirilmesi ve Dil/ Yılmaz Peye	32
• Çağdaş Kürt Şairlerinden Ebdullah Peşew.....	34
• Mir Mehmet İsyani/ Ahmet Ömeroglu	36
• Siyasal Tarihimizden Bir Kesit/ B.Alan	41
• Mehdi Zana ve Mehmet Şeyhmus Cibran Haykırdı: Kürtçe Savunma Hakkı İstiyoruz!.....	48
• Sivilleşen Diyarbakır Askeri Cezaevi S.A.G. Günlüğü ve Gelişimi/ Mervan Sercan	49
• Diyarbakır'da İnsan Hakları ve Demokrasi Paneli.....	54
• Hastahaneler İşkencehanelerin Uzantılarıdır.....	56
• Diyarbakır Cezaevinde Bir Ses.....	57
• Şingirli Mehmet Sağdıç'ın Kürtçeyi Unutmasına Dair/ Mehmet Pıran	59
• Filistin'de Zafere Kadar Devrim/ Rıza Polat	62
• ANAP'ta Sonun Başlangıcı/ Aydın Yaman	66
• Kürt Pen-Merkezi Kuruldu/ Hüseyin Erdem	68
• "Güney Kürdistan'da Sürüp Giden Özgürlük Tutkusu" İle İlgili Bazı Açıklamalar.....	69
• Gençliğin Mücadelesi, Siyasal İktidar ve Sağ Basının Tutumu.....	71
• Okuyucu Mektupları.....	73

Bu Sayımız

Her çıkışımızda bir toplatma kararının haberini verir olduk. İlk sayımız toplatıldıktan sonra, ikinci sayımızda Behram AR-DA'nın "Güney Kürdistan'da Sürüp Giden Özgürlük Tutkusu" başlıklı yazısı gerekçe gösterilerek toplatıldı. Üstüste iki sayımızın da toplatılıp haklarında dava açılması bizleri alabildiğine zor durumda bırakmıştır. Toplatma kararlarının yarattığı ekonomik darbeye, yeni bir darbe daha eklenince, ekonomik olarak ayakta durmamız tümüyle güçleşti. Tekelci sermayenin elinde bulunan büyük dağıtım şirketlerinin dergimizin dağıtımını "kontenjanlarının doluluğu" gerekçesiyle kabullenmemeleri, politik bir tercihin ürünüdür.

Halkımızın ulusal demokratik mücadele mirasını, icazate yönelmeden, devrimci özüne dokunmadan, yasal olanakları sonuna değin kullanarak, bir ölçüde geleceğe taşımak ve günümüzle bütünleştirmekte önemli bir adım oluşturan bu çabamız, egemen güçlerin çıkarlarıyla çelişmekte, bu çıkar çelişkiside ekonomik, yasal vb. birçok saldırıyı beraberinde getirmektedir. Bu anlamda, toplatma kararlarıyla, ekonomik ve yasal açıdan büyük yükümlülüklerle karşı karşıya bırakılmak istenen, yükselen sesi boğulmak istenen dergimizin alındığı ablukaya, HÜR-DA ve GAMEDA'nın da katılıp, derginin geniş bir okuyucu kitlesine ulaşması önünde büyük bir engel oluşturması, bizlere büyük bir ekonomik darbe vurmaktadır. Egemen güçler elele verip, güneşimizi yok etmeye, ışınlarının karanlıkları aydınlatmasını sekteye uğratmaya çalışmaktadırlar. Halkımızın devrimci mücadele mirasını yok edemeyecekleri gibi, bize yöneltilen saldırılar da, yine halkımızın destek ve gücüyle boşa çıkarılacak, geri teptirilecektir.

Üstüste iki sayımızın toplatılmasını ve dağıtım tekellerinin dergimize karşı aldıkları tavrı protesto ediyor, okuyucularımızı, bu çalışmamızı yaşatmak için bizleri desteklemeye çağırıyoruz.

Anlayışımızın genel çizgilerini ilk sayımızda belirtmekle beraber, mücadeleyi bu güne taşıyan her adımı, yaşayana dair ne varsa gündemleştirmeyi, yurtsever güçlerimizin düşünsel perspektifini de yansıtmaya yönelik bir çalışmaya dönüştürmeyi istedik. Çıkan iki sayımızla da bunu bir ölçüde somutlamaya çalıştık. Açık söylüyoruz; dayanışma ve devrimci dostluğu politikamızın eksenine yerleştirmeyi gerçekliğe dönüştürmek çabamızdayız; dar çıkarları değil. Ülkemizin, halkımızın, tüm yurtsever insanlarımızın buna gereksinimi olduğu inancındayız.

Evet, bir yandan dar bir ekonomik potansiyele sahip olumsuz, bir yandan her sayı toplatılıp ekonomik açıdan büyük darbeler yememiz, öte yandan da dağıtım tekellerinin politik tercihine dayanan ve dergimizin dağıtımını kabullenmemekte somutlanan tavrı, her yere ulaşamamamız; bu durumun da dergimizin olası tirajını yarı yarıya hatta denebilir ki, üçte iki oranında düşürmesi ekonomik açıdan yediğimiz darbelerin en büyüğüne yol açmaktadır. Bütün bu ablukalara bir de kağıt zammının eklenmesi bizleri artık bu güçle ayakta duramayacak bir duruma getirmiştir. İşte, bütün bunların üstüste gelmesi ve dergiyi içerik olarak güçlendirmek amacıyla sayfa arttırımına da

yönelmemiz daha üçüncü sayımızda bir zam yapmamızı zorunlu kılmıştır. Okuyucularımız, ne kadar zor koşullarda çıktığımızı çok iyi bildiklerinden, bu zamandan dolayı bizlerin hoş görüleceğine eminiz.

Her sayımızda, destek çağrısında bulunuyor olmamız, hiç destek almadığımız anlamına gelmiyor. Aksine, ilk sayıda olduğu gibi, ikinci sayıda da bizleri gerçekten duygulandıran ve duygulandırdığı oranda da çalışma azmimizi, coşumuzu boyutlandıran bir dayanışma ve destekle üçüncü sayıya ulaştık. Dergimize ulaşan yüzlerce mektupta dile getirilenler, bu dostluk ve dayanışmanın en güzel ölçütüdür. Yurtiçinden, metropolden, yurtdışından, cezaevlerinden, kısaca her taraftan ve hemen hemen her anlayıştan insanlarımızın bizi desteklediklerini belirten bu mektupları, umudumuzu, devrimci mücadeledeki kararlılığımızı daha da çelikleştirmektedir.

İlk sayıda olduğu gibi ikinci sayımızda da teknik birçok hata, eksiklik ve yanlışlık tekrarlandı. Bunların hiçbiri de isteğimiz doğrultusunda oluşmamıştır.

Geçen sayımızın arka kapağında, LEYLA KASIM'la ilgili olarak hiçbir bilginin yeralmayışını büyük bir eksiklik olarak kabul ediyoruz. 13 Mayıs 1974'te henüz 17 yaşındayken, Irak sömürgecileri tarafından vahşice işkencelere maruz bırakıldıktan sonra idam edilen yiğit Kürt kıızı, kararlı ve cesur savaşçı Kürt peşmergesi Leyla Kasım Kürt halkının mücadele mirasının onurlu ve berrak bir yaşamda ifadesini bulan bir halkası, savaşımızda bir örnektir. Dileriz, bir ölçüde de olsa böylece hatamızı giderebildik.

Geçen sayıda, Behram ARDA'nın yazısındaki fotoğrafların birincisi Mesut Barzani ve Kürt peşmergelerine, ikincisi Celal Talabani'ye, üçüncüsü İran KDP lideri Kasımlo'ya dördüncüsü de Mehabat Kürt Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Qadi Muhammed ve general rütbesini alan Mustafa Barzani'ye aittir.

İkinci sayımızda, Şair Yılmaz Odabaşı'nın "Reşo Talan İklimi" adlı şiir kitabından alınan şiir imzasız olarak basıma girmiştir. Bu da tümüyle, irademiz dışında teknik bir yanlışlık sonucu oluşan bir hataydı. Sayın Yılmaz Odabaşı'ndan özür diliyor, bizleri hoşgöreceğine inanıyoruz.

İstanbul'da gerçekleştirilen, Halepçe Katliamı'nı protesto eyleminin haberi iki sayıdır teknik nedenlerle basına giremedi. Bu hatayı da belirterek hala güncelliğini koruyan bu tavrı kamuoyuna bir daha yansıtmayı bir görev biliyoruz.

Şimdi de okuyucularımızdan birkaç isteğimizi dile getirmek istiyoruz:

Dergiye gönderilen mektupların, mümkün olduğunca daktilo ile yazılarak gönderilmesi, daktilo olanağı yoksa, okunaklı bir şekilde yazılmasını okurlarımızdan istiyoruz.

Büyük dağıtım tekellerinin dergimizin dağıtımını almayışlarından dolayı, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da yurtsever insanlarımızdan dağıtım, satış ve abonelikte destek bekliyoruz. Bir çok ile ulaşamıyoruz. Ulaşamadığımız illerden bize yapılacak başvurular doğrultusunda oralara dergiye yolayıp yeni yeni yerlere ulaşmaya çalışacağız. Bu konuda, dergiye bulunduğu yere ulaştırmak isteyen arkadaşların şahsen veya açıklayıcı bir mektupla dergimize başvurmalarını bir daha belirtmek istiyoruz.

Değişik konularda okuyucularımızın düşüncelerini yansıtmak istiyoruz. Bunun için de herhangi bir konuda, tartışma ortamının yoğunlaştırılıp, insanlarımızın araştırmaya yönelmesine ivme kazandırması için, farklı perspektiflerde ele alınmış yazıları yayınlayacağımızı önemle belirtiyoruz. Tabii ki, der-

gide yayınlanan her yazının, herşeyden önce ve tümüyle sahibini bağladığını belirtmek istiyoruz. Bu doğrultuda, dergi çizgisiyle çakışsın çakışmasın (yazıda küfür bulunmaması şartıyla) değişik düşünceleri, gerek bugüne değin yayınlanan, gerekse bundan sonra yayınlanacak yazıların sorumluluğunun yazarına ait olduğunu belirtmek yayınlayacağımızı özellikle vurguluyoruz. (Sorumluluk kavramını "yasal" anlamdaki sorumluluk olarak ele almıyoruz, yazının içerdiği düşüncelere sahip çıkma sorumluluğudur kastettiğimiz.)

Dergiye mektup yollayan okuyucularımızın mektuplarını en geç her ayın 25'inde elimize geçecek şekilde postalamalarını belirtmek istiyoruz.

Gelelim bu sayımıza. "Savrulmadan akla kararı seçmek" olarak belirttiğimiz gündem yazısında, genel olarak Kürt halkının dostları ve düşmanlarının, Halepçe vb. konulardaki tavırını değerlendiren bir perspektifi yansıtıyoruz. Ayrıca, "Felsefe Üzerine" adlı çalışmanın, Diyalektik ve Tarihsel Maddecilikte ifadesini bulan Marksist Felsefenin toplu bir yorumuna dayalı olarak insanlarımızı araştırmaya yöneltecek ve bu konuda önemli bilgiler sunacak bir yapı içermesi, yazının bu ilk bölümüne olan ilgiyi arttıracığı inancını taşıyoruz.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ezen ulus sosyalistleri açısından yorumlanmasını ele alan "Uluslar ve Sömürge Sorunu" dizi yazısı, bu sayıda da devam ediyor.

Tarihimize ışık tutan bir çalışmayı içeren Mir Muhammed İsyani'yla ilgili bir çalışmayı yayınlıyoruz. Tarihimizin aydınlatılmamış her noktası, aydınlatılmak üzere bizleri beklemektedir. Bu anlamda, mücadele mirasımızın bir parçası olan bu isyani ele alan bu yazıyı yayınlıyoruz. İlgiyle okunacak bu tür yazıları bundan sonra da yayınlamaya çalışacağız.

Cezaevlerinden insanlarımızın gönderdiği mektuplarda açlık grevlerinin farklı boyutlarını ele alan yazılar yine bu sayımızda yer almaktadır.

Şairlerimiz köşesinde çağdaş Kürt Şairlerinden Ebdullah Peşew'in şiirleri ve yaşamından kesitler sunuyoruz.

Kürt gazetelerinin tarihsel yapısını ele alan yazının, beğeniyle okunacağı inancındayız.

15-16 Haziran direnişi de sayfalarımızda ele alınan bir değerlendirme yazısı.

Yeni bir sayıda buluşmak umuduyla...

Medya Güneşi

Savrulmadan Akla Karayı Seçebilmek

- Kürt Sorunu çözümlenmeden Orta Doğu'da adil ve kalıcı bir barışın sağlanamayacağı gerçeği de her geçen gün daha geniş çevrelerde kabul görüyor.
- Açıkçası sorun emperyalist-kapitalist sistemin Orta Doğu'ya ilişkin planlarını daha "iyi" yaşama geçirilebilmesinin önünde Kürdistan Sorununun mevcut durumunun engel teşkil etmesidir.
- Halepçe soykırımında kullanılan zehirli gaz bombalarının esas sorumluları olan emperyalist ülkelerin tutumlarını çok iyi anlıyoruz, ama Kürtç halkının uluslararası dost ve müttefiklerinin, yani dünya devrimci süreci güçlerinin suskunluk ve duyarsızlıklarını onaylamak mümkün değil.
- Halkların dostluğu ve kardeşliği, bunun açık ifadesi olan enternasyonalizm her zaman ve her alanda yaşatılmak zorundadır. Filistin halkıyla dayanışmada sokağa dökülenler Halepçe soykırımından sonra neredeydiler?

Orta Doğu'nun en eski yerleşik halklarından biri olan Kürt halkı, ikibinli yılların arifesinde halen temel ulusal demokratik haklarından yoksundur. Kürt halkı, yüzyıllarca kendi topraklarının "efendisi" olmak için, ulusal ve toplumsal ilerleme süreçlerinin önüne dikilenlere karşı sürekli ve ardıcıl bir mücadele içinde olmasına karşın, genelde sistem olarak tarihin çöplüğüne atılan klasik sömürgeciliğin köhnemiş egemenliğini yıkmayı başaramayan birkaç halktan biridir.

Hiç kuşkusuz bunun çeşitli nedenleri vardır. Kendi içinde birlik sağlayamamanın, bölünmüşlüğü, geçmiş direniş ve ayaklanmalara önderlik eden kesimlerin sınıfsal yapılarından kaynaklanan eksiklik, yanlışlık ve zaafın yanında Kürt hakkını boyunduruk altında bulduran güçlerin ve onların uluslararası dostlarının durumları değerlendirildiğinde, dengenin hep Kürtler aleyhinde işlediği görülmektedir. Buna Kürt halkının

uluslararası dost ve müttefiklerinin yanlıları, kimi zaman toplumsal süreçleri yanlış değerlendirmeleri nedeniyle Kürt halkına kan kusturan düşman güçlerin destekçisi konumuna düşmeleri de eklenebilir.

İçinde bulunduğumuz yirminci yüzyılın bu son çeyreğinde de bölgemizdeki Kürt halkının karşı karşıya olduğu temel sorunların, geçmişteki önemlerinden hiçbir şey yitirmeksizin güncelliklerini korudukları, hatta her geçen gün gereken çözümün kendisini daha çok dayattığı ortadadır. Kürt halkı değişik biçim ve araçlarla, başına musallat olmuş rejimlere karşı mücadelesini sürdürürken "Kürt sorunu" çözümlenmeden Orta Doğu'da adil ve kalıcı bir barışın sağlanamayacağı gerçeği de her geçen gün daha geniş çevrelerde kabul görüyor, tartışılıyor. İşte bu gerçektir ki, Kürt halkını temel ulusal demokratik haklarından mahrum bırakan rejimleri ve onların uluslararası gerici dostlarını

Kürdistan Sorununu "köklü" çözüme arayışlarına itiyor.

Açıkçası sorun, emperyalist-kapitalist sistemin Orta Doğu'ya ilişkin planlarını daha "iyi" yaşama geçirilebilmesinin önünde Kürdistan Sorununun mevcut durumunun engel teşkil etmesidir. Bu planlarda önemli roller üstlenmeye aday olanların "Kürt problemleri olmadan" emperyalist planların yaşama geçirilmesinde koşuturulması amacı ile Kürt ulusal demokratik muhalefeti içerisinde kayda değer bir etkinliğe sahip olamamanın gelecek için doğurduğu endişeleri giderici işbirlikçi "alternatifler" in şimdiden hazırlanması düşüncesi, günümüzde yaratılmak istenen sahte umutların, dökülen timsah gözyaşlarının birer nedenleridir. Emperyalistlerin bu hince planlarıyla bir taraftan Kürt halkı yeni seraplar peşinde koşturulmak istenirken diğer yandan da Kürt halkının mücadelesi dumura uğratılıp yokedilmek isteniyor.

"Görünen köy kılavuz istemez" diye bir söz vardır. Kürdistan Sorunu çevresinde yaratılmak istenen toz dumanı şimdiden görmek için kahin olmaya gerek yok. Çünkü Kürt halkı, ABD, İngiltere, Fransa ve Alman emperyalistlerini bizzat kendi tarihinden tanıyor. Emperyalistler, geçmişte, kendi aralarındaki çelişki ve çatışmaları yine kendi tarihinden tanıyor. Emperyalistler, geçmişte, kendi aralarındaki çelişki ve çatışmaları yine kendi çıkarları lehine çözmek için yettiği kadarıyla Kürt sorununu bir "koz" olarak kullandılar. 1975'te Güney Kürdistan'da yaşanan yenilginin önemli bir nedeni olan sahte umut satıcıları hatırlar-

dadır. Wilson Prensipleri ve Sevr Anlaşmasıyla verilen sözlerin çok geçmeden nasıl unutulduğu ve Lozan'da yeni bir bölüşümün gerçekleştirildiği biliniyor. Ayrıca Kürt halkı, bugün "Kürt hayranlığı" adı altında ortaya çıkan emperyalist-kapitalist rejimleri, Vietnam'dan, Cezayir'den, Endonezya'dan, G. Afrika'dan, Grenada'dan, Yeni Kaledonya'dan, İrlanda'dan vb. daha birçok ülke pratiğinden tanıyor. Grenada'da işgalci, Yeni Kaledonya'da sömürgeci, Cezayir ve Vietnam'da milyonlarca insanın katili, gerici faşist rejimlerin destekçisi olan güçler Orta Doğu'da Kürt halkının dostu olamazlar.

Denilebilir ki, emperyalist-kapitalist ülke halklarının mücadelesinin etkisi yok mudur? Tabii var ve bu mücadele, bazen gerici hükümetleri bile özünde doğru bulmadıkları açıklamalar yapmaya zorlayabiliyor. Ama bu etken fazla abartılmamalı. O durumda timsah gözyaşlarının tüm boyutunun görülememesi olasılığı güçlenir.

Öte yandan, 16-17 Mart 1988 tarihinde gerçekleştirilen ve "Kürt Hiroşiması" olarak da adlandırılan Halepçe soykırımında görüldüğü gibi yaşanan genel suskunluk ve duyarsızlıklar da Kürt halkının gerçek dostları konusunda yanlışlara yol açmamalıdır. Gerçekler haykırılmalı ve yanlışlar mahkum edilmelidir. Bu anlayışla açıkça söyleyebiliriz ki Halepçe soykırımında kullanılan zehirli gaz bombalarının esas sorumluları olan emperyalist ülkelerin tutumlarını çok iyi anlıyoruz, ama Kürt halkının uluslararası dost ve müttefiklerinin, yani dünya devrimci süreci güçlerinin suskunluk ve duyarsızlıklarını onaylamak mümkün değil. Bu konuda gösterilebilecek hiç bir gerekçe ikna edici olamaz. Halepçe soykırımının değerlendirilmesinde Kürt halkının gerçek dostları ile sahte umut satıcılarının kalın çizgilerle saflaşmaları gerekirken bunun belirgin bir bi-

çimde görülememesi üzüntü vericidir. Kürt halkının gerçek dostlarının artık açık bir tutum almaları gerekir. Halkların dostluğu ve kardeşliği, bunun açık ifadesi olan enternasyonalizm her zaman ve her alanda yaşatılmak zorundadır. Bu bağlamda Türkiye'de de sol güçler üzerlerine düşen görevleri yerine getirmediler. Filistin halkıyla dayanışmada sokağa dökülenler Halepçe soykırımından sonra nerdeydiler? Bu türden "çifte standart"ların halkaların dostluğu ve kardeşliği prensibiyle bağdaşmadığı inancındayız.

Halbuki başına örülmek istenen dolaplara karşı en fazla dayanışma ve desteğe muhtaç halkların başında Kürt halkı gelmektedir. Halepçe örneğinde görüldüğü gibi "zaffer İran'ın" ama soykırıma uğrayan Kürt halkı. Irak-İran savaşı ağırlıklı olarak Kürdistan topraklarında geçtiği için Kürt halkı taraf olmadığı haksız bir savaşın hedef tahtası durumundadır. Örneğin Irak'ın Mahabat veya diğer bir Kürt kentini bombalaması durumunda ölen Kürtler oluyor. Buna karşın İran'ın misilleme olarak Güney Kürdistan topraklarında gerçekleştireceği saldırılarda ölecek olanlar yine Kürtler'dir. Yani savaş Kürt halkına kanlı bir trajedi de yaşatmaktadır.

Böylesi bir durumda olan Kürt

halkının uluslararası dostlarından beklediği çok şey vardır ve buna uygun davranılmasını istemek hakkına da sahiptir. Bunu söyleyen akabinde, dostların suskunluğunu gerekçe göstererek çözümünü yanlış adreslerde aramak da büyük bir yanlıdır. Çünkü, Kürt sorununun çözümüne Washington, Londra ve Bonn gibi emperyalist merkezlerde arayanlara ve tepki olarak bu yola sapacak olanlara, en iyi cevap Kürdistan tarihidir. En yakın örnek de Güney Kürdistan'da 1975 yenilgisine yolaçan Washington merkezli "stratejik ilişkiler"dir.

Yani kısacası, Kürt sorunu konusunda binbir tehlike, komplo ve oyun gündemde iken, Kürt halkının gerçek dostlarının halen "açık" bir politika gütmemeleri Kürt halkının kurtuluşu için önemli bir dezavantajdır. Kürt halkının kurtuluşu esas olarak kendi öz gücüyle gerçekleşecektir, ama uluslararası dost ve müttefiklerin rolü de küçümsenemez. Görüldüğü gibi gelişmeler, savrulmadan akla kararı, gerçek dost ve müttefikleri, sahte umut satıcılarını, timsah gözyaşları dökenleri birbirlerinden doğru bir biçimde ayırabilmeyi Kürt halkının kurtuluşu için zorunlu bir ön koşul olarak dayatıyor.

MEDYA GÜNEŞİ

Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm ve birlik mücadelesinde
yitirdiğimiz devrimci arkadaşımız

Muharrem AYDIN'ı

ölümünün yedinci yılında saygıyla anıyoruz.

A. Rıza KILINÇ

1. No.lu Cezaevi

C-11 Koğuş DİYARBAKIR

Frenleme Mekanizmasının Sosyal Tabiatı ve Perestroykanın Devrimci Karakteri

Dr. Sergey KOLESNIKOV*

Bu günlerde, SSCB'de gerçekleştirilen perestroyka (yenileme), toplumun sürekli hareketinde belli bir tarihi aşamadır. Büyük Ekim Devrimi kazanımlarını, ülkenin bugünü yarınıyla bağlayan bir köprüdür. Geçmişin analizini yaparak tarihimiz üzerine düşündük ve gerekliliği sosyalist toplumumuzun derin gelişme süreçlerinden doğan perestroykanın kaynakları ve koşulları üzerine anlayış geliştiriyoruz. Bizlerce kurulan dönüşüm köprüsü üzerinde hangi yolda yürüyoruz? Başlangıcı ve sonu nerede? Neyi uzak ve yakın geçmişimizden koruyoruz? Bu sorular kesinlikle cevaplandırılmalıdır ki, yaşadığımız sürecin özünü belirleyelim ve "perestroyka" kavramını, modern sosyalizm anlayışını ve toplumun niteliksel yeni durumunu somutlaştırabilelim.

Parti durum değerlendirmesinde, 1970'li yılların sonunda ve 1980'li yılların başında, toplumun belli bir aşamada hız kaybına uğradığını, zorlukların ve çözülme sorunlarının çoğalmaya başladığına işaret etti. Durgunluk ve sosyalizme yabancı görünüşler ortaya çıktı. Tüm bunların ekonomi, sosyal ve manevi alan üzerine ciddi bir etkisi oldu. Özellikle ekonomik büyüme, ekonomik durgunlukla aynı düzeye indi. Bunalım öncesi durumun özellikleri oluştu. Tüm bunların esas nedeni, ülkenin politik önderliğinin -başta öznel nedenlerden dolayı- zamanında ve köklü değişikliklerin zorunluluğunu toplumda kriz belirtilerinin çoğalma tehlikesini değerlendireme-

mesi ve bunun aşılması ve sosyalist toplum düzeninde mevcut olanakların daha iyi kullanılması için açık bir politik hattı hazırlayamamasıdır. Tutucu tutum, gevşeklik, alışlagelen şemalara uymayan herşeyi görmezlikten gelme, acil sosyal ve ekonomik problemleri çözmeye isteksizliği, teoride ve toplum bilimlerinde durgunluk ve dogmatik görüşler hakim oldu.

Bir kompleks olan bu olumsuz belirtileri "frenleme mekanizması" kavramıyla ifade ediyoruz. Frenleme mekanizması el çevirir gibi, perestroykanın başlamasıyla yok olmuyor, değişik biçimlerde daha etkin olup toplumsal hayatın yenilenmesini, yani sosyalizmin ekonomik, sosyal ve politik yapısını engelliyor. Frenleme mekanizması, sosyal yaşamın değişik alanlarında, ilerlemeye karşıt, herhangi bir şekilde tutucu ve tamamen bütünlük arz eden belirtileri birleştiriyor. *Bu, toplumun gelişimini frenleyen, çağrı geçmiş sosyal ve politik mekanizmalara, demokrasideki eksikliklere ve psikolojik uyumsuzluk ile bir dizi insanın bilincinde sosyalizm üzerine kemiklenen düşüncelerine dayanan politik, ideolojik, örgütsel ve sosyopsikolojik faktörlerden oluşan bir kompleksdir.*

Frenleme mekanizmasının, bir madalyonun iki yüzü olan, iki ana biçimde gerçekleşebildiğine işaret etmek gerekir: Bu, partinin ve halkın yaratıcı güçlerine ve demokratikleşme olanağına güvensizliğin ve suni öncülüğün tutuculuğudur. Her iki biçiminde kaynağı, yöne-

timin idari emir metodlarıdır. Fakat perestroykanın sağ "eleştirmenleri", eski sistemin korunmasının, "devrimci" lafazanlık temsilcileriye, aşamaları atlama ve kadroların "kaydırılması" çağrısını yapıyorlar. Böylece gerek "sağın" gerekse "solun" çabaları, toplumun gelişimini frenleyen faktörler olarak açığa çıkarıyor.

Kendisini değişik biçimlerde gösteren frenleme mekanizmasının herhangi bir birleşik sosyal temeli varmı? Bu soruya açık bir yanıt verilemez. Bilimsel Sovyet literatüründe ve yayınında toplumdaki mevcut olumsuz frenleme belirtilerini, bürokratzimin "birleşmek" ile veya sözde "kalifiye olmayan güçler ile bir bağlaşık" oluşmasıyla açıklanmaya çalışıldı. Tüm frenleme faktörleri, bir veya birkaç sosyal grupla sınırlandırmanın yanlış olduğu görülür.

Frenleme mekanizması, somut politik şartlar altında oluşan kurumlar ve bu kurumlar sisteminde belli sosyal şartlarca biçimlendirilen insanlar toplamıdır. Ve çalışmadan yıllarca ücret almaya alışan ve eşit iş yapma pratiğince demoralize edilen işçi, dönüşüm sonucunu alışılan kürsüyü yitirdiğini gören yönetici ve geleneksel çerçevenin dışına çıkamayan bilim adamı, frenleme faktörlerine objektif güç verebilirler. Tüm bu insanların değişik çıkarları vardır. Fakat tümü, ilerleme hareketini engelleyen herhangi bir ortak tutumla birbirlerine bağlıdır. Bunun ötesinde, onların çoğunluğunu "perestroykanın karşıtları" olarak

görmek kesinlikle yanlış olur.

Şüphesiz bizde değişiklikleri bilecek ret eden insanlar da var. Özetle bunlar azdır. Sosyolojik analizler bunu belgeledi. Çoğunluk, içinde yaşayarak ne olacağını beklemekte veya perestroykadan yana, fakat şimdiye kadar angaje olamamış veya istememiş. Bu nedenle "dürüst" ve "dürüst olmayan" ayırt edilemiyor. Herbirimizde frenleme mekanizmasının koşulları (kökleri) var. Ve dönüşümün görevi bu kötü mirası aşmaktır.

Frenleme mekanizmasının ana bölümleri nelerdir ve toplumsal hayatın değişik alanlarında nasıl işliyor?

Sosyo-ekonomik kesimde frenleme mekanizması, kendisini, temelleri otuzlu ve kırklı yıllarında atılan eksilmiş ekonomik yönetimin idari emir sisteminde gösteriyor. Bu sistem, çok kısa zamanda teknik ve ekonomik geriliği aşma ve ekonomide geniş yapısal ilerlemeler sağlamak üzere ulusal gelir içinde akümüle edilen kaynakların endüstrileşme için ayrılan payın önemli ölçüde yükseltme zorunluluğundan çıktı. Bu görev yerine getirildi. Bunun gerçekleştirilmesi sırasında, katı merkezleşmeye, detaylı iş emrine, buna bağlı görevlere ve bütçe onaylanmasına dayanan bir yönetim sistemi oluştu. İleri savunma hazırlıkları, faşizmle sert mücadele ve savaştan sonra yeniden inşa şartları altında stratejik görevlerin çözümünü garanti ediyordu.

Zamanla bu sistem ekonomik gelişimin koşulları ve ihtiyaçlarıyla açık bir şekilde çelişmeye başladı. Bu herşeyden önce, katı merkezizetçilik ile ekonomi içinde göze çarpan zorluklar ve özellikle sürekli büyüyen bilimsel-teknik devrim şartları altında işletmelerin bağımsızlığını geliştirme gerekliliği arasındaki çelişkiyle ilgiliydi: Ekonomik gelişmede ağırlığı ekstansiften (yaygın) entansife (yoğun) ve nicelden nitel metodlara kaydırma

zorunluğu görüldü.

İnsan faktörünün üretimde ve ekonomik ilişkiler sisteminin tümünde arttığı bir dönemde, eski ekonomik mekanizmanın teşvikçi etkisi zamanla zayıfladı ve frenleme gücü arttı. Ekonomi sektöründe en "hissedilir" frenleme belirtileri, eski ekonomik yönetim yapısının, bakanlıkların ve merkezi devlet organlarının idari metodlarına uygun olarak korunması, sektörel ve bölgesel yönetimin ayrılması, genellikle ekonomik hesaplanma prensiplerinin formel gerçekleştirilmesi ile meta-para ilişkileri ve dağıtımındaki eksikliklerdir.

Politik alanda frenleme mekanizması bürokratinin üstün gücü ve politik sistemin bu veya diğer halkasının iş örgütlenmesinde, devlet yönetiminde, toplumsal örgütlerde ve parti organlarında demokrasinin olmayışı veya eksikliği gibi işliyor. Burada yararı için yerini genellikle idarecilik, göstermelik iş ve kırtasiyecilik alıyor.

Bu belirtiler genel tarihi kökler vasıtasıyla idari emir metodunun oluşmasına ve ülkenin toplumsal politik gelişimini tahrip eden ve sosyalizmin demokratik potansiyelini engelleyen kişiyi putlaştırma mirasına sıkıca bağlıdır. Gerekli demokrasinin olmayışı nedeniyle otuzlu yılların trajik olayları olanaklı oldu ve ellili, altmışlı yıllarında atılması gereken reform adımları tüm kapsamıyla gerçekleştirilemediler.

Manevi, etik ve psikolojik alanda frenleme mekanizması, herşeyden önce düşüncenin uyusukluğunda, bedavacılıkta, halkın eylem ve sorunlarına yabancılaşmada, geçmiş yıllarda ortaya çıkan sınırlı dogma ve klişeci tiplerde de kemikleşen öncelikte ifadesini buluyor. Şimdi daha yeni, insanlar, kendilerini yeni manevi-politik durumun olanak ve gerekliliği üzerine hazırlamaya, tüm sorunları demokratik metodlarla çözmeye,

emir ve direktifler arkasına gizlenmemeye başlıyorlar. Bu, zor bir süreçtir. Değiştirmek için istek, cesaret ve manevi hazırlık gerekiyor. Tek yanlı düşünme, sabırlı olma, her "taze" söze ve alışla gelmeyen eylemlere güvenmeme alışkanlığı daha canlıdır. Böylece, demokratik normlarda veya ekonomik pratiğine, ekonomik muhasebecilik prensiplerine girişte bir yasaklar oluşmakta.

Bugünkü sosyo-psikolojik durum bir bütün olarak kemikleşmeyi, uyusukluğu ve tutuculuğu aşmaya uygundur. Ama aynı zamanda iyi niyetleri ve reel eylem programları ayırma beceriksizliği, radikalizmin koşulları ve kuralcılık ortaya çıkıyor. Eleştiri hırsı, dar-kafalılık, otoriter düşünme, "yabancı" ve alışılmayanlara karşı tahammülsüzlük, tüketim hırsı, sosyal ahlaksızlık ile ideolojik inançsızlık, iş azmi ve sovyet yurtseverliğini küçük düşürme canlıdır. Bir dizi dogma, teori ve toplum bilimlerinde önyargıların korunması, durgunluğun süregelmesine hizmet etti.

Frenleme mekanizmasının incelenmesi ve onun aşılması için yol arama ve dönüşümü engelleyen tüm faktörlere karşı somut mücadele, parti örgütlerinin, devletin ve sovyet toplumunda yenilenme sürecinin başarısına ilgi duyan tüm yurttaşların önemli bir görevini teşkil ediyor.

Geçmişin bir eleştirel değerlendirmesi ve etkin olan frenleme mekanizmasının bir analizi, bu gün yeni bir aşamaya, yani pratik gerçekleştirme aşamasına girmiş, toplumsal yaşamın çok yönlü karakterinin kavranması için bir hareket noktası olmuştur.

Not: Bu yazı "SBKP: Dokumente und Materialien" 17 Mart 1988 sayısından alınmıştır. Çeviri: B.Medya Roza.

* Dr. Sergey Kolesnikov, SBKP-MK teorik yayın organı Başredaktör yardımcılığı görevini yürütmektedir.

15-16 Haziran Direnişi

Sinan DOĞRU

Türkiye İşçi sınıfı hareketinin tarihsel gelişim sürecinde görülen, ender çıkışlardan biri olan 15-16 Haziran direnişi, sınıf ve kitle sendikacılığının yok edilmesine yönelik saldırılara karşı gösterilen en ileri tepkiyi, siyasal iktidara atılan büyük bir tokadı oluşturmaktadır.

Sınıf uzlaşmacılığına dayalı olarak, burjuvazinin istemleriyle oluşturulan TÜRK-İŞ Sendikacılığına karşı, işçi hareketinin sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde örgütlenişinin biçimlenmesi olan DİSK'in, kurulmasıyla birlikte kısa sürede geniş işçi yığınlarını kucaklamağa başlaması ve kendi pratiğinde sınıf bilincini yükseltmesi, burjuvaziye ve onun işçi sınıfı içindeki yedek gücü TÜRK-İŞ'i tedirgin etmiş, bu tedirginlik her zaman olduğu gibi, sermayenin çok yönlü saldırılarını da beraberinde getirmiştir. 1967'de kurulduktan hemen sonra büyük bir hızla gelişen DİSK'in bu durumu karşısında, sınıf çıkarlarında oluşan sallantı sınıf çıkarların da oluşan sallantıların DİSK'in kapatılmasına yönelik olarak paçaları sıvamış ve bunun sonucunda da 15-16 Haziran direnişi boy vermiştir. 274 ve 275 sayılı Sendikalar ve toplu iş sözleşmesi yasalarında yapılacak değişikliklerle, DİSK'in gelişimini durdurma, onu yoketme hedefini öngören bir yasa tasarısı AP iktidarı ve TÜRK-İŞ işbirliğiyle hazırlanmış, böylece de, işçi sınıfının uzun erimli mücadele birikimleriyle oluşturduğu sınıf ve kitle sendikacılığına dayalı örgütlenmesi yok edilmek istenmiştir.

Sendikalar yasasında değişiklik yapılmasını öngören yeni yasa tasarısı esas olarak şu maddeleri içeriyordu:

- Bir işçi sendikasının Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi

için, kurulduğu işkolundaki işçilerin üçte birini kapsamaması gerekiyor.

- Sendika kurabilmek için o iş kolunda en az üç yıl çalışmış olmak gerekir.

- Sendika üyeliğinden ayrılmak, noter istifasıyla mümkün olacaktır.

- Sendika genel kurulları iki yıl yerine, üç yılda bir toplanacaktır.

- Memurların, sendikalaşmaları yasaklanmaktadır.

Tasarının gündemleşmesiyle birlikte, özgülde kendisine, ama uzun vadede işçi sınıfının örgütlenmesine yöneltilen saldırı karşısında harekete geçen DİSK, tasarının meclise gelmesiyle süreci daha da hızlandırıp, birimlerde yapılacak çalışmaların örgütlenmesine başlamıştır. 11 Haziran 1970'de Meclise getirilen yasa tasarısı, 230 evet oyuna karşılık, 4 red oyuyla kabul edilmiş, 214 milletvekili de oylamamaya katılmamıştı.

Tasarının, meclisten geçmesi üzerine, DİSK'e bağlı sendikalar alınacak tavrı ve bu doğrultuda yapılabilecek çalışmaları netleştirmek doğrultusunda çeşitli toplantılar yaptılar. Bu hazırlıklar sonucu, 15 Haziran günü işçi sınıfının olaya tepkileri eyleme dönüşmeye başlamış, 100'ü aşkın işyerinden 70.000 dolayında işçi ile, ilk günkü direnişler gerçekleştirilmiştir. İstanbul'un değişik yerleriyle Gebze, Kocaeli ve çevre yörelerde ilk günkü yürüyüşlerde fazla olay çıkmamış, birkaç küçük olay dışında herhangi bir olaya rastlanmamıştır.

16 Haziran günü, direnişin boyutlandığı gündür. 150.000'e yakın işçinin katıldığı direnişler sırasında 200 dolayında işçi yaralanmış, Kadıköy yoğurtçu parkı civarında çıkan çatışmalar sırasında da, polis kurşunlarıyla, Yaşar Yıldırım,

Mustafa Bayram ve Mehmet Gıdak adlı işçiler öldürülmüş, Abdurrahman Bozkurt adlı bir esnaf-la bir polis de ölmüştür. Yalnız DİSK üyesi işçilerin değil büyük oranda TÜRK-İŞ ve bağımsız sendikalara üye işçilerin ortak katılımıyla gerçekleşen direnişler üzerine, işçileri bakanı, Vali, emniyet görevlileri ile DİSK yöneticileri aynı gün bir toplantı yaptılar. Toplantıdan sonra, Radyodan işçilere bir mesaj veren DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler şöyle diyordu: "İşçi kardeşlerim, işçi sınıfının bilinçli temsilcileri sizlere sesleniyorum. Beni iyi dinleyiniz. Anayasal haklarımız için direndiniz, direniyorsunuz. Anayasamız her türlü toplantı ve yürüyüşlerin silahsız ve saldırsız olacağını emreder. Bizler, anayasaya sınımsız bağlı işçiler olduğumuz için, hiç bir hareketimiz anayasaya aykırı olamaz. Ne var ki, bizim aramıza çeşitli maksatlar güden kişiler, çeşitli kılıklara bürünerek girebilirler. Hatta kötü, gözbebeğimiz şerefli Türk Ordusunun bir mensubuna kötü maksatlarla taş atabilir, tahrikler yapabilirler. DİSK genel başkanı olarak sizleri uyarıyorum."

16 Haziran günü yoğunlaşan direnişe karşı, DİSK'e bağlı sendikalar üzerinde terör estirilmiş, bir çok işçi gözaltına alınmış, yaralı ve ölümler dışında, işçiler polisin çok yönlü saldırılarıyla karşı karşıya kalmıştır. Aynı gün tedirginleşen Tekelci sermaye, AP hükümetiyle İstanbul ve Kocaelinde sıkı yönetim kararı almıştır.

AP ve CGP'lilerin oylarıyla 17 Haziran günü de sıkıyönetim ilan edilmiştir. CHP'liler ise, başta İnönü olmak üzere, sıkıyönetimin gerekliliğini belirtmekle beraber, zaman açısından getirdikleri 15 günlük sıkıyönetim önerisi kabul lenilmeyince, sıkıyönetime karşı

olan bir tavır sergileyen MBG (Milli Birlik Gurubu) üyeleriyle birlikte meclis salonunu terkedip, oylamaya katılmamıştır.

18 Haziran günü sıkıyönetimce geniş çaplı bir saldırı başlatılmış, ertesi gün işyerlerinin çevresi askeri birliklerce sarılmış olmasına karşın, İstanbul ve İzmit'te çalışmama ve işi yavaşlatma eylemleri sürdürülmüştür. Daha sonra ise, birçok fabrikada işçi temsilcilerinin, öncü işçilerin gözaltına alınmasıyla, direnişler diğer illerde küçük çaplarda devam etmesine karşın, olayın, esas olduğu yerlerde durmaya başladı.

Her ilerici-demokratik çıkışta olduğu gibi, 15-16 Haziran direnişinde de mücadele beraberinde kayıplarında getirmiştir. Üç aylık sıkı yönetim süresince, beşbini aşkın işçi işten atılmış öncü işçiler ve fabrika işçi temsilcileri hakkında davalar açılmış, sendikacılar dışında direnişe destek verdikleri ve katıldıkları için toplumun değişik kesimlerine çok geniş bir saldırı başlatılmış, Dev-Genç üyesi dokuz öğrenci için dava açılmış, bir çok ilerici, yurtsever, devrimci için arama kararları çıkarılmıştır.

Direnişten Çıkarılacak Sonuçlar

Başta DİSK üyesi işçiler olmak üzere TÜRK-İŞ ve Bağımsız sendikalarından işçileride kapsaması, mücadele içinde işçi sınıfının birliğini pekiştirmesi ve kendisi için sınıf olmaya yönelik atılan önemli bir adım oluşu, 15-16 Haziran direnişinin en önemli sonuçlarından biridir.

Büyük çoğunluğu henüz politik bilinç edinmemiş olan işçilerin katılımıyla oluşan direniş işçi sınıfının zengin bir pratikte eğitimini sağlamış, eylemler sürecinde kazanılan deneyimlerle de sınıf bilincinin yoğunlaşmasında önemli aşamalar katedilmiştir.

Direniş, büyük oranda birim sendikalarındaki öncü işçilerin örgütlenmeleriyle gerçekleşmiş;

DİSK yönetimi sendikalist anlayışından dolayı, olaylara öncülük edip, ileri boyutlu bir kazanıma yöneltecek bir perspektif sunamamıştır. Bu anlamda, gerçek sendikal bir öncülüğün bahsetmek zordur.

Kendi içinde belli bir örgütlülüğü içermekle beraber, bir bütün olarak, işçi sınıfının politik örgütünün öncülüğünden yoksun oluşu (Daha doğrusu böyle bir örgütlülüğün olmayışı), var olan örgütlenmelerin (TİP gibi) de, mücadeleyi örgütlemek yerine "destek vermekten" öte bir anlam taşıyamaması direnişin yarı-örgütlü, hatta yarı-kendiliğinden bir yapıda oluşmasına ayrı bir anlam kazandırmıştır.

Tek tek fabrikalarda, mücadeleyi örgütleyen öncü militan işçilerin kendi aralarında sağlıklı bir ilişki sağlayamaması, hareketin bilinçli bir şekilde yaygınlaştırılıp, yükseltilmesi ve gerektiği anda geri çekilmesi sağlanamamıştır.

Türkiye işçi sınıfı hareketinin siyasal öncülüğün yoksunluğu ve sosyalist bir sınıf örgütlenmesinin olmayışını birkez daha somutlayan bir deneyimdir; 15-16 Haziran direnişi.

İşçi sınıfının mücadeledeki öncü ve temel güç oluşunun bütün açıklığıyla birkez daha netleşmesi ve Türkiye'de işçi sınıfı partisine gereksinim duyulmuşunu gösteren bir deneyim oluşuyla da ayrı bir anlam taşımaktadır.

Türkiye işçi sınıfının mücadele tarihinde görülen bu ender, yarı-örgütlü direniş, dünden bugüne ulaşan mücadele zincirinde önemli bir halka oluşturması yanında, sendikalizmin birkez daha pratiğiyle, iflas ettiğini somutlamıştır.

İşçi sınıfının, uluslararası mücadele çizgisinde, yaratılan direnişlerin içinde yerini alan 15-16 Haziran direnişi pratiği ve zengin dersleriyle, ezilen ulus işçi sınıfının mücadelesine de önemli deneyimler katmıştır.

haziran
yayınevi

Reşo, Talan İklimi

Yılmaz ODABAŞI

Şairin 3. kitabı: kitapçılarda ve Cumhuriyet kitap kulübünde.
Ederi: 800 TL. (Ederi kadar pul gönderilerek istenebilir. Toplu isteklerde indirim uygulanır.)

İSTEME ADRESİ: HAZİRAN YAYINEVİ
DİVANYOLU, BIÇKI YURDU SK. KAYADELEN HAN No:4
KAT: 4/401 CAĞALOĞLU/İSTANBUL

Felsefe Üzerine (1)

Cemal ÖZÇELİK

Çoğu kez felsefe kavramı, insanlara yabancı, anlamsız bir kavram olarak gözüktür. Felsefenin yaşamdan ve mücadeleden soyut bir çalışma alanı olduğu ve bu alanda da sadece toplumdaki elini ayağına çekmiş bir avuç "bilge" veya derişin uğraştığı sanılır. Kimilerine göre ise sıradan bir insanın, bir işçinin felsefe öğrenmeye ihtiyacı olmadığı gibi felsefe öğrenmenin işçilere, emekçilere göre olmadığı iddia edilir. Oysa soruna birazcık yakından bakıldığında durumun böyle olmadığı hemen anlaşılır. Yani felsefenin soyut bir çalışma alanı olmadığı, insanların yaşam tarzlarının bir ürünü olduğu ve insanların yaşam tarzlarını kavramak ve daha insanca yaşanılır bir düzen kurmak için felsefe öğrenmek zorunda olduğu anlaşılır. Felsefe öğrenmenin gereksiz olduğunu ileri sürenler ise, ya felsefenin anlamını bilmeyenler, ya da emekçilerin kendi felsefelerini öğrenmelerini istemeyenlerdir... İşçi sınıfı tarih sahnesine çıktığı günden beri burjuvaziye karşı bir sınıf savaşımı vermektedir. Ancak bu savaşımın ilk yıllarında işçi sınıfı bilimsel temeller üzerinde şekillenmiş bir felsefi kurama sahip olmadığından; mücadele, duygulara ve günlük tepkilere dayanmaktan öteye gidemeyip dar çerçeveler içinde hapsolmüştür. Bunda burjuva sınıfının da rolü büyük olmuştur; işçilerin bilinçlenip, sömürünün esas kaynağını öğrenmelerini engellemek için burjuvazi felsefe öğrenmenin aydınlara göre bir olduğunu, işçiler için ise felsefe öğrenmelerinin hem gereksiz hemde zor olduğu demagogilerini yaymıştır... Bu sıralarda Marx ve Engels, burjuvaziye karşı gelişen

işçi sınıfı mücadelesini bilimsel bir felsefi kuramla (diyalektik materyalizm) taçlandırmışlar ve burjuvazinin felsefe üzerindeki tüm saf-sataklarını ortaya sererek işçilerin ve toplumun diğer emekçi, ezilen, sömürülen kesimlerinin de felsefeyi öğrenmeleri gerektiğini ve bunun burjuvazinin iddia ettiği gibi hiç de zor bir iş olmadığını belirtmişlerdir. Şunu da açıklamak gerekir ki, Marx ve Engels'in felsefesi, işçi sınıfının mücadelesinde bir rehber, bir kılavuz olarak doğmuştur. Bu gerçek, felsefenin, özellikle de Marksist felsefenin yaşamdan ve mücadeleden soyut olmadığını, tam tersine mücadelenin bir yansıması ve onun yol göstericisi olduğunu gösterir. Kısacası, felsefeyi öğrenmemiz gerek ve bunu yapmak da zor değil. Yeter ki çaba olsun.

Felsefenin ne olduğunu ve hangi felsefeyi neden öğrenmemiz gerektiği üzerinde duralım: Felsefe genel dünya görüşüdür; insanların doğa, toplum ve düşünce hakkındaki fenomenleri kavrama ve onları yorumlama anlayışıdır... Günümüze kadar çeşitli sınıf ve toplumsal katmalar tarafından sayısız felsefe sistemleri, dünya görüşleri oluşturulmuştur. Ancak, her dünya görüşünün temel sorunu olan madde ile bilinç arasındaki ilişki sorununa göre ayrı gruplara ayrışırlar. Felsefenin temel sorununa ilişkin verdikleri cevaba göre felsefe, idealizm, yani; bilimsel olmayan, bilimsel bulgulara dayanmadan akıl yürüten dünya görüşü ile, materyalizm, yani; bilime dayanan, bilimsel verilerle sonuca ulaşan dünya görüşü olmak üzere ikiye ayrılır. Materyalizm ile idealizm üzerinde ileride durulacağından şimdi kısaca bilim ile felsefe

arasındaki ilişkiye değinelim: Yükarıda da görüldüğü gibi iki temel felsefeden biri bilime dayanmakta, öbürü ise bilime taban tabana zıt düşmektedir. Bundan dolayı bilim ile felsefe arasındaki ilişkiyi ele alırken bu durumu göz ardı etmemeli ve sorunu materyalist felsefe ile bilim arasındaki ilişki şeklinde ortaya koymalıyız. Materyalizmin bilimsel bir dünya görüşü olması şunu gösterir: Materyalist felsefe bilimle birlikte vardır ve bilimin gelişimine paralel olarak bir gelişim göstermektedir. Bilim olmadan, bilimsel bir dünya görüşü olan materyalist felsefe düşünülemez. Buna karşılık felsefe de, bilimsel bulguları sentezleyerek doğa ve toplum olaylarına ışık tutmakta ve bunların bilim adamları tarafından tavrınıp bilimsel çalışmalarına yardımcı olmakta, yol gösterici bir fonksiyon göstermektedir. Felsefenin, gelişmesi için bilimsel çalışmalara ne derecede ihtiyacı varsa, bilim adamları da, doğa ve toplum yasalarını bütünlüklü bir biçimde kavrayıp buna uygun düşecek bir faaliyet sürdürmek için bilimsel bir dünya görüşüne gereksinim duyarlar.

Materyalizm; bilime dayalı, doğanın toplumun ve düşüncenin kavrayış ve yorumlayış tarzıdır deditik. Bu amaca ulaşmak için belli bir yol yani metod izlemek zorunludur. Materyalizm'in bilime paralel olarak gelişmesi bilimlerdeki sınırlılıkların doğal olarak materyalizm'e de yansımaya yol açar. Doğa bilimlerinin henüz olayları hareket ve karşılıklı etkileşime dayalı bir sebep-sonuç ilişkisi içerisinde ele alabilecek bir gelişim kaydetmediği dönemlerde, bilime ve dolayısıyla da materyalist felsefeye mekanik, metafizik metod egemendi. Metafizik; fenomenleri tek tek bulunduğu ortamdaki so-yutlayarak, hareketsiz ve oluşumu tamamlanmış bir tarzda ele alır. Bu metoda göre olayları değerlendiren materyalizm ise metafizik materyalizm adını alır. Metafizik

materyalizm kendi döneminde idealizme karşı temel bir silahtır. Ancak, bilimlerin baş döndürücü bir hızla gelişmesiyle birlikte metafizik materyalizm geçersiz ve gerici bir fonksiyona büründü. Metafizik temelden zıt olan diyalektik metod ise, olay ve nesnelere; kaynağını karşıtların birliği ve savaşımının oluşturduğu sürekli bir hareket, karşılıklı etkileşim ve yenileşmeye doğru yol alan bir süreç içerisinde ele alır bu yönü ile diyalektik metod günümüzün biricik bilimsel araştırma ve düşünme metodunu oluşturur... Diyalektiğin geçmişi çok eskilere dayanmakla beraber, materyalist bir dünya görüşü ile bütünleştirilemediği için gerçek anlamını ve önemini ancak Marx ve Engels'in çabalarıyla kazanabilmiştir. Marx ve Engels materyalizmi diyalektiğin ilkeleri üzerinde yeniden şekillendirerek diyalektik materyalizmi ve bu ilkelerin toplum yasalarına uygulanışıyla da tarihsel materyalizmi kurarak bilimsel sosyalizmin teorik temellerini oluşturdu.

Bugün başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçi kitleler ve baskıya, sömürüye, zulme karşı olan toplumun bütün kesimleri, bilimsel bir dünya görüşü olan ve diyalektik bir bakış yöntemi ile bütünleşmiş Marksist felsefeyi; kurtuluşlarına ışık tutması sebebi ile öğrenmelidirler. Toplumun egemen sömürücü kesimlerinin kendilerine dayattığı ve esaret zincirlerini perçinleştirmekten başka bir işe yaramayan gerici, mücadelelerini köstekleyici tüm açık ve gizli anlayışlara karşı, ancak bilimsel bir dünya görüşü ile silahlanarak kurtuluşlarının yolunu açabilirler. Bugün işçi sınıfını ve toplumun diğer ezilen sömürülen kesimlerini örgütleyip onlara sınıfsal biliçlerini veren ve onları çağ dışı rejimlere karşı savaşıma yönlendirip güçlerini tek bir odakta dopleyan ve Marxist-Leninist dünya görüşünü rehber edinen biricik güç, işçi sınıfı partileridir. Bu yüzden diyalek-

tik materyalizm (Marksist felsefe) tek tek işçi ve emekçilerin değil, işçi sınıfına öncülük eden işçi sınıfı partilerinin dünya görüşüdür. Stalin de "diyalektik materyalizm Marxist-Leninist partinin dünya görüşüdür" der. (Stalin. Diyalektik ve tarihsel materyalizm s.1) işçi sınıfı partileri bu dünya görüşünü bir yaşam tarzı olarak benimseyip kitlelere benimsettiği oranda güç kazanır...

Şimdiye kadarki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Marxist felsefe; diyalektik materyalizm adını alır. Bunun nedeni O'nun olayları ele alış biçiminin diyalektik ve yine olayları kavrama ve yorumlama biçiminin ise materyalist olmasından kaynaklanır. Bunu daha iyi kavramak için diyalektik ve materyalizm üzerinde biraz durulur.

Diyalektik; doğanın, toplumun ve düşüncenin yapılarındaki karşıt güçlerin savaşımı temelinde sürekli bir hareket, karşılıklı etkileşim ve nicel birikime dayalı niteliksel dönüşüm halinde ele alınması şeklindeki bakış açısı ve metodudur.

Diyalektik anlayışa göre her olay belli bir sürecin içinde yer alır ve diğer olaylarla bağıntılı olup birbirlerini karşılıklı olarak şartlandırır ve aralarında sebep-sonuç ilişkisi vardır. Hiç bir olay kendiliğinden oluşmaz, belirli doğal ve toplumsal şartlardan doğar bu yüzden ele alacağımız herhangi bir olayı daima zaman mekan ve mevcut şartları içinde değerlendirmeliyiz. Örneğin reaksiyoner gerici sınıflar emekçi kitleleri sınıf mücadelesinden caydırmak için; kapitalist ülkelerde sınıf ayrımının bulunmadığını, ulusun bir bütün olduğunu, sınıf mücadelesinin, ulusun bütünlüğünü bozmak isteyenler tarafından kasıtlı olarak ortaya atıldığını ileri sürerler. Oysa ne sınıf mücadelesi nede sınıf mücadelesi teorisi kendiliğinden veya kasıtlı olarak ortaya çıkmadı. Bu mücadele, tarihsel süreç içinde

özel mülkiyetin ortaya çıkması ve toplumların çeşitli sınıf ve kategorilere ayrılmasıyla başladı. Ezilen emekçi sınıflar baskı ve sömürüden kurtulmak için binlerce yıldır ezen sınıflara karşı savaşım vermekte ve bugünkü sınıf mücadelesi de kaynağını binlerce yıllık savaşımından almaktadır. "**Karşılıklı aksiyon ve evrensel bağıntı kanunu**" diyalektiğin birinci özelliğini ve ilkesini oluşturur. Bunun aksine metafizik ise olayları içinde bulunduğu süreçten ayırarak ele alır. Bu ele alış tarzı olayların tek yönü ve yanlış kavranmasına yol açar.

Diyalektik, aynı zamanda metafizik aksine, olayları, hareketleri, yani gelişim ve dönüşümleri içinde ele alır. Hareket, maddenin varoluş tarzıdır ve madde ile birlikte vardır. Maddesiz hareket düşünülemez gibi hareketsiz madde de düşünülemez. Diyalektik metodu rehber edinmiş Marksist felsefe değişimin bilimidir ve dikkatleri eskinin bağrında doğan yeninin üzerinde toplar. Bu yüzden Marksizm "yeni" ile birlikte yenilenir, zenginleşir...

Sınıf mücadelesinin biçimleri çeşitlidir ve her biri nesnel koşullara dayanır. Koşulların değişmesiyle birlikte mücadele biçimlerinin de değişime uğraması şarttır. Günümüz sömürge ülkelerinde sömürgeci burjuvazinin baskı, terör ve aldatmacaları sonucunda göreceli olarak susturulan halklar, sabırlı ve kararlı bir mücadele ile ergeç ulusal ve sınıfsal bilinçlerini kazanıp sömürgeci-emperyalist zincirleri kıracaklardır. Bazı halkların verdikleri mücadelenin göreceli olarak bir durgunluk süreci içinde olmasına bakarak umutsuzluğa düşmek ve mücadeleye olan inancı yitirmek; olayları hareketlilikleri, dönüşümleri içinde değil de, durağanlığı içinde ele alan metafizik bakış açısına saplanmaktan başka bir şey değildir. Çünkü realite harekettir... "Evrensel değişim

ve sürekli gelişme kanunu", diyalektik ikinci temel özelliği ve ilkesidir.

Diyalektik, hareketi nicel birleşmeler sonucunda zorunlu olarak oluşan nitel değişimler şeklinde kavrar. Çoğu kez gözle görünmeyen "önemsiz" bazı küçük değişiklikler süreç içerisinde birike birike ani bir sıçrama ile niteliksel değişimlere yol açar. Bu niteliksel dönüşümler bazen kısmi bir biçimde, bazen de radikal biçimlerde gerçekleşir. Buna niteliksel değişimin evrimci ve devrimci biçimleri denir. Örneğin sosyalizmden komünizme geçiş sürecindeki niteliksel dönüşümler göreceli ve evrimci bir biçimde olurken, kapitalizmden sosyalizme geçiş sürecindeki niteliksel dönüşüm devrimci (radikal, köklü çözüme dayalı) bir biçimde olur. Ancak biçimi ne olursa olsun her türlü niteliksel değişim bir sıçramayı ifade eder.

Niteliksel değişimler, birikimler olmadan niteliksel dönüşüm imkansızdır. Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinde her mevzi savaşı, atılan her ileri adım; ileride oluşacak köklü dönüşümlere temel teşkil ettiğinden göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte bunların asıl hedefler olmadığı, amacın; köklü dönüşümlerin gerçekleşmesi olduğuna da dikkatleri çekmeliyiz. Nicel ve nitel değişimler birbirleriyle olan ilişkileri içerisinde ele alınmalı, birbirlerinden soyutlanmamalıdır. Diyalektik üçüncü temel özelliği ve ilkesini oluşturan nicel ve nitel değişimler ileriye doğru akan bir hareket, bir süreç olarak algılanmalıdır.

Diyalektik her türlü hareketin temelinde karşıtların mücadelesini bulur. Karşıtlar bir birlik oluştururlar ve biri olmadan diğeri düşünülemez. Her ayrılık bir çelişkidir. Çelişkinin bulunduğu her yerde bir mücadele vardır ve karşıtlar "karşılıklı dönüşerek" çelişkinin çözülmesini sağlar. Çelişkinin çözümü ileriye doğru bir nitelik-

sel değişimi içerir. Bir çelişkinin çözümü beraberinde yeni bir çelişki doğurur ve bu böyle sürüp gider. Kısacası çelişki, olayların ve nesnelerin yapısında yer alır ve değişimin temel ögesini oluşturur. İç çelişkiye ek olarak, dış koşullarda değişimde etkileyici (hızlandırıcı ve yavaşlatıcı) bir rol oynayabilirler.

Çelişki evrenseldir; her zaman ve her yerde bulunur. Bir çelişkinin çözülmesi, yani karşıtlarının karşılıklı "yok olmaları" çelişkiyi ortadan kaldırmaz sadece çelişkinin biçimini değiştirir ve yeni karşıt güçler oluşturur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi her ayrılık bir çelişkidir, ancak her çelişki bir antagonizma (uzlaşmaz karşıtlık) değildir. Antagonizma çelişkinin sadece bir ânıdır. Bu ân çelişkinin en keskin ânını oluşturur. Örneğin Feodalizmin bağrında doğan proletarya ve burjuvazi arasında basından beri bir çelişki olmasına rağmen, bu çelişki henüz antagonizma haline gelmediği dönemlerde burjuvazi, proletarya ve diğer emekçi kitleleri etrafında birleştirerek feodalizme karşı ortak bir mücadeleye giriştiler. Ancak Kapitalizmin egemen üretim tarzı haline gelmesi süreciyle birlikte, proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişkiler antagonizma haline gelerek amaçsız bir sınıf savaşımının oluşması için zemin yarattı...

İşçi sınıfı partilerinin içindeki fikir ayrılıkları da çelişkinin özel bir biçimidir. Bu çelişki eleştiri ve özleştiride ifadesini bulur. Eğer bu çelişki uzlaşmaz bir biçim almışsa bu, partinin saflarına sızmış oportünistler ile sosyalistler arasındaki mücadele biçimine girer. Bu da bize farklı çelişkilerin farklı yöntemlerle çözüldüğünü gösterir.

Mao Tse-tung nitelikçe farklı çelişkileri yine nitelikçe farklı metodlarla çözmeye zorunluluğu üzerinde ısrarla durarak şöyle yazıyor:

"Mesela Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki, sosyalizm

metodu ile, halk kitleleriyle feodal rejim arasındaki çelişki demokratik devrim metodu ile, sömürgelerle Emperyalizm arasındaki çelişki ulusal devrim metodu ile, Sosyalist toplumda işçi sınıfı ile köylülük arasındaki çelişkiler kritik ve oto kritik metodu ile, toplumla tabiat arasındaki çelişkiler üretici güçlerin geliştirilmesi metodu ile halledilir. Süreç değişir, eski süreç ile eski çelişkiler tasfiyeye uğrar yeni süreç ile yeni çelişkiler doğar; sonuç olarak, bu çelişkilerin çözümünde kullanılacak metodlarda değişir... Farklı çelişkilerin farklı metodlarla halledilmesi ilkesi Marksistlerin sıkıca riayet etmeleri gereken bir ilkedir."

Herşey gibi insan düşüncesi de diyalektik bir nitelik taşır. Düşüncenin diyalektiği; doğanın diyalektiğinin bir ürünüdür. Düşüncenin, maddenin (insan beyninin) bir yansıması olması; doğadaki herşeyde olduğu gibi düşüncedeki hareketin de temelinde karşıtların mücadelesinin yer almasını sağlar. Düşüncenin diyalektiğini ele alırken bir noktaya özellikle dikkat etmek gerek: kendisiyle çelişen kendisiyle tutarsızlık gösteren düşünce ile, düşünsel hareketi sağlayan karşıt düşünceleri ve aralarındaki savaşımı birbirine karıştırmamalıyız.

Diyalektik ilkelerini sıralarken, hareketin maddenin varoluş tarzı olduğunu belirttik. Çevremizde gördüğümüz sayısız nesnenin farklılık ve çeşitlilik göstermesinin nedeni, her nesnenin hareket biçimlerinin farklı olmasından kaynaklanır. Hareket biçimlerinin farklı olması da her olayın yapısında spesifik (özgül) çelişkilerin yer almasıyla açıklanabilir. Spesifik çelişki, evrensel çelişkiye dayalı olarak ortaya çıkar ve aynı zamanda O'nun genel özelliklerini de yansıtır. Başka bir deyişle spesifik'in içinde evrensellik de yer alır. İki ayrılmaz bir bütündür. Bununla birlikte asıl önemli olan evrensel gözden uzak tutmadan spe-

sifik olanı tespit etmektir. Çünkü her maddenin hareketini belirleyen temel etken, yapısındaki spesifik çelişkidir. Bunlar birbirlerine dönüşebilirler; belirli koşullar altında spesifik olan, başka bir koşulda evrensel bir karakter kazanabilir. Örneğin üretim tarzlarının zorunlu uygunluk yasası, insan toplumlarına özgü spesifik bir kanundur ve doğa kanunlarıyla açıklanamaz. Ancak tüm toplumsal süreç veri alındığında, doğada spesifik bir karakter taşıyan zorunlu uygunluk kanunu, evrensel (bütün toplumlar için geçerli) bir kanun halini alır. Aynı şekilde artı-değer kanunu kapitalist topluma özgü (ilkel, köleci, feodal ve sosyalist toplumlarda yer almayan) spesifik bir kanundur. Kapitalist toplum süreci ele alındığında ise evrensel bir kanuna dönüşür. Kapitalizm'in en yüksek aşaması olan emperyalizmde de yer alan artı-değer kanunu bu aşamanın tüm özelliklerini açıklamaya yetmez ve onun yerine emperyalizmin spesifik kanunu olan azami kâr kanunu ön plana geçer. Azami kâr, artı-değer temeli üzerinde oluşur ve onu da içerir. Ancak artı-değer ile özdeşleştirilemez.

Diyalektiğin özünü oluşturan çelişkiler üzerinde biraz daha duralım:

Belirli bir süreç içerisinde çok sayıda çelişki vardır. Ancak bunlardan biri sürece damgasını vurur ve onu belirler. Buna, temel çelişki denir. Diğer yan çelişkiler, sürecin başından sonuna kadar mevcut olan temel çelişkiye bağımlı hale gelir ve "tali çelişkiler" adını alırlar. Örneğin sömürge ülkelerdeki çelişkiler, ulusal demokratik güçlerle, sömürgeci emperyalist ve yerel işbirlikçi güçler arasındaki çelişki; işçi sınıfı ile, sömürgeci-komprador burjuvazi ve ulusal burjuvazi arasındaki çelişki; emekçi köylülerle toprak ağaları ve tarım kapitalistleri arasındaki çelişki; sömürgeci-tekelci burjuvazinin kendi aralarındaki

çelişkiler; ve nihayet sömürgeci tekelci burjuvazinin doğası gereği, azami kâr hırsıyla sömürge ülkelerde daha yoğun yatırım yapma çabasıyla yerel işbirlikçi dayanaklarıyla içine düştüğü çelişki vb. şeklinde sıralayabiliriz. (Komprador burjuvazi ile sömürgeciler arasındaki çelişki, onlara ulusal bir nitelik kazandırmaz.) Bütün bu çelişkiler birbirinden kopuk değil, tam tersine bir bütünlük oluşturlar ve karşılıklı etkileşim içerisindedirler.

Bu gün klasik sömürge ülkelerde, bir süreç boyunca harekete damgasını vurup, tüm diğer çelişkileri belirleyen çelişki; ulusal-demokratik güçler (işçi sınıfı, tarım proletaryası, yoksul köylülük, kasaba, köy ve şehirlerde yaşayan küçük burjuvazi, ulusal aydınlar ve ulusal burjuvazi) ile sömürgeciler, emperyalistler ve sömürgecilerin bağlaşıkları komprador-ışbirlikçi burjuvazi arasındaki çelişkidir.

Temel çelişki ile tali çelişkiler donuk değil hareketlidir ve yer değiştirme özelliğine sahiptir. Örneğin, bu gün sömürge ülkeler için baş çelişkiyi teşkil etmeyen emek ile sermaye arasındaki çelişki, devrimde çıkarı olan bütün ulusal-demokratik güçlerin içinde yer alacakları; Ulusal Demokratik Halk Devrimi'nin gerçekleşmesi ile, yani bütün yabancı güçlerin (sömürgecilerle emperyalistler) sömürge ülkelerden kovulmaları ve "yerli" işbirlikçilerinin mülksüzleştirilip geniş bir toprak reformunun yapılması ve yaşamın her alanının demokratikleştirilmesi süreci ile birlikte, emek ve sermaye arasındaki çelişki, baş çelişki halini alacaktır. Eğer U.D.H.D. işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşmişse, devrim, kesintisiz bir biçimde devam ederek sosyalizme geçilir.

Temel çelişki ile ikincil çelişkilerden birinin yer değiştirmesi (daha doğrusu, ikincil bir çelişkinin temel çelişki halini alması), niteliksel bir dönüşümde ifadesini bu-

lur. Devrim stratejisini gerçekleştirmek, başka bir deyimle, mevcut çelişkileri çözmek için gerekli yöntem ve taktikler temel çelişkinin niteliğince belirlenir. Bu yüzden doğru bir politika izlemek için, her şeyden önce sömürge ülkenin somut koşulları ile beraber-, temel çelişkisini tespit edip, bu çelişkiyi çözüme kavuşturma metodlarını da ona göre oluşturmalıyız.

Temel çelişkinin, karşıt öğelerinin, güçler dengesi tarafından belirlenen temel ve ikincil yanları vardır. Egemen güç (egemen yan), çelişkinin temel, yani ağır basan yanını oluşturur ve "eşyanın tabiatı" nı belirler. Eğer bir ülke hala sömürge durumunda kalmışsa, bu, ulusal-demokratik güçlere nazaran, onların temel düşmanlarının (sömürgeciler, emperyalistler, yerel işbirlikçiler) daha ağır basmalardan, yani çelişkinin temel yanını oluşturmalarından kaynaklanır. Çelişkinin temel ve ikincil yanları da sabit değil, değişkendir. Bu değişiklik de niteliksel bir dönüşümü beraberinde getirir. Yani sömürge ülkelerde temel çelişkinin ikincil yanını oluşturan ulusal-demokratik güçler, devrim yoluyla egemen güç haline gelir ve dolayısıyla çelişkinin temel yönünü belirleyecek bir konuma gelir.

Kısacası, bir ülkede diyalektiğin ilkelerine ve o ülkenin nesnel koşullarına uygun, devrimci bir mücadele yöntemi geliştirmek için, herşeyden önce, temel çelişkiyi ve temel çelişkinin temel yönünü doğru bir biçimde tespit etmek gerekir. İşte bu yüzden Lenin; "öz anlamıyla diyalektik, şeylerin bizzat özündeki çelişkilerin incelenmesidir" der. Karşıtların mücadelesi, diyalektiğin dördüncü ve temel yasasıdır.

Diyalektiğin sıraladığımız bu dört yasası (veya özelliği) yanyana ve birbirinden kopuk değil iç içe-dirler ve karşılıklı şartlandırma özelliğine sahip bir bütünlük oluşturlar. Yani bir tarafta karşıtların mücadelesi, bir tarafta karşılık-

lı etkileşim, bir tarafta nicel-nitel değişim ve bir tarafta da hareket şeklinde değil, olayı bir bütün olarak ele almalıyız. Karşıtların savaşımı, aynı zamanda hareket demektir. Nesnelere karşılıklı etkileşimi ve nicel-nitel dönüşüm demektir. Bütün bu özellikler bir bütünü deşik görüngüleridir.

Şimdi de öz olarak materyalizmin anlamı ve özellikleri üzerinde duralım: Yukarıda, materyalizmin evreni bilimsel kavrama ve yorumlama anlayışı olduğunu belirtmiştik. Bu, materyalizmin felsefi anlamıdır ve felsefenin temel sorunu olan, madde ile bilinç arasındaki ilişki sorununda maddi olanı temel ve ilk veri olarak ele almaya dayanır. Ancak, materyalizmin düşmanları materyalizmin gerçek anlamını tahrif ederek felsefi anlamının dışındaki ahlaki bir anlam yüklerler. Buna göre materyalizm, zevk ve sefaya düşkünlük, maddi zevklere önem verme ve idealsiz bir yaşam tarzı olarak tanımlanmaya çalışılır. Oysa pratik yaşam göstermiştir ki, en büyük ideallere sahip olan ve idealleri uğruna çekinmeden yaşamlarını feda edenler materyalistlerin kendisidir. Vurdumduymaz, asalak ve emekçi kitlelerin kanı ve alnteri pahasına zevk ve sefa sürdürenler ise özel mülk sahiplerinin ta kendileridir. Bu halk düşmanları halkın beyinlerini yıkamak ve sömürmeye boyun eğmeyi telkin etmekten başka bir fonksiyonu olmayan idealizmi de felsefi anlamı dışında, belli bir ideal uğruna savaşım vermeyi içeren ahlaki anlamıyla açıklarlar. Felsefi anlamda ise idealizm, düşüncenin mutlak olduğunu ve maddenin oluşumuna veya yaradılışına kaynaklık ettiğini ileri süren bir dünya görüşüdür ve bilime taban tabana karşıttır.

Felsefe'nin temel sorunu, madde ile bilinç arasındaki sorunda somutlandığı için, bilimin gelişimine paralel olarak, günden güne güçlenen materyalizme karşı tutunamaz bir duruma gelen ve iddia-

ları giderek daha net bir şekilde çürütülen idealistler, konumlarını güçlendirmek için materyalizm ve idealizm kavramlarında olduğu gibi madde ve bilinç kavramlarını da tahrif etmeye yelteniyorlar.

İdealizm, maddeyi doğru bir şekilde tanımlamak bir yana, varlığını bile inkar eder (bunu ilerde ele alacağız) ve ruhun (mutlak veya bireysel) ürün olarak gördüğü maddeyi, hareket, mekan (uzay) ve zaman dışında ele alır. Mekanik materyalizm de, maddenin önemli bir varoluş tarzı olan hareketi sadece mekanik anlamıyla ele alıp, doğanın, maddenin durağan olduğunu hareket etmesi için dışarıdan bir gücün etkisine gereksinim duyduğunu ileri sürer. Kuşkusuz ki bu anlam, bilimlerin henüz diğer hareket biçimlerini keşfedemediği bir ortamda ortaya çıkmıştı ve ondan daha ileri bir hareket anlayışı beklenemezdi. Gelişen bilim bize maddenin ve onun ürünü olan düşüncenin sürekli olarak hareket halinde varolduğunu, hareketsiz maddenin düşünülmemeyeceğini ve maddenin belli durumlardaki durağanlığının ise izafi olduğunu, durağanlığın değil, hareketin mutlak olduğunu kanıtlamıştır. Belli başlı hareket biçimleri şunlardır: Mekanik, fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal. Madde, her zaman var olduğu için, maddenin varoluş tarzı olan hareket de her zaman varolmuştur. Yani idealizmin iddia ettiğinin aksine hareket maddeye sonradan sokulmamıştır.

Maddenin en önemli diğer varoluş biçimleri de uzay ve zamandır. Hareket halindeki madde uzay (mekan) ve zamanla birlikte vardır. Yine madde ve hareket gibi uzay ve zaman da maddidir ve mutlakdır. Mekansız bir mekan düşünülmemeyeceği gibi, zamanın bulunmadığı bir zaman düşünülmez. Bu açıklamalardan madde ile ilgili genel bir tanıma varabiliriz. Madde; nesnel olarak varolan ve insanın duyu organları üzerinde etkide bulunarak duyum ve gide-

rek kavram yaratan belirli bir mekan ve zaman içerisinde hareket halinde mutlak olarak var olan ve sonsuz sayıda biçim ve özelliğe sahip olan her şeye denir. Madde sanıldığı aksine çoğunlukla katı-sıvı-gaz halinde değil, yerçekimi (gravitasyon), çekirdek alanları, yıldız maddesi veya plazma adı verilen yüksek düzeyde iyonlaşmış pozitif ve negatif yüklü parçacıklar vs. halinde bulunur.

İdealizmin ruh da denilen bilinç hakkında da çarpıtmalar yaptığı gözlenmektedir. Ruh'u insan beyninin bir ürünü olarak değil, insanın, yaşarken bedeninde bulunan ve ölümünden sonra da onu terkeden bir varlık olarak değerlendirir. Oysa materyalizm, bilinci, yüksek düzeyde örgütlenmiş maddenin (insan beyninin) bir özelliği olarak algılar.

Çeşitli kavramların (felsefi anlamda, materyalizm-idealizm, madde-bilinç) açıklık getirdikten sonra, şimdi de felsefenin temel sorunu olan madde ile bilinç arasındaki ilişki sorununa verdikleri cevaba oluşan başlıca felsefe sistemlerini, materyalizm ve idealizmi öz olarak ele alalım.

Materyalist kavrama ve yorumlama anlayışını teşkil eden birinci özellik, doğanın maddiliğidir. Doğa (madde) insan iradesinden ve her türlü doğa üstü güçten bağımsızdır. Aynı şekilde, madde, var olmak için herhangi bir ruh'a veya düşünceye gereksinim duymaz. Maddenin varlığı, her maddenin yapısındaki nesnel iç çelişkilerle sağlanan bir hareketten ve onların karşılıklı etkileşimlerinden başka hiç bir şeyle açıklanamaz.

İdealizm ise; doğanın maddi yapısını reddeder, maddenin varlığını düşünce ile açıklar ve maddenin sadece düşüncede mevcut olduğunu, gerçekte varolmadığını ileri sürer. Maddenin insan düşüncesinden bağımsız olarak "varolduğunu" belirten, ancak bunun varlı-

ğını da doğüstü bir güce bağlayan idealist anlayışa, objektif idealizm adı verilir. Her şeyin insan düşüncesinin ürünü olduğunu ileri süren ve sonuçta “tekbencilik”e kadar varan anlayışa ise subjektif idealist akımı oluşturur. Ancak subjektif idealizm de eninde sonunda tanrıya sığınmak zorunda kaldığından, öz itibarıyla, objektif idealizmden bir farklılık göstermemektedir.

Başlıca temsilciliğini piskopos Berkeley’in yaptığı subjektif idealizm bilimin buluşları karşısında tutunamayan safsatalarıyla, gerileyen ve prestijini yitirmeye başlayan nesnel (objektif) idealizmin kurtarıcısı rolüyle ortaya çıkıp “maddeyi evrenden kovma” görevini yüklenmiştir. Berkeley’e göre madde bir kere evrenden kovuldu mu bütün sorunlar ortadan kalkacak; felsefe sadece bilinçle ilgili sorunlarla uğraşacak ve “gereksiz”, “kafa yorucu” şeyler tartışma konusu olmaktan çıkacaktır.

Öznel idealizm, şimdiye kadar ki en saçma, ama bir o kadar da çürütülmesi zor bir felsefe akımıdır. Bu yüzden biraz daha üstünde durmak gereğini duyuyoruz. Öznel idealizm’in iddialarını şöyle sıralayabiliriz: Eğer bir şeyi algılıyorsam “vardır”; algılamıyorsam “yoktur”. Algılanmayan, düşünülmeyen şeyler, birer hiçten ibarettir. Madde gerçekte var olduğu için duyular yoluyla beynimize yansımaz, tam tersine, biz onu duyularımız yoluyla algıladığımız için bizlere geçmiş gibi görünür. Duyularımızın kaynağı ise madde değil, fikirlerimiz, tasavvurlarımızdır. Öyleyse, doğada fikir ve tasavvurlarımızdan başka bir şey yoktur... Ayrıca öznel idealizm, madde hakkındaki duyularımızın (nesnel koşullara dayalı olarak) çelişik bir durumda olmasından da yine gerçekte maddenin var olmadığı ve bizlerin “yansımaların kurbanı” olduğu sonucunu çıkarır. Yani diyelim ki; iki kişi aynı nesneye bakıp da değişik renk-

te görüyorlarsa, o nesnenin sadece zihnimizde var olduğunu ileri sürerler ve “siz materyalistler; mademki tasavvurlarımız maddenin yansımasıdır diyorsunuz, o halde insanların mevcut bulunmadığı dönemdeki şartları nasıl tasavvur edebiliyorsunuz, o koşullar bu gün ortadan kalktığı ‘yok olduğu’ halde o koşullar hakkındaki düşünceler ve fikirlerimizin kaynağı nelerdir?” diye sorarlar.

Öznel idealizmin eleştirisi temelinde bu soruya da cevap verelim: İlkini şunu belirtelim ki; öznel idealizm her ne kadar kabul etmese de, kendi düşüncesinde sonuna kadar tutarlı kalırsa şu sonuca varır: “Evrende benden başka hiç kimse, hiç bir maddi varlık yoktur, her şey ancak benim düşüncelerimde mevcuttur.” Yani kendisinden başka insanların varlığını da reddetmiş oluyor. Maddenin “varlığını”, daha doğrusu “yokluğunu” insan bilinci ile açıklayamadığından da, tekrar kutsal ve mutlak ruh olan Tanrı’ya sığınır ve “düşüncemiz kaynağını Tanrı’dan alır” der. Bu şekilde de objektif idealizm ile bütünleşmiş olur. Maddenin (duyumların) çelişik bir tarzda algılanmasına gelince; subjektif idealistler, bir yandan kendilerinden başka insanların ve diğer varlıkların varlığını reddederken, öbür taraftan da değişik insanlar veya değişik canlılar aynı nesneyi değişik algıladıklarında maddenin varlığını reddetmemiz gerektiğini ileri sürerler. Peki madem ki her şey bizim zihnimizde mevcuttur, ve “gerçekte var olmayan” ve bizimle aynı duyularını algılamayan diğer kişi veya canlıların duyularını neyle açıklayabilir subjektif idealizm?

Örneğin, bizim kırmızı gördüğümüz bir bez parçasını bir hayvan gri renkte görür. Bu, açıktır ki, maddenin, farklı duyular şeklinde, çelişkili bir yansımasıdır. Maddenin var olup olmadığı tartışmasını bir yana bırakacak olursak, idealizm, çelişkili durumlarda da

kendini ele vermektedir. Onlara şunu sorabiliriz: “Sadece zihinlerimizde var olan bir hayvan nasıl olur da başka bir nesneyi algılayabiliyor? Madem ki var olmak algılamaktır”; “var olmayan” bir şey, nasıl algılayabilir? Bu soruya hiç bir zaman cesur ve açık cevap veremezler. Çünkü, sonuçta ısrarla reddettikleri! “tekbenci” anlayışa saplanacaklardır... Eğer farklı insanlar aynı nesneyi aynı zamanda farklı bir biçimde algılıyorlarsa, akli başında bir insan, bundan, o nesnenin gelecekte var olmadığı sonucunu değil, algılayan kişilerin konumlarının, vaziyetlerinin farklı olduğu sonucunu çıkarır. Örneğin kırmızı renkli bir nesneyi yeşil gören birisi, muhtemelen renk kördür. Yine, eğer bir kişi nesneyi değişik zaman ve mekanlarda farklı algılıyorsa o nesnenin var olmadığı sonucunu değil, nesnenin objektif şartlarının değişimi sonucunda değişik duyular yansıttığı sonucunu çıkarmalıdır.

Materyalizmin ikinci temel özelliği: Madde düşüncesinin değil, tam tersine düşünce maddenin bir ürünüdür.

Düşüncesinin, maddenin bir ürünü olması, her maddenin düşünme, düşünce üretme yeteneğinde olduğu anlamını vermez. Materyalizm, düşünceyi, maddenin tarihsel gelişimi içinde mükemmelmiş yüksek bir biçimi olan insan beyninin bir ürünü sayar. Ancak düşünce ve bilincin oluşması için gerekli organ olmakla birlikte, bunların oluşması için insan beyni de tek başına yeter koşul sağlamaz. Örneğin, bir insan beynini, uzay boşluğuna bırakırsanız, onun diğer maddelerden hiç bir farkı kalmaz (düşünce üretimi açısından). Sorunun diğer önemli bir yanı ise, insan beyninin, düşünce yeteneği kazanmasının salt biyolojik bir olay değil, belirleyici anlamda insanların toplumsallaşmasından, toplumsal varlık haline gelmesinden kaynaklanan toplumsal bir olaydır da. İnsanlığın düşün-

me süreci, emek süreci ile birlikte başlar. Düşünce, dilden de soyut değildir. Daha genel bir deyimle, düşünce, emek sürecinde (çalışma süreci) toplumsal faaliyet gösteren insanların, anlaşma ve haberleşme ihtiyacından doğan, dilin temeli üzerinde oluşan toplumsal (biyolojik yönünü unutmamak kaydı ile) fenomendir... Her insan, yaşamı boyunca, çeşitli doğal ve toplumsal (yukarıda da değinildiği gibi) duyular algılar. Pratikten doğan bu duyular, ancak pratik süreç içerisinde tekrarlanan tekrarlara kavram, yani duyum temeli üzerinde şekillenip duyum aşan soyut düşünce haline gelir. İnsanın bu soyut düşüncesi; o anda maddeden (nesnel dünyadan) yansıyıp beyinde oluşturduğu düşünce değil, süreç içinde duyuların belli bir sentezi ile oluşmuş bir sistemdir. Materyalizm, düşünceleri, herhangi bir varlığın aynada yansması gibi, anında, net, tam ve mekanik bir yansması olarak algılamaz. İnsan düşüncesi ve bilinci, doğa ve toplum tarihinin gelişme süreci ve tek tek her bireyin kendi yaşamı tarafından belirlenir. (Bu konuya, yazımızın ikinci bölümünde ele alacağımız toplumsal varlık ile toplumsal bilinç arasındaki ilişki sorununda daha detaylı değineceğiz). İnsanlar, daha önce görmediği bir nesneyi, yaşamadığı bir olayı, ya da karşılaşmadığı şeyleri yaşamı boyunca elde ettiği birikim yoluyla kafasında canlandırabilir. Idealistler, bu duruma dayanarak, kendilerine pay çıkarmaya kalkışarak, düşüncenin oluşması için maddeye veya toplumsal yaşama gereksinim duymadığını iddia eder. Örneğin idealistler, madem ki düşünce, maddenin nesnel koşullarının bir ürünüdür, o halde, insanlar yer yüzünde ne insanın ne de diğer canlı varlıkların bulunmadığı bir ortamı kafasında canlandırabilir? O koşullar ortadan kalktığı halde, o koşullar ile ilgili düşünce üretebiliyorsak, demek ki düşünce maddenin veya nesnel koşulların bir ürünü değildir ve var

olmak için de onlara gereksinim duymaz, derler.

Idealist felsefenin böyle bir mantık yürütmesi, her şeyden önce kafa bulanıklığının ve genelde materyalist, özeld de marxist bilgi teorisinin çarpıtılmasının bir sonucudur. Çünkü materyalizm, düşüncenin oluşmasını anlık bir olay olarak ele alırız. Bizler, günümüzde çeşitli bilimlerin yaptıkları araştırmalar ve bunların sonucunda elde ettikleri verilere göre, insanların henüz ortaya çıkmadığı, hatta canlı varlıkların bile henüz oluşmadığı dönem ile ilgili olarak ortaya atılan bilimsel bilgilere dayanarak, o koşulları tasavvuf edebiliyoruz. Kaldı ki, yukarıda da belirttiğimiz gibi madde hakkındaki duyum ve fikirlerimizin her zaman maddenin aynada yansıması gibi tam bir yansması olmuyor. İnsanlar, hayal gücüne dayanarak da "hayal ürünü" şekilleri kafalarında oluşturabilirler. Ancak, halay gücünde, maddeden algılanan duyuların kavramlaşmasından oluşur. Örneğin; diyelim ki bir yazar, köy yaşantısını konu alan "yaşanmamış" bir öykü yazsın. Tabii ki, olayları kendi düşüncesine ve hayal gücüne dayanarak biçimlendirecektir. Ancak, biz bu olaya "hayal ürünü" veya kaynağını yazarın düşüncesinden alan bir olay diyebilir miyiz? Diyemeyiz; çünkü, eğer toplumsal yaşamda köy adı verilen yerleşim birimleri ve onlara özgü bir yaşantı tarzı olmasaydı ve de yazar böyle bir yerleşim ve yaşam tarzı görmemiş veya başka birilerinden duymamış, okumamış olsaydı böyle bir öyküyü yazamazdı.

Düşüncenin, maddenin bir ürünü olduğu anlayışına karşı idealistler sürekli olarak çırpınıp, tezlerini kabul ettirmek için, materyalizmi çürütmeye çalışırlar. Materyalistlere yönelttikleri bir diğer soru da şudur: Peki siz materyalistler, doğada mevcut bulunmadığını iddia ettiğiniz cin, peri, şeytan, melek, cennet, cehennem, tanrı... gibi şeyler hakkındaki tasavvur ve duyguları neyle açıklarsınız?

Bu soruya şöyle bir yanıt verilebilir: Bu tür "doğa üstü güçler" hakkındaki duygu ve düşüncelerimiz, içinde yaşadığımız, karşılaştığımız veya duyduğumuz doğal toplumsal olay ve nesnelere kaynaklanır. Doğada mevcut bulunmayan "şey"leri, doğal nesnelere düşünmek zorundayız. Örneğin psikologlara göre, çocuklar, tanrıyı hep yaşlı bir dede şeklinde kafalarında canlandırıyorlarmış. Bunun nedeni de, büyüklerin, çocuklara tanrıdan bahsederken "tanrı baba" deyimini kullanmalarındır. Yani tanrı düşüncesi kendiliğinden değil, nesnel şartlardan doğmuştur ve idealistlerin iddia ettikleri gibi: "tanrı fikrinin oluşması için, doğada onu yansıtacak bir maddeye gereksinim yoktur" şeklindeki iddiaları da böylelikle çürütülmüş oluyor. (İlkel toplumlarda insanların tanrıları, ya bir hayvanın yada bir doğal fenomenin, örneğin güneş, ateş, şimşek... şahsında kişileştirerek, kafalarında canlandırdıkları da bilinmektedir.) Aynı şekilde, ateş ve korku olmasaydı "cehennem", sevinç, mutluluk ve özlem (ki bunlar da yaşam koşullarından kaynaklanır) olmasaydı "cennet" kavramı vb. oluşmazdı. Ve biz, bu "fenomen"leri hep bildiğimiz şeylerle düşünürüz.

Materyalizm, düşüncenin maddenin bir ürünü olduğunu belirtirken, idealizmin tersine düşüncenin varlığını ve madde üzerindeki rolünü inkar etmez. (Idealistler, maddenin düşüncenin bir yansıması olduğunu getirdikleri gibi, özünde maddenin varlığını ve düşünce üzerindeki etkisini-rolünü de reddederler.) Yukarıda da değinildiği gibi, düşünce, insan beyninin ve toplumsal yaşamın bir ürünüdür. Ancak düşünce oluştuğundan sonra, insanın toplumsal yaşamı ve insan beyni üzerinde etkide bulunmaya başlar. İnsan beyni, olduğu gibi yerinde kalmaz. Toplumun ve toplumsal düşüncenin gelişimine paralel olarak sürekli olarak daha da mükemmelleşme yolunu tutar.

Materyalizmin üçüncü temel

özelliği ve ilkesi de şudur: Evren bilinebilir.

İdealizmin diğer görüngülerinden biri de "bilinemezlik" (agnostisizm)'dir. Bilinemezliğin en büyük temsilcisi Kant'tır. (Kant'a göre insan bilinci, bilgi edinme yeteneğine sahip değildir.) Kant, idealizm ile materyalizmi "uzlaştırma" iddiasıyla yeni bir felsefi kuram olan Agnostisizm'i yaratmıştır. O'na göre, insan bilinci, bilgi edinme yeteneğine sahip değildir. Bizler hiç bir zaman olayların özüne ulaşamayız, ancak duyularımız yolu ile nesnelere dış görüngülerini algılarız... Böylelikle felsefenin temel sorunu olan, madde ile bilinç arasındaki soruna da bilinemezci bir yaklaşımla yaklaşarak, maddeninmi bilinci yarattığı, yoksa bilincinmi maddeyi yarattığını bilemeyiz. Tanrı mutlak mıdır, değil midir bilemeyiz, der. Kant'ın çıkardığı bu sonuçlar, bilime olan güvensizlik ve inanca (kör inanç) saplanmasının bir belirtisidir. Zaten kendisi "inanca yer açmak için, bilim alanını sınırlandırmak zorunda kaldım" demiştir. Kant'ın bu fideist yönü (inanca göre akıl yürütme) onu idealizme yaklaştırmaktır. Emmanuel Kant, felsefeye önemli katkılarda da bulunmuş ve özellikle çelişkiler üzerinde önemli düşünceler ortaya atmıştır. Ne var ki, Kant, çelişkileri maddenin değil, aklın bir özelliği olarak ele almış ve bunların (çelişkilerin) çözümlenemeyeceğini ileri sürmüştür. Engels de bilinemezliği, "ürkek materyalizm" olarak adlandırmıştır. 18.yy'ın en büyük materyalistlerinden olan D'Holbach'ın öğretisi, "ürkek materyalizm'e bir örnektir. D'Holbach, bir yandan her şeyin temelinde, materyalizme yaklaşarak, maddeyi görür, (D'Holbach'ın materyalizmi vülger materyalizm idi; Engels'in deyimle "kaba materyalizm". Kaba Materyalizme göre doğada sadece madde vardır. onlar, düşünceyi, maddenin bir ürünü saymakla birlikte, manevi bir

fenomen olarak değil, maddi bir fenomenmiş gibi de alıyolarlar.) bir yandan da, "her ne denli öz sözcüğü ile kendisine özgü olan doğayı oluşturduğu anlaşılırsa da, biz, hiç bir varlığın özünü bilemiyoruz; biz, maddeyi yol açtığı görme, duyu ve düşüncelerle tanıyoruz; buradan, organlarımızın özel durumlarına göre, onun, iyi ya da kötü olduğu yargısına varıyoruz... Biz, biçimin üzerimizde yarattığı etkiye göre, özgünlük ve niteliklerinden birkaçını tanıma gücüne sahip olsak da, hiç bir maddenin, ne gerçek doğasını, ne de özünü biliyoruz... Böylece, madde bize göre genellikle duygularımızın üzerinde herhangi bir biçimde etki yapan bir bütündür. Ve bizim değişik maddelere mal ettiğimiz nitelikler, bizde yarattıkları değişik izlenim ya da çeşitli değişikliklere dayanırlar..." diyerek, bilinemezci, idealizme yaklaşmaktadır.

Bilinemezcin en büyük zaafları, diyalektiği kavrayamamış olmalarıdır. Onlar, düşüncenin diyalektik bir yapıda olduğunu ve düşüncenin diyalektik olmasının da doğanın diyalektik yapısından kaynaklandığını kavrayamamışlardır. diyalektiğin temel ilkesi olan çelişkiler, düşüncenin ve bilginin de temel oluşturur. Düşüncedeki çelişki bilgisizlik ile öğrenme arasındaki ilişki şeklinde belirir ve biz yeni şeyler öğrendikçe bu çelişkiyi çözer ve bir üst aşamaya sıçratmış oluruz. İnsan toplumlarının varoluşundan günümüze kadar insanlar yaşam tarzlarını düzeltmek ve mükemmelleştirmek için çok çaba sarfetmişlerdir. Çok ilkel bir yaşantı tarzından, günümüzün çağdaş uygarlık düzeyine ulaşan bir süreç içerisinde, insan toplumları kesintisiz bir biçimde bilgi, kültür, teknik, sanat vb. alanlarında ilerlemişlerdir. (İstisna topluluklar hariç). Bütün bunlar, evrenin bilinebilir bir şey olduğunu, insanların pratik (sosyal faaliyet) içerisinde bilgilerini gittikçe arttırdığı ve öğrendiği bilgiler ışığında daha iyi

bir yaşam tarzının kurulmasına doğru yol almış olduklarını göstermektedir. Bilgi edinme, biriktirme ve geleceğe aktarma sürecinde tek tek insanlar da bir yandan kendilerine geçmişten miraz kalan bilgileri öğrenerek, bir yandan da bireysel faaliyetleri sonucunda daha önce bilmediği şeyleri öğrenerek bilinç düzeylerini yükseltirler. Evren bilinebilir diyoruz, ama insanlar, (kimi idealist filozofların iddia ettiklerinin tersine) her şeyi önceden bilerek doğmazlar; Bilgilenme, pratik yaşam içerisinde öğrenme ile gerçekleşir.

Bilginin, bilgilenme sürecinin iki aşaması vardır: Duyum ve kavram aşaması. Buna diyalektik bilgilenme süreci denir. Diyalektik bilgilenme, biçimden öze, basitten karmaşığa doğru yol alır. Yani duyumsal bilgilenmeden hareketle kavram aşamasına ulaşırız. Duyu organlarımızın aracılığıyla algıladığımız duyular, pratik yaşam içinde sayısız kere tekrarlanarak insan bilincinde "soyut düşünce", yani kavram oluşturur. Duyu ile düşünce birbirine bağlıdır; hiçbir tek başına diyalektik bilgilenmeyi teşkil edemez. Soyut düşünce duygulara dayanarak oluşup geliştiği gibi, duygular da soyut düşünce, yani kavramlar aracılığıyla daha iyi anlaşılır bir hale gelirler. "Pratiğin bize gösterdiği gibi, hislerimizle algıladığımız şeyleri ve fenomenleri biz hemencecik anlayamayız ve ancak anlaşılın fenomenlerdir ki, daha derin bir tarzda hissedilir" (Mao Tse Tung)... Duyularımız bizleri direkt olarak şeylerin biçimiyle yani görünüşüyle karşı karşıya getirir. Soyut (mantıksal) düşünce ise, bizleri şeylerin özüne ulaştırır ve onları bir bütün olarak algılamamızı sağlar... Duyuma dayalı olarak oluşan kavramlar pratikten doğduğu gibi tekrar pratikte uygulanarak doğruluğu sınanır ve ihtiyaçlarımızın karşılansamında da rol alır. Bu bilgilenme ve bilginin sınanması süreci yani; pratik-duyum-kavram ve

yine pratik... Sonuna kadar devam eder. Şu da var ki, doğanın ve hareketin nesneliliği ile sonsuzluğu göz önünde bulundurulduğunda insanın herşeyi bir bütün olarak öğrenme, yani doğada öğrenilmemiş hiç bir şey bırakmamak gibi bir yeteneğe sahip, olmadığı görülür. İnsanoğlu bilgi merdivenini basamak basamak tırmanarak bilginin sınırsız derinliklerine doğru yol almaktadır ve insan soyu varlığını devam ettirdikçe bu hal devam edecektir. İnsanlık pratik yaşamdan edindikleri (pratikten kastımız, salt bireysel pratik değil, toplumsal pratiktir de) ufak tefek bilgileri biriktire biriktire genel sonuçlara vardırırlar. "Şey"ler hakkındaki doğru fikirlerimize hakikat adı verilir. Hakikat (doğru bilgi), gerçeğin (nesnel maddenin) bilgisidir. Genel olarak tüm nesnel gerçeği yansıtan hakikat, mutlak hakikat adını alır. Mutlak hakikat, tek tek nesnelere hakkındaki bilgimizin bileşiminden (aritmetik toplamından değil) oluşur. Belli bir nesnel hakkındaki bilgimiz başka bir nesne (veya nesnelere) hakkındaki bilgimize bağlıdır. Bu bağıntılı bilgiye izafi (bağıntılı) hakikat denir. İzafi hakikat, mutlak hakikate doğru yol alan bir zincirin halkasıdır. Bu sebeple izafi hakikat ile mutlak hakikat birbirlerinden ayrı olarak değil, bir bütün olarak karşılıklı etkileşimleri içerisinde ele alınmalıdır. Lenin'in deyişimiyle "izafide mutlak vardır."

Bu bölümü bitirmeden önce son olarak, insanların hakikati, doğruyu her zaman görememelerinin nedeni ve pragmatist (faydacı) "doğru" anlayışı üzerinde duralım.

Hakikati kavrayamamanın en temel nedeni, olaylara metafizik (tek yönlü) bakış açısında somutlaşır. Belli bir fenomenin sadece bir veya birkaç yönü ele alınıp bundan genel bir yargıya varılırsa hata yapmak ihtimali artar. Ancak, hata mutlak değildir. Olayların diyalektik bakış açısı ve mater-

yalist yorumlanması ile yeniden ele alınması ile hatalar giderilebilir ve nesnel gerçeğin doğru bilgisine erişilebilir. "Bir objeyi gerçekten bilmek için onun bütün yanlarını, bütün ilişkilerini ve bütün "mediasyon"larını ara hallerini ihata (kavrama) ve etüd etmek gerekir. Gerçi bunu hiç bir zaman tam olarak başaramayız, ama problemleri bütün yanlarıyla mütalaa etmek gereği bizi yanımlardan ve kalıplaşmaktan korur." (Lenin) Doğa ve toplum yasalarının bilgisi temelinde elde edilen bilgiler doğrudur ve er-geç başarıya ulaşırlar. Dolayısıyla faydalıdır. (Toplumsal ilerlemelerden yana olanlar için). Oysa pragmatistler her şeyi doğru olduğu için faydalı bulmazlar. Onlar için doğrunun kıstası, bizlere fayda sağlaması ve bizleri başarı-

ya ulaştırmasıdır... Başarıya ulaşan veya bize fayda sağlayan her olay, her düşünce doğru değildir. Tam tersine bir düşünce doğru ise (er-geç) başarısızlığa uğrar. Başarısızlığa uğrayan her fikri de mekanik bir biçimde yanlış olarak değerlendirmemek de gerekir. Bu başarısızlık, geçici bir durum olabilir. Tabii ki son bağlamda fikirlerin doğru veya yanlış olmalarının kanıtı pratiktir. Gerçekler fikirlerimizin lafı değil, fikirlerimiz gerçeğin yansımasıdır. Bilimselliğin ölçütü de, fikirlerimizin "doğruluğunu" kanıtlamak için, gerçekleri fikirlerimize göre yorumlamak değil, fikirlerimizi gerçeklere göre şekillendirmektir.

(Sürecek)

DUYURU

Önümüzdeki sayılardan itibaren, dergimizde Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelemizde -siyasi düşüncesi ne olursa olsun- şehit düşmüş, tüm ilerici, yurtsever, devrimci ve sosyalistlerin ölüm yıldönümlerini anmak amacıyla bir köşe açmak istiyoruz. Bildiğiniz, tanıdığınız, şehit düşmüş dost ve arkadaşlarımızın isimlerini, doğum ve ölüm tarihlerini, varsa fotoğraflarını ve ölüm biçimlerine ilişkin bir değerlendirmeyi kısa ve öz olarak yazıp bize göndermenizi istiyoruz.

Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelesinde yaşamını yitiren tüm şehitler, şehitlerimizdir...

ŞEHİTLERİMİZİ UNUTMADIK, UNUTMAYACAĞIZ!

NOT:

Çeşitli nedenlerle örgüt içi ve örgütlerarası çatışmalar neticesinde yaşamını yitiren arkadaşlar hakkındaki değerlendirmeleri bu çalışmamızdan ayrı tutuyoruz. Önemle belirtiriz.

MEDYA GÜNEŞİ

Direniş Zindan Duvarlarını Aştı, Analar Kendini Yakıyor...

Mücadelenin Örgütlenme Düzeyi Bir Yana, Kitlelere Verdiği Bilinç Rahime ve Saliha Anaların Omuzlarında Yükselmeye Devam Ediyor. Hem de "Beyaz Atlı Şövalye"yi Beklemeden

Salih NURİOĞLU

1980'den bu yana faşizm baskıların en yoğun biçimde sürdüğü ve pratik yansımasını bulduğu yerlerden biri de kuşkusuz Diyarbakır'dır.

1980'den sonraki dönemde yaşam olanaklarını hemen hemen ortadan kaldıran, zindanlar devrimci, insanlarla dolduruldu. Bu dönemde, Diyarbakır zindanlarında sayısız devrimci insan sırf "özgür bir vatan", "güzel bir dünya" dediği için hayatından oldu. İşkence tezgahlarından geçti. Bu fiziki baskıların ötesinde onları görüşe sınırlı çıkarma, anadilleri ile konuşmama vb. psikolojik baskılara tabi tuttular. Mücadelenin örgütlenme düzeyinin dağınıklığı ve yetersizliği, mücadeleyi nisbi olarak bireyselleştirdi.

İlk direniş, 1981'de pasif açlık grevleri biçiminde başladı. Belli bir zaman dilimi içinde böyle devam etti ve birçok insan hayatını yitirdi. Ancak tüm bu çabalar birkaç ufak kazanım dışında somut bir kazanım getirmedi. Baskılar daha da sertleşti. Giderek mücadele ölüm direnişlerine dönüştü ve "YAŞASIN ÖLÜM" sloganı belli bir zaman dilimi içerisindeki mücadelenin genel karakterini oluşturdu.

Mücadele 1983'te Ferhat, Necmi, Eşref ve Mahmut'un kendilerini yakmasıyla bir üst aşamaya sıçradı. Yalnız bu aşamaya kadar ki mücadele, bütün dünyada yankılar bulmakla beraber, pratik anlamda daha çok zindanların duvarları arasında kaldı.

Ancak baskıların sürmesi, ilk etapta tutuklu yakınlarını olaya daha yakından sahip çıkmaya zorladı. İlerici, demokrat kamuoyunun da dışında sıradan insanlar bile kendini olaya yakın görmeye başladı. Bunun sonucunda faşizan baskılara karşı yükselen mücadele, zindanların duvarlarını aştı.

"Yaşasın Ölüm" sloganı Saliha ve Rahime anaların omuzlarında sokaklara taşıyor.

Direniş, Şubat 1988'de büyük hapisane direnişi ile adeta kitlelere mal oldu. Birçok tutuklu yakını, geniş halk yığınlarının desteği ile mücadeleye aktif olarak sahip çıktı. Saliha Şener ve Rahime Şahin analar istenilen haklar verilmediği takdirde, kendilerini yakacaklarını ilan ettiler. Mücadelenin ve "YAŞASIN ÖLÜM" sloganının sokağa taşmasından ve günümüzde "DİRENMEK YAŞAMAKTIR" a dönüşen mücadelenin yaratacağı etkiden korkan egemen güçler, bu istemleri kabul ettiler. Bu direniş de Mehmet Emin'in ölümüne mal oldu.

Ancak nisbi yumuşak ve sert yöntemlerin kısa bir zaman dilimi için bir arada yürütülmesi ile kitlelerin öfkесinin ve mantıklı mücadelesinin denetim altında tutulacağını sanan egemen güçler, ilk etapta tutukluları dağıttılar (Bunlar götürüldükleri hasiphanelerde de aynı haklar için mücadeleye devam ettiler ve son olarak G.Antep cezaevinde 4 Haziran'da açlık grevi başladı.) Sonra gayet sinsi bir biçimde kazanılmış hakların geri alındığı ilan edildi.

Bunun sonucunda, 16 Mayıs'ta Diyarbakır'da direniş tekrar başladı. Ve bu sefer, "YAŞASIN ÖLÜM" sloganı gerçekten Diyarbakır sokaklarına taşı. Şubat 1988'de ölüm sözü veren Rahime ve Saliha analar belediye binası önünde üzerlerine gaz dökerek kendilerini yakmaya kalktılar. Bu kez de sloganın yaygınlaşmasından korkan egemen güçler, kazanılmış hakları tekrar iade etmek zorunda kaldılar.

Evet, mücadelenin örgütlenme düzeyi bir yana, kitlelere verdiği bilinç, Rahime ve Saliha anaların omuzlarında yükselmeye devam ediyor. Hem de "beyaz atlı şövalye"yi beklemeden.

Ben isterem ki

Bulutlar ağlasın

Çocuklar ağlamasın

Analar yanmasın...

Fatsa'yı Sadece Davada Yargılananlar mı Savunacak?

İbrahim SEVİMLİ'nin Fatsa davası ile ilgili olarak dergimize gönderdiği açıklamayı aşağıda sunuyoruz.

Gazetelere Fatsa Davası ile ilgili zaman zaman bazı haberler yayılmaktadır. Bunun bir nedeni, davanın savunma aşamasına gelmiş olmasıdır.

Bilindiği gibi Fatsa Davası, 12 Eylül'den sonra açılan siyasi davalar arasında en kitlesel olan bir davadır. Göz açıp kapayınca kadar geçmeyen 7 yıllık bir aradan sonra söz sırası Fatsalılar'da.

Geriçi faşist güçlerle büyük basının Fatsa Davası ve Fatsa Fikri etrafında koparttıkları yaygaranın ve demagojinin yer yer devam ettiği günümüzde, Fatsa Davası'nın sanıkları savunmalarında söyleyebileceklerini söyleyecekler; davalarını savunacaklar.

Ne var ki, Fatsa konusunda söz söyleyecek olanlar sadece tutuklu ve sanık olanlar olamaz. Bu konuda bir şeyler söyleyecek olanların çoğu da dışarda.

Evet sizler, demokratlar, insan hakları savunucuları, yazar, sanatçı ve aydınlar, ilerici ve devrimciler, demokrasinin gerçek zemini, özgür iradenin, katılımın somut bir örneği, emekçi halkın kendi kendini yönetme fikrinin sembollerinden birisi olan Fatsa'yı savunabilmelisiniz.

Fatsa'yı savunmak, Fatsa'yı hatırlamak, halkın özgür iradesine, seçilmiş kişi ve heyetlere, yeni insan tipine, doğruya, güzele ve geleceğe saygı duymak demektir.

Demirel'in, Ecevit'in yasağının kalkmasını savunup destekleyenler, seçimle belediye başkanı olmuş Fikri Sönmez'in siyasi eyleminin meşru görülmesi için uğraşmak zorundadırlar.

Demokrasiyi savunanlar, insan hak ve özgürlüklerine saygı duyanlar Fikri Sönmez'in nerede, nasıl ve niçin öldürüldüğünü araştırmak zorundadırlar.

Böyle yapmayanlar, fikirleri, tutumları ve eylemleri itibarıyla inandırıcı olamazlar.

Eski parti yöneticilerine konulmuş yasakların kalkması için, DİSK ve Barış Derneği davaları için bir şeyler yapanlar Fatsa Davası için neden bir şeyler yapmasınlar?

Emeğe, halka, demokrasiye saygı duyanların Fatsa Davası'nı yalnız bırakmaması gerekir.

İbrahim SEVİMLİ

Uluslar ve Sömürgeler Sorunu (3)

Fırat ÖZGÜR

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı (U.K.K.T.H)

Ulusal sorunun özünde bir sınıf sorunu olduğu gerçeğinden hareketle, bu alanda yapacağımız çözümlerimizin de bu sınıf perspektifinin içinde, sınıf hattını saptırmayacak bir nitelikte ele alınması gerekir. Bu anlamda, uluslar sorununun çözümünü tarihsel gelişimi içinde incelemenin bir zorunluluk olduğunu düşünüyoruz.

Evet, ulusal sorun temelinde bir sınıf sorunu olmakla birlikte çözümü tarihsel, jeopolitik, iktisadi, kültürel vb. birçok notka ile içiçe ele alınmalıdır. Her süreç ve somut durum için önceden hazırlanmış bir reçeteler yumağı veya şablonlarla çözümlenememesinin yanı sıra, sorun, tümüyle bilimsel bulguların her ülkenin özgül koşullarına uygulanması, çözümlenmiş alanı olarak somut koşulların ve bu somutun içinde bulunduğu konjektürel yapının gözönüne alınmasıyla çözümlenebilir.

Nasıl ki, proleter devrimler ve Emperyalizm çağının Marksizm'i olarak biçimlenen Leninizm varoluşunun kaynaklarını, marksizmin dogmatik yorum ve uygulanışı yerine, yaşanan sürece, sürecin ulusal ve uluslararası ilişki sistemlerine, sınıfların o tarihsel kesitteki konumlarına, yani, bir bütün olarak, yeni koşullara özüne dokunulmaksızın uygulanışından aldıysa; bütün toplumsal süreçlerin irdelenmesinde, aynı şekilde yöntem, somut durum ile bilimsel teoriyi bütünleştirmek olmalıdır.

Sınıfsal sorunların en karmaşık parçalarından birini oluşturması nedeniyle, özellikle ulusal sorunun çözümünde (ezen ve ezilen ulus açısından) yanlıgı ve yanlışıklar alabildiğine yaygındır. Bu saplantıların veya hertürden yanlıgıların oluşum süreçleri incelendiğinde, görülecektir ki, temel bir kaynağını da sorunun dogmatik bir şekilde ele alınışı oluşturmaktadır. Dogmatizmin ulusal sorundaki somut göstergesi, tek tek ülke deneyimlerinin genelleştirilmesi, temel bilimsel verilerin gözönüne alınmadan soruna yaklaşılmasıdır.

Sosyal-şoven, reformist bir çizgiye varmasında, Marksizmin dogmatik yorumunun da çok önemli bir rol oynadığı bilinen ikinci Enternasyonle karşı Lenin'in öngördüğü perspektif, dünya sosyalist hareketinin gelişimine yeni bir ivme kazandıran, marksizmin canlı özünü, bütün boyutlarıyla, bir kez daha güdümlenştiren somut veriler sunmaktadır. İkinci Enternasyonal kendi burjuvazisiyle uzlaşmaya götüren (her ülke özgülünde) önemli bir nokta, yani şabloncu yaklaşım bütün ülke sosyalistlerinin kaçınmaları gereken bilim dışı, metafizik bir yöntemden öte bir anlam taşımamaktadır. O halde şu sonucu önemle vurgulamak gerekiyor: Ulusal soruna yaklaşım tarzımız, Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in, başka bir deyişle, işçi sınıfının temel çıkarlarının biçimlenmesi olan Marksizm-Leninizm'e dayalı olarak, gerek genel gerekse özgül süreçler ve bilimsel veriler

ışığında; tek tek ülkelerin deneyimleri de gözönüne alınarak, somut koşulların tahlil ve yorumuna yönelmek bilimsel yol olarak belirlenebilir.

Dogmatizm sorununun üzerinde durmamızın nedeni, bugün somut koşullara yaklaşımda, özellikle tek tek örneklerin, bilimsel veriler bir yana bırakılarak mutlaklaştırılması doğrultusunda yaygın olan çarpıklığı irdelemek ve gözler önüne sermeye çalışmaktır. Bugüne değin somut durum değerlendirilirken, sürekli olarak ve mutlak bir yaklaşımla, "tek çözüm yolu" olarak ele alınan Sovyet tipi ulusal sorunun çözümü bu dogmatik yaklaşımın en açık göstergesidir. Başta Lenin ve Stalin olmak üzere Rus bolşeviklerinin, ulusal sorunun, değişik ülkelerde, o özgül koşullara denk düşen çözüm yollarının Marksizmle bütünleştirilmesi sonucu oluşturdukları temel bilimsel belirlemeleri kıstas almak gerekirken, daha çok, özgül bir uygulama olan Sovyet örneği ile ilgili getirdikleri çözümler, o da çarpıtılmış bir şekilde mutlak yol olarak ele alınıp, somut koşullar yorumlanmaktadır. Günümüz koşullarının irdelenmesinde tabii ki, Sovyet örneğinden yararlanacağız. Yeni bir süreci, proleter devrimler sürecini; kendi özgülünde bir çok eksikliği barındırmakla birlikte, ulusal sorunun ezen ulus proleteryasıyla ittifak halinde çözümlenmiş sürecini başlatmak gibi bir öneme sahip olan böyle bir örneği önemli bir veri olarak alacağız. Ama, tek ve mutlak bir veri olarak değil. İşte, bu düşünceden

hareketle, temel veriler ışığında sorunu irdelemeye ve bunu yaparken de daha çok Marksist-Leninist dünya anlayışının çözümleme perspektifinden aktarmalar yaparak, durumu somutlamaya çalışacağız.

SORUNUN KONULUŞU

Ulusal sorunun çözümü, her koşulda aynı formülün uygulanışına olanak vermeyen bir konumda oluşuyla somutlanır. Çözüm herşeyden önce, ülkelerin kendilerine özgü konumlarıyla ilintilidir. Komşu topraklara sahip olmayan veya deniz aşırı ülkelerde, ulusal sorunun çözümü farklı bir yol izlerken, aynı devletin egemenliği altında bulunan uluslarda bile, sürece göre çözüm yolları değişebilmektedir. Ama hiç birinde, önceden belirlenmiş kalıplarla sorun çözümlenemez. Örneğin birden fazla ulusun birarada bulunduğu bir halklar hapishanesine dönüşen Çarlık Devleti'nde sorun, Rus proletaryasıyla birlik içinde, bütün ezilen ulus işçilerinin ortak kurtuluşuyla çözümlenirken, bir çok ülkede ise sorun ayrılmayla somutlanmış veya dönem dönem ezilen ulusun ayrılma talepleri ön plana gelerek yaşanan o tarihsel süreçte bilimsel yol olarak bu çözümlenmiş kabul edilip, uygulamada ayrılma talebinin milliyetçilikle nitelendirilmesi bir yana, bu talep tümüyle desteklenip propagandası yapılabilmıştır. Bu nedenle, bir çok örnekte görüldüğü gibi (Polonya, İrlanda vb.) süreç tek ve mutlak yol olarak birlikteliği gerektirmeyebilir. Başka bir deyimle "ezilen ulus sosyalistleri birlikten yana ezen ulus sosyalistleri de ezilen ulusun ayrılma hakkından yana tavır alan ajikasyon ve propagandayı yürütmelidirler.", değerlendirmesi ülke koşulları tarihsel gelişim ve mücadelenin seyir çizgisi gözönüne alınarak değerlendirilmelidir. Yani sosyalistler her zaman tek ve mutlak yol (çözüm) olarak birliği gündemleştiremeyebilir. İşçi sınıfının çıkarları açısından, ayrılıktan yana tavır alınması gereken süreçlerle de kar-

şılaşılabilir. Bu durumda "birlik birlik" diye tempo tutmak, sorunun çözümünü engellemek, hatta önüne set oluşturmaktır. Aynı şekilde, yaşanan süreci, ezen ulus işçi sınıfının mücadele ve örgütlülük düzeyi, tarihsel süreçte oluşan birikim, deneyim ve ezilen ulusun istemlerine karşı alınan tavırlar, ezen ve ezilen ulus emekçilerinin verdikleri mücadelelerin birbirini etkileme hatta bütünleşme düzeyleri, ezilen ulusun; tarihsel süreçteki konumunu ülkenin daha birçok özgün koşulu ile uluslararası güçler dengesi, emperyalizmin sordaki eğilim ve çıkarları gibi geniş bir faktörler yumağı gözönünde bulundurulmadan, ne pahasına olursa olsun ayrılıktan yana dem vurmak, ayrılığı tek ve mutlak çözüm olarak sunmak ve bu doğrultuda propagandayı yoğunlaştırmak da doğru bir yaklaşım değildir. Bu durumda, soruna şu yolla yaklaşılmasının daha doğru olacağını düşünüyoruz. "ayrılma hakkı ayrılma zorunluluğu değildir, ama ayrılmama zorunluluğu hiç değildir. Bunu belirleyecek olan, tarihsel gelişim ve somut koşullardır."

Bu noktada, soruna açık ve net bir şekilde nasıl yaklaşılması gerektiğini, bir daha Stalin'e başvurarak somutlamak istiyorum. Ulusal sorunun çözüm yolunu irdelerken "çözümü belli bir ulusu çevreleyen, somut tarihsel koşullara bağlı bir sürü sorun.

Dahası var. Herşey gibi koşullar da değişir ve belli bir zaman için doğru bir çözüm başka bir zaman için de hiç de kabul edilmez görülebilir."⁽¹⁰⁾ sonucuna varan Stalin devamla şöyle diyor. "Belli bir ulusu çevreleyen iktisadi, siyasal ve kültürel koşullar şu yolla ya da bu ulusun nasıl örgütleneceğini, gelecekteki anayasasının hangi biçimlere bürüneceğini, bilme sorununu çözmek için tek anahtar işte budur. Her ulus için, sorunun özel bir çözümünün kendini zorla ka-

bul ettirmesi mümkündür. Ulusal sorunda, sorunu diyalektik bir yönde koymanın gerekli olduğu yer, işte burasıdır."⁽¹¹⁾

Bu düşünsel perspektiften hareketle, herşeyden önce tek tek ülke deneyimlerini genelleştirme yerine, sosyalist temel perspektifin ölçüt olarak alınıp, somut koşullarla yoğrulmasının doğruluk ve gerekliliğini belirtiyoruz. Bu anlamda, U.K.K.T.H'nın anlamı, uygulanış biçimleri ve ezen ile ezilen ulus sosyalistleri açısından soruna yaklaşım tarzının ne olması gerektiğine yönelik bakış açısını belirlemek ve bilimsel sosyalizmin kuramcılarının bu alandaki değerlendirmelerini bir daha sunmak, ele almak istiyoruz.

İnsanlık tarihinin belli bir gelişim sürecinde, kapitalizmin şafağında doğan ulusların, beraberinde yeni bir sorunu, uluslar sorununu gündemleştirmesi, ezilen dünya halklarının, ilhakçılığa, sömürgecilğe karşı verdikleri mücadelelerin bir parçası, onun gelişiminin doğal bir sonucu olarak biçimlenmektedir. Ulusların oluşumuyla birlikte, boyveren ulusal kurtuluş hareketleri; uzun bir süreç oluşagelen direniş hareketlerinin, bütünsel, örgütlü bir ifade olarak somutlanmasıyla ayrı bir anlam kazanmaktadır. Kapitalizmin gelişimiyle doğan ulusların tarihsel bir kategori olmaları yanı sıra, sınıfsal bir oluşumu da biçimlendirmesi; ulusal sorunun kendisine de yansımakta, uluslar ve sömürge sorununu sınıfsal ve tarihsel oluşumu temelinde irdelenmesi kendini bir zorunluluk olarak dayatmaktadır. Bu anlamda insanlık tarihi irdelendiğinde, toplumsal evrimleşmenin her kesitinin, insanın insan üzerindeki baskı, sömürü ve ezgisiyle donanmış bir oluşum içermediği görülebilmektedir. İlhaklar, kölelik ilişkileri, sömürgecilik gibi insanlık dışı uygulamalar, insanların toplumsal örgütlenişlerinin oluşumuyla birlikte or-

taya çıkmamıştır. Yani, ne baskı, ne sömürü ne de sömürgecilik, insanlığın oluşum ve toplumsal nitelik kazanmasıyla birlikte beraberinde getirdiği bir yazgı, bir ilişki sistemi değildir.

Üretici güçlerdeki gelişimin ürünü olarak, toplumsal mülkiyetin ilk ve ilkel örgütlenişinde oluşan çözülme; tarihsel olarak üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin de doğuşu ve bu paralelde insanın insan üzerindeki sömürüsünün de başlangıcı sürecini de ifade eder. Toplumsal yapıda, güçlü olanların üretim araçları üzerinde oluşturdukları özel mülkiyet, ilkel örgütlenişin çözülme sürecinde, kabileler arası savaşlarda esir düşenlerin köleleştirilip, özel mülkiyetin bir parçası haline getirilmesiyle bütünleşince, insanlık, toplumsal ilişkilerin ilk sınıfsal biçimlenişine tanık olmuş, insanlar, köle-köle sahibi özel mülkü olanlar ve olmayanlar şeklinde, yeni bir üretim ilişkisiyle, sınıfsal olarak ayrışmaya, bölünmeye başlamışlardır. Köleciliğin bir toplumsal oluşum olarak sistemleşmesi, aynı zamanda sömürgeciliğin de ilk ve ilkel biçimlenmesi anlamına gelir. Bu süreçle birlikte, artık sömürgecilik bir ilişki sistemi olarak, güçlü ülkelerin güçsüz olanları köleleştirilmesi, talan ve yağmayla bütün maddi, manevi varlıklarını ya gasp etme ya da yoketmeye yönelmesiyle insanlık tarihinde yeni bir süreci, insanın insanı sömürüsüne, ülkelerin ülkeleri sömürüp, sömürgeleştirilmesi süreci eklenmiştir. Toplumsal evrimin oluşan bu yeni halkasında, elbette ki, sömürge ülke halkları bu uygulamalara karşı sessiz kalmamışlardır. İhlakçılığa, sömürgeciliğe, kölelik ilişkilerine karşı direnen, mücadele bayrağını yükselten ezilen dünya halkları, halka halka yayılan bir alev gibi ne köleci imparatorlukları ne de talan ve yağmaları cevapsız bırakmamış, sömürgecilik zincirlerini kırarak topraklarına sahip çık-

mışlardır. Köleci toplumdan bu yana süregelen bu mücadele, kapitalist gelişimin ulusları örgütlemesiyle, bu kez ezilen sömürge ulusların, sömürgeciliğe karşı mücadelesinde anlamını bulmuştur.

İnsanlığın yazgısı olmayan bu kölelik ilişkilerine karşı, bu kez, daha örgütlü ve daha sistemli bir süreç, ulusal bağımsızlık için mücadeleler sürecinin başlaması, sömürgeci büyük imparatorlukların yıkılışlarını da hızlandırmış ve yeni yeni ulusal devletlerin tarih sahnesine çıkmasını sağlamıştır.

İlk nüveleri, egemen sömürgeci devletlerin yaptığı yatırımlarla biçimlenen, sömürge ülkelerdeki kapitalist gelişim, sömürge-sömürgeci ilişkiler sonucu, çarpık ve yavaş bir gelişim çizgisi sergilemiştir. Buna rağmen, kapitalizmin gelişimi paralelinde sömürgelerde oluşan ulusal burjuvazinin, yaşanan o toplumsal süreçte, daha güçlü ve örgütlü sınıf olmasından dolayı bütün ulusu etrafında toplayarak, bağımsızlık talebini yükseltmesi ve bu anlamda da ulusal soruna damgasını vurarak, ulusal devletlerin oluşumunu sağlaması, sömürge ülkelerin, ortak tarihsel paydalarını oluşturmaktadır.

Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminden, tekelleri aşamaya geçişte, sermayenin uluslararası bir nitelik kazanarak, emperyalizmin bir sistem olarak yoğunlaşması, gerek ulusal, gerekse sınıfsal mücadelelerin niteliğini değiştirmiş, Ekim 1917 devrimiyle de insanlık, yeni bir çağın, proleter devrimler çağının başlangıcına tanık olmuştur. Ekim devrimiyle birlikte, işçi sınıfı, artık toplumsal-tarihsel gelişime damgasını vuran öncü niteliğini somutlayarak, yeni bir çağın açmıştır.

Daha önceleri, demokratik devrimlere, ulusal bağımsızlık, mücadelelerine öncülük edip damgasını vuran burjuvazi, bu süreçten sonra içinde bulunduğu konumu yitirmiş, öncülük yaşamın her ala-

nında toplumun en kararlı, en devrimci sınıfı olan ve zincirlerinden başka kaybedeceği bir şeyi olmayan işçi sınıfında odaklanmıştır. Demokratik devrimler artık, işçi sınıfının öncülüğü ve emekçi kitlelerin bağlaşıklığında burjuva demokratik bir nitelik kazanmıştır. Uluslar ve sömürgeler sorunu burjuvazinin bir fonksiyonu olmaktan çıkmış, sorun ya ezen-ezilen ulus işçilerinin ortak örgütlenme, ortak mücadele ve ortak kurtuluşuna, ya da ulusal bağımsızlık talebinin, ezilen sömürge ulus işçi sınıfının ideolojik politik öncülüğü, emekçi sınıf ve katmanlar ile tüm ulusal demokratik güçlerin ittifakı temelinde, burjuva demokratik niteliğini aşarak, halkçı ulusal demokratik nitelikli bir soruna dönüşmüştür.

Ekim sonrası oluşan bu durum, değişik ülkelerin özgül koşulları doğrultusunda, ulusal burjuvazinin öncülüğünde, anti-sömürgeci, anti-emperyalist bağımsızlık mücadelelerini dışlamamakla beraber, süreç artık, işçi sınıfının öncülüğünde gerçekleşen ulusal demokratik halk devrimlerine dönüşmüştür. Nitekim, Latin Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinin çoğunda, ekim sonrası, bir yandan anti-emperyalist ulusal kurtuluş hareketleri büyük bir tırmanma gösterirken, bir yandan da, işçi sınıfının öncülüğünde, başta emekçi kitleler olmak üzere, devrimden yana tüm güçlerin bağlaşıklığında, ulusal bağımsızlık süreci de ulusal demokratik halk iktidarının bir işlevi haline gelmiştir. (Vietnam, Angola, Mozambik'te olduğu gibi) O halde, ulusal sorunun çözümünde izlenecek çözüm yolları, her süreç ve her sınıfın konumuna göre, farklı şekillerde olabilmektedir. Şimdi de bu noktayı irdelemeye çalışalım.

ULUSAL SORUNUN ÇÖZÜM YOLLARI

Ezilen dünya ulusları, egemen devlet (veya devletlerin) boyundu-

ruğuna karşı verdikleri mücadelede, kendi kaderlerini özgürce belirleme hakkına sahiptir. Ulusların kaderlerini belirlemesi, tümüyle kendi istemleri temelinde, dıştan bir dayatma ve zorlama olmaksızın ele alınması gereken bir sorundur. Ulusun nasıl örgütleneceğine bizzat ulusun kendisi, tarihsel gelişimi ve özgül süreçleri ışığında karar verme, belirleme hakkına sahiptir. Ulusun kaderini belirleme hakkı, ayrılıp bağımsız bir devlet kurma şeklinde olabileceği gibi, komşu devletlerle gönüllü, federatif bir örgütlenme veya aynı devlet içinde özerk bir şekilde de gerçekleşebilir.

Aynı devlet yapısını paylaşan bir bakış açısının ürünü olan ezilen ulusların özerklik hakkı, kendi kaderlerini belirlemenin bir biçimi olarak ve tümüyle ulusun iradesi doğrultusunda gerçekleşebilir. Bu, "ulusal-kültürel özerklik" şeklinde olabileceği gibi "bölgesel özerklik şeklinde de olabilir. Hangi biçimin seçileceği yine ezilen ulusun iradesine bağlıdır.

U.K.K.T.H'nin diğer bir uygulama biçimi de federatif örgütlenmedir. Kaderini kendi devletini kurarak belirleyen ezilen bir ulus, devleti kurmaz ezen ulus da içinde olmak üzere komşu bir veya birkaç ulusla gönüllü olarak birleşip, federatif bir devlet örgütlenmesine girebilir. Bu örgütlenme şeklinin seçilip seçilmeyeceğine yine ezilen ulus kendi iradesiyle ve herhangi bir zorlama olmaksızın belirleme hakkına sahiptir.

Ezilen bir ulusun kaderini belirlemesinin bir biçimi de ayrılma, ayrı devlet kurma hakkıdır. Ezilen ulus coğrafik olarak ayrık (uzak) da olsa, egemenliğinde bulunduğu ulusla komşu sınırlara sahip de olsa, ayrılıp bağımsız devletini kurma hakkına sahiptir. Bu hak da ezilen ulusun özgür iradesinin somutlanışında anlamını bulur.

Genel anlamda, belirttiğimiz noktaları içermekle beraber, U.K.K.T.H. sorununa ezen ve ezi-

len ulus sosyalistlerinin bakışları bu perspektifi aşan bir yapı içerir. Bu nedenle de, ezen ve ezilen ulus sosyalistlerinin soruna yaklaşımlarını ayrı ayrı ele almakta yarar görüyorum.

Herşeyden önce, ulusların kendi kaderlerini belirleme sorununun, yine o ulusların iradeleri doğrultusunda, istedikleri biçimde örgütlenmesi demek olduğunu bir kez daha berilerek, sosyalistler açısından sorunun irdelenmesinde yeni bir halkaya geçiyoruz. Bu halka, U.K.K.T.H'nin ayrılma hakkından, kendi devletini kurma hakkından öte bird anlam taşımamasında biçimlenmektedir. Başka bir deyişle U.K.K.T.H. sorunu, özünde politik bağımsızlık, yani ayrı devlet kurma sorunudur. "Bu demektir ki, Marksistlerin programındaki "kendi kaderini özgürce belirlemesi", tarihsel-ekonomik bakımından ulusal bir devletin kurulmasından, devlet bağımsızlığından ve politik kaderini özgürce belirlemeden başka bir anlam taşıyamaz."⁽¹²⁾

Ayrılma hakkını, politikalarının eksenine yerleştiren ezilen ulus sosyalistleri, tabii ki sorunu değerlendirirken özgül koşulları sağlıklı bir şekilde çözümleyerek sonuçta ulaşmayı bilimsel yöntem olarak edinmelidirler. Yoksa, her ayrılma istemine, koşullar gözönünde bulundurulmaksızın "evet" demek ya da tam tersi "hayır" demek, bilimsel bir yaklaşım değildir.

Ulusun ayrılma istemini benimseyip, benimsememe, özünde, işçi sınıfının temel çıkarlarının ve bunun uluslararası güçler dengesinde yerinin belirleyeceği bir sorundur. Bu anlam da "Bütün ulusların ayrılma hakkı konusunda "evet" demekten ziyade, belli bir ulusun ayrılmasına "evet" demek pratik bir ulusdür."⁽¹³⁾

Ulusal sorunda sosyalist bakış açısı belirlenirken, olabilecek bütün olasılıkların gözönünde bulundurularak,

sonuçlara varılması ve her süreç için tek geçerli çözüm yolunun olamayabileceği gerçeğinin bilince çıkarılması gerekir. Ulusal sorunun bir sınıf sorunu olduğu gözönünde bulundurulsa, ulusal istemlerin de bu sınıfsallığı içerdiğini görebiliriz. Bu anlamda, ayrılma istemi, ezilen ulusun burjuvazisi tarafından gündemleştirilebileceği gibi, ezilen ulus işçi sınıfı tarafından da gündemleştirilebilir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, ezilen ulus burjuvazisinin, ayrılma istemi ulusal ezgiye baskı ve sömürgecilğe karşı, sömürgeci burjuvazi ve onun uluslararası destekçilerine başkaldıran ilerici bir içeriğe sahip olabileceği gibi bu istem dar milliyetçi sınıf çıkarları temelinde ve emperyalizmle, uluslararası gerici işbirliği halinde, emperyalizmin yeni bir halkası olabilecek gerici-milliyetçi bir yönelimle de gündemleşebilir. **Görüldüğü gibi sosyalistler, ulusal bir istemi daha baştan "burjuvazinin istemidir" diyerek geri çeviremeyecekleri gibi her burjuva istemide desteklemezler.** Burada ölçüt ulusal hareketin ilerici bir öze sahip olup olmamasıdır. Dolayısıyla, ilerici, anti-emperyalist, bir ulusal hareket ve ayrılma talebi desteklenmesi gerekirken, gerici emperyalizmin uzantısı bir ulusal hareket desteklenemez. Bu konuda Lenin'le sorunu biraz daha somutlayalım. "Ezilen bir ulusun burjuvazisi, ezen ulusa karşı mücadeleye ettikçe, biz her zaman için her durumda ve herkesten daha azimle, onun taraftarıyız; çünkü biz ezenin en ateşli ve en tutarlı düşmanlarıyız. Eğer ezilen ulusun burjuvazisi kendi burjuva milliyetçiliği çıkarı için savaşıyorsa, biz buna karşıyız."⁽¹⁴⁾

Anlaşılabacağı üzere, sorun tümüyle hareketin niteliğiyle ilintilidir. Hemen şunu da belirtmek gerekir. Ulusal bir hareket emperyalizmle işbirliği halinde olmadığı halde, işçi sınıfının o süreçteki çı-

karlarına ters düşen bir konumda olabilir. Bu durumda yani ezilen ulusun burjuva milliyetçi istemleri desteklenmez. Fakat buna rağmen, ayrılma istemi dayatılıyorsa, Sosyalistler, buna karşı, kendi burjuvazileriyle ağızbirliği yapmak ve ulusal isteme karşı bir set olma görevini yüklenmemelidirler. Bu konuda Stalin şunları yazıyordu. "Kendi payıma, örneğin ben, Kafkas-ötesi ile Rusyanın ortak gelişmesini, proletaryanın bazı savaşım koşullarını vb. gözönünde tutarak, Kafkas-ötesi ülkelerin ayrılmasına karşı çıkabilirim. Ama eğer Kafkas-ötesi halkları gene de ayrılmak isterlerse, bizden yana hiç bir muhalefete rastlamaksızın elbette ayrılacaklardır." (15) Her alanda olduğu gibi bu konuda da sosyalistlerin görevi burjuvazinin yedeği olmak değildir.

Ezilen ulusun ayrılma istemi, dönem dönem, ezilen ulus işçi sınıfı hareketinin de önüne geçebilir. Yani ezilen ulusun gelişimi ve bu paralelde kurtuluşu, ezen ulus işçi sınıfının gelişim ve kurtuluşuna bağlı olarak ele alınamaz. Daha doğrusu, bu durum mutlaklaştırılmaz. Ezen ulus proletaryasından bağımsız gelişebilecek ulusal hareketleri görmeyen, görmemezlikten gelen, hatta böyle hareketlerin olamayacağını, olsa da desteklenemeyeceğini söyleyen çarpık anlayışlara en güzel cevabı Marx'ın kendisi vermiştir. Başlangıçta, İrlanda'nın, ezilen ulusun ulusal hareketleriyle değil, ezen ulusun proleter hareketleriyle kurtulacağını düşünen Marks, sorunu şöyle açıklıyordu. "Uzun zamandır, İngiliz işçi sınıfının ilerlemesiyle, İrlanda rejiminin devrilmesinin mümkün olacağını düşündüm. Bu görüşü New York Turbune'de daha derin bir inceleme, şimdi beni bunun aksine inandırmıştır. İngiliz işçi sınıfı, İrlanda kurtulmadıkça, asla hiç bir şey başaramayacaktır. İngiltere'deki İngiliz gericiliğinin temelleri, İrlanda'nın boyun-

duruk altında tutulmasında yatar." (16) Başka bir makalesinde de şöyle diyordu Marx, "İrlanda'nın neye gereksinimi var?

1- Kendi kendini yönetme ve İngiltereden bağımsız olmak.

2- Tarım devrimi" (17) Marx'ın İrlanda sorunuyla ilgili belirlemelerini değerlendiren Lenin, "Eğer, İrlanda ve İngiliz proletaryası, Marx'ın politikasını kabul etmiş olsaydı ve İrlanda'nın ayrılması sloganını kendi sloganları yapmamış olsaydı, bu en kötü türden bir oportünizm, demokratlar ve sosyalistler olarak görevlerini savsaklama ve İngiliz gericiliğine ve burjuvazisine bir taviz olacaktır." (18)

Ulusal sorunun çözümünde tek ve mutlak yol olarak "sosyalist iktidarı" gören bazı "sınıfsalci" anlayışlar, tarihsel açıdan defalarca çürütülmüş olmalarına karşın, hala somut koşullarda açık ve net bir şekilde, sosyalizm dışında, ulusal sorunun herhangi bir çözüm yolunun olmadığını, bunun dışında bir çözüm düşünmediklerini belirtebilmektedirler.

Şu noktayı önemle vurgulamak istiyorum: Evzilen ulusun ulusal hareketi ezen ulusun işçi sınıfının mücadele perspektifiyle bütünleşip devrimle çakışabileceği, ezilen ulus burjuvazisinin gericimilliyetçi veya ilerici-yurtsever bir yönelimi şeklinde ya da ezilen ulus işçi sınıfının, ayrılma talebini içeren bir çözümlemeyle de olabilir. Bu çözüm yollarının tümünde, temelde bilimsel verilerden ve bir çok ülkenin özgül koşullarından net bir şekilde görülebilecek sonuçlardır. Yani soyut birer çözümleme değildir. Bu çözüm yollarından hangisinin gerçekleşeceği o ülkenin somut koşullarına göre belirlenebilir. Çünkü, farklı tarihsel-toplumsal süreçlerde, farklı çözüm yollarından biri ön plana geçebiliyorken, daha başka bir süreçte daha önce kabul gören çözüm geri plana düşüp, bilimsel yol ol-

maktan çıkabilir. Bu konuda en somut örnek Polonya sorununun gösterdiği çizgidir. 1840-1850-1860 ve 1870 yıllarında Avusturya ve Almanya'da burjuva devrimleri Polonya'nın bağımsızlık istemini aktif olarak desteklemeyi, sosyalistler için mutlak bir görev saymıştır. Daha sonraları ise Lenin "Marx'ın görüşünün 19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde tamamen doru, 20. yüzyılda ise doğru olmadığını" belirtiyordu. Nitekim o süreçte, Polonya Markxistleri bile birlik'i sosyalist çözüm yolu olarak, bizat kendileri dayatmışlardır.

Ezilen ulus ayrılma istemi, her olasılığın içinde yer aldığı bir yapı içerir demiştik. Bu olasılardan biri de, ezilen ulus işçi sınıfı hareketinin bir parçası olarak ulusal sorunun çözümü olarak nitelendirilebilir. Ezen ulus işçi sınıfının mücadelesiyle bütünleşerek ortak devrimle sorunun çözümünden başka yol kabul etmeyen çarpık anlayışların yanısıra, ulusal hareketlerin ezilen ulus işçi sınıfının ayrı bir fonksiyonu olabileceği gerçekliğini gözardı eden anlayışlar da alabildiğine yaygındır.

Ezilen ulusun kurtuluşunu iki çözüme; ya ezen ulusun işçi sınıfı hareketiyle ittifaka, ya da ezilen ulus burjuvazisinin bir istemi şeklindeki çözüme indirgeyen bu yaklaşım, yapısında, farklı boyutlarda çarpıklıklar içermektedir. Hatta bu yaklaşımın bir sonucu olarak, ezilen ulusun işçi sınıfı hareketi yok sayılabilmekte, ezilen uluslarda sosyalist şekillenmelerin olamayacağı sonucuna varılarak, ezilen ulusun sosyalistleri ile ezilen ulusun devrimci, özgürlükçü hareketleri (ezilen ulus sosyalistleri değil) arasında ittifaklar savunulmaktadır. Bizce sakat olan bu yaklaşım, olabilecek bazı gelişmeleri önceden yok saymaktır. Nitekim bu konuyla ilgili olarak Lenin, sorunun o günkü koşullarda uzak bir olasılık olmasına rağmen gözardı edilemeyeceğini önemle belirt-

miştir. “Rus sosyal demokrasisi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını programına alırken, akla sığabilecek her olasılığı dikkate almıştır. Sosyalizmden önce gerçekleşmesi olasılığı yok denecek ölçüde az olduğu halde, Polonya proletaryasının bağımsız ve özgür bir Polonya Cumhuriyeti sloganını benimsemesini, bu program hiç bir biçimde engellemiş değildir. Program, yalnızca gerçekten sosyalist olan bir partinin, proletaryanın sınıfsal bilincini baştan çıkartıp bozmasını, sınıf savaşımını önemsemezlik etmemesini, işçi sınıfını burjuvademokrat sözlerle avlamamasını ya da proletaryanın bu günkü siyasal savaşımının birliğini parçalamamasını istemektedir.”(19)

Ezilen ulus işçi sınıfının, sosyalizmden önce, bağımsızlık ve özgürlüğüne yönelik bir sloganı benimsemesini zor bir olasılık olarak nitelendiren Lenin’in burada belirttiği çok önemli noktalar vardır. Birincisi böyle bir istem Leninin deyimiyle “akla sığabilecek” bir istemdir. İkincisi, gerçekleşme olasılığı hiç yoktur denilemez. Üçüncüsü, her süreç için, işçi sınıfının çıkarlarıyla çelişiyor denilemez. Dördüncüsü, parti programının buna engel olmaması ve bunu bir olasılık olarak dikkate alması.

Ezen ulus işçi sınıfı hareketi dışında, ezilen ulus için sınıfının öncülüğünde ayrı bir sürecin, ayrı bir ulusal ve toplumsal kurtuluş çizgisinin olamayacağı doğrultusunda biçimlenen anlayışların alabildiğine yoğun olduğu günümüz sürecinde, bu sorunun üstünde özellikle duruyorum. Hemen şunu da belirtmekte yarar görüyorum; bunu dile getirmekteki amacım, bunun her zaman için zorunluluk olduğunu açıklamaya çalışmak değildir. Aksine böyle bir olasılığın olamayacağı doğrultusundaki perspektifin çarpıklığını dile getirmeye çalışıyorum. Yani böyle bir yol

da olabiliyor diyebilmektir amacım.

Kendi sınıf çizgisi dışında ulusal hareketlerin de olabileceği gerçeğini dikkate alarak, sınıf perspektifini netleştirme durumunda olan ezen ulus sosyalistleri soruna programal açıdan yaklaşmalıdırlar. Yani, ezilen ulusun kendi kaderini tayin, yani ayrılma hakkı olarak programlarına almayı bilince çıkarmalıdırlar. **Kaderini tayin hakkını içi boşaltılarak, kültürel özerkliğe indirgenmeye çalışılması, hele bunun programlaştırılması, ezilen ulusun, kendi kaderini belirleme hakkının tanınmadığının ölçütüdür.** Gerçekte, sosyalistler, bu hakkı ayrılma hakkı şeklinde yorumlarlar. Bu konuda oluşan çarpık yorumlara karşı Lenin şöyle diyor: “Böylelikle, sosyaldemokrat bir bakış açısından ‘kendi kaderini özgürce belirleme’ hakkının, ne federasyon, ne de özerklik anlamına niçin gelmediğini (her ne kadar, soyut olarak konuşulurken her ikisi de ‘kendi kaderini özgürce belirleme’ kategorisine dahilse de) görmek zor değildir. Federasyon hakkı, açıkça anlamsızdır; çünkü federasyon, ikili bir sözleşme demektir. Söylemeye gerek yoktur ki, Marksistler, genel olarak federalizm’in savunulmasını kendi programlarına dahil edemezler. Özerkliğe gelince, Marksistler, özerklik “hakkı”nı değil, fakat -heterojen bir ulusal bileşime sahip olan demokratik bir devletin, genel evrensel bir ilkesi olarak- özerkliğin kendisini savunurlar. Sonuç olarak ‘ulusların özerklik hakkının’, ‘ulusların federasyon (kurma) hakkı’nın tanınması kadar saçmadır.” (Ulusal Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi, s.85-86)

Ajitasyonda, ezilen ulusun “özerklik hakkını” değil, ayrılma hakkını gündemleştirip, ezen ulus burjuvazisinin şovenizm zincirini kırmada en büyük sorumluluk payına sahip ezen ulus sosyalistleri,

ancak bu ajitasyon ve propaganda ile, emekçi kitleleri şovenizmden arındırabilir; dolayısıyla bu sınıf hattını daha da netleştirebilir. Ulusal hareketlere bakış açısı, burjuvazinin bakışıyla çakışan “sosyalist” çevrelerin aksine, her koşulda, her tarihsel süreçte ve her gelişmede, sosyalistler ayrı bir sınıf çizgisine ve buna denk düşen bir anlayışa sahip olduklarını kitlelere açıklayabilmeli, burjuvazinin ekmeğine yağ sürececek bir perspektiften dolayı da olsa kaçınmalıdırlar. Yine Lenin’in dediği gibi: “Eğer sosyalizme ihanet etmek istemiyorsak, baş düşmanımıza, büyük devletler burjuvazisine karşı her başkaldırıcıyı, gerici sınıfın başkaldırısı olmadıkça desteklememiz gerekir. İlhak edilen bölgelerin başkaldırısını desteklemeyi reddedersek, nesnel olarak, ilhakçılar haline geliriz.” (Ulusal Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi, s.38)

Ezen ulus sosyalistleri, başta işçiler olmak üzere, kendi emekçileri içinde yürütecekleri ajitasyonla enternasyonalizmi ayakları üzerine oturabilirler. Bu ajitasyon, ezilen ulusun ayrılma özgürlüğü ve bu yoldaki savaşımını savunma temelinde dayalı olarak yürütülmelidir. Kendi sınıfı içinde böyle bir çalışma yapmayan, propaganda ve ajitasyona önem vermeyen bir ezen ulus sosyalitesine Lenin’in dediği gibi “bir alçak ve bir emperyalist olarak muamele etmek, hakkımız ve görevimizdir.” Sosyalizme geçmeden önce, bu olasılığın gerçekleşmesi binde bir bile olsa, savunulmalı ve ajitasyon’un merkezine yerleştirilmelidir. Propagandada ayrılma hakkı savunulurken, ezen ulus şovenizmine karşı mücadele verilirken, şu noktayı özellikle dikkate almak gerekir: Ezen ulus milliyetçiliği ile, ezilen ulus milliyetçiliği arasındaki ayrımı özellikle vurgulamak gerekir. Tabi ki, antiemperyalist ilerici bir burjuva milliyetçiliği ile, ezen ulusun gerici-

şovenizmi arasındaki önemli ayrımı ve bunların ikisinin de aynı kefedeye değerlendirilmesindeki çarpıklığın özellikle belirtilmesi gerekir. İşçilerin enternasyonalist eğitiminde, ezilen ulusun, ulusal başkaldırısına bakış açısından bu ayrımın kavranmış olması, önemli bir perspektif netliğini de beraberinde getirir. Bu bakış açısını edinen bir ezen ulus işçisi, ezilen ulusun her hareketine "gerici" demekten, "emperyalizm'in oyunu" olarak değerlendirmekten kendini kurtarmış olacaktır.

Sosyalistler, ulusal bağımsızlık hareketlerini değerlendirirken, uluslararası platformda, emperyalizme vuracağı darbeyi hesaba katarak ve anti-emperyalizmi desteğin önemli bir koşulu görüp, o paralelde propagandayı yaparlar. Emperyalizmin kölelik zincirinden kopacak her halka ve bu doğrultuda verilen her savaşım desteklenmelidir. Yeter ki, ulusal hareket gerici olmasın ve emperyalizme yeni bir halka misyonu taşımasın. Daha önce belirttiğimiz bir noktayı, ulusal hareketin her şeye rağmen, -ezen ulus sosyalistleri karşı çıkmalarına rağmen-, yine de boy vermesi durumunda atılacak adımlarla ilgili olarak Lenin'in bir belirlemesini aktarmak istiyorum. "Uluslararası yapılan her baskı, geniş halk yığınlarının direncini davet eder; ulus olarak baskı altında kalan halkın direnci, her zaman ulusal ayaklanma eğilimi gösterir. Ezilen ulus burjuvazisinin (hele hele Avusturya ve Rusya'da) bir yandan pratikte, kendi halkından gizli olarak ve ona karşı, ezen ulus burjuvazisiyle gerici anlaşmalara girerken, bir yandan da ulusal ayaklanmadan söz etmesi, hiç de seyrek görülen bir şey değildir. Böyle durumlarda, devrimci marksistler, eleştirilerini, ulusal harekete değil, ama onun alçaltılmasına, bayağılaştırılmasına, o hareketi küçük bir kavga düzeyine indirgeme eğilimliren yöneltme-

lidirler." (Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Lenin, s.73-74)

Gerici sınıfların, kendi sınıf çıkarları temelinde ve tümüyle bu paralelde, sömürgecilğe karşı atacakları adım, günümüz koşulları değerlendirildiğinde, uluslararası gericiliğe yeni bir mevzi oluşturabilir. Buna karşın, ezen ve ezilen ulus işçi sınıflarının çıkarlarını tam anlamıyla yansıtmadığı halde, emperyalizme karşı olan bir başkaldırısı içeren ama ulusal burjuvazinin öncülüğünde, her şeye rağmen gelişen ulusal hareketlere de sosyalistlerin kayıtsız kalamayacakları, kendi sınıf çizgilerinin dışında geliyor olsa da, burjuvazi ile (kendi burjuvazisiyle) aynı perspektifte soruna bakamayacakları, bilimsel açıdan bakmamaları gerektiğini bilince çıkarmak gerekiyor.

Bu ana değin açıklamaya çalıştığımız perspektiften de görüleceği üzere, ezen ulus sosyalistleri kendi burjuvazisinin çok yönlü araç ve politikalarla, ulusal ve sınıfsal gerçeklerin emekçi kitlelerce görülüp kavranması ve bu anlamda da sınıfsal savaşımın boyutlanması önüne çekilen setleri yıkmak, bu alanda örülen şovenizm ağını yırtıp, sınıf mücadelesinde de net bir çözüme yönelmek için, ulusal sorundaki sapmaların sınıfsal sapmayı boyutlandığı gerçeğini de değerlendirerek, şovenizme karşı mücadeleyi yükseltme, bunun somut ifadesi olarak da, ezilen ulusun kendi kaderini özgürce belirleme, ayrılıp bağımsız devletini kurma hakkını ajitasyon ve propagandalarında bizzat somutlamak, bu hakkı pratikte, yaşamın kendisiyle bütünleştirme göreviyle karşı karşıyadır.

Ezen ulus sosyalistlerinin soruna bakış açılarını bu şekilde ele aldıktan sonra bir ezen ulus sosyalisti olarak, Lenin'in özgülde Rus sosyalistlerin ama genelde bütün dünya sosyalistlerine verdiği temel

bir görevi dile getirerek sorunu bütünlemek istiyorum. "Kendi hükümetlerimizden, sömürgelemlerden çıkılmaları istiyoruz ya da kışkırtıcı feryatlardan çok, kesin siyasal terimlerle belirtmek gerekirse, sömürgelemlere tam ayrıma özgürlüğü vermelerini, gerçek bir kaderini tayin hakkını tanımalarını istiyoruz; biz kendimiz iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı gerçekleştirecek, bu özgürlüğü vereceğiz. Bunu bugünkü hükümetlerden istiyoruz; kendimiz hükümet olduğumuz zaman da aynı şeyi yapacağız; ama bunu ayrılmayı, salık vermek üzere değil, tam tersine ulusların demokratik birliğini ve kaynaşmasını kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için yapacağız." (20)

Ezilen ulusun ayrılmasını salık vermek bir yana, böyle bir hakkın varlığını bile kabullenmeyen, pratikte içini boşaltan, hatta dönem dönem, sınıf hattında kendi burjuvazisinin çıkarlarıyla çakışan çözümler öneren "sosyalistlere", Lenin'in bu önemli belirlemesini tekrar hatırlatıyor ve sosyalistlerin de kendi hükümetlerinden "sömürgeleden defolun" demelerini, Lenin'in verdiği temel bir görev olarak görüyor ve ölçütün pratikteki ajitasyon ve propaganda olduğunu vurgulamak istiyoruz.

(Sürecek)

(10) Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu (J.Stalin, Sol Yayınları) s.29

(11) Aynı eser, s.30

(12) Ulusal Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi (Ürün Yayınları V.I.Lenin) s.15

(13) Aynı eser, s.33

(14) Aynı eser, s.34

(15) Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s.83

(16) Ulusal Politika ve Proletarya Enternasyonalizmi, s.82-83

(17) Aynı eser, s.80

(18) Aynı eser, s.87

(19) Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri (V.I.Lenin, Sol Yayınları) s.19

(20) Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm (V.I.Lenin, Sol Yayınları) s.82

Irak Kürdistan Cephesi Oluşturuldu

Ahmet CEMAL

Yıllardan beri sömürgeci Irak rejimine karşı silahlı mücadelenin sürdürüldüğü Kürdistan'ın Irak'ın egemenlik altındaki parçasında, Yurtsever güçler ve Irak Komünist Partisi yan yana gelerek Irak Kürdistan cephesini oluşturdular. Bilindiği gibi Irak Kürdistanındaki Ulusal Kurtuluşçu güçlerin en büyük zaaflarından biri de bu güçlerin kendi aralarında büyük bir olumsuzluk yaratıyordu. Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği, Mesut Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokratik Partisi, Resul Mamend liderliğindeki Kürdistan Sosyalist Partisi, Sami Rahman liderliğindeki Kürt Sosyalist Partisi (Pasok) ve Aziz Muhammed liderliğindeki Irak Komünist Partisi tarafından oluşturulan Irak Kürdistan Cephesi bu anlamda ileri bir adımdır. Modern Irak Ordusuna karşı cesurca direnen kahraman peşmerge Kuvvetlerinin tek bir çatı altında birleştirilmesi; Irak Kürdistanındaki haklı mücadelenin daha bir gelişip güçlenmesi ve ileri mevziler elde etmesi kaçınılmaz hale gelir. Aynı zamanda Irak'taki Kürt hareketinin içine girdiği kaostan kurtulmasına hizmet edecektir. Geçmiş tecrübelerden yeterince ders edinemeyen Kürt hareketi böyle bir adım atmakla biraz olsun geçmişteki olumsuzlukları aşmaya çalıştığını gösteriyor.

Irak'taki sömürgeci Baas rejimi Kürt halkını ve onun örgütlü güçlerini yoketmek için her yola başvuruyor. Tutuklamalar, toplu sürgünler, toplu idamlar ve son olarak toplu katliamlar özellikle son

iki yıldan beri Irak Kürdistanı bölgesine karşı yoğun bir şekilde kimyasal silahların kullanılması Saddam Hüseyin rejiminin Kürt'lere karşı ne kadar acımasız olduğunu gösteriyor.

Oluşturulan Cephenin programına baktığımızda özellikle bir nokta hemen göze çarpıyor. Bu da o alanda mücadele eden Kürt örgütlerinin şimdiye kadar attıkları otonomi şiarının aşıldığıdır. Bir kaç sene öncesine kadar hemen hemen tüm örgütler otonomi talebinde bulunuyorlardı. Cephe programında ise; Kürt halkının kendi kaderini kendisinin tayin etmesinin öne çıkarıldığı görülüyor. Her ne kadar ayrılıp bağımsız devlet kurma talebi yer almıyorsa da yine de onlar açısından ileri ve yerinde bir talep olduğu ortadadır.

Irak Kürdistan Cephesinin Irak genelinde tüm güçleri kapsayacak geniş bir cephenin oluşturulması yönündeki istem ve çabaları, Kürt halkının haklı mücadelesiyle, Irak Demokrasi güçlerini yakınlaştıracığı ve böylesi geniş bir cephenin oluşturulması Bağdat'taki kanlı saddam diktatörlüğünün sonunu yakınlaştıracığı açıktır.

Medya Güneşi okuyucularını bu oluşturulan Irak Kürdistan cephesi hakkında bilgilendirmek için cephe programının ve tüzüğünün önemli bölümlerinin özetini aşağıda sunuyoruz.

• Cephenin adı Irak Kürdistan cephesidir.

• Cephenin çalışma alanı Irak Kürdistanıdır.

• Cephe Irak Kürdistanı Ulusal kurtuluşçu güçlerinin gönüllü birliğinden oluşur.

Cephe programını gerçekleştirmek için genel bir komutanlık karar.

• Tüm peşmerge güçleri ileride Kürdistan devrimci ordusunu kurma amacıyla birleşik bir ordu haline getirilecek.

• Cephe üyeleri arasında cephe programına ters düşmeyecek şekilde örgütsel bağımsızlıklarına saygı ve işbirliği temelinde birbirleriyle ikili ilişki geliştirme ve Kürdistan'ın her bölgesinde çalışma serbestesine sahiptir. Yalnız bu ikili ilişkiler blok oluşturulmasına yönelinmemelidir.

Örgütler arasındaki sorunlar işbirliği dostluk ve karşılıklı dayanışma temelinde çözülür.

• Kararlar oybirliğiyle alınır.

• Ortak bir siyasi yönetim oluşturulur. Bu yönetim kendi açısından bir yürütme kurulu seçer.

• Yürütme kurulunun sürekli merkezi Irak Kürdistanında bulunur.

• Siyasi örgütlerden, mesleki ve kitle örgütlerinden, yurtsever şahıslardan, din adamlarından ve azınlıklardan kurulu Kürdistan Ulusal meclisi oluşturulur.

• Basın Yayın merkezi oluşturulur. Buna bağlı olarak Merkezi bir radyo istasyonu, Merkez yayın organı ve Kürdistan haber ajansı oluşturulur.

• Oluşturulacak yerel idari organlar halkın sorunlarını cephe programına, şeriata, Irak kanunlarına, yerel örf ve adetlere ve devrimi koruma yasalarına göre çözer.

• Merkezi mali işler bürosu, diyanet işleri bürosu ve kitle örgütleri bürosu oluşturulur.

• Cephenin kararına göre yurt içindeki ve yurt dışındaki tüm demokratik kitle ve meslek örgütleri birleştirilir.

Cephenin Temel Hedefleri

A- Düşmanlar: Sömürgeciler, gerici diktatörler, Arap ve Kürt feodallara ve komprador burjuvazisi Bürokratik burjuvazinin temsilcisi, gerici şöen zihniyetli, Kürt

halkının asimilasyonu ve Kürdistan'ın araplaştırılmasını hedefleyen Eflak'çı diktatörlük.

B- Dostlar: Diktatörlüğe karşı demokrasi için mücadele eden işçi, köylü, aydın, devrimci, demokratik ve ilericilerden oluşan arap halkı.

• Cephe Arap halkının dar milliyetçi anlayışlarına karşı mücadele eder, Kürt halkını Arap-Kürt kardeşliği anlayışı doğrultusunda eğitir.

• Cephe Arap Kürt kardeşliğini ve ortak mücadelesini savunur.

• Cephe Irak'ta diktatörlüğe karşı geniş bir demokrasi cephesinin kurulması için çalışır.

• Cephe halka ve kendi gücüne güven ilkesi doğrultusunda bağımsızlığını muhafaza eder.

Faşist Diktatörlüğün yıkılması ve yerine ulusal demokratik bir koalision yönetiminin kurulması.

1- Cephe diktatörlük rejiminin yıkılıp yerine halkın demokratik hak ve özgürlükleri ve Kürt halkının meşru haklarını sağlayacak bir ulusal demokratik koalision yönetiminin oluşturulması için mücadele eder.

2- Diktatörlüğün demokratik özgürlüklere karşı olan tüm görüntülerini tasfiye eder.

a- Devlet örgütündeki tüm diktatörlük görüntüleri, Kürt halkına ve azınlıklara karşı baskı politikasını ve diğer olağanüstü kurumlarını kaldırır.

b- Genel bir aflla tüm siyasi tutuklular serbest bırakılır.

c- İşlerinden ve okullarından atılan herkesin geri dönmesi sağlanacak.

d- Devlet kademelerindeki tüm gerici ve suçlular yasa önüne çıkarılacak.

e- Yurt içinde ve yurt dışındaki tüm mültecilerin geri dönmesi mal varlıklarının geri verilmesi.

Devlet ve Toplum Yaşamında Demokrasiyi uygulama

1- Tüm kesimlerden halka siya-

sal, sendikal, mesleki, toplumsal ve kültürel örgütlenme özgürlüğünün sağlanması.

2- Basın-Yayın, toplantı ve grev özgürlüğü.

3- Ülkeyi demokratik bir anayasa kavuşturmak için seçim yoluyla kurucu meclisin oluşturulması.

Kürt Sorunu

Kürt sorunun devrimci bir şekilde çözümü, onun kendi kaderini kendisinin tayin etmesi ilkesiyle mümkündür. Bundan hareketle, cephe Kürt halkının kendi kaderini kendisinin tayin etmesini ve tüm meşru ulusal haklarını şartlara göre kendisinin tayin etmesi için çalışır.

Kürt halkının merkezi yönetimle iyi ilişkiler kurabilmesinin önkoşulu, yurtlarından sürülen herkesin topraklarına geri dönmesi, mülklerinin iade edilmesi, kendilerine tazminat ödenmesi ve yurt dışındaki mültecilerin geri dönmesiyle mümkündür.

İran-İrak Savaşı

Cephe, İran-İrak savaşının adil bir biçimde sona erdirilmesini, Faşist diktatörlüğün (İrak) savaş suçlusu olarak cezalandırılmasını, her iki komşu halkın arasında dostane ilişkilerin kurulması, Emperyalizme, Siyonizme ve gericiliğe karşı ortak dayanışma sağlanması için mücadele eder.

İrak halkının kendi özgür iradesiyle kendi siyasi yönetimini seçmesi ve her iki ülkenin egemenlik haklarının korunması ve buna saygı gösterilmesi ilkesi ile çalışır.

Azınlıklar

Bir kesimi Kürdistan'da olmak üzere Irak'ta çok sayıda ulusal azınlıklar yaşamaktadır. Bunlar; Türkmen, Asuri, Keldan ve Ermenilerdir. Bu ulusal azınlıkların tümü baskılara maruz kalmaktadırlar.

Bu nedenle cephe, şoven diktatörlüğe karşı ulusal azınlıkları korur ve onlara yönelen tehlikelere karşı onlara yardım eder.

Tüm ulusal baskı yöntemlerini iptal eder, tam eşitliği sağlar.

Onların tüm idari ve kültürel haklarını sağlar, merkez ve yerel kurumlarda temsil edilmelerini sağlar.

Milli örf ve adetlerini korur, mültecilerin yurtlarına geri dönmelerini sağlar.

İrak'taki tüm din ve mezheplerle saygı gösterir.

Silahlı Kuvvetler

Silahlı kuvvetleri yeniden düzenlemek, fertlerini ulusal demokratik bir ruhla eğitmek, siyasi görüşleri ve dinlerinden dolayı ayırım gözetmemek, şoven, mezhep ve gerici duygulardan arındırmak.

Kürt öğrencilerinin askeri okullara alınması ve Kürt subaylarının kurmay olabilmeleri.

Güvenlik kurumları, istihbarat ve şiddet kurumlarını tasfiye etmek, bunları yeniden halkın demokratik haklarını hizmet edecek bir şekilde düzenlemek.

Ulusal Ekonomi

Cephe, ekonomi siyasetini ülkenin kaynaklarına göre akılcı bir şekilde düzenler, devlet sektörünü oluşturur. Ortak ve özel sektöre önem verir.

Kürdistanın şoven politikalar neticesinde geri kalmışlığına çare bulmak ve her açıdan (ekonomik, toplumsal, kültürel) kalkındırılmasını sağlamak.

Tarım reformuyla köylülere toprak dağıtmak tüm tabakalardaki toprak sahiplerine karşı saygılı olmak. Büyük toprak sahipliği sınırını kanunlarla düzenlemek.

Petrol siyasetini emperyalistler ve onların uluslararası tekellerinden bağımsız olarak tespit etmek, OPEC ile işbirliği halinde gerekli miktarlarda üretim yapmak, Irak'ı

gelişmiş bir petrokimya ülkesi haline getirmek.

OPEC'in Uluslararası tekellerden bağımsızlığını desteklemek.

Yeni dünya petrol pazarı oluşturmak için petrol siyasetini Sosyalist Ülkelerle birlikte yürütmek.

Kürdistan'da petrol sanayiinin tüm dallarını ve petrokimya sanayini geliştirmek, bu alanda Kürt elemanlarının çalıştırılmalarına önem vermek.

Irak Kürdistan cephesi Arap halkının ilerici mücadelesini destekler, Arap birliğinin sağlanması mücadelesini destekler. Filistin halkının haklı davasını, yasal temsilcisi FKÖ önderliğinde ülkesine geri dönüp kendi kaderini tayin etme ve bağımsız ulusal devletini kurma mücadelesini destekler.

İşgal altındaki topraklardaki Filistin halkının düşman İsrail'e karşı direnişi destekler.

Dış Siyaset

Irak Kürdistanı cephesi Anti-Emperyalist, Anti-Siyonist bir politika oluşturur.

Farklı toplumsal yapılara sahip devletlerin karşılıklı çıkara dayalı, bağımsız ve ulusal egemenlik temelinde barış içinde birarada yaşamaları için mücadele eder.

Ulusal egemenlik ve Arap ve Kürt Halkının çıkarlarına aykırı antlaşma ve ittifakları iptal eder.

İran İslam Cumhuriyeti ile iyi ilişkiler kurmak her iki halkın yararına. Emperyalizme, Siyonizme ve gericiğe karşı ortak çalışmak için mücadele eder.

Dünyadaki tüm ulusal kurtuluş hareketleriyle dayanışma içinde olmak, sömürgeciliğin ve ırkçılığın son bulması için mücadele eder.

Dünyadaki Emperyalizme, paklara ve saldırgan askerî üstelere karşı çamalara katılma, Dünyada barış ve yumuşamanın sağlanması için mücadele eder.

Irak'ın üçüncü dünya ülkeleri, bağlantısızlar hareketi ile sosyalist ülkelerle dostluk ve dayanışma içerisinde olması için mücadele eder.

Partiye Zahmetkêşan Kurdîstan-Irak (Kürdistan Emekçiler Partisi-Irak)

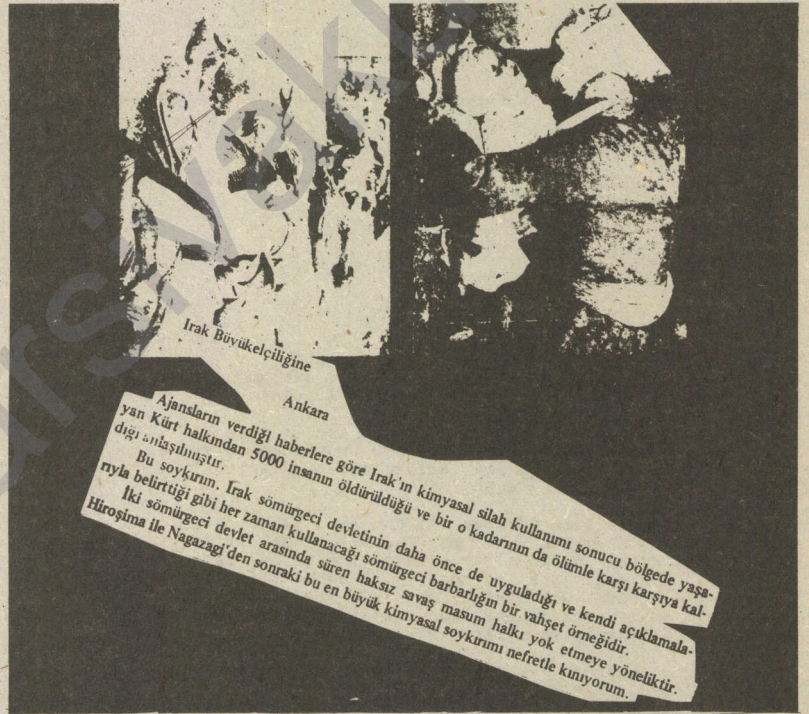
1. Konferansı toplandı.

1985 yılında aralarındaki görüş ayrılığından dolayı Irak Kürdistan Sosyalist Partisinden ayrılan Kadir Aziz önderliğindeki grup, konferans öncesine kadar Irak Kürdistan Sosyalist Partisi-Devrimci Demokrat Eğilim altında çalışmalarını yürütüyorlardı.

Bilindiği gibi Irak Kürdistan Sosyalist Partisi, Kürdistan Yurtseverler Birliği'nden ayrılan bir grup tarafından 70'li yılların sonunda Dr. Mahmut Osman liderliğinde oluşturulmuştu. daha sonra sekreterliğe Resul Mamend getirildi.

1985 yılında ayrılan ve kendilerine Irak Kürdistan Sosyalist Partisi-Devrimci Demokrat Eğilim diyen grup, 20-24 Nisan 1988 tarihleri arasında Irak Kürdistanı'nın kurtarılmış bölgelerinde bir konferans yaptı. Bu partinin yurtdışı komitesinin 31 Mayıs 1988 tarihinde yayınladığı açık bir mektupta belirtildiğine göre konferans son gün olan 24 Nisan günü partinin adının Irak Kürdistan Emekçiler partisi olarak değiştirilmesini kararlaştırmıştır.

Ehmedê Rêwî

NOT: Birinci sayımızda yer alması gereken bu haber, pikajörün hatasından dolayı eksik olarak yayınlanmıştır. Düzeltir, özür dileriz. Ayrıca ikinci sayımızda, Musul-Kerkük ile ilgili sorduğumuz sorulara okuyucularımızdan hemde Alınteri dergisinden özür dileriz. IRAK SÖMÜRGEÇİLİĞİNİN KÜRT HALKINA YÖNELİK

KATLIAMI PROTESTO EDİLDİ.

Tarihsel soykırımı kınamak amacıyla, İstanbul'da Beşiktaş postanesinde 200 ve İ.Ü. postanesinde 300'e yakın öğrenci, Irak Büyükelçiliğine toplu olarak kınama mesajları gönderdiler.

Ayrıca OKM'de soykırımı ilişkin bir fotoğraf sergisi açıldı.

Halepçe Katliamına İlişkin İsveç Başbakanı ve Dışişleri Bakanı'nın Mektupları

Mirza BAHTİYAR

Halepçe katliamının dehşeti tüm dünyayı sarsmaya devam ettiği günlerde, yurtdışında Kürt siyasal ve demokratik örgütleri aylarca süren protesto kampanyasını örgütlüyorlardı. Hemen hemen Avrupa'nın her ülkesinde hükümet yetkililerini, siyasal partileri, demokratik, hümanist kurum ve kuruluşların olaya ilişkin sert tepki

göstermeleri için yoğun çaba gösteriyorlardı. Bu arada İsveç Kürdistan Dernekler Federasyonu adına Federasyon Başkanı Keya İzol, İsveç hükümetinin Halepçe katliamına sert tepki göstermesi, sorunu Birleşmiş Milletler'e ve benzeri uluslararası kuruluşlara götürmesi ve olayı yerinde izlemek için Halepçe'ye bir delegasyonun gön-

derilmesi gibi talepler içeren mektupları 23 Mart günü İsveç Başbakanı Ingvar Carlsson ve Dışişleri Bakanı Sten Andersson'a gönderdi. Aşağıda konuya ilişkin İsveç Başbakanı Ingvar Carlsson ve Dışişleri Bakanı Sten Andersson'un Kürdistan Dernekleri Federasyonu'nun gönderdikleri cevabi mektupları sunuyoruz.

İsveç Başbakanı Ingvar Carlsson'nun mektubu

23 Mart tarihli mektubunuz için teşekkürler,

Irak-İran savaşının vardığı boyutta, Irak'ın savunmasız, suçsuz sivil Kürt halkına karşı geniş kapsamlı kimyasal silahlar kullanımına gösterdiğiniz isyankar tepkiyi her yönüyle paylaşıyorum.

İsveç hükümeti, kimyasal silahların kullanımını yasaklayan 1925 Cenevre protokoluna aykırı olan bu olayı ve geçmişte işlenen benzer suçları resmi ve açık bir biçimde kınadı. Ben bu olaya ilişkin bizim resmi basın bildirimizi ve Cenevre silahsızlanma konferansında İsveç adına yapılan konuşma metnini size gönderiyorum.

Bu silahların tamamen yasaklanması için bu konferans çerçevesinde yoğun çalışmalar yapılmaktadır. İsveç bu görüşmelere katkıda bulunmak için aktif çaba göstermektedir. Halepçe trajedisini kimyasal silahların kullanılmasını

UTRIKESMINISTERN

1988-04-21

Keya İzol
Kurdiska riksförbundet
Box 452 05

104 30 STOCKHOLM

Tack för Ditt brev av den 23 mars om den kemiska krigsföringen mot den kurdiska befolkningen.

Som Du kanske har sett gjorde jag den 24 mars på regeringens vägnar ett uttalande om vår bestörtning över uppgifterna om att kemiska vapen använts i kriget mellan Iran och Irak.

Från svensk sida fördömer vi den omfattande användningen av kemiska vapen mot den oskyddade civilbefolkningen i Halabja i Kurdistan. Detta har lett till död och svåra lidanden, inte minst bland kvinnor och barn, och strider mot 1925 års Genèveprotokoll och internationell sedvanerätt. Det rör sig om folkrättsbrott, som måste klart fördömas.

Sverige och den svenska regeringen lägger stor vikt vid skyddet av de mänskliga rättigheterna. Vi vänder oss mot varje form av förföljelse varhelst sådan förekommer av människor på grund av deras politiska eller religiösa övertygelse, deras ras eller etniska tillhörighet.

Med vänliga hälsningar

Sten Andersson

yasaklamayı amaçlayan bu uluslararası konferans için uyarıcı olmalı ve gelecekte bu tür kimyasal silahların kullanımını imkansız kılacak geniş kapsamlı bir anlaşma yaşama geçirmelidir.

İsveç, Birleşmiş Milletler sekreterinin anlamsız savaşı durdurma çabalarını desteklemeye devam edecektir. Bir daha Halepçe olayı tekrarlanmamalı.

Dostça selamlarımla.

Ingvar Carlsson

Dışişleri Bakanı Sten Andersson'un Mektubu

Kürtlere yönelik kimyasal silahlarla yapılan saldırılara ilişkin olarak gönderdiğiniz mektub için teşekkürler.

Sizce de bilindiği gibi, 24 Mart'ta İsveç hükümeti adına verdiğim demeçte İran-İrak savaşında kimyasal silahların kullanılmasından rahatsızlık duyduğumuzu açıkladım.

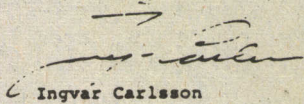
Biz İsveç hükümeti olarak savunmasız sivil Kürt halkına karşı Kurdistan'ın Halepçe şehrinde kimyasal bombaların kullanılmasını mahkum ediyoruz. 1925 Cenevre anlaşmasıyla bağdaşmayan bu olay özellikle kadın ve çocuklar arasında büyük ömüllere ve ağır ızdıraplara neden oldu.

İnsan haklarına karşı suç teşkil eden bu olayın açık bir biçimde mahkum edilmeli.

Biz İsveç ve İsveç hükümeti olarak her koşulda insan haklarının savunulmasına önem veriyoruz. Politik, dini ve ırksal nedenlere dayalı, nereden gelirse gelsin zorbalığın her biçimine karşıyız.

Dostça selamlar.

Sten Andersson

	STATSMINISTERN	Datum	Ärendenummer
		1988-04-26	1938/88
		Kurdiska Riksförbundet c/o Keya Izol Box 45205	
		1988-04-26	
Tack för ert brev den 23 mars.			
Jag delar på alla sätt er upprördhet och indignation inför de fruktansvärda händelser som utspelat sig i kriget mellan Iran och Irak nyligen, när kemiska vapen använts i stor skala mot den oskyddade kurdiska civilbefolkningen i Halabja.			
Den svenska regeringen har i offentliga uttalanden klart och entydigt fördömt detta och tidigare brott mot 1925 års Genève-protokoll, som förbjuder användning av kemiska vapen. Jag sänder härmed texten till ett pressmeddelande om detta, samt också texten till ett anförande Sverige just hållit i nedrustningskonferensen i Genève. Det är inom ramen för denna konferens som ett intensivt arbete nu bedrivs för att få till stånd ett fullständigt förbud mot kemiska vapen. Sverige bidrar utomordentligt aktivt i dessa förhandlingsansträngningar. Tragedin i Halabja måste bli en signal till det internationella samfundet att snarast slutföra dessa förhandlingar, så att en global konvention kan sättas i kraft som oömliggör framtida användning av kemiska vapen.			
Sverige kommer också fortsätta att stödja FN:s generalsekreterares ansträngningar att få ett slut på detta för alla parter så förödande krig. Det som skedde i Halabja får inte upprepas.			
Med vänliga hälsningar			
 Ingvar Carlsson			
Postadress	Genombes Rosenbad 4 Stockholm	Telefon växel 08-763 10 00	Telefax 17820 premier 5
103 33 STOCKHOLM			

Kişiliğin Geliştirilmesi ve Dil

Yılmaz PEYE

İnsanların egemen güçlere karşı verdiği özgürlük mücadelesinde "siyasal haklar"ını elde etmesi önemli bir aşamadır. Soyut nitelikte olan siyasal hakların bir bakıma içini doldurma, somutlaştırma anlamına gelen "sosyal haklar"ın kazanımı da en az önceki kadar gerekli ve zorunlu bir aşamadır. Bunların kazanılmasıyla da, insanlar doğuştan sahip oldukları ve kişiliklerinin vazgeçilmez bir parçası olan haklarına günlük hayatta, yaşam pratiğinde kavuşmuşlardır.

Bu hakların kazanılması aşamasında harcanan emeği, dökülen kanları ve kazanımların bunların mutlak bir karşılığı olduğu gerçeğinin herkesçe bilinip, tartışmasız bir şekilde kabul edildiğini varsayarak, günümüz Türkiye'sinde insanların yüzlerini kulaklarına kadar kızartacak -veya kızartması gereken- güncel -ki bizce hiç güncelliğini yitirmemiş olan- bir soruna değinmeye çalışacağız. Bu da; doğa olaylarına ilkel çağlardaki kahramanları geride bırakan basit, zavallı, çağdışı bir mantıkla ve maddi temelden tamamen yoksun hayali teori ve gerekçelerle karşı çıkıp sayısı 15 milyonu aşan Kürt halkına kendi ana dilini konuşmasının ve okuyup-yazmasının doğal ve mutlak bir gereklilik olduğunu ve asla engellenemeyeceğini bir kez daha vurgulamaktır.

Meşru Hukuk Normu ve Sosyal Devlet

Bu ülkedeki egemen güçlerin kendi içlerinde düştüğü çelişkileri ve mantık tutarsızlıklarını ilk kez keşfettiğimizi öne sürmüyoruz.

Ancak yeri gelmişken, önemli bir gerçeğin bir kez daha altını çizmekten kendimizi alıkoyamıyoruz.

Hukuk Fakültesi'ne kaydını yaptıran ve hukuk bilimi hakkında hiç bilgisi olmayan birine, Anayasa H. ve diğer ve bazı temel derslerle birlikte Hukukun Başlangıç İlkeleri'de öğretilir. Ve bu dersin amacı, meşru bir hukuk normunun özelliklerini ve oluşum aşamalarını öğretmektir. Burada, meşru hukuk normu; sosyal realitede uygulanmakta olan ve insanların etik değer yönünden doğru bulduğu kuralların meşru bir yasama organı tarafından normlaştırılması olarak tanımlanır. Ayrıca bu norm, yaptırım gücü ile donatılmaya da elverişli olmalıdır.

Hukuk eğitimi görmemiş bir insan -ki normal olan da budur- da hi olaya mantıklı bir şekilde yaklaştığında çelişkinin boyutları karşısında irkilmekten kendisini alıkoyamaz. Nedenine gelince:

- T.C. sınırları içerisinde, milyonlarca insanın Türkçenin dışında bir dil konuştuğu sosyal bir gerçekliktir. Üstelik bu gerçeklik yüz yıllardır devam etmektedir. Mevcut egemen güçlerin iradesinden bağımsız olarak varolagelmıştır. Demek'ki konu ile ilgili düzenlemeyi yapacak olan hukuk kuralı ilk aşamadan itibaren sakat ve geçersiz olmaya adaydır.

- Etik değer açısından dolayı bakıldığında, durum farklı değildir. İnsanlararası Kürtçe'nin konuşulmaması değil konuşulması yönünde bir görüşün varlığı söz konusudur.

- Meşru hukuk kuralının norm biçiminde düzenlemesini yapacak

organın meşruluğuna gelince; 1982 Anayasası'nı yapan organların meşru olduğunu ileri sürmek mümkün değildir.

Başka bir deyişle, bir "ülke"nin 20'yi aşkın kentinde (yoğun olarak 20'yi aşkın kent olarak ele almak gerekir, çünkü Türkiye'nin hemen hemen her yerinde Kürt vardır ve bu dil konuşulmaktadır) 15 milyondan fazla insan resmi dilin dışında bir dile sahip olsun ve üstelik günlük hayatta bu dili konuşsun ve yine resmi okullarda okuyanlar Türkçe'yi bilmesin ve bu boyutlardaki bir gerçeklik karşısına irkiltici, dehşete düşürücü bir inkarcılıkla karşı çıkılıp, yasalarla bu dilin konuşulması yasaklansın.

Başlangıçta belirtmeye çalıştığımız gibi, "sosyal hak" ve bunun doğal bir uzantısı olarak gündeme gelen "sosyal devlet" kavramı sonucunda insan hakları daha farklı, daha çağdaş boyutlarda tartışılır ve uygulanır olmuştur. Ve bunların arasında önemli bir ilke olan "insanın maddi ve manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli koşulların hazırlanması" anayasalarda yer edinmeye başlamıştır.(1) Farklı biçimlerde de olsa bu ilke 1961 ve 1982 Anayasalarında düzenleme alanı bulmuştur. Faşizm koşullarının sonucu olacak ki, 1982 Anayasasında bu ilke de kırılarak ve insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayan -hatta yokeden- bir ifadeyle yer almıştır.(2)

Şunu önemle belirtmek gerekir ki; "sosyal devlet" ilkesini benimseyen burjuva demokrasininin hüküm sürdüğü ülkelerdeki durum ile Türkiye'deki durum tamamen farklıdır. 1961 ve 1982 Anayasalarının anılan mad-

delerinden sözetmemiz, sosyal devlet ilkesinin pratikte uygulama alanı bulamadığını vurgulama amacını gütmektir. Ayrıca 61 ve 82 anayasalarında bu ilke düzenlenmekle birlikte, aldatmaca sınırlarını aşmamıştır. Çünkü, düzenleme şekli hakkın -özüne dokunmayı bir yana bırakın- kendisini tamamen ortadan kaldırıcı bir şekildedir.

Engellenemeyen "Ana Dille" Konuşma

Diyelim ki, Anayasa yukarıdaki şekliyle bir madde konuldu ve hemen ardından ülkede Türkçe dışında bir dilin konuşulmayacağına ilişkin düzenlemeyi yapan bir kanun çıkarıldı. Bu durumda söz-konusu hukuk dışılık nasıl gizlenecek ve sosyal gerçeklik nasıl bir çırpıda ortadan kaldırılacaktır? 15 milyonu aşkın insan bu konulan "hilkat garibesi" kuraldan sonra hemen Kürtçe'yi unutacaklardır?

Kürtçe konuşmanın tamamen yasaklandığı 1940'lı yıllardan günümüze kadar anlatılagelen, mizah yönü olmakla birlikte anlamlı olaylar olmuştur. Birkaçını buraya almaktan kendimizi alıkoyamıyoruz.

Olay-1: Sözkonusu dönemde Molla Abdullah adında bir köylü, D.Bakır'da Kürtçe konuşurken hafiyelerce yakalanır ve cezası ödetilmek üzere belediye'ye götürülür. Kendisine konuşup konuşmadığı sorulur. "Konuştum" karşılığını verir Molla Abdullah. Bir mecediye (20 kuruş) ödemesi istenir. Molla Abdullah önce bir mecediyeyi öder. Sonra cebindeki bütün paraları çıkarıp masanın üzerine bırakır. Memurlar şaşkındır. Ne olduğunu sorarlar. Molla Abdullah kendilerine, "Akşama kadar şehirde kalacağım ve Kürtçe konuşacağım" der ve çıkıp gider.

Olay-2: Yine köyden şehire giden ve Türkçe konuşmasını bilmeyen köylü fırıncıya "Ka naneki bi

Tırki" (Bana Türkçe, bir ekmek ver) der. Fırıncı da "A jı tera manek bı Tırki" (Al sana Türkçe bir ekmek) der. İşte bu şekilde Türkçe konuşurlardı.

Olay-3: Savur'un Dengizan köyünden bir köylü Savur'da yoğurt satarken Kürtçe pazarlık yaptığı için 3 sitil yoğurduna el konur. Ertesi günün erken saatlerinde eşeğini alır ve kaymakamlığın önüne gider ve büyükçe bir sopayla eşeğini dövmeye başlar. Kasabalı başına toplanmıştır. Neden eşeğini dövdüğü yönündeki sorulara cevap vermez. Daireye gelmekte olan kaymakam, kalabalığı görünce yanaşır, bir süre eşeğin nasıl acılar içinde kıvrandığını izledikten sonra adama eşeğini niçin dövdüğünü sorar. Adam "Eşeğimin Türkçe anırmasını istiyorum, ama beni dinlemiyor" diye cevap verir ve dövmeye devam eder. Kaymakam köylünün ne demek istediği anlamıştır. Yoğurdunun parasını geri verdirmek ister. Köylü bunu kabul etmez "Yarın yine geri alırlar" der. Kaymakam sana kürtçe serbeşt manasına "Artık senden ceza alınmayacak" der. Ama köylü yine kabul etmez. "Kendi kendime konuşamamki" der. Kaymakam fazlasına gücü yetmediğini söyler.

Baskıcı yönetimlerin insan haklarını ayaklar altına alarak, insanları aşağılayarak kendi yurtlarından sökülüp, hiç bilmedikleri, görmedikleri, tamamen farklı bir kültürün hüküm sürdüğü yerlere sürgün etmesinin sonucunda bile insanların kendi ana dillerini ve kültürlerini yaşatmakta ayak direktmeleri bir dilin zorla yokedilemeyeceğinin kanıtı değil midir? Bu eylemlere rağmen egemen güçlerin heveslerinin kursaklarında kaldığı az görülen bir durum değildir. (Yüzyıllar önce topraklarından sökülüp Türklerin yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanlarına sürülen; Konya, Kırşehir, Adapazarı, Haymana Kürtlerinin hala da Kürtçe konuşmaları, Kürt kimliklerini ko-

rularını bunun en iyi kanıtıdır.)

İnsanın maddi ve manevi kişiliğini geliştirmesi kavramı, Burjuva Demokrasininin ve İşçi Sınıfı Demokrasininin hüküm sürdüğü ülkelerde üzerinde titizlikle durulan ve bunun doğal bir sonucu olarak da, insanların Ana dillerini konuşma ve geliştirme hakkı tartışma bile kabul etmeyen bir ilke.

Zaten aksini hangi aklı başında bir insan savunabilir? Kendi Ana diliyle konuşmayan, okuyup-yazmayan bir insanın kişiliğini geliştirmekten nasıl söz edilebilir?

İnsanın kendi dilinde dinlediği bir müzik parçasının sözlerine ve ezgisine kapılıp gitmesinin yerini ne tutabilir? Kendi dilinde dinlediği veya okuduğu bir hikayenin verdiği tadı başka nerede bulabilir? Yazılan bir şiirin duyguyu ve düşünce örgüsünü, imgelerini insan kendi dilinden başka hangi dilde en iyi kavrayabilir? Felsefeyi, edebiyatı, tarihi, sanatı kendi dilinde değil de, başka hangi dilde gerçek anlamıyla derinlemesine kavrayabilir?

Ve kim (kendi diliyle konuşmayan, okuyup-yazmayan) benim gelişmiş maddi ve manevi bir varlığım var diyebilir?

(1) Bkz. Medya Güneşi, 2.sayı, Serdar ŞEREFHAN'ın "Ulusal Sorun'un Dile Yansıması".

(2) 1961 tarihli T.C. Anayasası md.10- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Devlet, kişinin temel ve hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosya adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.

1982 tarihli T.C. Anayasası md.5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan, siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Çağdaş Kürt Şairlerinden

Ebdullah Peşêw

Ebdullah Peşêw

Ebdullah Peşêw 1945'te Irak Kürdistanındaki Hewlêr (Erbil)'e bağlı bir köyde doğdu. Küçük yaşta babasını kayıptı. Güçlükler içinde okudu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra öğrenimini sürdürmek üzere Sovyetler Birliği'ne gitti. Sovyetler Birliği'nde Kürt edebiyatı üzerinde çalışmalarına devam eden Ebdullah Peşêw daha sonra bir üniversitede ders vermek üzere Libya'ya gitti.

14 yaşından itibaren şiir yazmağa başlayan Peşêw'ın şiirleri Irak Kürdistanında çıkan Birayeti (Kardeşlik) Nwê (yeni düşünce) ve

Hawkarî (dayanışma) gibi bir çok dergi ve gazetede yayımlandı. Şiirlerin Kürtçe'nin Güney Lehçesi (Sorani) ile yazan şairin bugüne kadar birçok şiir kitabı çıktı. Bunlardan Sewnamey Şairêkî Tinû (susamış bir şairin notları) adlı kitabı 1972'de, Şew Niye Xewtan Pêwe Nebnım (sizi rüyamda görmediğim gece yok) ise 1980'de yayımlandı.

Ebdullah Peşêw şiir yazmanın yanısıra Puşkin (1799-1837) ve Walt Whitman (1819-1892) gibi birçok şairden Kürtçeye çeviriler de yaptı.

ZAFER

Kazanacağız.
Çünkü dün
Çamurdan bir toprak verdim de
Bir Kürt çocuğunun eline
Küçük bir "tüfek" yaptı ondan çocuk
Bebek yerine

Meçhul Asker

Bir heyet gidince başka bir yere
Çelenk koyar meçhul asker anıtına
yarın şayet
Ülkeme gelir de öyle bir heyet
Sorarsa bana
"Nerede meçhul asker anıtı?" diye
"Beyim" derim,
-Beyim,
Kıyısında her arkin
Sekisinde her caminin
Kapısı önünde
Her evin,
Her kilisenin
Her mağaranın,
Kayalarında her dağın
Ve ağaçlarının üzerinde her bahçenin
Kürdistan'da
Gökyüzünün altında her yerde
Her karış toprak üzerinde
Çekinme!
Eğip başını hafifçe
Koyuver çelengini.

Araplaştırma

Gökten inmedim
Konuk değilim
Ben
İstenmeyen konuğu değilim Kürdistan'ın
Tarihöncesi
Bir kaynaktım, fışkırdım burada
Tarihöncesi bir ateş
Tutuştum burada.

Göçün gidin!
Çeşmeler gidermez susuzluğumu
Benim dışımda başkasının.
Ceviz ağaçları
Gölge sunmaz hiç kimseye
Benim dışımda.

Göçün gidin!
Bizim tarlamızda
Gövermez tohumunuz.
Çimenliklerimiz
Yakıcı bir ateş sürücülerinizin ayakları altında.
Dut ağaçlarımız bile isyan eder de
Salıncıklar tutmaz dallarında çocuklarınız için

Göçün gidin!
Acıdır ağaçlarımızın meyvesinin tadı,
Tuzludur sularımız,
Acı bir tad verir balımız bile ağızlarınıza,
Göçün gidin!
Çekin gidin.

Lütfen

Lütfen
Bizim çocuklarımız da oyuncaklar edinsin diye
Tüm çocukları gibi şu dünyanın
Gösterin,
Öğretin onlara
İşgalcilerin tank ve toplarının
Nasıl paramparça edileceğini.

Bayrak

İyi bilin dostlarımı!
Düşmanlarımı!
Zerdust'a Avesta'ya ve Tanrı'ya inandığım gibi
İnanıyorum
Bayrağı göndere çekeceğimize

Niçin Olur Muşum Şoven?

İşte Vietnam'lılar ser veriyor Vietnam için
Filistinli'ler ölüp yaşıyor
Her damla suyu için
Her taşı için Filistin'in
İstersem ben de şayet
Adam gibi serbest yaşamak
Özgür bir Kürdistan'da
Baskı altında olmayan, paramparça olmayan
Niçin olurmuşum bencil ve şoven?
Desene azizim!
Niçin bencil ve şoven?

Barış

Tanrı tanıyım,
Sevmem endamını tüfeğin.
Fakat, ah, barış güvercini
Bir kardanadam sanki
Şafakta, hareketsiz
Gömmüş gagasını kanadının altına
Bekliyor Westa Receb'in⁽¹⁾ mitralyözünün
namlusunda

Duydum
Grevdeymiş o güvercin
Ve patlamaksızın tüfekler
Çırpımayacakmış asla kanat
Bayraksız bir ülkenin göklerinde

Abdullah Pesêw
Türkçesi; MALMISANIJ

(1) Westa Recep: Çok yetenekli bir Kürttü. Mirê Kore diye ünlü olan Rewanduz beyi Mir Mehemed için yaptığı top ve tüfeklerin birkaçı bu gün de Rewanduz'da ve Bağdat müzesinde bulunmaktadır.

Mir Mehemet İsyanı

“Nasıl ki bir arkeolog toprağın altında kalmış tarihi eserleri, onların dörtbir yana dağılmış parçacıklarını eşleyip çıkarmak ve ince bir ustalıkla yanyana getirmek zorundaysa, kürt tarih araştırmacısının da sömürgeci devletlerin yasak ve tahribatlarının, yalan, iftira ve çarpıtmalarının arkasında kalmış gerçekleri, tekil ve kopuk görünen binlerce olayı öylesine iğneyle kazar gibi araştırıp ortaya çıkarması ve yerli yerine oturulması gerekiyor.”

Malmisanij

Kürt Milliyetçiliği ve Dr.A. Cevdet kitabı önsözünden

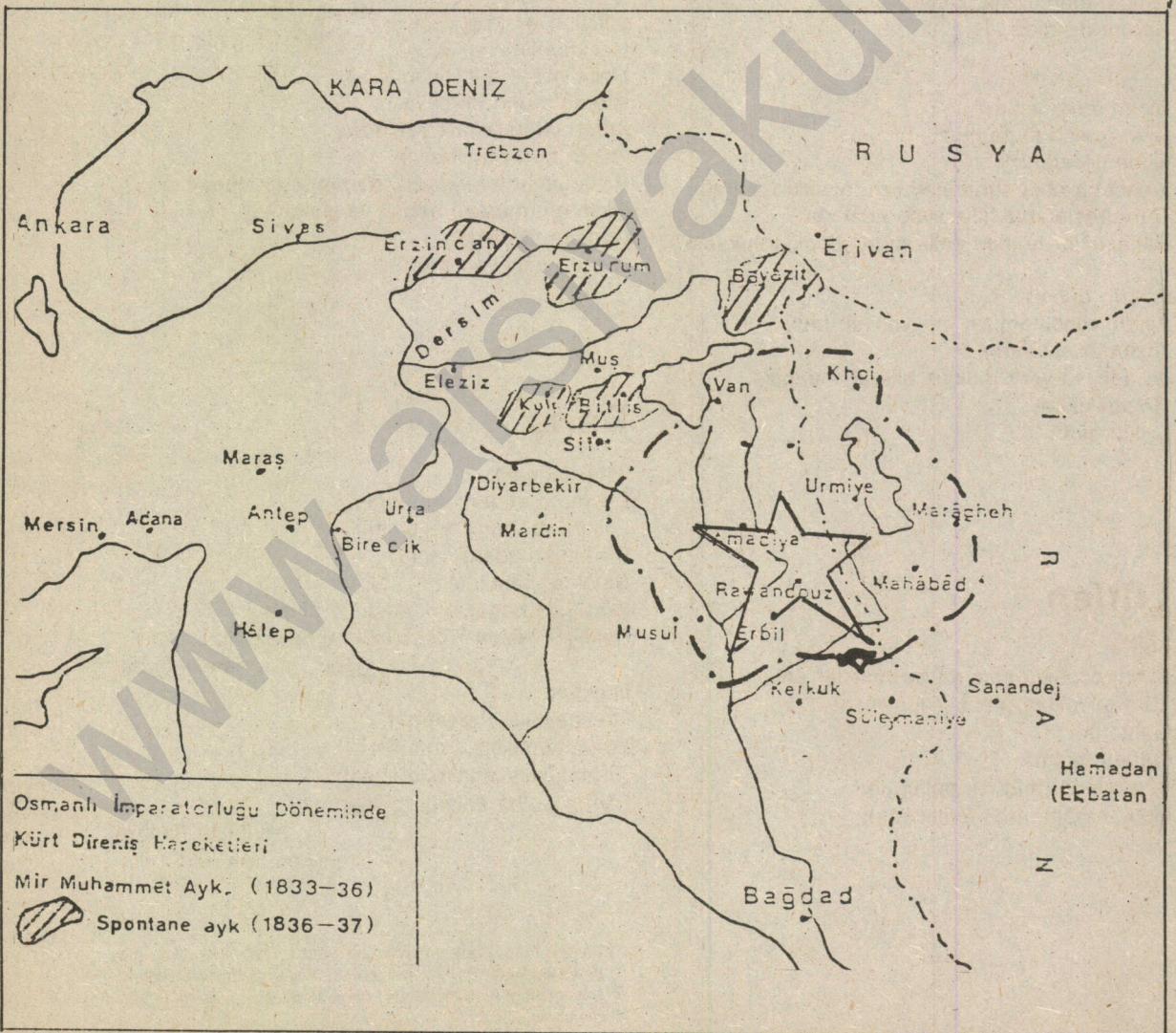
Ahmet ÖMEROĞLU

Kürt halkının tarihinde yaşanmış çok sayıda önemli olaylar var, ama sözkonusu olaylar, olayların

kahramanları veya en azından olayların tanıkları tarafından, objektif bir şekilde yazılmadığından, zamanla unutuluyor, tarihe mal

olmuyorlar. Bazılarının isim ya da efsaneleşmelerinden başka ayrıntıları bilinmiyor. Bu nedendir ki; tarihimizde yaşanmış olayların önemli bir kısmı aydınlığa kavuşturulamamış, gelecek için onlardan yeteri derecede ders çıkartılmamıştır. Yaşanmış, tarihi, pratik geçmişlerinden ders çıkaramayanların; gelecekte aynı yanlışlara düşme durumuyla karşı karşıya kalmaları ihtimali oldukça fazladır.

Tarihimizin aydınlığa kavuşturulabilmesi için kullanılacak kaynakların (özellikle 1900'ler öncesi) çoğunluğunu yabancı kaynaklar oluşturmaktadır. Bu nedendir ki; kürt tarihini veya kürt

tarihinin bir kesitini araştıran araştırmacıların çok sayıda değişik kaynağa baş vurmak, onları karşılaştırmak, yazarları söz konusu eserleri yazmaya iten nedenleri göz önünde bulundurmakla ancak doğru bir tahlile varılabilir. Kaynakların hele hele çoğunluğunun yabancı dillerde olması; araştırmacıların işini daha da zorlaştırmaktadır.

Tarihimizde önemli bir yeri olan MİR MEHEMET (Revanduz Bey) Kürt isyanında bizce yeterince aydınlığa kavuşturulamamıştır, aydınlığa kavuşturulamadığı için de gereken dersler çıkartamamışızdır. Elimizdeki mevcut değişik kaynaklardan ve onların karşılaştırılmasından hareketle bu kürt isyanını anlatmaya, değerlendirmeye çalışacağız. Kaynak yazarlarımızın, eserlerini yazarken yükümlü oldukları görev ve amaçlarını da göz önünde bulunduracağız.

Revanduz Kürt Beyliğinin Gelişimi ve İsyan'ının Başlaması

Mir Mehemed yada Revanduz Bey İsyanı diye bilinen Kürt İsyanı, 19. yy başlarında baş gösteren ve bilinen önemli kürt isyanlarının, 1805 Abdurrahman Paşa-Baban-İsyan'ından sonrakisidir. 1800'lerden başlamak üzere ve özellikle II.Mahmut'un tahta geçişiyle beraber Osmanlı Yönetimi, İmparatorluk dahilindeki beylikler üzerinde merkezi yönetim ağını geliştirmek, onları merkezi yönetime bağlama çabası içine girdiğini görüyoruz (Bkz. Stanford, Shaw-Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, İst.1983, II.c.) Yönetimin merkezileştirmesine karşı hristiyan batı milletlerinden olduğu gibi, müslüman güney ve doğu milletlerinden de tepkiler çıkmaya başladı. Bunlar arasında, Yunan, Mısır ve Kürdistan'daki olayları örnek verebiliriz.

Doğuda, Kürt Beylikleri de mevcut egemenliklerini Osmanlı Merkezi yönetimine kaptırmamak için egemenlik alanlarını genişletme ve

sağlamlaştırma çabası içine girdiklerini görüyoruz. Kürt Beyliklerin merkezi vergi ve asker hemen hemen hiç vermediklerini de, gerek o dönem bölgeyi dolaşmış araştırmacı, gezginci, asker, diplomat, dini görevliler ve daha sonraki araştırmacılarından öğreniyoruz (daha geniş bilgi için bakınız: a-M, Description du pachalik de Bagdad, Paris, 1809, b-B. Poujoulat, Voyage dans l'Asie Mineure, Paris, 2 cilt, 1840 ve 1841, c-B. Nikitine, Les Kürdes, Paris, 1956, d-Robert Surieu, Jour Nouveau no:44, Beyrut, 1944, d-H.V.Moltke, Lettres du Marechal de Moltke Sur L'orient, Paris, 1872 ve ek bilgi için bkz: H.Binder, C.Le Compte, T.Charles, L.Nijeholt, J.Malcolm, J.M. Kinneir).

Revanduz (Soran) Kürt Beyliği, mevcut kürt beylikleri arasında en güçlü ve en geniş olanlardan biri idi. Mir Mehemed, Soranî Beyliğinin başına 1825 yılında geçiyor (bkz. R.Surieu, yage). Kısa bir zamanda beyliğin sınırlarını Mardin'den İran sınırına ve Bohtan (Bedirhanlar) Beyliği sınırlarına kadar genişletmeyi başarıyor. Yine araştırmacıların yazdıklarından ortaya çıktığı gibi; Mir Mehemed beyliğinin sınırlarını genişletmekle kalmamış, Beyliğinin başkenti olan Revanduz'da ekonomik ve askeri amaçlarla manufaktürler ve düzenli ordu kurmuş (bkz. Kendal, G.Chaliand yönetiminde, Les Kürdes et les Kurdistan, Paris, 1978), kendi adına para basmış, bayrağını ve beyliğinin bağımsızlığını ilan ettiğini (B.Nikitine, yage) öğreniyoruz. Diğer yandan, Merkezi yönetim kürt beylikleri üzerinde hakimiyet kuramıyor, kürt beylikleri tüm girişimleri sonuçsuz bırakmakla Osmanlı imparatorluğunun Kürdistan'da merkezi otoritenin sağlanmasını engelliyordu. İmparatorluğun gerek içerde ve gerekse dışarda güç durumunda bulunmasını, gerilemesi, merkezi otoritenin sağlanmasını engelleyen etkenler

arasında sayabiliriz. Sultan II. Mahmut merkezi yönetimin kurulmasını kendi imparatorluğu için tek çıkar yol olarak görüyor ve bu amaçla mevcut bey ve Prenslüklerin egemenliklerine son veriyor, onları merkezi yönetime bağlıyordu. Sorani (Revanduz Beyliği, bunu kabul etmeyince, Sultan II.Mahmut Kürt Beyliklerine savaş açıyor (B.Poujoulat savaş tarihini 1826 eylül ayını verirken; B.Nikitine de Mir Mehemed'in aynı yılda Merkezi idareden ayrı kendi bağımsızlığını ilan ettiğini yazıyor. Elimiz de, sözkonusu iddiaları doğrulayacak daha fazla bilgi olmamakla beraber; yaz 1834 yılında Osmanlı yönetimiyle Kürt beylikleri arasında uzun çarpışmaların olduğunu 'Kendal yage'den öğreniyoruz. Asıl çarpışmalar yaz 1836 yılında başlayör-bir sonra bu konuya yeniden döneceğiz). Sultan II.Mahmut Kürt Beyliklerine ve Mısır'a karşı başlattığı savaşta istediği sonuçları zamanında alamayınca; en çok güvendiği, kendisine sadık Sadrazamlarından Reşit Mehmed'i Sivas Vilayeti Paşalığına tayin ediyor. Reşit Mehmet Paşa'nın bir diğer görevi daha da vardır: Kürtleri ve Mısır'ı merkezi osmanlı yönetimine yeniden bağlamaktır.

Sivas Paşası R.Mehmet Paşa'nın Genel Komutanlığı altında, Bağdat ve Musul Paşalıklarına bağlı Osmanlı orduları var güçleriyle kürt beyliklerine saldırıyor, amaç; yukarıda da az önce belirttiğimiz gibi kürt beyliklerini "özerkliklerine" son vermek, onları merkezi otoriteye bağlamaktı. 1836 yazında başlayan yeni saldırı ve direnmeler ağırlıklı olarak iki sene kadar sürmesine rağmen; kuzeyde daha sonraki yıllarda da devam etmiştir.

Daha yukarıda belirttiğimiz gibi; diğer isyanların çoğunda olduğu gibi bu Kürt isyanına da katılan Kürtlerin isyanın başlama, gelişme ve sonuçlarını yazdıklarını bilmiyoruz, daha doğrusu tahmin et-

miyoruz. Ancak bu isyanın iki tanığı daha var: Birincisi; Baptistin Poujoulat, Fransız, haçlı seferleri meraklısı ve bu merakı, isyanın da devam ettiği Ağustos 1837'de Malatya'ya getiriyor. Değriyse; tanık olmaktan öte, Osmanlı Ordusunda görevli, Prusyalı bir subay olan ve kitabı türkçeye de çevrilen Helmuth Von Moltke'dir. Sonucusu Kürt isyanını bastırmada aktif görev almıştır (örneğin Sait Kürt-Beyi Kalesinin düşürülmesi, askeri amaçlarla kullanılmak üzere harita ve planlar yapmış ve Paşalara vermiştir. Hiç kimse, yukarıda isimlerini andığımız iki yabancı "Kürt dostu"dur diye iddia edemez. İlkini Osmanlı Paşalarının hayranı olduğunu da şimdiden söylemeliyiz. İsyani, bunların anlattıklarından hareketle okuyucularımıza anlatacağız. Yer yer çağdaş kürt tarihçilerinin düşüncelerine de baş vurabiliriz, daha iyi anlaşılması ve değişik iddialara dikkat çekmek amacıyla...

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Poujoulat 1837'de, Moltke ise 1838'de isyan bölgesine geliyorlar. İlki bir aydan fazla kalırken, ikincisi bir buçuk yıla yakın bir süre kalıyor. Buralarda kaldıkları sürece yakınlarına gördüklerini, duyduklarını, çeşitli görevlilerle sohbetlerini, Kürt tarihini, gelenek ve göreneklerini, doğa koşullarını, sosyal yaşantıya dair bilgileri vs. gibi konularda mektuplar yazmışlar. Daha sonra bu mektuplar toplanmış ve kitap halinde basılmışlar.

B.Poujoulat Malatya'ya geldiği Ağustos 1837'de, şehirde "iki Rus subayının Kürt isyanı eşkiyaları kışkırtmak amacıyla şehire geldikleri "yaygarası kopartılıyor. Gezgininin yanında bir de tercümanı vardır. Mehmet Hafız Paşa'nın (zamanın Sivas Paşası) italyan asıllı özel doktorunun araya girmesiyle söylentilerin asılsızlığı anlaşılıyor.

Gezginci, daha sonra arkadaşıyla

la beraber Malatya yakınlarında bulunan Mehmet Hafız Paşa Karargahına gidiyor. Komutanın karargahından yazdığı mektuplarda komutana olan hayranlıklarını gizlemiyor. İsyanın nedenlerini, gelişimini ve bizzat kendisini tanıdığı olduğu gelişmeleri yazıyor. Onlara bir az sonra geri dönmek üzere, önce isyanın başına yeniden dönelim.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, II.Mahmud'un bizzat kendisi bu savaşın emrini 1826 yılında vermiştir Amacı da Kürt beyliklerini Merkezi Otoriteye bağlamak, "bölgeyi eşkiyalardan kurtarmak, oralarla medeniyeti getirmek" vs. imiş. (!) Kürt Beyliklerine karşı başlatılan bu savaşın Genel Komutanı da Sivas Paşası Mehmet Reşit'tir. Bunun yanında Bağdat Paşası Ali Rıza ve Musul Paşası Mehmet de birlikleriyle savaşa katılıyorlar. Osmanlık birliklerinin toplamı 40 bin kadardır. Bu sayıya, isyana karşı çıkan kürtler dahil olmasa gerek.

Saldırıları Muş hattı güneyinde kalan (Bohtan-Bedirhanlar) beyliklere yönelik olduğu anlaşılıyor. Mir Mehemet, güayı ve imkanlar açısından kendisinden daha güçlü Osmanlı Ordusunca çembere alınıyor, daha sonra da Reşit Mehmet Paşa'ya teslim oluyor. Esir alınan Mir Mehmet İstanbul'a gönderiliyor, orada da Sultan II.Mahmud'un karşısına çıkartılıyor. Sultan'a teslim olan Mir Mehemet geri gönderiliyor, burada da bundan böyle isyanı sürdüren Kürtlere karşı Osmanlıların yanlarında kendisine bağlı güçlerle savaştığı söylenmekle beraber; açık bilgilere rastlayamadık. Bunun yanında daha değişik bir iddia var: Mir Mehemet'in osmanlı ordusuna karşı savaşmamasının nedeni bir imamın kendisine savaş için fetvayı vermemesi, savaşın müslüman kanının dökülmesine neden olacağını söylemesidir. Bunun üzerine; Mir Mehemet savaşmadan teslim oluyor.

Altı ay İstanbul'da mecburi iskana tabii tutulduktan sonra dönmesine mücade ediliyor. Ancak yerine varmadan önce, Trabzon'da Sultan tarafından öldürtülüyor (Paris Kürt Enstitüsü Başkanı: Kendal, G.Chaliand-Les Kurdes et le Kurdistan, Paris, 1978).

Sivas Paşası M.Reşit'in Diyarbakır yakınlarında, Ocak 1837'de ölmesi üzerine yerine, II.Mahmud'un yine sadık adamlarından, Gürcü asıllı Mehmet Hafız paşa atanıyor. Savaş henüz bitmemiştir, yeni komutan eski komutanın izindedir, ikincisi birincisinin başlattıklarını tamamlamak istiyor. Direnme de devam ediyor, güçlü önderlikten yoksun olmakla beraber yer yer sürdürülüyor.

İsyan'ın daha devam ettiği bir sırada (Ağustos 1837'de) B.Poujoulat'ın yaptığı bir bilanço'ya göre; kürtlerden 10 bin, osmanlılardan 4 bin silahlı adam kaybı olmuştur. Rakamların M.Hafız Paşa tarafından kendisine verildiği ihtimali fazladır. Diğer yandan 6 bin kürt ailesi Diyarbakır şehir içinde mecburi iskana tabii tutuluyor. Telfar'da ise 500 kadar kürt erkeği zorunlu silah altına, orduya alınıyor. Yakılan, yıkılan köy ve kasabaların sayısı verilmemekle, öldürülen kadın, çocuk ve ihtiyarların sayısı bilinmiyor. Ancak zorunlu askere alınan Kürtlerin daha sonra Mısır olaylarında, Mısır Paşası'nın oğlu İbrahim Paşa birliklerine karşı kullanılmak istendiğini (1839-nizib), ama kürtlerin silahlarını Sultan Paşalarına karşı yönelttiği, fırsat bulunca da yurtlarına geri dönmek üzere cepheyi terk ettiklerini Moltke'den öğreniyoruz.

Tüm kürtler yukarıdaki örnekte gördüğümüz gibi silahlarını Osmanlı birliklerine karşı çevirmiyorlar, bazıları isyanın bastırılması için osmanlı birliklerin yanında silahlarını isyana katılan kürt güçlerine karşı çeviriyorlar. Moltke, bizzat kendisini, direnişe katılan ve İsyan'ın liderlerinden biri diye bi-

linen Said Bey'in Kalesine karşı düzenlenen hücumlarda ve hem de en ön saflarda daha çok kürtlerden yararlandığını yazarken; Poujoulat'da, Revanduz Bey'den ayrı olarak, Urfa beyi Fazolli örneğini veriyor: Fazolli Bey Urfa beyidir ve tüm Osmanlı saldırılarını sonuçsuz bırakmayı başarıyor, Urfa'yı Osmanlıların eline düşürmüyor. Paşa, şehri savaş yoluyla alamayınca; Fazolli Bey'in üç oğlunada Osmanlı ordusunda yüksek rütbelere veriyor ve onları isyanı bastırmak üzere cepheye gönderiyor. Fazolli Bey'e de şehre dokunmayacağına dair söz veriyor. Ama çok kısa bir süre sonra, Paşa sözlerinden dönüyor: Fazolli sürgüne gönderilirken, oğullarının da ölüme gönderildiği, kellerinin uçurulduğu söyleniyor. Fazolli Bey'in cazip gördüğü, Paşa vaatlerinin sonu da işte böyle... Çünkü Paşa birliklerinin manevra imkanları artmıştı; Fırat kıyısında isyancı güçlere karşı üstünlük sağlamıştı, yani çeşitli cepheelerde savaşmaktansa; isyancıların bir kısmını tarafsızlaştırmayı başarmış, tüm güçlerini diğerlerine karşı kullanma fırsatını elde ettiği gibi şehrin içine de girmişti. Sıra Fazolli Bey'e gelmişti. Fazolli için de; artık çok geç olmuştu, tren kalkmıştı...

Merkezi Yönetimin isyanı bastırmak için kullandığı savaş taktiklerinden biri de; "kelle, kol, bacak başına ödül" koymasındır. İsyanı bastırmakla görevli Genel Komutan, kendisine getirilecek kürtlere ait, yukarıda saydığımız organlar için değişik fiyatlar koymuştu. Bir kafaya 200, bir kola 25 kuruş ve bir bacağı da aynı ödülü koymuştu. Konulan, zamanına göre, bu derece yüksek ödüller kimilerini (örneğin; yukarıda da sözünü ettiğimiz Paşa'nın doktoru gibi) isyana katılmayan, sağ ihtiyar erkek ve kadınların el, kol veya kafalarını diri diri koparmaya ve ödüllerin almak için Paşa Karargahlarına yolunu tutuyorlardı. İnanıl-

mayacak gibi olabilir, ama ödüllerini de alıyorlardı.

"Bölgeyi Kürt-Yezidi eşkiyalarından kurtarmak"da, Merkezi yönetim tarafından savaşın bir nedeni ve amaçlarının "buraları medenileştirmek olduğunu" batılılara anlata anlata gururlanıyordular Paşalar (Bkz: Poujoulat ile M.Hafız Paşa arasında ve Paşanın savaş alanındaki Karargahında geçen konuşmaya, yage c.1).

Örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür, ama biz bu yazımız çerçevesinde kalanlara kısaca değineceğiz: yakalanan ve hiç sır vermeyen, yaptıklarından pişmanlık duymayan, cazip hiç bir teklifi kabul etmeyen, tüm işkencelere dayanan ve İsyan'ın "İsimsiz önderi" olduğu söylenen bir gencin, Osmanlı Ordusunda görevli bir Kürt tarafından bizzat öldürülmesi; Osmanlıların "ezeli düşmanlarından"; Ruslardan, İngilizlerden, Prusyalılardan, Fransızlardan ekonomik yardım görmeleri, savaşta kullanmak amacı ile askeri ve bizzat danışman almaları ve kullanmaları (bkz. Stanford ..yage, daha uzağa hiç gitmeye gerek yok: Moltke kimdir ve ne yapıyordu?). Dökülen kan, yakılan yıkılan köy ve kasabalar, estirilen terör ise bilinen ve hiç eksik olmayan yöntemlerdir. Ama F.Bilge'nin deyişiyle bizimle gömülmesin, ilerde araştırmacı ve hukukçulara materyal olacak, işgalcilerin nasıl ezilenlere uygarlık getirdiğini gösteren, Poujoulat'ın Malatya'dan M.Hafız Paşa'nın Karargahına giderken, gözleriyle gördüklerine, şahit olduklarına dönelim. Mümkün oldukça kısaltarak vermeye çalıştık, ama buna rağmen uzun olacak, başlayalım.

Medeniyet mi Getiriyor, Katliam mı Yapılıyordu?

"Nasıl izah edeyim -diyor yazar gezginci- gözümün önündeki temsili! Arga -Köyü BN- nin yüz adımı ötesinde, Alacadağ'ın yakıcı kayalarının eteğinde, toplu çıp-

lak arazide, her yaştan ve her cinsten dört bin kadar Kürt bulunuyordu. Gölgelelik yapabilecek en ufak bir bez parçaları yok, güneşin öldürücü ışınlarına terk edilmişler! Güneşin bu sıcaklığına artık dayanamadıklarından, yüzlerini tozun içine sokuyordular. Bu erkekler, kadınlar, genç kızlar, çocuklar genellikle çıplıktılar. Sadece bazılarının bedenleri üstünde ufak bir bez parçası vardı. Herkesin yüzünde acı, umutsuzluk ve işkence vardı. Erkeklerin acı ezgileri, kadınların ağlama ve inlemeleri, çocukların meme isterken attıkları çığlıklar insan yüreğini parçalıyor. Bu merhametsizliğe terk edilmiş 4 bin kürt bana, cehennemde korkunç cezalara çarptırılanların acılarını hatırlatıyor."

"Bu zavallılar altı günden beri buradalar; beslenmeleri için azıcık siyah ekmek ve biraz ötede geçen ırmaktan sağlanan sudur. Sadece üç gün zarfında 20 kadar çocuk annelerinin kucağında açlıktan ölmüşler, annelerde verilecek mama kalmamıştı ki! Anneler ölmüş çocuklarını terk edemiyorlardı, ellerinde cansız duruyordu. Umutsuzluk içinde, çocuklar ölmemiş diyorlardı! Bu 4 bin kürdü, düzenli birliklere ait altı yüz asker koruyordu. Bir türk albayının çadırında bir kaç saat dinlendim. Türk albayı bana, bu zavallıları Malatya'ya ya da başka bir yere nakil etmek için Komutanından emir beklediğini söyledi. Kürt tutuklular -esirler- artık öldürülmüyor. Hafız Paşa onları Vilayetinin başka yerlerinde yerleştirme ve toprak verme yönünde projesi var."

"Arga Köyünden M.Hafız Paşa Karargahına gelinceye kadar, Osmanlı Ordusu tarafından yıkılan 15 kürt köyünü saydım. (Katedilen yol altı saat yaya yoludur ve yıkılmayan tek bir köy görünüyor, o da isyana katılmayan bir köydür BN) Savaş ayaklananlara mahsulatlarını kaldırma fırsatını vermediğinden vadilerde, dağ eteklerin-

de tahıl alanları güneşten yanmış, başaklar saplarında olduğu gibi duruyor. Anti-Toroslarda bu seneki tahıl kaybı büyüktür..”

“Yer yer taş kümeleri altında çarpışmalarda ölen Kürt ve Türklerin cesetlerini görüyorduk” (yage c.1, s.377'den 380'e kadar)

“M.Hafız Paşa Karargahındayken uzakta patlayan Kürt, Türk silah seslerini duyuyorduk.” (yine aynı eserden s.381)

Bu aldığımız uzun alıntının yorumunu okuyuculara bırakıyoruz.

19. yy başlarında başlayan kürt isyanlarının ikincisi de ağırlıkla bastırılmış, yerini baskı, terör, mecburi iskan ve az da olsa, ülkenin kuzeyindeki küçük, yer yer sürdürülen direnmeleri bırakmıştır. Bu sonuncuları yeni isyanların habercisi olacaktır.

Sonuç Yerine

Osmanlı İmparatorluğunun zor günler yaşadığı 19. yy başlarında; yeniçeri ordusu dağıtılmış, yeni kurulan ordu henüz yerine oturtulamamış; büyük devletlerin taviz almak için dayatmalarının sürdüğü; Balkan Yarım adasında ezilen halkların ulusal kurtuluş mücadelelerinde kazanılan mevzilere rağmen; Mısır'daki gelişmeler; imparatorluğun içinde bulunduğu ekonomik dar boğaz ve siyasi bunalıma rağmen ve daha önemlisi; güçlü bir kürt beyliğinin bulunduğu bir dönemde başgösteren İsyân'ın bastırılmasının nedenlerini öğrenmek mümkündür.

1- İsyana katılan en büyük kürt beyliği olan Revanduz Beyliğinin yeteri ölçüde askeri hazırlıkları yapmaması, önderliğin kararlılık göstermemesi, dine aldanması, isyanı mevcut beyliğin statüsünü koruma amacıyla sınırlaması, merkezi yönetim üzerine tam bağımsızlık için yürüyememesi,

2- İsyanın savunmayla sınırlandırılması, merkezi yönetimin askeri ve taktik manevralarına imkan ve zaman kazandırılması, kimi asi-

ret ve beyliklerin merkezi yönetimle merkezi yönetimin oyunlarına alet olması; tarafsız kalma osmanlı birliklerin direnenlerin üzerine toplanma imkanını kazandırması, güçlerini bir yerden başka bir yere rahatlıkla nakil edebilmesi,

3- Bazı Kürt aşiret ve beyliklerinin isyana katılmamaları ve dahası kimilerinin isyana katılanlarla olan sürtüşmelerinden dolayı, isyana karşı Merkezi Yönetimden yana tavır takınmaları, isyana karşı Osmanlı birlikleriyle beraber isyana yüklenmeleri (Bohtan Beyliği, Muş, Mardin, Urfa ve Dersim yörelerinin tutumları vs.) isyanı moral ve güç olarak zayıflatırken; çok geçmeden onlar da Merkezi Yönetimin gazabından kurtulamadılar.

4- İsyana katılan Kürt bey ve aşiretlerin arasında de günün koşullarına uygun birliktelik ve yardımlaşmanın sağlanamaması; Osmanlı Ordusu'nun hem askeri hem de maddi üstünlüğü sahip olması; isyanı içten içe çökertmek için sarf edilen büyük meblağlardaki para, rütbe ve taahütler; yezidi ve müslüman Kürtler arasındaki dini sürtüşmelerden dolayı, iki tarafın da isyana katılmalarına rağmen birlikteliklerinin sağlanamaması,

5- İsyana katılanların dışardan yardım görememeleri, tersine, Osmanlı Yönetiminin Rusya'dan, Prusya'dan, Fransa'dan ve Britanya'dan ekonomik, teknik yardım ve askeri danışman (bkz. Stanford yage) almalarına karşılık isyanı hristiyan batılı devletlerin kışkırtması, Mısır'dan yardım gördükleri yaygarası kopartması; gerek içerde ve gerekse dışarda isyanı izole etmede Merkezi Yönetimin başarısı sağlaması,

6- İsyân hazırlıklarının bilinen önemli kısmının sadece Revanduz Beyliğinde yapılması, diğerlerinde kayda değer bir hazırlıkla karşılanılamaması, Mir Mehemed'in teslim olmasıyla hareketin güçlü ön-

derlikten yoksun, başsız kalması, hareketin yeniden ve güçlü bir şekilde toparlanamaması ve harekete geçememesi,

7- Merkezi Yönetimin isyan süresince ve isyandan sonra da köy ve kasaba yakma ve yıkmaları, çocuk, kadın yaşlı demeden katliamları düzenlemeleri, Kürtleri kırımdan geçirmeleri; doğanın en elverişsiz şartlarında bile Kürtleri mecburi eşkiya ve soygunlardan temizleme; buraları kalkındırma (!) adına yapmaları, sıkı ekonomik kuşatmaya bölgeyi alanları, sayabiliriz,

8- İsyân bölgesinde işlenen katliam ve estirilen terörden Osmanlı Merkezi Yönetiminin bilgisi dahilinde olmadığından sorumlu olamayacağı şeklinde biçimlenecek bir düşünce yanlıştır. Ta başından beri yapılanların tümü bizzat Sultan II. Mahmud'un bilgisi dahilinde yapılmıştır. Kendisi savaş emrini vermiş, en güvenilir adamlarını İsyân'ı bastırmakla görevlendirmiş ve İsyân'ın bastırılmasından sonra, isyanı bastırma görevlilerin yaptıklarından dolayı (hemde yaptıklarını öve öve belirterek) ödüllendirmesi (B.Poujoulat, bkz. Sultan II.Mahmud'un M.Hafız Paşa'ya İsyânı bastırmasından dolayı kendisine ve İsyânı bastırmada kullanılan askeri birliklere gönderdiği kutlama mesajı) işlenen insanlık dışı tüm baskı ve katliamların sorumlusunun bizzat Osmanlı İmparatorluğu Merkezi yönetimidir. Suçlular, alt kademelerdeki küçük rütbeli görevliler -sadece- değildir. İmparatorluk yönetimi, Sultan'ı da dahil olmak üzere sorumludur.

150 sene önce yaşanan, yukarıya da aldığımız olay ve gelişmelerden dersler çıkarmak her yurtseverin görevi olduğu gibi tüm yurtsever formasyonların da görevidir, Bu görevimizi yerine getirmek; bizi sorunlarımızı çözmeye önemli oranda yakınlaştıracaktır.

Paris, Mayıs 1988

Siyasal Tarihimizden Bir Kesit

22 Nisan; Kürt Gazetecilik Bayramında, MİKDAT MİTHAT BEDİRHAN'ı anıyoruz.

Bundan tam 90 yıl önce ilk Kürt gazetesi "Kurdistan" 22 Nisan 1898 yılında, Mısır'ın başkenti Kahire'de Mikdat Mithat Bedirhan tarafından çıkartılmıştı. Kurdistan gazetesi yayınlandığı süre içerisinde toplam 31 sayı çıkarabilmişti. Ayrıca, gazete sürekli yer değiştirdi. 1-5 sayıları Kahire'de, 6-19 sayıları Cenevre'de 20-23 sayıları Londra'da, 25-29 sayıları Folkeston'da 30-31 sayıları tekrar Cenevre'de yayımlandı. Gazetenin basımı bile değişik matbaalarda oldu, ilk üç sayısı Al-Hilal matbaasında diğer iki sayısı da Kurdistan gazetesinin kendi matbaasında ba-

sıldı. Mikdat Mithat Bedirhan'ın ölümünden sonra gazete Cenevre'ye taşındı ve 6. sayısından itibaren kardeşi Abdurrahman Bedirhan sahipliğini ve başyazarlığını üstlendi.

Bugün her 22 Nisan Kürt gazetecilik günü olarak kutlanmalı.

Seyit Alan

B. ALAN

Kürt Gazeteciliği 90 Yaşında

Bu yıl, Kürt gazeteciliğinin 90. yıldönümü. Kürt gazeteciliğinin ilk ürünü olarak kabul edilen "KURDISTAN" gazetesinin 22 Nisan 1898 tarihinde Mısır'ın Kürt

Nisan 1888 tarihinde Mısır'ın Kahire kentinde yayınlanmasından bu yana yaklaşık 90 yıl geçti. Bilindiği üzere Kürt halkının 2. Abdulhamit rejimine karşı kurtuluş mücadelesine çekilmesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun boyunduruğu altında yaşayan halkların mücadele birliklerinin sağlanmasında, feodal ilişkilere karşı propaganda alanında önemli başarılar elde etmede saygın bir yeri olan Kurdistan gazetesi ve çevresinde kümelenen Kürt aydın hareketinin çalışmaları daha başlangıçtan itibaren Abdulhamit rejimini korkutuyordu.

Abdulhamit rejimini korkutan ve endişelendiren, Kürt halkı ve kardeş halkları sevindiren Kurdistan gazetesinin çıkışının "Kürt Gazetecilik Bayramı" olarak kutlanması görüşü, Güney Kurdistan'ın tanınmış gazetecilerinden Mehemed Molla Kerim'in 15 Haziran 1970'te "Al Taakhi" gazetesinde yayınladığı bir makaleyle güncelleşti. Makalesinde Kürt gazetelerinin kısa bibliyografyasını ele alan Molla Kerim 3 yıl sonra Kurdistan gazetesini 75.yılına olacağını vurgulamıştı. Makale, 75. yıldönümünün "Kürt Gazetecilik Bayramı" olarak kutlanması için bir nevi çağrı oldu. Bu vesileyle 22 Nisan günü "Kürt Gazetecilik Bayramı" (Cejna Rojnamegeriya Kurd) olarak kabul edildi ve 1973'te Kurdistan gazetesinin 75. yıldönümü nedeniyle Bağdat'ta bir Kürt gazeteleri sergisi açıldı. Böylesi bir çalışmada, 11 Mart 1970 anlaşmasıyla oluşan "barış dönemi"nin de etkisi oldu. O günden bu yana Kürt Gazetecilik Bayramı Güney Kurdistan'da kutlanmaktadır.

Ne var ki, 1973'ten bu yana Güney Kurdistan'da çeşitli biçimlerde kutlanan "Kürt Gazetecilik Bayramı" kamuoyumuzca pek bilinmemektedir. Son iki üç yılda

B:Avrupa'da yapılan birkaç toplantı ve yayınlanan birkaç makale dışında, tüm Kürtlerin ortak mirası olan Kürdistan gazetesinin temel teşkil ettiği "Kürt Gazetecilik Bayramı" adeta Güney Kürdistan'la sınırlı kaldı. Bu durum, ulusal demokratik muhalefetin önemli bir zaafıdır. Halbuki Kürt gazetecilik tarihi, "Kürtlerin Türklüğü" iddialarına iyi bir cevaptır. Bu yazıda Kürt gazeteciliğinin dünü ve bugünü hakkında genel bazı bilgileri aktarmaya çalışacağım.

İlk Kürt Gazetesi: KÜRDİSTAN

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Kürdistan gazetesi 22 Nisan 1898'de Kahire'de yayına başladı. Gazete 19. yüzyıl Kürt hareketlerinde önemli ve saygın bir yerleri olan Bedirhanlılardan MİKDAT MİTHAT BEDİRHAN'ın sorumluluğunda çıkmaya başladı. 1898-1902 yılları arasında yayınlanan 31 sayısı ele geçen gazetenin 1-5 sayıları Kahire'de, 6-19 sayıları Cenevre'de, 20-24 sayıları Londra'da, 25-29 sayıları Folkstan'da, 30 ve 31 sayıları tekrar Cenevre'de yayınlandı. Kahire'de yayınlanan ilk beş sayısından sonra M.Mithat Bedirhan'ın ölümü üzerine gazetenin sorumluluğunu kardeşi Abdurrahman Bedirhan üslendi. Gazete, karşılaştığı çeşitli zorluklar nedeniyle düzenli çıkarılamadı. Dört sayfa ve 25, 5×32,5 cm ebadında olan gazetenin isminin altında "Kürdleri ikaz ve tahsil, sinayii teşvik için şimdilik onbeşgünde bir neşrolunur. Kürdçe gazetedir" cümlesi yer alıyor. Gazete Arap alfabesi ve Farsça yazım kurallarıyla Kürtçenin Kürmancı lehçesiyle yayınlanıyordu. Gazete, Türkçe yazılara da yer veriyordu. 15 Ekim 1898 tarihli "Osmanlı" gazetesinin (İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından yayınlanıyordu) 22. sayısında yer alan "Bedirhan paşazadelerden Abdurrahman Bey bira-derimiz Mısır'da tesis ile neşrine başladığı (Kürdistan) gazetesine devam etmek üzere şehrimize gel-

miş ve matbaamızda tabettirip altıncı ve yedinci nüshalarını neşretmiştir" haberdan de anlaşılacağı gibi bazı sayılar "Osmanlı" gazetesinin matbaasında basılmıştır.⁽¹⁾ Gazete Kahire'de yayınlanırken Suriye, Avrupa'da yayınlanırken Kafkasya yoluyla ülkeye gönderiliyordu. Abdulhamit'e karşı sert muhalefet yapan gazetenin ülkede geniş bir kitleye ulaşması rejimi endişelendiriyordu.

"Kürdistan gazetesinin yayına başlamasının doğurduğu endişeler için bkz. BBA (Başbakanlık Arşivi-BK) -İrade-i Hususi, Rebiy'ülâhir 1318 no.48-280. Gazetenin yayınından dolayı Abdurrahman Bedirhan'ın memuriyetini terketmesi gerekçe gösterilerek 'teb'a-i Osmaniye'den iskati'nin düşünülmesi ilginçtir. Gene bkz. BBA-BEO (Bâb-ıâli Evrak Odası-BK)/Husisi İrade-i Seniye, 378-8/101, 1289/14884. Kürdistan hakkındaki kitapların yasaklanması hakkında ise bkz. BBA-BEO/Zaptiye Gelen, 656-21/7, no.40. Kürdistan gazetesinin doğurduğu endişeler için bkz. Paris Sefaretinden-Mabeyne, 101/21 Şubat (18) 99, Paris (Ve Viyana sefaret-i seniyeleri ile muhaberet'a mahsus defter), BBA-Yıldız Esas Evrakı, 36/2468/141/12/1"⁽²⁾ Bedirhanilerin muhalefeti nedeniyle 1898'lerde fermanları çıkarılıyor. Abdurrahman aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin de üyesiydi ve 1902'deki kongreye Kürtleri temsilen katıldı. Kürdistan gazetesi İttihat ve Terakki'nin önderlerinden Abdullah Cevdet ve İshak Sükuti'nin de desteklerini aldı. Hatta her ikisinin gazeteye yazı yazdıkları bile söyleniyor.

Abdulhamit tarafından körüklenen din ve mezhep farklılıklarına karşı kararlı bir tutum sergileyen Kürdistan gazetesi, 1890'lı yıllarda para, şöret ve rütbe vb. yollarla oluşturulan Hamidiye Alayları'nın Ermenilere karşı kullanılmalarını (ki Kürtlere karşı da kullanılmışlardı) şiddetle eleştirerek

Sultan Abdulhamit rejimine karşı tüm ezilen halkların mücadele birlik ve beraberliğini savunuyordu. Konuya ilişkin görüşme ve yazılı görüşler o dönemin yayın organlarına yansiyordu.

Gazete çevresinde kümelenen Kürt aydınlarının amacı, Kürt halkının kendi ulusal demokratik haklarına kavuşmasıydı. Bu çerçevede gazete, Kürtleri "uyarıp eğitecekti." Abdulhamit döneminde Türkçeden başka dillerde yayınlanan gazeteler arasında Kahire'de yayınlanan Kürdistan gazetesinin de bulunduğunu belirten tarihçi E.Ziya Karal, bu gazetelerin amaçlarını şöyle belirtmektedir: "Bu gazeteler de Türkçe gazeteler gibi Abdulhamit II. istibdadını tenkit etmekle beraber temsil etmekte oldukları etnik grupların menfaatlerini belirtmekte ve içlerinden bazıları, grupları adına muhtariyet istemekte ve bu yapılmadığı takdirde istiklale doğru gidileceği tezini savunmakta idiler."⁽³⁾

Kürdistan gazetesi uzun süreli olamadı, ama hangi açıdan ele alınırsa alınsın Kürt aydınlanma hareketinin ilk derli toplu adımıydı ve bıraktığı iz silinmeyecek bir biçimde Kürdistan tarihine kazındı.

Kürt ulusal ayaklanmalarında önemli rolleri olan Bedirhanlıların aynı zamanda Kürt gazeteciliğinin öncüleri oldukları, Kürdistan gazetesinden sonra yayınlanan Kürt dergi ve gazetelerindeki katkıları da göstermektedir. Kürt gazeteciliğinin 90. yıldönümünü kutladığımız bugünlerde yaşamlarını Kürt halkının ulusal davasına adayan tüm Bedirhanzadeleri ve Kürt aydınlarını saygıyla anmak da bir yurtseverlik görevidir.

Kürdistan Gazetesinden Bu Yana Kürt Gazeteciliği

Kürdistan gazetesiyle başlayan Kürt gazeteciliği, Kürdistan gazetesinden sonra da değerli ürünler verdi. Belli dönemlerde durgunluk ve kesintiler yaşandı, ama çok geçmeden yeniden boyvermeye başladı. Sömürgecilerin tüm çabalarına

rağmen Kürt halkının kayda değer bir gazetecilik geleneğine sahip olduğu söylenebilir. Aşağıda genel hatlarıyla gözler önüne serilmeye

çalışılan 1908-1988 arası Kürt gazeteciliği de bu iddiamızı bir kez daha kanıtlamaktadır.

Kürdistan gazetesinin 1902'de

yayına son vermesinden 2.Meşrutiyet'in ilanına kadar herhangi bir Kürt gazetesi yayınlanmadı. İttihat ve Terakki'nin ilk dönemlerde yarattığı kısmi serbestlik ortamı içinde Kürt aydın hareketi ve dolayısıyla Kürt gazeteciliği de yeniden bir ivme kazandı. 1908'de kurucu ve yönetim kurulu üyeleri arasında Seyit Abdulkadir, İsmail Paşazade Müşir Ahmet Paşa, Şükür Mehmet (Sekban), Babanzade Ahmet Naim Beyin de bulunduğu bir grup Kürt aydını tarafından kurulan Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti'nin "Kürt Teavün ve Terakki" adında bir yayın organı da bulunuyordu. Gazete, İstanbul'da Kürtçe-Türkçe yayınlanıyordu. Yazarları arasında S.Abdulkadir, Said-i Kürdî (sonradan Said-i Nursî adını aldı) ve dönemin mebuslarından ve Tanin gazetesinin sahiplerinden İsmail Hakkı Babanzade de var. Yine aynı dönemlerde "Şark ve Kürdistan" adında bir yayının çıktığı söylenmektedir. Bazı kaynaklarca Süreyya Bedirhan tarafından yayınladığı ve adının da "Kürdistan" olduğu söylenen Şark ve Kürdistan'ın 12 Şubat 1908 tarihli sayısında Said-i Kürdî'nin Kürtlerin kötü durumunu konu edinen "Kürtler yine muhtaçtır" başlıklı bir makalesi yayınlanmıştı.⁽⁴⁾

1912 yılında Kürt öğrencileri tarafından İstanbul'da kurulan Kürt Hêvî Talebe Cemiyeti, 1913 yılında "Rojî Kurd" adında bir dergi yayınladı. Dergi, Kürtçe-Türkçe yayın yapıyordu. Yazarları arasında Yusuf Ziya, Tayyip Ali, A.Cevdet, İ.Hakkı Babanzade, Kemal Fevzi ve Lütfi Fikri de vardı. A.Cevdet'in Rojî Kurd'ün 6 Temmuz 1913 tarihli 1.sayısında "Bir Hitap", 6 Temmuz 1913 tarihli 2.sayısında da "İttihat Yolu" başlıklı makaleleri yayınladı. "İttihat Yolu" başlıklı makalede şöyle deniliyor: "Roj-u Kürd mecmuasını yazı masamda gören bir muhterem ve muazzez dostum 'nedir bu mecm"

Abdullah Cevdet'in Jin dergisinin 1. sayısında (7 Kasım 1334/1918) "Bir Kürd" imzasıyla yayınlanan yazısı:

KÜRDLER UYKUDA DEĞİL

İnsanlık en görkemli ve uzun uzadıya sonuçlar, yankılar itibariyle pek zengin günlerini yaşıyor. Çölde, ıssız, yaşamdan ve candan eser bulunmayan bir çölde bir hayat, bir bahar fışkırır gibi bir harika ve şimşek parıltısına tanık oluyoruz.

Eski ideolojiler, eski siyasal ve sosyal ideolojiler çöküyor; başka ilkeler, başka önderler yükseliyor; akıl öfkeye egemen, karanlık aydınlığa mahkum oluyor.

Doğunun büyük düşünür ve şairi,

"Sen ölürsen eğer, tüm yeryüzü varlığı

Değmez yere dökülen kana" diyebilmiş olan hassar, derin, ilahi şair, doğunun ve batının ruhunu emrediyor.

Artık hayvanca zorbalık, fikir ve zekânın yüceliklerine hükmedemeyecek, zekâ barbarlığın hizmetçisi olmayacaktır.

Amerika'nın derin ve yüksek görüşlü şair ve düşünürü Emerson, bundan 10-15 yıl önce savaş hakkında yazdığı bir yazıya şu sözlerle son veriyordu.

"Ey Allah'ın ve insanların Amerikası! Dünyada savaş mı yoksa barış mı egemen olacak? Bunun kararını verecek olan sen, ancak sensin?"

Bu ilahi Amerika'nın içteng elen bu ilahi isteğini belirme ve tatmin etme işini, zaman Amerikalı Wilson'a yükümlü. Washington'un özgür ve yüce ruhu, Long Fellon'un merhametli ve duyarlı yüreği, Wilson'un bilgi ve uygulamasında taze ve ateşli bir hayat yaşıyor. Jüpitere karşı Promete'nin diline koyduğumuz

"Yakacak ışığım, senin göklerini

Her yanımdan hayat fıksırarak" haykırışı, bugün Wilson'un dilinden, imparatorların makamları ve göz kamaştırıcı büyüklükleri üzerine saçılıyor.

Kürdler! Böyle bir çağın böyle bir kıyametinde uyumak mümkün müdür? "Ey Kürd, uyan" diye bağırma ben gerek görmem çünkü eğer Kürdler uykuda, hala uykuda iseler, çoktan, pek çoktan ölmüşler demektir.

Kürd uyanıktır ve kendisini yüzyıllardan beri uykuya çağırılmış ve kendileri de uykuya dalmış olan efendileri de uyandıracaktır.

O, kendisine suikast etmiş olanlara iyi niyetle karşılık verecektir. Biz öyle bir çağda yaşıyoruz ki bir saat uyumak, bir ulus için ölmektir.

mua?' dedi. Ben Kürdolojiya organı yani Kürdlük hakkındaki tedkikat-i ictimaiye ve ırkıyenin vasita-i naşiri dedim. Arkadaşım mecmuayı açtı, gözü Kürdçe bir makaleye tesadüf edince 'madem ki Türkçe değil, madem ki Kürdcedir, tefrika gazetesi demektir' diyerek Roj-u Kürd'ü masamın üzerine bıraktı. Bu bir hadisedir ki bence kayd-ü dikkat edilmeye çok layıktır... Bu sahte felsefenin havasını dahi daire-i nüfuzuna almış olmasına pek yanarım"(5) 1908'e kadar Abdulhamit'e muhalefet edip 1908'den sonra Dersim mebusu olarak meclise giren, 1910'da Mutedil Hürriyetperver Fırkası'nı kuran, 1911'de Hürriyet ve İtilaf Fırkası yöneticiliği yapan, 1925'lerde İstanbul Baro Başkanlığı görevini de yerine getiren Lütfi Fikri'nin Roji Kurd'un 4. sayısındaki "Kürt Milliyeti" başlıklı yazısı da dikkati çeken yazılar arasındadır.(6)

Roji Kurd'un kapatılmasından sonra yine Kürt Hêvî Talebe Cemiyeti'nin yayın organı olarak 1913 sonlarında çıkan "Hetawi Kurd" de İstanbul'da Kürtçe-Türkçe yayın yapıyordu. Sorumlusu Abdülaziz Baban'dı. Roji Kurd'un yazarları Hetawi Kurd'de de yazı yazıyorlardı. Ünlü Kürt şairi Piremerde de Hetawi Kurd'ün yazarları arasındaydı. 1925 Şeyh Sait Ayaklanması'ndan sonra Diyarbakır'da asılan Kürt şairi ve yazarı Kemal Fevzi'nin Hetawi Kurd'ün 3. sayısında yayınlanan "Zavallı Kürdler ve Üfûl" makalesi "aşırı derecede"ki "etnik protestolar"a örnek gösteriliyor. A.Cevdet'in Hetawi Kurd'ün 1.sayısında yayınlanan bir makalesinde "Kürt gençlerinin '...Bir Kürd köyünde mekteb-i ipditai müessis ve mualimi olmayı lâletayın bir yerde kaymakam ve müdir olmağa tercih ettikleri zaman...düşünülmesi...' gereken yola düşmüş olacakları" vurgulanıyordu.(7)

Hêvî Cemiyeti, 1913'te "Yekbûn" adında bir dergi de yayınlı-

yordu. "Yekbûn, 2. sayısında (19 Eylül 1329/1913) 'diğer halklardan hiç bir yönden eksik olmadığımız halde' bu güne dek gücümüzü ve iktidarımızı yaşamda gösteremediğimizden yakınıyor. Çünkü 'okuma yazmamız yok ve cahiliz' diyor. Bu nedenle bu derginin canla başla, kısa bir sürede 'Kürtlerin okuma-yazma oranının hiç olmazsa % 40 veya % 50'ye çıkarılması' gereğini savunması, bunun gerçekleştirilmesi için de 'rahat yaşamdan elinizi eteğinizi çekiniz', 'Kürdistan'ın yüksek dağlarına dönünüz ve milletin evlatlarına rehberlik ve öğretmenlik yapınız' çağrısında bulunması (Yekbûn, No:3, 30 Eylül 1329/1913) tuhaf değildir"(8)

1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Kürt gazeteciliği de kesintiye uğrar. Savaşın sonlarına doğru Kürt aydın hareketinde yeni bir kıpırdanma görülür. Ekim 1918'de kurucu, yönetici ve üyeleri arasında S.Abdülkadir, Hüseyin Şükrü Baban, Şükrü Mehmet (Sekban), Muhittin Nâmi, Babanzade Hikmet ve Aziz, Kamuran Ali Bedirhan, Necmettin Hüseyin, Kürt Amele Reisi Reşit Ağa, Kadızade M. Şevki, Arvasizade Mehmet Şefik, Mehmet Mihri, Hamza, Emin Feyzi, Vanlı M.Selim Begi, Berzenizade Abdülvahit, Hamit Şakir, Lâv Reşit, F. Berho, Hakkarili Abdürrahim Rahmi, Yamulkizade Aziz, Hizanlı Kemal Fevzi'nin de bulunduğu Kürt aydın ve yurtsever şahısları tarafından kurulan Kürdistan Teali Cemiyeti'nin etkinliğinde "Jin" ve "Kürdistan" adında iki dergi yayınlandı. Jin'in sorumlu müdürü Hamza idi. Kürdistan dergisinin imtiyaz sahipliğini Mehmet Mihri (tanınmış çevirmen ve yazar Selahattin Hilav'ın babası), başyazarlığını ise Arvasizade Mehmet Şefik yapıyordu.(9) Dönemin Kürt aydınları her iki dergide de yazı yazıyorlardı. Kürt temsilci Şerif Paşa'nın Barış Konferansı'na sunduğu muhtıra Kürdistan'ın 9. sayısında (11

Haziran 1335/1919) yayınlandı. Jin ve Kürdistan dergilerinde dini ulusal mücadele önünde engel yapan anlayışlar ile ulusal mücadelede yerlerini almayan Kürt tanınmış şahsiyetleri de sık sık eleştiriliyordu.

1922'lerde "Jin" adında bir gazetenin de yayınlandığı bilinmekle birlikte bu konuda ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. Jin gazetesinin 1922 tarihli bir sayısında A.Cevdet'in yazdığı bir yazıdan kısa bir bölüm elde mevcuttur. Bu yazıda A.Cevdet şöyle demektedir: "...Wilson Prensipleri his ve maksada uygun geldiği vakit ve ancak uygun geldiği vakit temsik olunan bir prensip değildir. Her millet kendi mukkaderatını tayin, kendi hükümetini intihap, kendi tarz-i idaresini tayin etmekte hürdür ve bir millet diğer bir millete hakim olamaz diyen prensip mesela yalnız İzmir'in Yunan idaresine geçmesini protesto ederken temsik ve istimal olunamaz. Ekseriyetini Kürdler teşkil eden vilayetlerin Kürdistanlığı mevzu'bahs olunca da bu prensip tanınmak ve muta ve mer'i bulunmak icab eder. Binaenaleyh Türkler için Arab'ı, Çerkez'i, Kürd'ü, Lâz'ı, Ermeni'yi, Rum'u taht-i ta'biyetinde tutmak için masruf-u kuvveti tasarruf etmekden akilane ve bunun aksini takip etmekden gafilâne bir siyaset olamaz..."(10)

T.Cumhuriyet'in ilanından sonra uygulanan aşırı ırkçı ve şovenist politikalar nedeniyle Kürt ulusal hareketiyle birlikte Kürt gazeteciliği de büyük darbeler yedi ve kesintiye uğradı. 1929-30 yıllarında Ağrı isyanı lideri ve 1927'de kurulan Hoybun Cemiyeti'nin yöneticilerinden İhsan Nuri Paşa yönetiminde, isyan ateşleri içinde "Ağrı" adında bir dergi yayınlandı. Çok partili sisteme geçilmesinden sonra, kimi yasal boşluklardan yararlanılarak Kürt gazeteciliğinde de yeni bir canlanma yaşandı. 1948-1980 yılları arasında

genel ve yerel düzeyde legal olarak değişik adlar altında Kürt gazeteciliği işlevini yerine getiren onlarca dergi ve gazeteden belli başlı olanları şunlardır. 1948'de İstanbul'da, "Dicle Kaynağı", 1950'de İstanbul'da "Şarkın Sesi", 1962'de İstanbul'da "Dicle, Fırat", "Deng" (Ses) ve "Roja Newe" (Yeni Gün), 1969'da İstanbul'da "Dengê Sêrek" (Siverek'in Sesi), 1970'te "DDKO Bülteni", 1975'te "Öz-

leşma), KUK'un yayın organı; "Tekošin" (Mücadele), Tekošin grubunun yayın organı sıfatıyla yayına başladılar. Bunlardan Pêşeng Bo Şoreş 1983'ten bu yana düzenli bir biçimde yayını sürdürüyor. Xebat ve Tekošin ise çok uzun aralıklarla çıkabiliyorlar.

12 Eylül darbesinden sonra Kürt gazeteciliği hemen hemen tamamıyla yurtdışında sürdürülmek zorunda bırakıldı. 1980'den önce

nin yayın organı "Rêya Şoreş" (Devrim Yolu), YSK'nin yayın organı "Yekitiya Sosyalist" (Sosyalist Birlik), "Niştiman" (Vatan), "Qêrin" (Çığlık), "Kava", "Rızgari" (Kurtuluş), "Yetiki" (Birlik), "Tirêj", "Şoreşa Kurdistan" (Kürdistan Devrimi), Bonn'daki Kürt Enstitüsü yayını "Mızgîn" (Müjde), Paris Kürt Enstitüsü yayını "Studia Kurdica", "Nevroz", "KKDK Bülteni", "Rızgariye Kurdistan" (Kürdistan'ın Kurtuluşu), mizah dergileri "Mirkût" (Tokmak) ve "Zengil" (Zil), karikatür dergisi "İsot" (Biber) gibi dergi ve gazeteler ise bir veya birkaç sayı yayınlayıp şu anda yayınlarını sürdürmeyen yayınlardır. "Roja Nû" (Yeni Gün) ve Paris Kürt Enstitüsü tarafından yayınlanan "Hêvi" (Umut) uzun aralıklarla da olsa yayınlarını sürdürüyorlar. 1980'den bu yana Avrupa'da "Hêvi", "Hêlin" (Kuş Yuvası) ve "Kulilk" (Çiçek) adında çocuk dergileri de yayımlandı. Son aylarda "Kurmanci", "Bingeh" (Taban) ve "Berhem" (Değer) adındaki dergi ve gazetelerde yayına başladılar.

T.Cumhuriyeti'nin uygulamalarından Suriye'ye göç etmek zorunda bırakılan Bedirhanlıların çabalarıyla Kürt gazeteciliği 1930'lu ve 1940'lı yıllarda önemli bir aşama kaydetti. Kürt gazeteciliğinin öncülleri durumunda olan Bedirhanzadelerden Celadet Ali Bedirhan yönetiminde 15 Mayıs 1932'de Şam'da yayına başlayan "Hawar" (Feryat), 15 Ağustos 1943'e kadar 57 sayı yayımlandı. Hawar 15 günlük ve Kürtçe-Fransızca yayınlanıyordu. Genellikle 20 sayfaydı ve Fransızca 2-4 sayfa arasında değişiyordu. 23. sayıya kadar Latin ve Arap-Fars alfabetiyle sonraki sayılar ise sadece Latin harfleriyle yayımlandı. Yazarları arasında C.Ali Bedirhan ve Rewşen Bedirhan, Kamuran Bedirhan, Osman Seبری, Qedrican, Cigerxwin, Zinnar Silopi, Nurettin Zaza, Ehmet Namî ve H.Hişyar vardı. Hawar'

Lütfi Fikri'nin Roji Kurd'ün 4. sayısında yayınlanan yazısı:

KÜRT MİLLİYETİ

"... Bizde meşrutiyetin ilanından beri milliyet konularında iki büyük akım görülür. Biri Osmanlı ülkesi sınırları içinde bulunan değişik öğelerin (milliyetlerin) varlıklarını kesinlikle kabul etmemek, diğeri ise tersine o varlıkları kabul ile tümü arasında bir uyum ve dengenin meydana getirilmesine çalışmaktır. Birinci akım, dört-beş yıllık deneyim ile iflas etti. Zannetmeyiniz ki bu düşüncenin bugün hala bu memlekette pek fazla taraftarı olabilsin. Bugün yazar ve düşünürlerimizden çoğunun değişik Osmanlı öğelerinin (milliyetlerinin) varlıklarını tümüyle kabul ve onaylamaya meylettiklerini görüyoruz. Artık hiç kimse Arap nedir, Arnavut nedir, Kürt nedir demiyor ve bunların ne demek olduğunu pek güzel anlıyor. Çünkü milliyet fikirlerinin son derece üstünlük sağladığı bir yüzyılda milliyetlerin inkarı esasına dayanan bir düşünce ve sistem, elbette uzun süre dayanamazdı ve engeç o milliyetlerin varlıklarını kabul etmek mecburiyetinin ortaya çıkması zaruri ve toplumsal yasaların gereği idi.

Dikkate değerdir ki bizde milliyetler meselesi anlayışında islamlık ve islam olmamak yönünden de bir fark görüldü. Değişik Osmanlı milliyetlerinden islam olmayanların varlıkları, islam olanların varlıklarına oranla çok zaman evvel ve bin kere daha kolaylıkla kabul edilmiştir.

Kaynak: Malmısaniç, age, s.55

gürlük Yolu", 1976'da "Rızgari", 1977'de "Roja Welat" (Yurt Güneşi), 1978'de "Devrimci Demokrat Gençlik", "Kawa" ve "Dengê Kawa" (Kawa'nın Sesi) 1979'da "Jina Nû" (Yeni Yaşam), "Özgürlük", "Tirêj" (Işın) ve 1980'de "Demokratik Eğitime Doğru". Ayrıca bu dönemde illegal olarak 1977'de "Pêşeng Bo Şoreş" (Devrim İçin Öncü) PKK merkez yayın organı; 1976'da "Xebat" (Ça-

Avrupa'da yayına başlayan "Armanç" (Amaç) ve "Dengê Komkar" (Komkar'ın Sesi) yayınlarını sürdürüyorlar. Bunlar dışında yayınlarını düzenli sürdürenler: TKSP'nin yayın organı "Riya Azadi" (Özgürlük Yolu), "Kurdistan Press", TSK'nin yayın organı "Heviya Gel" (Halkın Umudu), PKK tarafından yayınlanan Serxwebun (Bağımsızlık ve Berxweden (Direniş)). Öte yandan KUK-SE-

in 24-57 sayıları 1976'da yeniden basıldı. 3 Cilt halinde yayınlanmasında düşünülen 1-23 sayılarının ilk cildi ise Haziran 1987'de yayınlandı. Hawar'ın ayrıca bir kitap dizisi de vardı ve 1943'e kadar yayınlanan bir kitap sayısı 17'dir.

Hawar'ın yaklaşık 11 yılda yaptıkları Kürt dili ve kültürü açısından büyük öneme sahiptir. 2. Dünya savaşının tüm zorluklarına rağmen Hawar, Arap-Fars harflerinin Kürtçe için yetersizliğinin bilincinde olarak 31 harften oluşan bir alfabe yaptı. Kürt dilbilgisi de Hawar'ın sayfalarında yayınlanan önemli bir çalışmadır. Hawar'ın çabalarıyla Kürtçenin Kürmanci lehçesinin birliğinin sağlanmasında önemli mesafeler katedildi. Sayfalarında uzun uzun yer verdiği klasik ve çağdaş Kürt edebiyatı ürünleri bir nevi "Kürt halk edebiyatı rönesansı"nı gerçekleştirdi. Hawar ayrıca Kürtçe ile konuşulup yazılması, Kürtçe eğitiminin yoğunlaştırılıp geliştirilmesi için büyük çabalar sarfetti. Kur'an'ın Kürtçe tercümesi Hawar'da yayınlanmaya başlandı. Hawar'a sadece Suriye'de değil Irak, Ürdün, Lübnan ve diğer yerlerden de yazılar geliyordu.

1 Nisan 1942 tarihinde Hawar'ın resimli eki olarak yayına başlayan "Ronahi" (Aydınlık), 28 sayı yayınlandı. Sonuncusu Mart 1945'te çıktı. İlk sayılarında daha çok savaşın haberlerini veren Ronahi sonraları Kürt kültürel ürünlerine ağırlık verdi. Ronahi'nin tüm sayıları 1985'te Jina Nû yayınları tarafından yeniden basıldı.

Bedirhanzadelerden Kamuran Ali Bedirhan'ın sorumluluğunda 3 Mayıs 1943 yılında Beyrut'tan yayına başlayan "Roja Nû" (Yeni Gün), 73 sayı çıktı. Sonuncusu 13 Mayıs 1946'da yayınlandı. Her sayısı 4 sayfaydı (68. sayısı 2 sayfa). Haftalık siyasi gazete olmasına rağmen düzenli çıkmadı. Kürtçe-Fransızca yayınlanıyordu. Hawar'ın yazarları Roja Nû'da da yazıyorlardı. Qedrican'ın Kürtçe'ye çevirdiği "Beyaz Zambaklar Ülke-

si" kitabı Roja Nû'da yayınlandı. Hawar'da yayınlanmaya başlayan Kuran'ın Kürtçe tercümesi Roja Nû'da da yayınlanmaya devam etti. Kürdistan tarihi, kültürü ve sanatına ilişkin değerli makalelere sayfalarında yer veren Roja Nû'da o dönem Güney Kürdistan'da kurulan "Kürt Komünist Partisi"nin programı da yayınlandı. Roja Nû'nun tüm sayıları Jina Nû yayınları tarafından 1986 yılından

şunlardır: Suriye Kürtleri Halkın Birliği Partisi, "İttihad-i Şaab" (Halkın Birliği) ile "Stêr" (Yıldız) adında Latin harfleriyle Kürtçe bir kültür ve sanat dergisi; Suriye Kürtleri Sol Partisi, "Tariq el Şaab" (Halkın Yolu); Suriye Kürtleri Demokratik Partisi (El parti), "Sevtül Ekrad" (Kürdün Sesi); Suriye Kürtleri Demokratik Emek Partisi, "El Fecir" (Şafak) ile

Bedirhani Muhammed Osman'ın Kürdistan dergisinin 22 Nisan 1335/1919 tarihli 6. sayısında yayınlanan yazısı:

KÜRT MUHACİRLERİ NE OLACAK?

"... Bu bahar da mı Musul'un, Sivas'ın, Konya'nın, Ankara'nın hanları, ahırları içinde taşlar çamurlar üzerinde inleyecekler? Hergün birkaç yüz hatta bin kişinin geçimlerini kendi sofralarında, istirahatlarını kendi topraklarında, tekkelelerinde sağlayan ve şimdi muhacerat köşelerinde bir lokma ekmeği en adi bir insandan, beş parayı en hain bir düşmandan bekleyen reisler, haneda, alimler, şeyhler bu bahar da mı dilendirilecekler? 'Uygulama isteriz, uygulama isteriz' diye bağırarak ittihatçıları Divan-i Harbler'de, Sultanahmet Meydanı'nın darağaçlarında görmek isteyen gazeteci beylerimiz ne vakit Türkçülüğü unutarak Kürt adını, haksızlığa uğramış kürtleri başmakalelerine geçirecekler? Osmanlı hükümeti ne zaman kürtleri sadık federak bir şubesi olarak tanıyacak ve yardım elini uzatacak, herhalde şimdiye kadar kuvvetli ve kesin bir bağlılıkla Kürtlerin bağlı buldukları bu hükümet, bu millet, Kürdün de sefaletine son vermeyi vaktiyle yerlerine, tarlalarına kavuşturulup ekim işlerine yardım etmeyi en önemli bir görev olarak tanımalıdır. Çünkü Kürdün bu millete, bu vatana hizmeti büyük, hem çok büyüktür."

Kaynak: Malmısanij, age, s.68-69

yeniden basıldı.

Hawar ve Ronahi'nin yayınlarına son vermelerinden sonra uzun bir süre yayıncılık alanında Suriye Kürdistanı'nda elle tutulur gelişmeler olmadı. Suriye Kürdistanı'nda ulusal demokratik partilerin kurulmalarıyla Kürt gazeteciliği de yeniden aşama kaydetti. Çoğu Kürt partilerinin siyasi yayın organı durumunda olan ve Arapça yayınlanan dergi ve gazeteler

"Gelawêj" (Sabah Yıldızı) adında latin harfleriyle Kürtçe bir kültür dergisi; Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi, "Demokrati" (Demokratlık); Suriye Kürtleri Emekçi Partisi, "Sevtül Şiğile" (Emekçinin Sesi) ile Kürtçe-Arapça "El Teriq" (Yol) adında dergi ve gazeteler yayınlamaktadırlar.

Güney Kürdistan'da ise çeşitli dönemlerde yayınlanıp kapatılan

veya uzun aralıklarla da olsa on yıllarca yayınlarını sürdüren dergi ve gazeteler şunlardır: Süleymaniye'de 1926'de "Jin", "Jiyan" (Yaşam), "Gelawêj" (Aylık, Bağdat), "Dengi Kitiyî Taze", "Azadi" (1945'lerde İKP tarafından yayınlandı), 1960'lı yıllarda "Xebat", "Kurdistan", "Roja Nû", "Azad", "Sewtül Ekrad", "Zanistî" ve "Hetaw". Şimdi yasal olarak yayınlananlar arasında "Karwan" (Kervan) sayılabilir. Ulusal Demokratik örgütlerin yayın organları da çoğu Irak'ta çıkıyor. Kurdistan Yurtseverler Birliği, "Şerare" (Kıvılcım); Kurdistan Demokrat Partisi, "Seda Kurdistan" (Kurdistan'ın Sesi); Kurdistan Demokratik Halk Partisi, "Gel" (Halk) ile "Pêşeng"; Kurdistan Sosyalist Partisi, "Sosyalist" adında dergi ve gazeteleri yayınlamaktadırlar.

İran Kurdistanında ise 1940'lı yıllarda "Peyam", "Çiya" (Dağ), "Niştıman", "Kûhistan", "Tirûzke", "Zegros" ve "Yekitiya Têgûşin" adında dergi ve gazeteler yayınlanıyordu. 1946'da Kadı Muhammed önderliğinde kurulan Mahabad Kürt Cumhuriyeti döneminde dil, kültür ve sanat çalışmaları hız kazanmıştı. Cumhuriyetin resmi organı olarak "Kurdistan" yayına başladı. Kadınlar için "Halala" (Lale) ile çocuklar için "Grî û Gali Mındalan" adında dergiler çıkarıldı. Kurdistan dergisi sonradan Kurdistan Demokrat Partisi'nin yayın organı oldu. Dergi Kürt Cumhuriyetinin yıkılmasından sonra da yayını sürdürdü. Şimdi yasal olarak bir çok dergi de yayınlanmaktadır. Bunlardan dil ve edebiyat dergilerinden "Surwe" (Esinti) ile "Amaç" örnek gösterilebilir.

Sovyetler Birliğinde ise 1929'dan bu yana "Rêya Teze" (Yeni Yol) adında bir gazete yayını sürdürüyor. O dönem Gürcistan'da da "Kovara Qefkasê" (Kafkas Dergisi) adında bir dergi yayınlanmaya başlamıştı.

Hiç kuşkusuz Kürt gazeteciliğine örnek gösterilebilecek yayınlar sadece yukarıda belirttiklerimiz değildir. Bir çok konuda olduğu gibi Kürt gazeteciliği konusunda da gerçeklerin üstünü örtmek için egemen güçler yoğun çaba sarfettiler ve halen de bu yöndeki çabalarını sürdürüyorlar. Genel olarak Kürt gazeteciliğini konu edinen çalışmalar çok azdır. Kurdistan'ın her parçası için yayınlanan kimi çalışmalar mevcuttur. Ancak bunlar Kürt gazeteciliğini tüm boyutları ile ortaya çıkarmaktan halen uzaktırlar.

Kürt gazeteciliğinin 90. yıldönümünü kutladığımız bu günlerde, bu alandaki görevin yine Kürt ulusal demokratik güçlerinin omuzunda olduğu bilinciyle davranmak gerekir. Kürt gazeteciliğinin 90. yıldönümünün kutlandığı bir

dönemde yayına başlayan Medya Güneşi'nin sayfalarındaki bu görev çağrısına kulak verilmelidir.

- (1) Cavit Orhan Tütengil, "Yeni Osmanlılar'dan Bu Yana İngiltere'de Türk Gazeteciliği (1867-1967), Belge Y. 1985, s.92
- (2) M.Şükrü Hanioglu, Bir Siyasal Düşünür Olarak Dr. Abdullah Cevdet ve Dönemi, Üçdal Neşriyat, 1966, s.211/n.5
- (3) Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi Cilt 8, TTK yayını, 1983, s.513
- (4) Hanioglu, age, s.315/n.3
- (5) Hanioglu, age, s.316
- (6) Malmisanj, Yüzyılımızın Başlarında Kürt Milliyetçiliği ve Dr. Abdullah Cevdet, Jina Nû Y. 1986, s.54-55
- (7) Hanioglu, age, s.318
- (8) Kemal Mazhar Ahmet, Têgeyîştîni Rastî û Şwênî Le Rojnamenûsî Kurdî da, Le Çapkirawekani Korri Zaniyari Kurd, Bağdat, 1978, s.73-75, aktaran Malmisanj, age, s.58
- (9) Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, s.186-187, 186/n.7
- (10) Hanioglu, age, s.321

Kurdistan Gazetesi'nin kurucusu Mikdat Midhet Bedirxan Bey

Mehdi Zana ve Mehmet Şeymus Cibran Haykırdı: Kürtçe Savunma Hakkı İstiyoruz! Tercüman İstiyoruz!

(1) nolu sıkıyönetim askeri mahkemesin de yargılanan Mehdi Zana Kürtçe savunma yapmakta ısrarlı. Bundan önceki celselerde de Kürtçe savunma yapan ve bu yüzden de engellenerek salondan atılan Mehdi Zana son savunmasında da Kürtçe savunma yapmaya çalışınca salondan dışarıya çıkarıldı. Mehdi Zana'nın avukatı Fethi Gümüş söz alarak "M.Mehdi Zana yönünden dava 6136 sayılı yasaya muhalefetten devam etmektedir, örgütten verilen karar onararak kesinleşmiştir. Askeri Yargıtay 6136 sayılı yasala muhalefetten verilen kararı teşdit yönünden bozmuştur, bu nedenle bozma ilamına uyulmasına talep ediyoruz, ayrıca müvekkilim M. Mehdi Zana hakkında geçen celse yapılan usullü işlemi kabul etmiyoruz, şöyleki müvekkilim geçen celse Kürtçe olarak konuştuğu yani ne konuştuğu zapta geçmemiştir, Kürtçe olarak usule ilişkin bir şey mi konuştu yoksa içerik itibariyle bir suç mu işledi bu belli değildir, bu belli olmadan mahkemenin suç duyurusunda bulunmasını keza müvekkilimin dışarı atılmasını yerinde bulmuyoruz. Anayasanın 10. maddesine göre bu eşitlik ilkesine aykırıdır, müvekkilimin Kürtçe konuşması karşısında bir tercüman bulundurulmasını talep ediyoruz, mahkemede türkçe konuşan bir kişi dışarı atılmamaktadır, bu nedenle geçen celse 353 sayılı yasanın 143.

maddesine göre alınan kararın kaldırılmasını talep etmekteyiz", dedi.

Avukat Erdinç Uzunoğlu da "meslektaşım avukat Fethi Gümüş'mün talebifte katılmaktayım, ayrıca bu mahkemede şimdiye kadar yapılan duruşmalarda Kürtçe Zazaca, Arapça, Almanca bilenler için tercüman getirilmiştir, ancak müvekkilimin bu husustaki yani kürtçe konuşması karşısında mahkemece alınan kararı bu nedenle yadırgamaktayız, bu kararın bu nedenle kaldırılmasını talep ediyoruz dedi. Avukat Sezgin Tanrıku lu ise diğer meslektaşlarının müvekkil M. Mehdi zana hakkındaki taleplerine katılmakla birlikte Avrupa İnsan Haklarına Sözleşmesi'ne göre ki Türkiye bu sözleşmeye imza atmıştır, 6. maddede duruşmada herkes kendi dili ile konuşma hakkına haizdir, bu durum karşısında müvekkilim Mehdi Zana'nın Türkçeyi iyi bilmediğini ileri sürerek Kürtçe konuşma yapması normaldir, daha önceki kararın kaldırılmasını talep ediyoruz dedi. Avukat Erkan Karagöz de, bende diğer meslektaşlarım gibi müvekkil Mehdi Zana ile ilgili taleplerine katılmakla birlikte 2932 sayılı kanunun Anayasaya aykırı olduğunu iddia ediyorum, zira 2932 sayılı kanunun 3. maddesi Türk vatandaşlarının ana dili Türkçedir demektedir, bu husus Anayasaya aykırıdır, mahkemenizce Anayasa mahkemesine aykırı olduğu husu-

sunda gidilmesini talep ediyoruz" dedi.

Bu sırada Mehdi Zana ayağa kalkarak kürtçe olarak konuştu. Mehdi Zana'ya daha evvelki ara kararı gereği, duruşma boyunca yani duruşma aşamasında keza, duruşmadan önce Diyarbakır Belediye Başkanlığı da gözönüne alınarak Türkçe bildiği, gerek askeri yargıtay aşamasına kadar, gerekse askeri yargıtay aşamasından sonra da Türkçe savunma yaptığı hatırlatılarak ihtar edildi ve soruldu. Mehdi Zana bu ihtirlara rağmen Kürtçe konuşmaya devam etmesi üzerine başkan tarafından 353 sayılı yasanın 143. maddesi uyarınca dışarı atıldı, Mehdi Zana'nın avukatlarıda izin almadan hep beraber salonu terk ettiler. Bu ve bundan başka bazı nedenlerle duruşma 6 Temmuz 1988 Çarşamba günü saat 9'a ertelendi.

2.6.1988 tarihinde ise aynı mahkemede MEHMET CİBRAN'IN yargılanmasına devam edildi. Kimlik tesbiti ve iddianamenin askeri savcı tarafından okunmasından sonra Mehmet Cibran KAHROLSUN FAŞİZM şeklinde sloganlar atarak söze başlayınca askeri savcı bunun savunma ile ilgili olmadığını ve suç teşkil ettiğini belirttiğinde mahkeme Mehmet Cibran'a susması ikazında bulunarak suçlanmış olduğu konu hakkında ifadisini vermesini istedi. Mehmet Cibran, bundan böyle savunmalarımı Kürtçe olarak yapacağım, bu-

nun dışında hiç bir şekilde konuşmıyacağım dedi. Başkan tarafından 353 sayılı kanunu 143. maddesinde ikaz edilmesine rağmen Mehmet Cibran Kürtçe konuşmaya ve Kürtçe slogan atmaya devam etti. Bunun üzerine duruşma salonundan çıkarılarak Mehmet Cibran'ın yeni ifadesi alınmadığından daha önce verdiği ifadeleri okundu. Mehmet Cibran'ın avukatı Hüseyin Tayfun söz alarak, "müvekkilinin yazılı olarak mahkemeğe sunduğu savunmasını okuması için kendisine fırsat tanınmadığından 353 sayılı kanunun 143. maddesi yanlış yorumlanmak suretiyle müvekkilim salondan dışarı çıkarılmıştır. Ayrıca benzer suçtan sıkıyönetim mahkemesinde yargılanmış olup, mahkumiyetine karar verilmiştir, akabinde aynı konuyu ihtiva eden sözleri duruşma salonunda söylemiştir, aynı suçtan tekrar yargılanmasında müvekkilimi tahrik etmiştir. Bu nedenle müvekkilimin dışarıya çıkarılması ile ilgili karardan sarfınazar edilmesini talep ediyorum" dedi. Askeri savcı ise duruşma salonunu propaganda vasıta yeri olmadığından sanık vekilinin görüşlerine katılmıyorum dedi. Ayrıca Mehmet Cibran'ın avukatının 353 sayılı kanunun 143. maddesi uyarınca duruşmadan çıkarılması konusundaki karardan sarfınazar edilmesi konusundaki talebinin reddine bu nedenlerle yargılanmanın 20.9.1988 tarihine bırakılmasına oy birliğiyle karar verildi.

2.6.1988

Sivilleşen Diyarbakır Askeri Cezaevi S.A.G Günlüğü ve Gelişimi

Mervan SERCAN
9.5.1988 tarihinde sivilleşen Diyarbakır askeri cezaevinde yönetimi devralan sivil idare sindirme politikasını, ilk etapta 4 bayan tutukluyu (Sakine POLAT, Emine TURGUT, Cavide ŞENER, Mevlüde CAN) sürgün kararıyla uygulamaya geçirmek istedi. Sindirilmek istenen insanlık onuruydu. Elbette bayan tutuklular sürgünü kabul etmeyecekti. Bayan tutuklular, sürgün kararına tepki olarak, ranzalarıyla koğuş kapısına siper yapıp, yataklarındaki pamuklarında etfaflarına serpiştirip kendilerini yakacaklarını belirtmişlerdir. 10.5.1988 tarihinde bayan tutukluların sürgününü protesto etmek amacıyla cezaevindeki bütün tutuklular ortak bir kararla 2 günlük açlık grevine gittiler. Tutuklu aileleri 2 günlük açlık grevini desteklemek amacıyla cezevi önünde gün boyu oturma eylemi yaptı.

11.5.1988 Sivilleşen cezaevi savcısı basına yaptığı açıklamada eski hak diye bir şey yok. Adalet Bakanlığının tüzüğü vardır. Tüzük neyse onu uyguluyoruz. Ve yine basının sorusu üzerine savcı, Tek tip elbisenin giyileceğini, Radyo, Teyp, Daktilo gibi araçların cezaevinde bulunamayacağını belirtmiştir. Oysa, kamuoyunun hatırlayacağı gibi bu ve benzeri haklar 9 şubat'ta başlayan ve 19 şubatta belediye kanla ödenen S.A.G de elde edilmişti. M.Emin Yavuz'un öldüğü Şubat S.A.G de elde edilen kazanımlar elbetteki Direnişler kalesi olan Diyarbakır askeri cezaevinde yeni ölümler pahasına da olsa korunmalıydı ve korunacaktı. Bu amaçla tutuklular arasında yapılan tartışmalardan sonra 2 günlük

açlık grevi sürekli açlık grevine (S.A.G) çevrildi. Bu arada Tutuklu aileleri keyfi uygulamalara son verilmesini isteyen telgraflar Başbakanlık ve Adalet Bakanlığına gönderdi.

12.5.1988 Cezevi müdürü tutuklu temsilcilerinden Kutbettin YILDIZ ve Aziz Mahmut AK'ı çağırarak görüşmek istediğini belirtti. Tutuklu temsilcileri Kutbettin YILDIZ ve Aziz Mahmut AK cezaevi müdürüne başka 3 temsilci daha var onları da çağırın öyle görüşelim demesi, İdarenin yaratmak istediği böl ve yönet oyununu bozdu. Müdür zorunlu olarak cezaevindeki bütün temsilcilerle birarada görüştü. Müdürlle görüşen temsilciler; Kutbettin YILDIZ, Sinan CAYNAK, İbrahim EKİNCİ, Aziz Mahmut AK, Ahmet AY-GÜN'dü. Tutuklulara yapılacak kısıtlamalar cezaevi müdür tarafından şöyle sıralandı.

- 1- Normal ziyaretler 15 günde bir yarım saat olacak.
- 2- Koğuşlar arası misafirlik kaldırılacak.
- 3- Kantinde satılan mallardan ayrıca kar sağlanacak.
- 4- Kültürel ve sportif faaliyetler sınırlandırılacak.
- 5- Sürgünler olacak.
- 6- Daktilo, radyo, teyp gibi araçlar içeri alınmayacak, içerdekilerde toplatılacak.
- 7- Ailelerin getirecekleri yiyecekler her zaman içeri alınmayacak.
- 8- Temizlik malzemeleri tutuklular tarafından alınacak.
- 9- Koğuşların düzenlenmesi tutuklular tarafından yapılacak.
- 10- Mektuplar içerisindeki yazı-

lar sakıncalı görüldüğü zaman karanacak.

11- Açık görüşlere sadece 1. dedeceden akrabalar gelebilecek.

Bu kısıtlamalar tutuklu temsilcileri tarafından kabul edilmedi. Onlarca ölü, yüzlerce sakat verilmişti. Her kazanım bir candı, korunacaktı. S.A.G ye devam dediler ve direndiler. Faşizan baskılara karşı bilinen tek eylem vardı. O da ölmektir. Ve hepsi birden kazanımları koruma uğruna ölüme merhaba demeye hazırды. Zaten onlar ölümlerle nişanlı yaşamla sözlüydüler, ölümüne direndiler. çünkü onlar ölümlerden yeniden yeşerdi. Onlar halkları uğruna ölmesini bildiler, yaşamı şenlendirdiler. Çocukları, canları uğruna ölmesini öğrenen aileleride vardı. Yalnız değillerdi artık, ailelerde oğulları aracılığıyla, insanlık onurunu korumak için ölmeye hazırды. Cezaevi önünde kalabalıklaşıp duruyorlardı.

13.5.1988 S.A.G'nin 4. günüydü. Tutuklularla görüşen aileler doktor kontrollerinin yapılmadığını öğrendiler. Tutukluların durumu kötüleşmişti. İdare ölmelerini istemişcesine tavırlar geliştirilmişti. Tutuklu aileleri yapılan kısıtlamaları öğrendi, Cezaevi önünde toplanan tutuklu aileleri, Diyarbakır SHP İl ve Merkez ilçe binasına yürüdü. SHP'de basın açıklaması yapan tutuklu aileleri tutuklulara getirilen kısıtlamaları kamuoyuna duyurdu. Getirilen kısıtlamalar, kazanılan hakların gasp edilmesidir denilerek. Türkiye'de kaç tüzük ve kaç Başbakan vardır denildi.

9 Şubat direnişindeki (S.A.G) Başbakanın kendisi bizzat 18 Şubatta TV'de yaptığı açıklamayla bu kazanımları teminat altına aldı. Türkiye'de çifte standart uygulanarak keyfi davranışlar sergileniyor. Türkiye çifte standartlar ülkesidir denildi. Tutuklu aileleri basın

ile birlikte Diyarbakır Anavatan il binasına yürüdü. Anavatan il binası önünde sivil polis tarafından karşılanan tutuklu ailelerine, sivil polis -binada yetkili yoktur. Nurettin bey (Nurettin Dilek Anap Diyarbakır Milletvekili) görüşmek istiyorsanız, lideriniz kimse o bizimle gelsin gidip Nurettin beyle görüştülerim- denilerek tutuklu aileleri oyuna getirilmek istendi. Tutuklu aileleri ise bizim lidere ihtiyacımız yok, biz hepimiz kendi liderimizi'z diyerek, Anap il binasına girdi. Anap il binasından birisi ise, "yetkili yoktur. Seçim dolayısıyla herkes Merkez ilçe binasındadır. Partinin 3. adamı olan A.Kadir Aksu'da ordadır. Gidin orda onunla görüşün" denildi. Çaresiz tutuklu aileleri basın ile birlikte Anavatan Merkez İlçe binasına yürüdü. Anavatan Merkez İlçe binasına tutuklu ailelerinin girmesiyle orada bulunan yetkili ve polisİN saldırısı bir oldu. Polis tutuklu aileleri üzerine saldırarak, "burayı işgal ediyorsunuz?" sorusuna muhatap oldular. Tutuklu aileleri ise, biz tutuklu aileleriyiz yetkililerle görüşmek istiyoruz dedi. Polis ve yetkililerin hakaretine uğrayan tutuklu aileleri çekeştirilerek dışarı atılmak istenince, basın olayı görüntülemek istedi. Polis hemen basının üzerine yürüdü, fotoğrafı çekmelerini önleyerek tehdit etti. Tutuklu ailelerinden biri "burası mahalli bir dernek değil, bir siyasal partidir. Siz halkın oylarıyla iktidar oldunuz. Halkı temsil ediyorsanız bizi dinlemek zorundasınız, yok eğer burjuvaları temsil ediyorsanız, söyleyin ki; bizde çekip gidelim" demesi oradaki polisi azdırdı. Polis tutuklu ailelerinin üzerine adeta saldırarak kimliklerinizi verin dedi. Tutuklu aileleri ise "sen önce kimliği verseyne deyin", "telefonla daha fazla çağırında bunları içeri atalım ki akılları başlarına gelsin" denildi. Tutuklu aileleri böyle bir şamata içinde Anavatan Merkez ilçe bina-

sını terk ettiler. Amaç sindirmekti. Tutuklu eylemini yalnız bırakarak, tutuklu ailelerinin girişimlerine gözdağı vererek boğmaktı. Oysa tutuklular ve tutuklu aileleri hak aramayı ve almayı ezber öğrenmemişti, yaşayarak, can vererek öğrenmişti. Ve asla sindirilmez ve yıldırılamazdı. Tutuklu aileleri Avukat Fethi Gümüş'ü ziyaret ederek S.A.G'yle ilgilenmesini istediler. Avukat Fethi Gümüş İnsan Hakları Derneği olarak 6 kişilik bir komite kurduklarını ve Cezaevi Savcısıyla görüşeceklerini söyledi. Komite, Fethi GÜMÜŞ, Sezgin TANRIKULU, Mustafa ÖZER, Hikmez BOZÇALI, Cemşit BİLEK ve Erdiñ UZUNOĞLU'ndan oluşmuştu. Komite Cezaevi Savcısıyla görüştü. Sonuç elde edilmedi. Tutuklu aileleri tekrar cezaevinin önünde toplanarak akşam geç saatlere kadar bekledi.

14.5.1988 Sabahın erken saatlerinde tutuklu aileleri cezaevi önünde tekrar toplanmaya başladı. Kalabalıklaşan aileler; "çocuklarımız ölüyorlar, sesimizi hiç bir yere duyuramıyoruz, çaldığımız kapılar yüzümüze kapanıyor, bir şeyler yapmamız gerekir" deyip karar birliğine vararak topluca SHP İl ve Merkez İlçe binasına geldiler. SHP yetkilileri ile görüşükten sonra bir basın toplantısı ile 25 tutuklu ailesi fiilen sürekli Açlık Grevine başladı. Basın toplantısında SHP Merkez İlçe Başkanı Oğuz BAKIRBURÇ; "insan olarak yapılan bu eylemi kazanılan hakların korunması gerektiği inancında olduğum için destekliyor ve insan olan herkesi destek için davet ediyorum" dedi. Tutuklu aileleri, telefon ile Mahmut ALINAK, Adnan EKMEK, Ahmet TÜRK (SHP milletvekilleri) ve Nurettin YILMAZ; (Anavatan Milletvekili) arayarak sürekli açlık grevinin durumunu ve nedenini aktardılar ve destek istediler. Milletvekilleri ellerinden gelen bütün girişimleri yapacaklarını söylediler. Aynı gün

komaya giren tutukluların olduğu öğrenildi. Ama sivil idare doktor kontrolleri yapmakta direniyor ve tutukluları ölüme terk ediyordu.

15.5.1988 Tutuklu aileleri SHP İl ve Merkez İlçe Başkanlarıyla görüşerek bir toplantı düzenlemelerini istedi. Toplantıya, sendikalar, İnsan Hakları Derneği, Mesleki kurum ve kuruluşlar ve SHP'nin eski yöneticilerinin çağrılmaları istendi. SHP İl ve Merkez İlçe Başkanları bu doğrultuda bir çağrı yaptılar. Toplantı aynı gün saat 21.00'de olacaktı. Bu arada tutuklu ailelerinin ve tutukluların S.A.G'lerine destek veren halkın akını SHP'ye devam ediyordu. Bir yaşında bir çocuk annesiyle direnmeyi öğreniyordu. Artık, anneler, babalar, eşler, kardeşler, çocuklar ve hatta bebekler direniyordu. Kanemenleri temsil edenlerden boyun eğilerek bir şeyler istenmiyordu. Bir dilenci gibi kanemenlere avuç açılmıyordu. Onlar halktı, bunun farkına varıyorlardı. Onlar halktı, bir yumruk gibi bir araya gelerek kanemenlerin başına vuruyorlardı. SHP İl ve Merkez İlçe binası toplantıya çağrılan insanlarla dolmaya başlamıştı. Saat 21.00'e geliyordu. Toplantıya çağrılanlar, her biri birer köşede kulise girmişlerdi. Eylemi (S.A.G) sabote edecek laflar ortalığa yayılmaya çalışılıyordu. "Eylem zamansızdır, 9 günlük tatil var. Yinemi açlık grevi, hep açlık grevleriyle olmaz ki, Bu çocuklar açlık grevinde ölürlere, vazgeçsinler" vesaire, vesaire. Bilinir ki eylemi orta yerinde tartışmak eylemi sabote etmektir. Hemen saat 21.00'de tutuklu aileleri toplantıyı başlattı. Eylemin başlama sebeplerini şöyle ifade etti. "Diyarbakır askeri cezaevinde 9 şubatta başlayan S.A.G'nin ölümlerle getirdiği bazı haklar vardı. Ki bu haklar Başbakanın ağzından teminat edilmişti. Bu haklar bugün cezaevinin sivil devredilmesiyle gasp edilmek isteniyor. Kazanılan hakların gasp edilmesini insan olan ve insanca düşünme erdemine ulaşan hiç bir

kimsenin kabullenemeyeceği ve hele hele ellilerin üstünde ölü, yüzleri aşan sakatlar sonucunda bu haklar elde edilmişse, yeni ölümler pahasına bile olsa korunması gerektiği dile getirilerek, olayı yö-rüngesinden çıkarmak isteyen, sağ oportünist, pasifist ve pravaktör laflar bilinçli olarak karanlık kişiler tarafından ortaya atıldığını belirttiler. Eyleme gölge düşürecek lafların sarf edilmemesi istendi. Tutuklu aileleri, bu toplantıda tartışılacak konuların, eylemin direk insiyatifini belirleyen konular olmayacağını, eylemin insiyatifini, ancak eylemi fiili olarak yapanlarda olacağını belirterek, konuşulacak ve tartışılacak konuların eylemin destek insiyatifini ancak belirleyebileceğini yansıttı. Daha sonra toplantıya katılan SHP İl ve Merkez İlçe Başkanları ve yönetimlerine ve yine eski yöneticilerine, Yol-İş 1 Nolu Ş. ve Petrol-İş Sendika başkanlarına, İnsan Hakları Dernek Başkanına (Diyarbakır), Kendi adlarına; Tabipler Odası Başkanı (Diyarbakır), Diyarbakır Barolar Birliği Sekreterine ve Batman SHP İlçe Başkanı ve yöneticilerine söz verildi. Tümü, gerek basından gerekse eylemle konuları gereği yakından haberdar olduklarını, kazanılan hakların korunması uğruna sivilleşen askeri cezaevinde başlayan S.A.G'yi desteklediklerini ve üzerlerine düşen her görevi memnuniyetle yapacaklarını belirttiler. SHP İl ve Merkez İlçe başkanları, yönetimleri ve eski yöneticiler yapabilecekleri destekleri tartıştılar. Tartışma sonucunda eyleme destek verecek, eylemin gelişiminin sağlayacak girişimleri yapmak için bir komite oluşturdular. Komite; parlamentoları çağırarak, merkezi sıkıştırıcaktı. S.A.G'ye fiili katılım için açık olacaktı. Sendikacılar, Yol-İş-1 ve Batman Petrol-İş sendika olarak eylemi desteklemek için çeşitli girişimlerde bulunacak, S.A.G'ye fiili katılım sağlayacak-tı. Tabipler Odası S.A.G'yi insani

isteklerinden ötürü desteklediğini ve yönetim kurulunda karar alarak, hekim ve insan olarak kendi üzerlerine düşeni yapacaklarını belirttiler. Diyarbakır İnsan Hakları Derneği; Türkiye gibi bir ülkede (Demokrasiye adım attım diyen, bir türlü adım atmayan) insan hakları derneği olarak yapacaklarının sınırlı olduğunu, buna rağmen sınırlarını aşan girişimlerde bulduklarını ve bulunacaklarını, çünkü mevcut yasalar sınırlar getiriyorsa, sınırları aşarak, insan haklarının korunması gerektiğini belirterek desteğimiz sonsuzdur. S.A.G insani istemlerdir, haklıdır denildi. Barolar Birliği yapacaklarının sınırlı olduğunu belirtti. Yasal yolların tıkalı olduğunu, o yüzden baro olarak değil, kişi olarak üzerlerine düşeni yapacaklarını belirtti.

Tutuklu aileleri Batman SHP'nin de fiili katılımlı desteğinde aldıktan sonra, herkesin yapabileceği şeylerin olduğunu, eyleme katılımı ülke çapında geliştirmek istediklerini, o yüzden kamuoyu oluşumunda herkesin kendi üzerine düşeni yapması gerektiğini belirtti. Çünkü S.A.G insanca taleplerdir. İnsan olmanın doğduğu taleplerdir. İnsan olmanın bilincine eren herkesin katılımı gerekir. Tutuklu aileleri eylemi S.A.G'yle boğmak istemediklerini, o yüzden ülke çapında oluşacak bir kamuoyunu içine alan demokrasi güçlerinin eylemi haline getirilmelidir denildi. Tutuklu aileleri olarak yapacaklarımızda kararlıyız diyerek demokrasi ve özgürlük yolunda daha önce de olduğu gibi yek vücut ve yek bilinç bilinç olacağız. Toplantı saat 24.00'de sona erdi. Tutuklulardan Siracettin KIRICI'nın koma halinde hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Komada olmasına rağmen tedavi kabul etmemişti.

16.5.1988 sabahın erken saatleriydi. Tutuklu aileleri huzursuz ol-

muştu. Çünkü gün bayramın arifesiydi ve hala yetkililerden ses çıkmamıştı. Tutuklu ailelerinden bir kaç tutukluların durumunu öğrenmek için askeri cezaevinin önüne gitti. Geldiklerinde, tutuklulardan öğrendiklerine göre, Ankara'dan 2 bakanlık yetkilisi gelmiş, cezaevi yetkililerine, tutukluların eski haklarını tanıyın demiş, ama cezaevi savcısı bazı hakları tanıtmakta direnince anlaşılammıştı. Tutukluların S.A.G devam ediyordu. Durumu öğrenen tutuklu aileleri, bu böyle olmaz, çocuklarımız ölecekler, onlar ölürse, bizlerde ölmesini biliriz diyordu. SHP milletvekilleri çağrılmıştı. Saat 13.00'tü, SHP binasına Milletvekili Fuat ATALAY'ın geldiğini gördük. Fuat ATALAY tutuklu ailelerine, Ankara'da gerekli girişimlerde bulunduğunu, Adalet Bakanlığına zaten önceden de cezaevi tüzüklerinin değiştirilmesi gerektiğini söylediğini belirterek, Diyarbakır askeri cezaevi savcısıyla görüşmek üzere binadan ayrıldı. Tutuklu analarından Rahime ŞAHİN ve Saliha ŞENER; Avukatlarla ve Anap Milletvekili Nurettin Dilek'le görüşeceklerini belirterek SHP binasından ayrıldı. Halkın coşkun desteği devam ediyordu. Eylem, tutuklu ve tutuklu aileleri eylemi olmaktan çıkmış, halkın eylemi durumuna gelmişti. Halk kendisi için cezaevlerinde yatanları, ölenleri, öldürülenleri yani; akan kanını yalnızlığa mahkum etmiyordu artık. Gerçi, faşizan baskıların en yoğun ve katmerli olduğu dönemlerde bile, halk kendisi için yola çıkanları yalnız bırakma örnekleri göstermişti. Ama halk bugünkü gibi yaşam bilincini kavramamış ve cesur olmamıştı. Ürkeklik, aman dilemeler, yok olmaya yüz tutmuştu bir kere. Baskı ve tahakküm yaratmak istediği çirkin ve yalın insan tipini yaratamamıştı. İnsanlar, insanlık için güzel olanla, çirkin olanı ayırdebetiliyor ve güzeli seçiyorlardı.

Türküler, şiirler, marşlar, karanfiller ve direnmeyi öğrenen ve direnen çocuklar, bir yaşlarında bebekler anneleriyle insanlık onurunu korumaya tempo tutmuştu. Tempo tutmalar, dakikalar geçtikçe yükseliyor ve bir yel hızıyla SHP'den esiyor, Diyarbakır'ı sarıyordu. O sırada direnmenin bir başka haberi alındı. Tutuklu analarından Rahime ŞAHİN ve Saliha ŞENER'in, Diyarbakır Belediyesi önünde, iktidarı protesto için kendilerini yaktıkları söyleniyordu. Rahime ŞAHİN ve Saliha ŞENER üzerlerine benzin döküp kendilerini ateşe vermişlerdi. Bayram arifesi nedeniyle kalabalık halk kitlesi alevleri söndürerek analarını kurtarmıştı. Polis olaya yetişip, anaları kollarından kavrayarak şubeye götürmek için çekiştirmeye ve tartaklamaya başlamıştı. Analar, sloganlarla protestoya devam ediyordu. Sloganlar; Kahrolsun FAŞİZM, Bimre Koleti Biji Azadi, Kahrolsun İŞKENCE'ydı.

Halkın kalabalıklaşan kitlesi içerisinde, analar yerlerden sürüklenerek çarşı karakoluna götürüldü. SHP'de diğer tutuklu anaları da kendilerini yakacaklarını söylüyorlardı. O sırada cezaevinden haber geldi. Tutuklular ile cezaevi idaresi anlaşmışlardı. Cezaevi idaris, tutukluların eski haklarını tanıyarak ek istemlerini de yerine getirmişti. Tutuklular S.A.G'yi bırakmak için tutuklu aileleriyle görüşmeleri gerektiğini söylemişlerdi. Tutuklu ailelerinden bir grup cezaevine Milletvekili Fuat ATALAY'la birlikte gitti. Cezaevinden tutuklularla görüşmek için içeri girdiler. Bir süre sonra dışarı çıkan tutuklu aileleri anlaşıldığını söylediler. Anlaşma SHP de bulunan tutuklu ailelerine iletildi. Tutuklu aileleri ve halk coşkun bir sevgiye boğulmuştu. Kazanım türkü eşliğinde halaylarla kutlanıyordu. Daha sonra cezaevinden tekrar haber geldi. 13. ve 8. koğuş S.A.G'yi bi-

rakmamışlardı. Koma halinde hastaneye kaldırılan Siracettin KIRICI'nın durumuyla ciddi ilgilenilmesini ve durumunun düzeltilmesini (iyileştirilmesini) istiyorlardı). Siracettin KIRICI'nın da M.Emin YAVUZ gibi ölüme terk edilmesini istemiyorlardı. Tukuklu aileleri Siracettin KIRICI'nın durumu hakkında bilgi vermediği ve durumunun iyi olduğu söylenmediği takdirde S.A.G'ye devam edeceklerdi. Tutuklu aileleri Siracettin KIRICI'nın durumunu öğrendi. İyi olduğu ve hayati tehlike olmadığı öğrenildi. Durum 13. ve 8. koğuş temsilcileri Kutbettin YILDIZ ve Aziz Mahmut AK'a söylendikten sonra bu koğuşlar 7 saat sonra S.A.G'ye son verdi. Hastanede bulunan Siracettin KIRICI da ondan sonra S.A.G'ye son verdi. Sivilleşen Diyarbakır Askeri Cezaevinde böylece 9 Şubat S.A.G kazanımı, 10 Mayıs S.A.G'siyle taçlandırıldı. Sonuç zaferdi. Zaferin yolu direnmeden geçiyordu.

Ve Diyarbakır askeri cezaevi, diğer adıyla 5 Nolu direnmenin kalesi olmaya devam ediyordu. O en çetin koşullarda, baskı ve tahakkümün en yoğun olduğu, onlarca insanın öldürüldüğü, onlarcasının kendilerini yaktığı dönemlerde bile direnmenin en çetin örneğini vermişti. 13. ve 8. koğuş S.A.G'ye devam demeseydi, Siracettin KIRICI'da, M.Emin YAVUZ gibi ölüme terk edilecekti. S.A.G bittikten sonra 13. koğuş temsilcisi olan Kutbettin YILDIZ mide kanaması geçirerek hastaneye kaldırıldı. Daha sonra durumları kötüleşen, Fehmi KORKMAZ, Mahmut EK-MEN, Sevim AYDIN, Mehmet ÇAĞTI, Erdoğan SÖNMEZ ve Çetin ABAYAY'ın Devlet hastanesi acil servisine kaldırıldı. Aynı akşam bu 6 tutuklu cezaevine geri götürüldüler. Durum kötüleşen Kutbettin YILDIZ devlet hastanesi acil servisinde yatırıldı. Kendilerini yakan analarda, çarşı karakolundan işkencehane olarak bili-

nen çevik kuvvetlere götürülmüştü. Tutuklu aileleri ise anaların bırakılmaması halinde S.A.G'den vazgeçmeyeceklerini söylediler. Diyarbakır SHP milletvekili Fuat ATALAY'ın savcılığa çıkarılıp bırakılacaklarını söylemesi ve teminat vermesi üzerine, tutuklu aileleri S.A.G'ye son verdi. Coşkun halk kitlesi içerisinde ailelerinin yüzü ezgileşen bir zaferin ışığıyla parlıyordu. Demokratik hak ve özlere yolunun direnmenin yolundan geçtiği bilinci hakta beraklaşmıştı. Demokrasi mücadelesinin en etkin yolu kitlesel direnişlerdi. Ve halk kitlesel direnişlerin yolunu öğreniyordu. ZAFER DİRENENİN OLMUŞTU.

Direnişin (S.A.G) kazanımları

- 1- Haftada 1 gün 1 (bir) saat olmak üzere derecesine bakılmaksızın tüm akrabalar görüşe girebilecek.
- 2- Her hafta görüşmeye giden yakınlar içeriye yiyecek gönderebilecekler.

3- Mektupların üstü karalanmayacak, sakıncalı görüldüğü takdirde tutukluya geri verilecek.

4- Koğuşlar arası misafirlik tekrar olacak.

5- Çay tutukluların istediği fiata alınacak ve tutuklular istediği zaman çay yapılacak.

6- Kültürel ve sportif faaliyetleri yine eskisi gibi devam edecek, herhangi bir sınırlama getirilmeyecek.

7- Temizlik malzemesi cezaevi idaresince karşılanacak.

8- Koğuşların düzenlenmesi, tutuklu ve idare tarafından beraberce yapılacak.

9- Daktilo, teyp, radyo vb. araçlar cezaevine (içeri) alınacak.

10- Sürgünler olmayacak, yalnız hükümleri kesinleşen ve başka davaları olmayan tutuklular, başka cezaevlerine nakledilebilecek.

11- Açık görüşmelere akrabalık derecesine bakılmaksızın, sırhı ve kanbağı olan herkes gelebilecek.

12- S.A.G eylemi nedeniyle hiç bir tutukluya dava açılmayacak disiplin cezası verilmeyecek.

Diyarbakir'de İnsan Hakları Ve Demokrasi Paneli

12 Eylül sonrası; baskılarla, işkencelerle insan hakları en çok Diyarbakir'de ihlâl edildi. 12 Eylül darbesiyle; yüzlerce insan tutuklandı. Onlarcası öldürüldü. Tutuklananların; hemen hemen tümü işkence gördü, gördükleri bu işkenceler sonucu hem psikolojik hem fizyolojik sağluklarını yitirdiler, sakat kaldılar, işlerinden oldular.

12 Eylül'den sonra ilk defa Diyarbakir'de "İ.H ve demokrasi" konulu bir panel yapılması anlamlı ve sevindiricidir.

Gerçekleştirilen bu panelde, konuyla ilgili görüşlerini belirten konuşmacılardan alıntılar alarak, izlenimlerimi aktarmak istiyorum: Panel Diyarbakir Emek sinemasında saat 12.00'de başladı. Panel konuşmacı olarak; İ.H.D. (İnsan Hakları Derneği) Genel başkanı Nevzat Helvacı, İ.H.D. Genel sekreteri Akın Birdal, İ.H.D. Ankara Şube başkanı; yazar, yayımcı Muzaffer İlhan Erdost, Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Mustafa

Ekmekçi, Mardin milletvekili Adnan Ekmen katıldılar.

Panelin açılış konuşmasını Diyarbakir İ.H.D. Şube Başkanı Mehmet Vural yaptı. Mehmet Vural konuşmasından önce İnsan Hakları'nın ihlâli sonucu ölenler için, panele katılanları bir dakikalık saygı duruşuna davet etti. Saygı duruşundan sonra konuşmasına devam eden Vural; "Dünyada en çok İnsan Haklarını ihlâl eden ülkelerden söz etti. Gericici Saddam Hüseyin yönetiminin isteğiyle Irak Kürdistan'ın da kullanılan kimyasal silahlar sonucu; Halepçe'de 5000 dolayında sivil Kürt vatandaşı ölmüştür. Bunun sorumlusu gericici Irak yönetimidir. Irak'ta sivil Kürtlere yönelik kimyasal silahların kullanılmasının ertesinde; Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Turgut Özal Irak'a gitti. Irak'a giden Özal, hiç bir şey olmamış gibi gericici, zalim, eli kanlı katil Saddam Hüseyin'in elini sıkıyor." Bu cümle denleyiciler tarafından coşkun alkışlarla karşılanıyor. Oturumu yö-

neten İ.H.D. Genel Başkanı Nevzat Helvacı panele gelen mesajları okudu.

Panelde gelen mesajlardan birisi de yazar Server Tanilli'nindi. Server Tanilli'nin mesajı dinleyiciler tarafından coşkun alkışlarla karşılandı.

2. Konuşmacı İ.H.D. Genel sekreteri Akın Birdal'dı. "Bütün baskılara, işkencelere karşı bizler bu paneldeyiz." diyerek konuşmasına başladı: "12 Eylül sonrası yaklaşık 250.000 insan gözüaltına alınmış, gözüaltına alınan insanların hemen hemen tümü işkencelere maruz kalmıştır.

M tipi, E tipi, açık, kapalı cezaevleriyle 12 Eylül sonrası ülkemiz adeta bir cezaevine dönüştürülmüştür.

Her ilde aynı işkence araçları ve aynı işkence yöntemleri. Bu da gösteriyor ki, işkenceler münferit değilde sistematik olarak her yerde yapılmıştır. 12 Eylül sonrası yaklaşık 250 bin kişinin gözüaltına alınması, 500 dolayında insanın katledilmesi gözardı edilemez.

Bunlara rağmen burjuvazi insan haklarının savunucusu gözükmeğe çalışmaktadır. Burjuvazi, İnsan haklarına, kadın haklarına iki yüzlü yaklaşmaktadır.

Burjuvazi Birleşmiş Milletlere insan haklarına kişisel başvuru hakkını kabul etmiştir. Bu güne kadar 200'e yakın kişi Birleşmiş Milletlere insan haklarına kişisel başvuru yapmak istemişler. Ama bu başvurular bilinen nedenlerle uygun görülmediği gerekçesiyle red edilmiştir. Bu da gösteriyorki, burjuvazi insan hakları konusunda iki yüzlü davranıyor.

Dünya dönüyor, 24 saat dünya dönüyor. İnsan hakları düşmanı Demokrasi düşmanlarının başlarına vura vura dünya dönecektir.

Konuşma sırasını M.İlhan Erdost alıyor. Konuşmasının önemli bir kısmını Kürtlerle ilgili sorunlara ayırıyor. "Kürtler anadillerini konuşmıyorlar. Cezaevlerindeki insanların anadilleriyle konuşmalarına izin verilmiyordu. Diyarbakır cezaevinde dayak yiyen insanlar sadece suçlu oldukları için değil bir de Kürt oldukları için dayak yiyorlar. Bunu en iyi milletvekillerimiz biliyorlardır. Kürt kökenli milletvekillerimiz; Komünist, sosyalist değildiler, onlar Kürt demokrat oldukları için dayak yediler, işkence gördüler, bizler bazı demokratik istemlerde bulunacağız. Ama temel sorunlardan da uzaklaşmayacağız yoksa burjuvazinin oyununa geliriz."

Ayrıca, Ankara, Diyarbakır, Aydın, Eskişehir vb. cezaevlerinden örnekler vererek insan haklarının olmadığını, insan haklarının ayaklar altında çiğnendiğini belirtti.

"Demokrasinin gerçekleştirilmesi; Emekçi insanlarımızın örgütlü mücadelesiyle sözkonusu olabilir" dedi. Ahmet Arif'in "Oyle yıkma kendini" şiirini okuduktan sonra konuşma sırasını Mustafa Ekmekçi aldı. "İnsanlığa yapılan en büyük haksızlığın Anadilleriyle konuşmalarını yasaklamaktır. İnsanlar anadilleriyle konuşabilmeli, yazabilmelidir. Kendi kültürünü, geleneğini, folklorunu yaşatabilmeli, geliştirebilmelidir. İsteddiği bantları dinleyebilmelidir. Yasaklarla insanların anadilleriyle konuşmaları engellenemez. Türküleri yakanlar, yasakları yapanlardan güçlüdür." diyor.

Konuşma sırasını Mardin milletvekili Adnan Ekmen aldı. Adnan Ekmen Kürt olduğu için, Kürtlerin yaşadıklarını bizzat yaşadığından Kürtlerin sorunlarını çok iyi biliyordu. Kürtlerin sorunlarını dile getirirken içten ve duygulu konuşuyordu. Adnan Ekmen bölgenin sorunlarına değişik açılardan yaklaşıyordu. Köy korucu-

luk sistemini şiddetle kınadı. Köy koruculuğu yapanları çaş diye nitelendirdi. Düşünce suçu diye bir şeyin olamayacağını; "141-142 kaldırılmalı, insanlar kendi anadilleriyle konuşabilmelidirler. Türkiye'de bugün demokrasi yoktur. Hiç bir zamanda Türkiye'de gerçek bir demokrasi olmamıştır" diyordu. Konuşmasını coşkun alkışların eşliğinde bitiriyordu.

Panele katılan konuşmacıların birleştiği bir nokta gözden kaçmıyor. Türkiye'de yaşayan Kürtlerin en doğal hakları olan kendi anadilleriyle konuşmıyorlar, kendi kültürlerini, ulusal varlıklarını özürce koruyamıyorlar. Türkiye'de Kürtler; baskılara, işkencelere, maruz kalıyorlar. Türk devletinin baskı ve işkencelerle uyguladığı asimilasyon politikası sonucu insanlar ulusal benliklerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar.

Çağdışı Sömürgeci Faşist Diktatörlükler; İnsanlık Dışı Uygulamalarıyla Fazla Yaşayamazlar!...

İşkencelerin, insanlık dışı uygulamaların, idam sehpalarının, katliamların, keyfi tutuklamaların bir daha olmaması için, biz, işçiyi, köylüyü, öğrenciyi, memuru, işkencelere maruz kalmış tüm halkımızı görev başına çağırıyoruz. Her kişi kendi yeteneği, kabiliyeti, imkanı dahilinde bulunduğu alanda haksızlığa karşı mücadele etmelidir, her kişinin verdiği mücadeleye sömürgeci faşist diktatörlükler biraz daha geriliyecektir.

GÜNEŞE Çağrı

akın var,
güneşe akın!
güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın.

gençlik gelecektir.

Maddi ve teknik nedenlerden dolayı dergimiz Haziran-Temmuz aylarında tek sayı olarak, Temmuz'da bayilerde olacaktır. Okurlarımıza duyuruyoruz.

Yazışma Adresi:

Cevizlik Mah. İmren Sok. No: 3/4 34720 BAKIRKÖY/İST.

Hastaneler İşkencehanelerin Uzantılarıdır

Diyarbakır Devlet hastanesi adli servisinde, güvenlik bahane edilecek, yaratılan uygulamada; İşkencehanelerin kaba ve fiziki mevcudiyeti direk karşısına alan yöntemlerinin ters yansıması olan, psikolojik ve yaşama koşullarını dıştalaayan sistemli geliştirilmiş işkence türleriyle, 12 Eylül devrimci ve demokrat varlığa saldırısını kurumlaştırarak devam ettirmektedir. Hastahane adli servis pencereleri sac demirle kapatılmış ne güneş nede hava içeri sızmayacak şekildedir. Günün 24 saati odaalar elektrik ışığıyla aydınlatılıyor. Hastaların odalara taksimi doktor tavsiyesiyle, hastalık durumuna göre değil, güvenlik askerinin keyfi uygulamasıyla yapılıyor. Örneğin bir ortopedik hastayla bir tübekküllü hasta yanyana verilebiliyor. Siyasi tutuklulara pranga (zincirle karyolaya) hastalık türü ve durumu göz önünde bulundurulmadan bağlanıyor. Yatak ve zeminler pislik yuvası halindedir. Kısacası hangi açıdan ele alınırsa alınsın ne tıbbi açıdan ne de insani açıdan hazmedilemeyen bir tutum ve durum vardır. Sanırım bu uygulamalar Türkiye’de insanlara ve insan haklarına ne kadar değer verildiğinin birer ölçütü olabilirler.

Bizler açlık greviden sonra koma halinde olmamıza rağmen hastahaneye yatırıldığımız akşam birer canavarmışız gibi zincirlerle karyolalara bağlandık. Bizlerle ilgilenmedikleri gibi adli serviste yatmakla olan adli suçlularada, fazla yaklaşmayın, yardımcı olmayın, sizleride zehirlerle diye astsubay tarafından uyarıda bulunulmuştur. Sonradan yanımıza yansıyan bize yardımcı olan adli suçlulara tehdide maruz kalmıştır.

Şimdi koma halinde olmamıza rağmen zincire vurulan bizlermi

canavarız, yoksa bu tür insanlık dışı uygulamaları yapan ve yaptıran yetkililer mi canavardır? Sağduyu sahibi insanım diyen insanlığın takdirine bırakıyor ve bu uygulamalar karşısında soruyorum? Acaba insanlar gerçekten tedavi edilip sağlıklarına kavuşturulmak için mi hastahanelerin adli servisine yatırılıyor yoksa biran önce psikolojik işkencelerle sınırları tahrip edilip öldürülmek için mi? Kani-

mızca bizlerin biraz daha erken ölmesi veya sakat kalması için bu uygulamalar yapılmaktadır. Çünkü; güneşin ve havanın girmediği, insanların zincirlerle bağlandığı ve mikrobun alabildiğine yaygın olduğu bir yer hastahane olamaz. Olsa olsa ya bir zindan ya da psikolojik bir işkencehanedir.

Kutbettin YILDIZ

D.Bakır Askeri Cezaevinde Siyasi Tutuklu

Basın Açıklaması Metni

Anneler günü nedeniyle İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesinde, Şube Başkanı Mehmet Vural düzenlediği basın toplantısında “İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi olarak, Genel Merkezimizin kararı doğrultusunda, demokrasi ve insan hakları mücadelesinde evladını yitiren ya da bu yolda evladı cezaevine düşmüş tüm anneleri yılın annesi ilan ediyoruz” dedi.

Devamla;

“Demokrasi ve insan hakları mücadelesi yolunda evlat yetiştiren bütün anneleri yılın annesi ilan ediyoruz. Bu anneler adına simgesel olarak, burada bulunan ve Yönetim Kurulumuzca belirlenen annelere “İnsan Hakları Derneği Genel Başkanlığı’nca hazırlanan ANNELİK ONUR BELGESİ’ni veriyoruz.

Bu anneler, her olağanüstü dönemin acısını en derin yaşayanlardır. Onlar yıllarca Mahkeme koridorlarında, cezaevi kapılarında günlerini geçiriyorlar, yıllarca evlatlarının yolunu gözlüyorlar.

Onlar, ölüm oruçlarında, işkencelerde yaşamını yitirenlerin annesi oldular. Onlar evlatlarının de-

demokratik bir ortamda ve insan haklarının eksiksiz kullanıldığı bir Türkiye’de acısız ve güvence içinde yaşayabilmeleri için uğraştılar.

Bu nedenlerle, ANNELER GÜNÜ’nde, emeğiyle, acısıyla, çabasıyla, aydınlık, demokratik bir Türkiye için evlat yetiştiren tüm anneleri saygıyla anıyor ve Yılın ANNESİ ilan ediyoruz.

Şubemiz çalışma alanı içinde yer alan bu analar için simgesel olarak, evlatlarını İnsanlık onurunun korunması ve demokrasi savaşımında yitiren **Sultan Yavuz, Aliye Büyükkaya, Beyaz Bilgin** ile, evladı Demokrasi, İnsan Hakları ve İnsanlık onurunun korunması yolunda yıllardır cezaevinde bulunan annelerden **Zümrere Bilici**’ye ANNELİK ONUR BELGESİ verilmesine karar verilmiş olup, huzurunuzda belgeleri kendilerine vermekten onur duyuyoruz” dedi.

Sultan Yavuz: M.Emin Yavuz’un Annesi

Aliye Büyükkaya: Necmettin B.Kaya’nın Annesi

Beyaz Bilgin: Sıddık Bilgin’in Annesi

Zümrere Bilici: Mehdi Zana’nın Annesi

Diyarbakır Cezaevinden Bir Ses

Bizler adli servis hastanesinde yatan iki siyasi tutukluyuz. 8 yıldan beri askeri cezaevinde yatmaktayız. 12 Eylül öncesinde nisbi anlamda olsa dahi Türkiye burjuva demokrasisi ile yönetiliyorduk. Doğal olarak bu cezaevlerine de yansiyordu. Gerçi o dönemde de her cezaevinin doğal sorunları olduğu gibi bizim de kendimize özgü bazı sorunlarımız vardı. Ancak bu sorunlarımız hiçbir zaman kişisel onurumuzu rencide edici, küçültücü, değildi. 12 Eylül'ün geniş dönemine kadar bu böyle sürüp gitti.

Bilindiği gibi 12 Eylül askeri yönetimi iş başına gelirken 1960 anayasasının sağladığı bütün demokratik hak ve özgürlükleri askıya aldı. Örgütlenmelerin yeni oluşu, geçmişten bu yana (istisnalar hariç) direnme ile, savaşım ile değil de hep verilenlerle yetinme anlayışı, işkencehanelerin ve işkencelerin gerçek yüzlerini çok iyi tanıyama ve daha birçok etmenlerden dolayı başlatılan sindirme, depolitizasyonlaştırma sürecinde kısa vadeli de olsa başarılı olundu. Uzun yıllar bütün toplumsal sınıf ve katmanları baskı, zorla şiddet yoluyla susturdular. Tabii, 12 Eylül'ün gelişinde baskıların en acımasız cezaevlerinde yaşandı. Sömürgeci burjuvazi en ağır faturaları bizlere kestirdi. O dönemde askeri yönetimin Diyarbakır Cezaevindeki uygulamaları, politikaları Nazi Kamplarını Saygon ve Evin zindanlarını aratmayacak türündü. Bu yazımızda o dönemde yaşadıklarımızı anlatmayacağız.

Çünkü bu konuda çok şey söylen-di, çok şey yazıldı. Bu yazımızda işkence ve kötü muamele sözleşmesine ve Avrupa İnsan Haklarına kişisel başvurma hakkını tanıyan ve bundan dolayı da bar bar Türkiye'de demokrasi insan hakları var diye bir ülkede başımızdan geçen somut olayları anlatmaya çalışacağız.

Kamuoyunun da bildiği gibi 9 Şubat 1988 tarihinde anadilimiz ile konuşabilme ve cezaevinin daha insanca bir yaşama kavuşturulabilmesi için topluca açlık grevine gittik. Taleplerimizin insani ve kabul edilebilir olduğunu bizzat başbakanın kendisi TV'de radyoda söyledi. Aynı başbakanın olduğu bir ülkede çok değil yaklaşık 3 ay sonra sivil idarenin yönetimi devraldığı ilk gün bizlere tanınan hakların hiçbirini tanımadığını söyledi. Hatta bunun ilk adımını atarak geldiği akşam dört bayan arkadaşın davaları devam etmelerine karşın sürgün etmek istediler. Bunun üzerine cezaevi idaresini uyarmak ve haklarımıza sahip çıktığımızı göstermek için 9 Mayıs'ta iki günlük yemek boykotuna gittik. Bu süre içinde idare sorunlarımızın çözüleceğine yönelik hiçbir olumlu yanıt vermedi. Bunun üzerine bizler de yemek boykotunu açlık grevine çevirdik. Ayın 15'inde birimiz, 16'sında da diğeri fenalaştığımız için hastahaneye kaldırıldık. Kendimizden geçtiğimiz için gözlerimizi açtığımızda ayak bileklerimiz zincirlerle ranzalara bağlı olduğunu gördük.

Görevli askere yapmamasını söyleyip yetkiliyi çağırmasını söyledik. Gelen başçavuşa aynen şunları söyledik: "Bizler uygar insanlarız. Herşeyden önce hasta tutuklularız. Ortaçağ karanlığından kalma bu zincir uygulaması nedir? Lütfen çözün". Kendisi bize şu yanıtı verdi: "Biz adama göre muamele yaparız. Siz bunu hak ediyorsunuz" dedi. Aşırı derecede rahatsız olduğumuz için ilk gün pek fazla sesimizi çıkarmadık. Zincirlere vurma yetmiyormuş gibi, üzerimize normal kapıları kapatıp ayrı ayrı koşullara verdiler. Sakın bunları yazarken güvenliği ihmal etmesinler anlamı çıkarılmasın. İsterseniz olayların detayına inmeden önce alınan güvenlik önlemlerini izah edelim.

1- Hastanede bütün bölümlerden ayrı olarak tutuklulara özel bir bina ayrılmış,

2- Pencereler Cezaevindeki gibi şişlenmiş bu yetmiyormuş gibi dışardan saçla boydan boya kapatılmış,

3- İçerde iki asker gün boyu tutuklular içinde kalıyor.

4- Demir dış kapının önünde iki silahlı kapı nöbetçisi

5- Dış binanın çevresinde olabildiğince güvenlik görevlisi

Neyse size asıl olayları anlatmaya devam edelim. Birimiz kanama geçirip çok fenalaştığımız için ayrı odalardan yan yana getirilmeyi talep ettik. Bunun İbrahim!

Coşkun isimli başçavuşa söyledik. Kendisi düşünürüz. Birkaç saat bekledik, gelmedi. Daha sonra adli tutuklulardan öğrendiğimiz kadarıyla bu bekleme süresi başka şeyleri amaçlamaktadır. İsteddiği türden bir davranışı bizden görme-yince bizi yanyana vermediler. Tam o ara bayram görüşmeleri (açık görüşme) başladı. Adli tutuklular ve buradaki gardiyanın istemleri ve başka girişimleri sonucu ayağımızı açık görüşme süresince açtılar. Bir ara yanyana gelip şu kararı aldık. Neye malolursa olsun, bileklerimiz kelepçe vurdutmayacağız. Akşama doğru görevli asker gelip kelepçelerimizi takmak isteyince, kabul etmedik. Gidip üstçavuşu çağırdı. Epay tartıştık. Bizi ikna edemeyince tehdit edip gitti. Durumumuzun ağır olmasına karşın "Sizleri göndereceğiz" dedi. Aynı yirmisinde bizleri doktora çıkardılar. Birimizde burun kanaması, baş dönmesi, sağ tarafta felce benzer tutulma olduğu halde hiçbir test vb. şeyler yapmadan taburcu ettiler. Tabii bu doktorun iradesine bağlı bir olay değildi. Yanındaki askeri şahıs öyle istemişti. Kelepçe olayında, kapıların açık bırakılmasında ve istedikleri bazı şeyleri vermediğimiz için birimizi taburcu ettiler. Daha sonra yine acilen cezaevinden geceleyin hastaneye getirdiler. 24 Mayıs akşamı yine zincir vurma ve ayrı odalara bırakılma uygulamalarıyla karşı karşıya getirildik. Ancak bu insan haysiyetini kırıcı isteklerinin hiçbirini yapmadık. Kısacası şunu söylemek istiyoruz. Siyasi ve adli tutuklular olarak Devlet Hastanesi Adli Servisindeki çifte standart ve keyfi uygulamaların kaldırılmasını istiyoruz. Bugün hastanedeki uygulamalar 12 Eylül askeri yönetimindeki uygulamaları aratmaktadır. Koma halinde olmamıza rağmen ayaklarımıza zincirler (prangalar) karyolalara bağlanıyor. Başımızda duran iki askerden izin alıp kapıları açtırdıktan son-

ra tuvalete gidebiliyoruz. Aynı binada, aynı güvenlik ağı içinde olan tuvalette askerden izin alamadığımızda kapıları açtıramıyoruz. Zaten zincirlerle bağlıyız. Ne sağa ne sola ne de ayağa kalkabiliyoruz. Kolumuzdaki serumlar bittiğinde en az bir saat kapımızın açılıp serumların çıkartılmasını beklediğimiz anlar oldu. Mümkün olsa da kollarımızın durumunu size gösterebilsek; hepsi mosmor olmuş. Devlet Hastanesi Adli Servisinde günün 24 saati elektrik ışıkları ile aydınlatılıyor. Çünkü pencerele-rin hepsi saca örtülmüş. İçeriye güneş sızıyor, yeterince hava alamıyoruz. Hastaların taburcu edilmesi genellikle askerlerin tavsiyesine göre yapılıyor. Perhiz olanakları hiç yoktur. Cezaevinde haftada bir dışarıdan alınan yiyecekler burada alınmıyor. Aynı şekilde, hastaların odalara dağılımı doktor veya hemşirenin tavsiyesine göre değil, askerlerin talimatına göre yapılıyor. Örneğin ortopedik bir hasta tüberküloz ve benzeri mikrobik hastalıklarla yanyana konuyor. Özetlersek, hastahane denilen yerde tıbbi kurallar değil, askeri kurallar uygulanıyor.

Bizlerin muhatabı olan üstçavuş ve İbrahim Başçavuşa soruyorduk. Sizlerin yaptığı psikolojik ve hatta fiziki işkencedir. Neden böyle yapıyorsunuz? Buraya tedavi olmaya, iyileşmeye geldik, ama sizler bizleri daha kötü bir duruma sokuyorsunuz. Bizlere şu yanıt veriliyordu: "Eğer beğenmiyorsanız buraya gelmeyin. Siz buna layıksınız." Üstçavuş böyle diyordu.

Kamuoyuna sesleniyoruz. Her gün çağ atlıyoruz diyen başbakan. Özal, böylesi insanlık dışı uygulamalarla mı çağ atlıyor? Evet, ortada bir atlama olayı var. Ama; sanınız bu engizisyon mahkemeleri dönemindeki uygulamalarla özdeş olan, geriye Ortaçağ karanlığına dönlü bir çağ atlamadır. Aynı şekilde buradaki görevli asker ve subaylar uygulamalarıyla Başba-

kan Özal'ın çağ atlama şiarının tipik uygulayıcısıdır.

Son çıkan sağlık yasasıyla basında halkın feryatlarını duyduğumuzda durumun bu kadar ciddi bir boyutta olduğunu bilmiyorduk. Yıllardır sivil hastanelere gelmemiştik. Askeri dönemde oraya gelmeyi çok istiyorduk, fakat pratik yaşamda karşılaştığımız bazı güçlüklerden halkımızın ne kadar acı, ızdırap çektiğini anladık. Elimizi nereye uzatırsak çifte standart vb., yani anlaşılın hasta olmak ve ezillekle de tutuklu hasta olmak ölümle eşdeğerdedir. Durumumuz ciddidir, birimizin burun kanaması, sağ tarafta felce benzer tutulmalar (çekilen filmde iz çıktı) böbrekte ağrılar ve ellerde titremeler olmasına rağmen tedavi edilmiyoruz. Daha doğrusu görevli askerlerin ihmalkar davranışları tedavilerimizi engelliyor.

Bizler, onlarca arkadaşın öldürüldüğü, yüzlercesinin sakat bırakıldığı işkence sürecini bir bütün olarak yaşadık. Düşünün yıllarca süren işkenceler aç ve susuz kalışımız direncimizi öylesine zayıflatmış ki bir haftalık açlık greviden komaya giriyoruz. Cezaevinde bir çok arkadaşımız aynı durumdadır. Sizlerden bu konuyu kamuoyuna duyurmanızı ve buradaki hükümet uzantısı sadist yüzlü görevli, er ve subayları teşhir etmenizi bekliyoruz.

Birde son olarak şunu söylemek istiyoruz: Çektiklerimiz, acılarımız ne denli katmerli olursa olsun gelecekteki güzelliklerimiz de o denli güzel ve anlamlı olur.

Onun için sakat bırakılsak ta, tedavi edilmesekde, yinede düşüncelerimizde yüreğimizle ideallerimizi sahiplenme yolunda hiç bir özveriden kaçınmayacağız. Selamlar.

DDKD-KİP Dava Dosyasından Tutuklu Sanıklar Siracattin Kırıcı-Kutbettin Yıldız, E Tipi Siyasi Cezaevi Diyarbakır

Şîngîrîglı Mehmet Sağdıç'ın Kürtçeyi Unutmasına Dair

Mehmet PİRAN

2000'e Doğru dergisinin 1 Mayıs 1988'de çıkan 19. sayısında bazı milletvekillerinin anadillerini tespit etmek amacıyla bir anket yayınlandı. Ankete cevap veren milletvekillerinin verdikleri cevaplardan anlaşılacağı gibi anadili Türkçe Kürtçe, Arapça veya Lazca olan milletvekilleri var.

Tanıdığımız milletvekillerinden bazıları ise gerçek anadillerini gizlemiş onun yerine başka bir dili anasına maletmiş(!). Değişik partilere menpus olan bu milletvekillerinden örneğin ANAP'tan Ankara milletvekili olan Mehmet Sağdıç'ı örnek alalım. Bu örnek elbette ki başta sosyal demokratlıktan dem vuran SHP'li milletvekilleri olmak üzere anadilini gizleyen diğerleri için de geçerli. Mehmet Sağdıç, Şîngîrîg'lidir. Şîngîrîg, Diyarbakır'ın Dicle ilçesine bağlı bir köydür. Bu köyde anadili Türkçe olan tek kişi yoktur. Şîngîrîg'lilerin hepsi gibi Sağdıç beyin annesi-babası Kürtçe'nin Dimilî (Zazakî) lehçesini konuşur. Sağdıç'ın kendisi de aynı dili anasından-babasından öğrendi. Ortaöğrenimini yaparken bile Türkçe'yi iyi bilmediğini çok iyi biliyoruz. Bildiğimiz kadarıyla İslam Enstitüsünü bitiren Bay Sağdıç, müslüman kişinin yani o'nun deyişiyle mü'minin yalan söylemesi gerektiğini, Kur'an-ı Kerim-i azimü's-şan ve ayet-i kerime-i şerifeler ile hadis-i Resul-i Ekrem'e dayandırarak vaaz ettiği halde kendisi buna uymuyor. "Doğu bölgesinde bir ara Kürtçe'yi öğrendim. ama daha sonra unuttum." diyor. Nasıl olur Bay Sağdıç? Nasıl olur? Siz daha geçen seçimler

döneminde Dicle'ye gelirken Dicle'lilerle Kürtçe (Zazaca) konuşup oy istemediniz mi? Genel başkanınız bile beraberinizdeydi üstelik. Dicle'nin o küçük balık sırtı çarşısı ve Dicle'li hemşerileriniz Allah-u Teala Hak Hazretlerinin (celle celaluhu) buyruklarına rağmen yalan söylediğinizi okuyunca neler düşünürler, hiç düşündünüz mü? Vay Mehmet Sağdıç, vay! Hani sizin köyde bir sözcü vardır, biririm unutmamışınızdır. Sizin tav-

rınızı takınanlara millet ağız dolusu şöyle der: Errrik!

Milletvekillerinin bazıları daha farklı cevap veriyorlar ankete. Kimisi soruya soruyla karşılık veriyor: "Türkçe'den başka dil mi var?", "Anadil olarak Türkçe'den başka dil tanıyorum.", "Türkçe, başka ne olabilir?", "Başka dil tanımam." vs. vs... Bunları okuyunca ve de T.C.'nin, yani son Türk devletinin aşağıda fotokopileri sunulan resmi belgelerini okuyunca.

T. C.
BAŞBAKANLIK
İSTATİSTİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

REPUBLIC OF TURKEY
PRIME MINISTRY
GENERAL STATISTICAL OFFICE

23 EKİM 1955

GENEL NÜFUS SAYIMI

CENSUS OF POPULATION
23 OCTOBER 1955

TÜRKİYE NÜFUSU
POPULATION OF TURKEY

Türkçenin gayri lisanlardan başlıcalarının coğrafi inkısamı

1 - Kürtçe:

Türkçenin gayri lisanlardan en yüksek nisbette olan Kürtçenin coğrafi inkısamına gelince; aşağıdaki tablo Kürtçe konuşan 1,187,446 nüfusun en ziyade bulunduğu vilayetlerle her vilayetteki miktarın vilayet nüfusu umumiyesine yüzde nisbetini ihtiva etmektedir.

TABLO : 22

Ana lisanlarında Kürtçe nisbeti yüksek olan vilayetler
Les vilayets ayant des proportions élevées la langu kurde

VİLAYETLER	Erkâmı mutlakı	Vilâyet nüfusuna yüzde nisbeti	VİLÂYETLER	Erkâmı mutlakı	Vilâyet nüfusuna yüzde nisbeti
VILAYETS	Chiffres absolus	Pour cent par rapport à la population de vilayets	VILAFETS	Chiffres absolus	Pour cent par rapport à la population de vilayets
Hakâri	17,005	88.94	Sivas	42,271	12.82
Van	57,723	76.51	Gaziantep	16,348	7.58
Bitlis	67,678	74.67	Cebelibereket	7,211	6.70
Siirt	75,962	74.10	Kürtçelir	8,160	6.43
Diyarbakir	132,269	66.78	Aksaray	8,141	6.41
Mardin	109,841	60.49	Ankara	21,430	5.30
Bayazıt	60,926	50.26	Çorlu	12,311	4.96
Elâziz	112,493	52.80	Sonva	21,396	4.24
Urfa	182,788	49.06	Amasya	3,226	2.83
Malatya	28,525	11.8	Adana	5,734	2.52
Erzincan	5,877	1.87	Yozgat	5,020	2.40
Kars	42,945	20.6	Tokel	6,080	2.31
Maras	26,857	14.37	Kayseri	4,780	1.90
Erzurum	36,422	13.47	Gümüşane	1,943	1.59
			YEKÜN TOPLAM	1,170,140	

Tablonun telkikinden de anlaşılacağı üzere 28 vilayette 1,170,140 kişi ana lisanı olarak Kürtçe konuşmaktadır bu miktar umum Kürtçe konuşanların % 98.79 kısmını teşkil eder. Bu vilayetlerden Hakâri, Van, Bitlis, Siirt, Diyarbakir, Mardin, Bayazıt, Elâziz, Urfa, Malatya ve Erzincan vilayetlerinin her birinde Kürtçe konuşanların adedi vilayetlerin her birinde eliler bin müteavviz olup sadece bu vilayetlerin yekûna bütün memlekette Kürtçe konuşanların % 74.53 kısmını teşkil etmektedir. Bu tabloda maharret olunan vilayetlerde Kürtçe konuşanlar nisbeti yüzü azdır.

2 - Arapça :

Türkçenin gayri lisanlarında ikinci derecede ehemmiyeti haz olan Arapçanın coğrafi inkısamına gelince; Aşağıdaki tabl Arapça konuşan 134,273 nüfusun en ziyade bulunduğu vilayetleri ve vilayet nüfusu umumiyesine yüzde nisbetini ihtiva etmektedir.

TABLO : 23

Ana lisanlarında Arapça nisbeti yüksek olan vilayetler
Les vilayets ayant des proportions élevées dans langue arabe

VİLAYETLER	Erkâmı mutlakı	Vilâyet nüfusuna yüzde nisbeti	VİLÂYETLER	Erkâmı mutlakı	Vilâyet nüfusuna yüzde nisbeti
VILAYETS	Chiffres absolus	Pour cent par rapport à la population de vilayets	VILAYETS	Chiffres absolus	Pourcent par rapport à la population de vilayets
Mardin	71,734	28.19	Gaziantep	3,544	1.64
Siirt	20,178	19.70	İstanbul	3,092	0.39
Urfa	25,593	12.57	Cebelibereket	1,247	1.15
Mersin	12,661	10.63	Diyarbakir	2,206	1.13
Adana	11,956	5.25	YEKÜN TOPLAM	132,211	

Başbakanlık yayınları sayın Mustafa Kul'u ve sayın Bülent Öncel'i doğrulamıyor, yalanlıyor.

Türkiye'de bu tip milletvekillerinin dışında da birçok akıllı insan yok değil. Bunlardan kimileri, Kürtçe'nin Türkçe olduğunu söyleyip, yazar. Örneğin, çok akıllı bir doçent olan bay Tuncer Gülensoy, Kürtçe'nin Doğu Anadolu Os-

manlıcası olduğunu "ispatlamış"(!). Bay Gülensoy'un Anadolu Osmanlıcası adıyla hazırladığı 535 sayfalık Kürtçe-Türkçe sözlüğü 1986'da Ankara'da Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından yayınlandı. Böyle bilimlere "Peki, Kürtçe Doğu Anadolu Osmanlıcası ise, yani Türkçe ise, niçin yazılması, yasaklanıyor?" diye sorarsanız kıvracaklardır. Öyle ya Kürtçe Türkçe ise Türkiye'de bu "Türkçe"(!) neden yasak olsun? Kürtçe Türkçe ise Kürtçe olan insan adları neden yasaklanıyor? Kürtçe Türkçe ise örneğin, yüzyıllar önce yazılan aşk destanı Memû Zîn gibi kitaplar bile neden yasak olsun? Şayet, Kürtçe sizin dediğiniz gibi Doğu Anadolu Osmanlıcası ise, neden Üniversiteler-

milletvekillerine "kırk bir kere maşallah!" dememek mümkün değil. T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü 28 Teşrin-i evvel 1927 umumî nüfus tahriri Tasikül-III adlı kitap 1929'da Ankara'da Başvekalet (Başbakanlık) matbaasında basılmış bir kitaptır.

Bu kitabın 32. sayfasında örneğin Erzincan ilinin toplam nüfusunun % 48.81'inin anadilinin Kürtçe olduğu yazılıdır. (Bkz. belge-1-2) Ama, Erzincan'ın SHP'li milletvekili Bay Mustafa Kul şöyle diyor: "Bizim bölgede pek Kürt yoktur." Başbakanlık belgesi mi yalan söylüyor, sayın Mustafa Kul mu? Yoksa ikisi de mi?, merak ediyoruz. Urfa'nın ANAP milletvekili Bülent Öncel ise Türkçe'den başka dil tanımadığını ifade buyurmuş. Ama, daha dün Başbakan Özal bile Diyarbakır'da Kürtçe konuşulması yasağının kaldırılmasını kabul etmek zorunda kalmadı mı? Hem sonra T.C. Başbakanlık yayınlarında yer alan şu sayılar neyin nesini acaba?

Gerçi bu sayıların anadili Türkçe olanların nüfusunu olduğundan az gösterdiği açıktır. Çünkü bu istatistiklere göre, 1950'den 1960'a dek Türkiye'nin toplam nüfustaki 6.807.632 kişilik artışa karşılık anadili Kürtçe olanların nüfusunda ne hikmetse hiç artış olmadığı gibi, 6.895 kişilik bir düşüş olmuş (!). Gerçi 1925'de, 1928-1931'de ve 1937-1938'de anadili Kürtçe olanların nüfusunun azaldığı doğrudur, ama 1950'den 1965'e dek bir azalma olamaz. Sırtan bu sahteliğe rağmen T.C.

Yıl	Toplam Türkiye Nüfusu	Anadili Kürtçe olan Nüfus(*)
1927	13.629.488	1.187.466
1935	16.158.018	1.480.246
1945	18.790.174	1.476.562
1950	20.947.763	1.854.569
1955	24.024.763	1.678.429
1960	27.754.820	1.847.674
1965	31.391.207	2.180.721

de okuttuğunuz Osmanlıca derslerinde Kürtçe'yi okumak kimseye nasip olmadı? Bu ne menem Osmanlıcaymış ki Irak'ta, İran'da ve birçok Avrupa ülkesinde okunuyor, yazılıyor da "Son Türk Devleti" sınırları içinde yasaklanıyor? Kürtçe Doğu Anadolu Osmanlıcasıymış! Hem Osmanlıca hem yasak! Hem Türkçe, hem yasak! Buna kargalar bile gülmez mi? Hemen hatırlatalım ki bütün Türk milliyetçileri böyle düşünmüyorlar. İşte Türk milliyetçilerinin üstatlarından birinin kaleminden çıkan bir belge (Bkz. belge 3-4-5-6): Nisan 1967'de İstanbul'da yayınlanan ve üzerinde "Aylık Türkçü Dergi" ibaresi bulunan Ötügen dergisinin 40. sayısında Bay Atsız'ın yazdıklarını birlikte okuyalım. Okuyalım da Türk milliyetçilerinin mantığının nelere kadir olduğuna okuyucu karar versin!

Yukarıdaki resim: Ergenekon'dan Çıkış tablosu 35 x 50 cm. boyunda parlak karton üzerine yedi renkli olarak basılmıştır. Her Türkçünün evini süsleyecek güzelliğindedir. 15 TL. göndererek aşağıdaki adresten isteyiniz.
M. Eriş - Küçükbebek Cad. 103 Bebek - İstanbul

40. Sayı

100 Kuruş

Nisan 1967

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BAŞVEKÂLET

İSTATİSTİK UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

28 TEŞRİNİVELE 1927

Umumî Nüfus Tahriri

FASİKÖL III

MUFASSAL NETİCELER

USULLER, NETİCELERİN TAHLİLİ, KANUN VE TALIMATNAMELER

REPUBLIQUE TURQUE - PRÉSIDENCE DU CONSEIL
OFFICE CENTRAL DE STATISTIQUE

RECENSEMENT GÉNÉRAL DE LA POPULATION

AL 28 OCTOBRE 1927

FASCICULE III

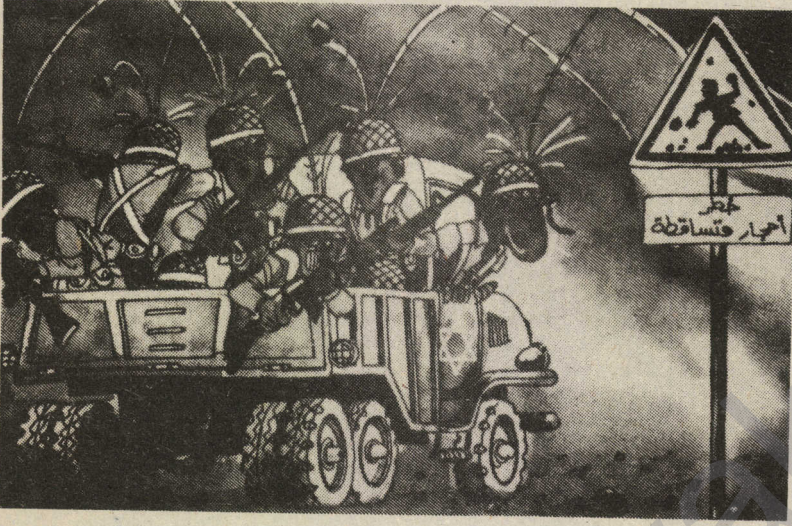
RÉSULTATS DÉTAILLÉS

MÉTHODES DE RECENSEMENT, ANALYSE DES RÉSULTATS, LOIS, RÉGLEMENTS, INSTRUCTIONS

(*) Bu rakkamların alındığı kaynaklar şunlardır:

- (1) 28 Teşrin-i Evvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül 3, T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1929, s.32
- (2) 20 ilkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı Türkiye Nüfusu Kat-i tasnif neticeleri, T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü Yayınları, Ankara, 1937, s.135
- (3) 21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı, T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1950, s.108
- (4) 22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı, T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1961, s.113
- (5) 23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı, T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, yayın no:339, cilt:67, s.107
- (6) 23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı, T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, yayın no:452, s.154
- (7) 24 Ekim 1965 Genel Nüfus Sayımı % 1 örnekleme sonuçları, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, yayın no: 508, s.5

Filistin'de Zafere Kadar Devrim

Rıza POLAT

Filistin halkının taş ve sopalarla Siyonist işgalcılara karşı başlattığı gösteri ve direniş hareketleri beşinci ayını dolduruyor. Bu direniş ve ayaklanmalar, Filistin sorununun artık yalnız dışarıda süren bir mücadele olduğu kanısının yaygınlaştığı dönemlerde baş göstermesi, belki de Filistin halkının düşmanları için beklenmedik bir gelişmeydi. Filistin ulusal kurtuluş hareketi, 21 yıldan beri ilk kez işgal edilmiş topraklarda, İsrail devletini böylesine köşeye sıkıştıran ve dünya kamuoyu üzerinde büyük tepkiler yapan direnişleri örgütleyebiliyor.

Taş ve sopalarla terörist İsrail güçlerine karşı direnen bugünün 21 yaşındaki gençleri 1967'deki Arap-İsrail savaşının yıkıntı ve ateşleri içinde Dünya'ya gözlerini açan çocuklardır. Bu çocuklar tehcir, katliam ve Siyonist terör altında yoğrulmuş kaya gibi sert gençlerdir. Zaten İsrail yetkilileri de her bir gencin birer potansiyel olduğu-

nu itiraf ediyorlar.

Filistin halkının bunca katliam, soykırım ve tehcirine rağmen bugünlerdeki başkaldırısı, tüm sömürgecilere, başka halkların topraklarında korsanca devlet kurmanın, başka halkların iradelerine rağmen topraklarını ilhak etmenin, halkları kölelik, boyunduruk altında tutmaya yetmediği ve tarih boyunca hiç bir katliam, baskı ve soykırımın halkları adil ve meşru davalarından edememenin somut bir gerçeğidir.

“Güvenlikli Sınırlar” Nereye Kadar?

Dünyada çok az ülkenin toprakları bu kadar işgal ordularının at koşuşturduğu, yağma ve talanın diyarı oldu. İbraniler, Asurlular, Babilliler, Persler, Romalılar, Osmanlılar, İngilizler ve nihayetinde İsraililerin terör estirdiği ve katliamların düzenlendiği bir diyar oldu Kenanilerin ülkesi.

Siyonizm, “İsrail tarihi ve güvenli sınırlar” hikayesinin yera lı-

ğı Tevrat'ın dinsel dayanakları ve büyük Yahudi burjuvazisinin ideolojisi üzerinde temellendi. Siyonizmin teorisyeni Theodor Herzl'in 1986 yılında yayınlanan Der Judenstaat (yahudilerin devleti) adlı kitabındaki söylenen masallara bakılırsa İsrail'in “güvenli sınırları Nil'den Fırat'a, Kuzey'den Kapadokya'ya, Güney'de Süveyş kanalına kadar uzanır”. 1987'de İsviçre'nin Basel kentinde, ismini Musevi tapınağının bulunduğu Kudüs'teki Siyon tepesinden alan siyonistlerin, Dünya Siyonist Örgütü'nün ilk kongresi, büyük Yahudi burjuvazisinin görüşü olan “yahudilere kendisinden başka herkes düşmandır.” “Dünya'yı yönetmeyi hak eden tek ulus yahudilerdir” esası üzerinde toplandı. Siyonistlerin ilk kongresinde Theodor Herzl'in söylediği masallar esas alınarak Nil'den Fırat'a kadar uzanan bir İsrail devletinin kurulması” gerektiği ve bunun da “topraksız bir halka halksız bir toprak vermekle mümkün olacağı” kararlaştırıldı.

İngiliz emperyalizmi bölgede yitirdiği mevzilerinin bir kısmını Yahudileri Filistin'e yerleştirmekle koruyabileceği hesabıyla Yahudilere büyük destekler sağladı. Filistin'in İngiliz mandası altına girmenden önce 1917'de İngiliz Dışişler Bakanı Lord Balfour'un siyonist hareketin en büyük destekçisi Baron Rothcil'e hitaben yazdığı ve 2 Kasım 1917'de açıklanan Balfour Deklarasyonu'nda şunlar söyleniyordu: “Majestelerinin hükümeti Filistin ve Yahudi halkı için ulusal bir yurt oluşturulmasını olumlu görüp ve amaca ulaşmak için elinden çabayı harcayacağını belirtir.” Balfour'un önerileri kısa bir zaman sonra Fransa ve ABD tarafından da onaylandı. İngiliz manda yönetimi, 1920'de toplanan San Ramo Konferansında benimsendi. Filistin'deki İngiliz manda yönetiminin 1922'de Milletler Cemiyetince de onaylanmasıyla Filistin'

de 1948'e kadar sürecek olan İngiliz manda yönetim dönemi başladı.

Siyonistlerin Filistin'e yerleşmeleri büyük çapta İngiliz mandası döneminde başladı. Her ne kadar daha önce Sultan II. Abdülhamit'ten ve İttihat ve Terakki yönetiminden siyonistler parayla Filistin topraklarını aldılarsa da, büyük yerleşim İngilizler döneminde başladı. Çünkü yıllarca süren Yahudi kolonizasyonuna karşı yahudiler Filistin'deki toprakların sadece % 6.6'sını satın alabilmişlerdi." İngiliz manda yönetimi öncesinde yahudilerin Filistin'deki toplam nüfusu % 10 kadardı. 1945'lere gelindiğinde artık Filistin nüfusunun % 35'ni yahudiler oluşturuyordu.

Filistin halkı ulusal demokratik hak ve özgürlüklerini elde etmek için her başkaldırı ve direnişi İngiliz Emperyalizmi tarafından kan ve terörle bastırıldı. Ayaklanmalar sırasında İngiliz mandası yönetimince yüz bin Arap tutuklandı, eli bin Filistinli, Arap öldürüldü. İngiliz terörü yanı sıra siyonistlerin oluşturduğu Haganah ve Irgün gibi terör örgütleri de Filistin halkına yönelik saldırı üzerine saldırı düzenleyerek Filistin halkını göç zorladılar.

Birleşmiş Milletler 1920'den itibaren İngiliz yönetimi mandası altında olan Filistin'in 29 Kasım 1947'de üçe bölünmesini resmen kabul etti. 14.000 km. alanı kapsayacak yahudi devletinde (tüm toprakların yüzde 54.4'ü) 497.000 Arap, 498.000 Yahudi; 11.100 km. karelik Filistin'de ise (tüm toprakların yüzde 42.9'u) 725.000 Arap, 10.000 Yahudi yaşayacaktı. Beytül-lehem ve Kudüs'de uluslararası bölge olarak kalacaktı. Mısır'a Gazze ve Ürdün'de de Batı Şeria bırakılacaktı. Karar hayata geçmeden önce, siyonist Menahem Begin komutasındaki çeteler Nisan 1948'de Der Elyasinde giriştikleri kıyımda aralarında çocuk, yaşlı ve kadınların da bulunduğu 300 Filistinli'yi katlettiler. Bu olaylardan sonra

Filistinliler topraklarını kitlesel biçimde terkederek başka yörelere göç ettiler.

İngiliz emperyalizmi siyonistlerle anlaşarak 14 Mayıs 1948'de İngiliz mandasına son verdiklerini duyurdular. Bunu fırsat bilen İsraililer hemen kendi devletlerini ilan ettiler. Bu oldu bitti karşısında Arap devletlerinden, Lübnan, Mısır, Irak ve Suriye 15 Mayıs'ta Filistinlilerin hayatını korumak için Filistin'e girdiler. Ancak Arap orduları İsrail karşısında yenilgiye uğrayarak Filistin topraklarının % 78'ini İsrail'e teslim ettiler.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın en büyük emperyalist gücü haline gelen ABD'nin, dünyada egemenliğini gerçekleştirme politikasını her bölgede hayata ge-

çirmek için bölgesel güçlerin jandarmalığına ihtiyacı vardı. İsrail devletinin dünyanın bu önemli bölgesinde kurulması, ABD emperyalizmi için ele geçilmez bir fırsattı. ABD emperyalizminin, yayılcı ve dünyaya egemen olma emelinin siyonistlerin Yahudilere daha büyük topraklar edinme emelleriyle birleşmesi, İsrail bölgede ABD emperyalizmin jandarmalığını üstlendi. Ta 1897'lerde "Nil'den Fırat'a kadar uzanan İsrail devletinin kuruluşunu" hedefleyen siyonistler her fırsatta yeni topraklar işgal etmeye başladılar. 1948'den 1968'e kadar ki yirmi beş yıllık süre içinde denetim altına aldıkları 14 bin kilometre karelik toprağı 60 bin km. kareye çıkardılar.

Siyonistler hangi gerekseyle

olursa olsun daha çok Arap topraklarını ele geçirmek; mümkün olduğunca çok yahudi yerleşim merkezini kurmak; fırsat bulduca daha çok Filistinliyi topraklarından sürmek; işgal edilmiş toprakların ekonomisini İsrail'e bağımlı kılmak; Arap Filistin halkının kültür mirasını yok etmek şeklinde özetlenebilecek bir işgal politikası izlediler.

Filistin halkı, siyonistlerin tüm bu terör ve katliamlarına karşı mücadelesini sürdürdü. Mücadele ilk dönemlerde dağınık durumda olan Filistinli örgütlerle sürdürüldü. Fakat kısa bir süre sonra FKÖ'nün çatısı altında mücadelenin birliği sağlandı. FKÖ gün geçtikçe güçlendi. Giderek Filistin halkının haklı davasına dünya kamuoyu da büyük destek verdi. FKÖ'nün Birleşmiş Milletlere bağlı kuruluşlarda üye statüsünü kazanması, Filistinliler için diplomatik zafer oldu. İsrail her fırsatta Filistin halkının örgütlü gücünü tasfiye etmek için görülmedik kıyımlar düzenledi.

İsrail'in 4 Haziran 1982'de Lübnan'a saldırısı bu kıyımların en vahşicesiydi. İsrail Ortadoğu'da büyük bir Yahudi devleti kurmak yolundaki emellerini gerçekleştirmek, CAMP-DAVID planına karşı çıkan Arap ülkelerini ve özellikle Filistin kurtuluş hareketini sindirmek, başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist sistemin bölgedeki etkinliğini kırmak, bölgede ABD emperyalizminin etkinliğini sağlamak amacıyla 1982 Haziran'ında Filistin ve Lübnan halkına karşı bir imha hareketine girişti. Filistin ve Lübnan halkının yiğitçe direnişleri İsrail saldırılarının üstesinden gelemedi. Siyonist imha hareketi binlerce Filistinli ve Lübnanlı emekçinin canını aldı. 30 binin üstünde insan yaralandı. Vahşi istiladan ve yakıp yıkmalardan dolayı yüzbinlerce insan evsiz barksız kaldı. 5 bin kadar Filistinli ve Lübnanlı savaşçı İsrail'in eline düştü. İsraililer işgal ettikleri top-

raklarda ele geçirdiği savunmasız Filistinlileri demir kafeslere toplayıp, nazilerin Auschwitz ve Oradour kamplarına benzeyen Ansar kampına doldurdu. Ancak 40 yıllık sürgün, terör, katliam ve kıyımlar Filistin halkını ortadan kaldırmadığı gibi bugün İsrail ve özellikle çoluk çocuk demeden insanların kanına giren İsraili yöneticilere Filistin halkı ölüm terleri döktürüyor.

Arap Ülkeleri FKÖ'yü Kontrola Almada Yarışıyorlar

Kimi Arap ülkeleri FKÖ'yü kontrola almakta yarışarak ve Filistinlileri bağımsız karar verme hakkından yoksun bırakmak için örgüt üzerindeki baskılarını zaman zaman doruğa vardırıdılar. Başta Suriye ve Ürdün olmak üzere kimi Arap devletlerinin Filistin halkına karşı sindirme ve imhaya yönelik politikaları FKÖ'yü güçten düşüren en önemli etkenlerden biridir.

1976'da Lübnan'da ilerici güçlerle birlikte Filistinliler falanjistleri yenilgiye uğratmak üzereyken, Suriye birlikleri Lübnan'a girip falanjistlere destek sağladı. Filistin halkının kuşaklar boyu yaşadığı başka Teel Zaatar kampı olmak üzere tüm yerleşim merkezlerinde katliamlara giriştiler. Suriye, Filistin ulusal kurtuluş mücadelesini kendi güdümüne sokmak için aralıksız çabalar içinde oldu. El-Fetih Beyrut'tan çekildikten sonra, Trablusşam'a yerleşmek zorunda kaldı. Bunu içine sindiremeyen Suriye Filistinli yandaşları ile birlikte Arafat'a boyun eğdirmek için Trablusşam'daki Filistin yerleşim merkezlerine karşı saldırıya geçti. Bu saldırılar genel olarak Filistin halkının örgütlü gücünü Lübnan'da zayıflatı ve yüzlerce Filistinlinin ölümüne sebep oldu. Bu çabalar 1986 sonları ile 1987 başlarında doruğuna ulaştı. Suriye yanlısı EMEL örgütünün Lübnan'daki Filistin mülteci kampla-

rında uyguladığı kuşatma sonucu yüzlerce Filistinli öldürüldü.

Ürdün Krallığının Filistin halkının örgütlü gücüne boyun eğdirmek ve kendi güdümüne alma girişimleri kanlı katliamlara vardı. Filistin halkının mücadele tarihinde Kara Eylül katliam kuşaklar boyu unutulmaz. Katliamın durdurulması için, Cemal Abdunassır'ın tüm Arap ülkelerini çağırdığı toplantıya, Yaser Arafat'ın cebinde küçük çocukların kopan parmaklarıyla gittiğini her halde insanlık tarihi unutamıyacak.

FKÖ'nün Yenilmezliği, Birliğine Bağlıdır

Filistin halkının gerçek dostları, Filistin devriminin yaşadığı zorlu süreçte, emperyalizmin, siyonizmin ve Arap gericiliğinin kirli planlarını boşa çıkarmak için, Filistin kurtuluş hareketinin birliğine her zamandan daha fazla önem veriyorlar. Parçalanmış ve ayrı başlara bölünmüş bir Filistin Kurtuluş Örgütü, ABD emperyalizminin siyonizmin ve Arap gericiliğinin dayatmaları karşısında duramaz. FKÖ'nün birliğini sağlamak için örgüt bünyesindeki bazı güçler azami çabalar sarfettiler. FKÖ'nün birlik doğrultusundaki girişimler, önceleri FHKC (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi ve FDKC (Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesi) tarafından ikili başlatıldı. Daha sonraları Filistin Komünist Partisi ve Filistin Kurtuluş Cephesi' de bu girişimlere katıldılar. FKÖ'nün örgütsel birliğinin sağlanmasında, dört tarafla EL-FETİH arasında 1984 Temmuz'unda Aden'de başlayan Cezayir'de son şeklini alan ADEN-CEZAYİR antlaşması önemli bir yer tutar. Prag ve Libya'daki bir dizi görüşmeler sonucunda 1987 başlarında Cezayir'de Filistin Ulusal Meclisi toplanabildi.

Filistin Ulusal Meclisi'nin politik sonuçları genel hatlarıyla şunlardı: Birincisi; Amman Anlaşması'nın fesh edilmesi, ikincisi; Filis-

tin Ulusal Meclisi'nin 14. oturumunda oybirliğiyle onaylanan ve ADEN-CEZAYİR antlaşmasında formüle edilen ilkelere bağlılığını yinemesi, üçüncüsü; Cezayir toplantısına katılanların Sovyet'lerin önerisi olan, Orta-Doğu'da sorunların çözümü için bir uluslararası konferansın toplanması formülünün kabul edilmesi. Böylesi politik sonuçların Filistin Ulusal Meclisi'nin toplantısında çıkması karşısında, Filistin halkının düşmanları boş durmadı. İsrail Lübnan'daki Filistin göçmen kamplarına yoğun saldırılar düzenledi. Fas ve Mısır'daki FKÖ Büro'ları kapatıldı. Ürdün Krallığı FKÖ'nün yerine "gececek" bir Filistin "önderliği" oluşturmak umuduyla yeni bir seçim ilan etti. Lübnan Parlamentosu Kahire Antlaşmasını iptal etti.

Filistin halkının Direnişleri Emperyalizmin Planlarını Boşa Çıkaracaktır

Filistin ulusal kurtuluş hareketi 40 yıldan beri ilk kez böylesine güçlü eylemler örgütleyebiliyor. İsrail yıllarca FKÖ'nün başını ezme ye çabalayadursun; İsrail sınırları dışında MOSSAD terör hareketleri düzenleye dursun; Filistin topraklarındaki mücadele sürüyor.

Bugün İsrail'in işgal ettiği topraklarda, tüm Dünya'nın dikkatle izlediği eylemlerin potansiyeli, terörün ve ölümün kol gezdiği günlerde dünyaya gelen çocuklardır. Toplumsal ve doğasal gelişmenin belirleyici unsurunu her zaman iç dinamikler oluşturur gerçeğini bugün Filistin'deki direnişler çok iyi ifade ediyor. Filistin halkıyla uluslararası dayanışmanın önemi büyüktür elbette. Fakat 40 yıllık dayanışma hiç bir zaman bugün işgal edilmiş topraklardaki direniş ve başkaldırı kadar ne siyonist yöneticileri köşeye sıkıştırmış ne de Filistin sorununu bu kadar tartıştırmıştır.

BM'de ve uluslararası tüm platformlarda İsrail'in tecrit oluşu, Fi-

listin halkının lehine kararların alınması ve adımların atılması çok değişik neden ve amaçlar içermektedir. Bir kere artık ABD emperyalizmi çok açıkça gördü ki siyonist İsrail devletinin 1948, 56, 67 73 ve 1982'de Filistin davasını kökten tasfiyeyi amaçlayan saldırı, sürgün ve katliamları Filistin halkının mücadelesini boğamadı. ABD emperyalizmi, yıllardır tasfiye edilemeyen Filistin kurtuluş hareketi gerçeğini; Arap gericiliğinin "sorunu çözme politikaları" çerçevesinde İsrail yönetimine kabul ettirmeye çalışıyor. ABD Filistin sorununu çözmek için Orta-Doğu'ya Dışişleri Bakanını Shultz'u gönderdi. Shultz Filistin halkının ve FKÖ'nun bundan yıllar önce reddettiği eski aşınmış gerici planları pazarlamaya çalışmaktadır. Sorunun esas unsuru olan Filistin halkı, şimdiye kadar böylesi planları boşa çıkardı.

FKÖ'nün Gerçekçi Politikalar Edinmesi İçin Belki de Bugünler Gerekli İdi

Filistin kurtuluş hareketinin daha gerçekçi politikalar oluşturması için belki de işgal edilmiş topraklarda bugünkü başkaldırı ve direnişler gerekliydi. Şimdiye kadar Filistin kurtuluş hareketi saflarında siyonist yönetiminin yıllardır sürdürdüğü imha ve katliamlara tepki olarak İsrail halkının varlığını reddeden politikalar ağırlıktaydı. Ancak bugün Filistin kurtuluş hareketinin çoğunluğu nasıl ki, Filistin halkının varlığını tartışmasızca kabul ediyorsa, aynı şekilde İsrail halkının varlığını da kabul ediyor. Hatta FKÖ lideri Arafat, İsraililerle bir konfederasyonun bile mantık çerçevesinde olduğunu söylüyor. Arafat, Orta-Doğu'da Filistin sorununu tam yetkiyle ele alacak bir uluslararası konferansa ilişkin görüşlerini şöyle dile getiriyor: "...eğer böyle bir toplantıya gidersem, bu, Suriyeli, Lübnanlı,

Mısırlı ya da Ürdünlü kardeşlerimle tartışmak için olmayacak. Hayaletlerle değil, İsrail adında bir düşmanla uğraşıyorum. Gerçeklerle ve yaşanmış olaylarla karşı karşıyayım... İsraililerin boşalttığı ve özgürleştirdiğimiz Filistin'e ait topraklarda bağımsız bir Filistin devleti kurar sonra da Ürdünlülerle, Mısırlılarla, Suriyelilerle belki de İsraililerle bir konfederasyon oluştururuz."

Siyonist yönetimce Filistin halkına reva görülen bu insanlık dışı terör ve kıyımlara karşı yalnız İsrail dışında sesler yükselmüyor. Yahudi halkı da siyonist yönetiminin bu vahşi saldırılarına karşı çıkıyor. Filistin'deki direniş İsrail toplumu üzerinde çok büyük etki yarattı. İsrail'deki siyasal güçler arasında ayrılıklar baş gösterirken, İsrail içindeki ilerici demokratik unsurlar, siyonist politikalara karşı güç kazandılar. Onbinlerce insanın katıldığı İsrail yönetimini protesto gösterileri yapıyor. İsrail meclisinde hükümetin politikalarını yeren tutumlar, açıklamalar yapıyor. FKÖ lideri Yaser Arafat, İsrail meclisindeki tepkileri şöyle ifade ediyor. "Size bir işiatta bulunayım, 24 Aralık günü İsrail milletvekili Arreh Hess tarafından kaleme alınmış ve işçi partili 12 milletvekilince imzalanmış bir mektubu aldım. Bu mektupta Hess ve arkadaşları Batı Şeria ve Gazze'de olup bitenleri kınıyorlar ve bir İsrail-Filistin konfederasyonun oluşturulması için çağrıda bulunuyorlardı. Ben onlarla görüşmeye hazırım."

Filistin'de bugünkü direniş ve başkaldırınının, bir yanıla FKÖ'nun dışardaki gücüyle bütünleşmesi, diğer yanıla, hem uluslararası güçlü bir destek ve dayanışmaya sahip olması, hem de İsrail halkının bizzat kendisi de barışın sağlanması için aktif takviye edilmesi Filistin sorununu çözümünü kaçırmaz kılıyor.

ANAP'ta Sonun Başlangıcı mı?

Aydın YAMAN

"Demokrasiye geçtik, geçiyoruz", "Çağdaş medeniyet seviyesine ulaştık", "kişi hak ve özgürlükleri tam anlamıyla işlerliğe kavuşturuldu" demagojilerinin sıkça yapıldığı ve bu doğrultuda küçümsenmeyecek düzeyde kamuoyunun yaratılmış olduğu bir dönemi yaşıyoruz.

12 Eylül rejiminin temelleri üzerine kurulan ve esasen, varlık koşulu da 12 Eylül olan, Özal iktidar(lar)ı 12 Eylül felsefesinin sınırlarını aşmadı, aşamadı. Özal iktidara geldiği günden bugüne, 12 Eylül'ün arkasındaki büyük tekeli güçlerin daha da büyümelerini nasıl sağlayabileceğinin "sivil" hesaplarını yaptı. 12 Eylül'ün kendisine sağladığı elverişli koşullarda rakipsiz 'maçlar' oynadı. İktidarda olduğu süre içerisinde, amaca varmada binlerce "kanun hükmünde kararname" çıkarttı, değişik isimlerle kurduttuğu onlarca

FON'la ANAP çevresinde yeni bir toplumsal kategori yarattı. Özal'ın izlediği ekonomik politika, fakiri daha fakir, zengini çok daha zengin yapan, ama bu arada ANAP 'emektarları'na da köşeyi döndürten bir politika oldu.

Yine, 12 Eylül'ün ekonomik ve askeri güçlerini arkasına alan Özal, siyasi olanda da, sık sık, ekonomik politikasıyla uyumlu keyfi tutum ve davranışlar gösterdi. Evren 6 Kasım Anayasasının 'teminatı' olurken, Özal da işine geldiğinde gerekli değişiklikleri yaparken işine gelmeyen değişiklik önerilerinin hep karşısında oldu. Özal'ın ve 12 Eylülcülerin çabalarına rağmen, 6 Eylül Referandumu, burjuva muhalefetin zenginleşmesini sağladı. Ama emekçi halk güçleri üzerindeki yasaklar, yasakların anası, 6 Kasım Yasalarıyla sürüyor.

Ancak, Özal'ın muhalefet istememe, kabullenmeme yönündeki

ısrarları çabalarına rağmen, toplumsal muhalefet yer yer yasakları aşan konumlara varabiliyor. Bütün Polisiye tedbirler, toplumsal çelişmelerin çeşitli biçimlerde açığa çıkmasını engellemiyor.

Diyarbakır'da Cemil BALTA adında bir genç, siyasi polisin kendisine MUHBİRLİK tekliflerine, kendisini yakarak karşılık verdi. Onursuzca yaşamaktansa, onurluca ölmeyi tercih eden bir eylem.

Yine Diyarbakır'da, Askeri Ceza ve Tutuk Evi'nde tutuklu bulunan çocuklarına (ama herhalde sadece kendi öz çocuklarına değil) yapılan, yapılmakta olan kötü uygulamaları protesto için iki tutuklu annesi Saliha Şener ve Rahime Şahin kendilerini binlerce kişinin gözleri önünde yaktılar. Açıktır ki, bu kötülüğe ve zulme bir 'başkaldırı'dır.

Siyasi polisçe ama yine Diyarbakır'da, gözaltına alınan beş kız öğrenciye bakirelik testi yaptırıldı. Kişiliği rencide eden yüzükzartıcı bir eylem.

İstanbul'da; Üniversitenin içinde, sivil polisler bir kız öğrenciye "sarkıntılık" yapar. Bunun üzerine Üniversite işgal edildi. Bir süre Rektörün makam odasında devam eden direniş açık kitle eylemlerine dönüşerek sürdü.

Özal, kendisini -çoğunlukla eleştirdiği veya desteklemediği için basına savaş açtı. % 70'e varan kağıt zammı ve ilan ambargosuyla basın susturulmaya çalışıldı. Bu arada oluşturulması kararlaştırılan yeni bir FON'la, bir ÇİZGİ basın yaratma girişimlerine başlandı.

Evren'in, Özal'ın ve hatta kimi bakanların (H.Celal Güzel'in sık sık yaptığı gibi) "herkesin kendi düşüncelerini açık belirtmelerini istiyoruz" biçimindeki demagojik laflarını, pratik doğrulamıyor. İlerici ve sosyalist basın üzerindeki baskılar bütün kabalığıyla sürüyor. Yeni Çözüm dergisinin eski Yazı İşleri Müdürü, Güneşe Çağrı dergisi Yazı İşleri Müdürü ve Top-

lumsal Kurtuluş'un Yazı İşleri Müdürü'nün tutukluluk durumu sürüyor. Sol Dergiler ardarda toplatılıyor. Dergimizin çıkan iki sayısı da toplatıldı. Yazı İşleri Müdürümüz hakkında soruşturmalar açıldı. Son olarak dergimiz, Medya Güneşi'nin dağıtımını engellenmeye çalışılıyor.

Yapısal özelliklerini 24 Ocak kararlarında alan, ANAP'ın ekonomik politikasının girdiği çıkmaz, 4 Şubat kararlarıyla aşılmaya çalışıldı. 4 Şubat kararları da tıpkı 24 Ocak kararları gibi, yeni ama büyük bir avanta sağlarken, emekçi halk güçlerinin kemerlerini son halkasına dayattı. Pazar için üretilen ne varsa, ama bu arada en çokta zorunlu tüketim maddelerine büyük oranda zamlar yapıldı. Üstelik Özal, zamları seçimler öncesi yapacak kadar enayi olmadığını söylerken, en başta seçmenlerini ve bir bütün olarak toplumu, nasıl aptal yerine koyduğunu açık açık belirterek yaptı bu zamları. Zamlar, bir yandan yoksullaşmayı uç noktalara taşıırken, bir yandan da kişide ve toplumda sosyopsikolojik bozuklukların büyümesine ve yaygınlaşmasına neden oldu.

Zamlardan sonra, çalışanların ücretlerinin enflasyonun üzerinde kalacak şekilde atırılacağı sözlerinin bir kandırmaca olduğu çok geçmeden açığa çıktı. Yine Özal, işçi haklarının ve çalışma koşullarının, Uluslararası Çalışma Örgütü İLO'nun prensip ve ilkeleri gereğince düzenleneceği yönündeki sözünü tutmadı. TİSK ve TÜSİAD'ın istemleri doğrultusunda, işçi hakları ayaklar altına alınarak düzenlemelere gidildi. Yüksek Hakem Kurulu kanalıyla, işçi-işveren uyumsuzlukları hep işveren yararına çözülmeye çalışıldı. Başta Şevket Yılmaz olmak üzere Türk-İş yönetiminin, teslimiyetçi, uzlaşmacı tutumlarına rağmen daha şimdiden yüzlerce işyerinde grev kararı alındı.

Tüm bunlardan sonra, Özal, artık en yakın çevresinde bile güvenilir olma konumunu hızla yitiriyor. ANAP'ın erozyon süreci derinleşiyor. Daha şimdiden kimi tekelci gruplar yeni arayışlar içinde görülüyor. Ama ANAP'taki bu erozyon ve aşınma, Özal'la 'kader birliği' yapmış, Özal hükümetlerinin Devlet Başkanı Evren'i de önemli ölçüde rahatsız ediyor. 12 Eylülcüler, kendileri ile Özal iktidarı arasındaki zorunlu ilişkiyi, önceliği ve sonralığı çok iyi anlıyorlar. Bu nedenle de Özal'ın her derdine, her sorununa 'babaca' yaklaşıyorlar.

İşte tam da Özal'ın etrafındaki çemberin giderek daraldığı, ANAP'lı Bakanların 'ikna' gezilerinde kişisel bunalımlara düştükleri ve ANAP'ın kaynadığı bir dönemde, Evren sık sık yaptığı gibi, yeni bir Askeri müdahale tartışması başlattı.

Evren bu tartışmayla; *birincisi*, 12 Eylül'ün psikolojik korku koşullarını ve dolayısıyla 12 Eylül ruhunu diri tutmak, *ikincisi*, iktidara ve bu arada ANAP'a yönelen eleştiri ve tepkileri zayıflatmak, *üçüncüsü*, ardarda yaptığı zamlarla, bir dizi yanlış politik kararlar, partizanca tutumlarla erimekte olan ANAP'a soluk aldırarak ve *dördüncüsü*, rejimin ekonomik bunalımına siyasi bunalımın da eklenmesiyle, yeni darbelerin gündeme gelebileceğini, geleceğini çağırıştırarak, toplumsal muhalefete gözdağı vermeyi amaçladı.

Evren'in Karadeniz konuşmalarının hemen ardından, tartışma gündeminin değişmesi, amaca varmada kısmi başarıyı göstermektedir. Ancak, herşeye rağmen ANAP'taki çözülme, rejimdeki aşınma derinleşerek devam edecektir. Tehditlerle, toplumsal gelişim-değişim süreçlerinin tıkanması mümkün değildir.

SHP'nin 'yumuşak başlı' lideri, İnönü'nün, Evren'in 'Silahlı Kuvvetlerin yeniden müdahale

edebileceği' yolundaki sözlerine, tepkisi -ya da tepkisizliği- Evren'in teşekkürünü kazandı. DYP'nin tepkilerindeki gerçek halka yakalanamadığı zaman, DYP'nin daha 'demokrat' olduğu yanlışını yaratabiliyor. Oysa 12 Eylül'ün ve Özal'ın ekonomik felsefeleri (ama zorunlu olarak siyasi felsefeleri de) 24 Ocak kararlarında somutlaşıyor. Ve bu kararların alındığı 24 Ocak 1980 de Demirel Başbakan'dır. Gerici-faşist baskıların en çok yükseldiği, işkence aletlerinin üretildiği dönem, Demirel'in Başbakanlık dönemleridir.

ABD emperyalistleri de Türk büyük tekelci burjuvazisi de, çıkarlarının daha uzun sürede bu yıpranmış ANAP'la korunup, geliştirilemeyeceğini yavaş yavaş kavırıyor gözükmeğe. ANAP iktidarının arkasındaki bu güçler, ANAP'ı yakından izliyor, karne dolduruyor notlar veriyorlar. 'Kırık' notlar 'zayıf'lar artıkça, YENİ'yi bulma arzusu güçleniyor. Sahaya alınacak yedeklere 'ısının' mesajları veriliyor. İnönü, 'özel sektörün SHP'ye ilgi duymaya başladığını' söylerken, Özal'ın işçileri işverenlere düşman ettiğinden yakınırken, ısınmaya hazır olduğunu açıklıyor.

SHP, DYP ya da düzenin diğer partileri, egemen büyük burjuvazinin farklı süreçlerde benzer görevler yükleteceği, temel politikalarda birbirlerinden çok farklı olmayan partilerdir. Biri eskidikçe, yıprandıkça karşımıza bir başkasını çıkaracaklar, devranı öyle sürdürmeye çalışacaklar. ANAP'ın, esasen Demirel'in ekonomik politikasını sürdürdüğü, umudu tükenmiş bir kısım solcunun da umudu olan SHP'nin halklarımızın, emekçi güçlerimizin, umudu olamayacağı gerçeği ısrarla bilinince çıkarılmalıdır. ANAP'ta çözülme süreci hızlandıkça, geniş kitlelerde alternatif arayışları artıkça bu görev, ihmal edilemez bir görev olacaktır.

Uluslararası Alanda Yeni Bir adım

Kürt Pen-Merkezi Kuruldu

INTERNATIONAL P.E.N'e bağlı olarak bir KÜRT P.E.N MERKEZİ (NAVEDA P.E.N A KURDÎ) kuruldu.

INTERNATIONAL P.E.N'in 6-9 Nisan tarihleri arasında İngiltere'nin Cambridge kentindeki King's College'de düzenlediği uluslararası konferansta gündem maddelerinden biri de Kürdistan'ın Irak, İran, Suriye, Türkiye parçalarında ve sürgünde yaşayan Kürt yazarlarının oluşturacağı bir KÜRT P.E.N MERKEZİ'nin kurulmasıydı.

INTERNATIONAL P.E.N'in ilkelerini benimseyen ve üye olmak niteliklerini taşıyan Kürt yazarlar, Hüseyin Erdem'in girişimiyle bir araya geldiler. Aralarında kültür ve edebiyat alanında olduğu gibi politik nitelikleriyle de uluslararası düzeyde tanınmış, seçkin kişiler bulunuyor. (Kurucularla ilgili açıklamalar, gerekli görülürse ileride yapılacaktır.)

8 Nisan Cuma günü, yukarıda sözü edilen uluslararası konferansta bir konuşma yapan Hüseyin Erdem, delegeleri KÜRT P.E.N MERKEZİ'nin kurulmasını desteklemeye çağırdı. INTERNATIONAL P.E.N'in sekreteri Alexandre Blokh, Kürt P.E.N'nin kuruluşu konusunu delegelerin oyuna sundu. Hazır bulunan delegeler olumlu oy verdiler. Karşı ve çekimser oy kullanılmadı. Uluslararası sekreter A. Blokh'un "Kürt P.E.N'i aramıza hoş geldin!" sözleri coşkuyla karşılandı. Daha sonra Kürt P.E.N temsilcileri Emine Erdem ve Hüseyin Erdem tüm delegelerce kutlandılar.

Kürt P.E.N'inin en önemli özelliği KÜRDİSTAN'ın tüm parçalarından yazarları bir araya getirmesi ve bu yapıyla ulusal bir kimlik taşımasıdır. İkinci bir özellik

de, Kürt tarihinde ilk kez ulusal bir Kürt örgütünün uluslararası bir örgüte eşit haklarla üye olmasıdır.

Kürtleri egemenlikleri altında, tutan devletlerin en ilkel ve insanlık dışı yöntemlerle yok etmek istediği Kürt dili ve edebiyatının, onurlu yaşaması ve güç kazanması uluslararası plana çıkarılması yolunda önemli bir adımdır bu.

Kürt P.E.N'i, INTERNATIONAL P.E.N'in ilkelerini benimseyen ve aranan nitelikleri taşıyan tüm Kürt yazarlarına açıktır.

Baskı altındaki tüm dünya ya-

zarlarına gösterilen dayanışma, Acem, Arap ve Türk yazarlara da aynı kardeşlikle gösterilecektir.

Bu kardeşlik duygularını, bu insanca düşüncüyü bize, baskı altındaki güzel dilimiz Kürtçe, serbestlik tanınmayan insanlık ve doğa sevgisiyle, özgürlük ve eşitlik içinde yaşama istekleriyle dolu soylu edebiyatımız veriyor.

Buna ancak insanlık düşmanları karşı durabilirler.

Saygıyla

NAVEDA P.E.N A KURDÎ

adına:

Hüseyin Erdem

Uluslararası Alanda Yeni Bir Adım:

KÜRT PEN-MERKEZİ KURULDU

6-9 Nisan tarihleri arasında İngiltere'nin Cambridge kentinde, Uluslararası Yazarlar Birliği-PEN'in konferansı yapıldı ve konferansın gündem maddelerinden biri de Kürt-PEN Merkezi'nin kurulması idi.

8 Nisan tarihli delegeler oturumunda Genel Sekreter Alexander Blokh, İran, Irak, Türkiye, Suriye ve sürgündeki Kürt yazarları adına Hüseyin Erdem'i konuşmak üzere kürsüye davet etti. Hüseyin Erdem, konuşmasında delegelere Kürt PEN-Merkezi'nin kurulma gerekçelerini açıklayarak, delegeleri bu yöndeki istemi desteklemeye çağırdı.

Kürt Pen-Merkezi'nin kurulması, oybirliğiyle kabul edildi ve coşkuyla kutlandı

Daha sonra İsveç-PEN'nin girişimiyle delegeler, Irak hükümetinin Kürt halkına karşı zehirli gaz kullanımını protesto ederek, Kürt halkıyla dayanışma çağrısında bulundular. Söz konusu çağrı PEN-İnternasyonalin bir dayanışması olarak yazılı biçimde önümüzdeki günlerde yayınlanacak.

Kürt halkı açısından PEN nezdinde atılan bu adım başarılı bir adımdır. Bu, aynı zamanda sömürgeci devletlere de uluslararası planda indirilmiş bir tokattır.

“Güney Kürdistan’da Sürüp Giden Özgürlük Tutkusu” İle İlgili Bazı Açıklamalar

Derginizde belirtildiği gibi daha önce “Toplumsal Kurtuluşta R.Nuri İleri gibi Kürt sorunu konusunda geri kalmış bazı Türk Aydınlarına tarihi dersler vermiş bulunan Behram Arda, bu tezde Kürdistan’ın Güney parçasında süre gelen sıcak özgürlük savaşımını yenilgi ve zaferiyle değerlendirmesi ve bu konuda süre gelen tartışmaları da tarihsel bir gelişim ile ele almış bulunması son derece yararlı olmuştur.

Toplumsal Kurtuluş’taki doyurucu ve bazı konulara ışık tutan yazısını zevk ve beğeniyle okuduğumuz Behram Arda bu yazısında da aynı tutumunu sürdürerek savaşımın nesnel ve öznel sonuçlarını yansıtmaya çalışmıştır.

Ancak yazısında belirttiği görüşlerin büyük bir bölümünü benimsememize rağmen bir kısım eksik ve yanlış yanlarının olduğunu da belirtmekte yarar görüyoruz.

Eksiklik var çünkü, sıcak savaşın ve direnişlerin nesnellığı vurgulanırken savaşımın öznel yapısını oluşturan siyasal şekillenme örgütsel biçimlenme ve bunların dayanağı olan sınıfsal mevzilenme yeterince irdelenmemiştir.

Yanlışlık var çünkü, yenilgi ve zaferler ele alınırken bunun asıl ulusal ve sınıfsal nedenleri üzerinde durulmamış, aksine; sorun bir kısım öncü-kadroların idaresinde ve şahıslarında somutlaştırmıştır; ki bu da yanlıştır.

Halbuki, Irak’taki sıcak savaşım, tarihsel gelişim sürecinde ele alınırken sınıfların gelişim ve mevzilenmesi olayı ile birlikte ele al-

nıp bunlara tekabül eden siyasal örgütlenmeler yeterince irdelenirse; Irak’taki sıcak savaşım yenilgi ve kısmi zaferleri de kendiliğinden net olarak anlaşılmış olur.

Nitekim aşağıda IKDP’nin sınıfsal mevzilenmesi ve siyasal biçimlenmesi ile ilgili anlatacağımız bazı şeylerin sorunun kolayca anlaşılmasına yardımcı olacağı inancındayız.

Bilindiği gibi KDP’nin Irak’taki sıcak savaşım sürecinde etkisi (olumlu ya da olumsuz) büyük olmuştur. KDP’nin ortaya çıkışı, programı ve siyasal stratejisi (Irak’a özgürlük, Kürdistan’a otonomi) onun gelişim sürecinde bir bütün olarak ele alındığında; KDP’nin Kürdistan’da Ulusal burjuvaziyi temsil ettiği rahatça görülebilir. Ulusal Burjuvazinin bu yönüyle ilerici yurtsever bir konuma girebileceği gibi, işbirlikçi gerici bir konuma da girebileceğini tarih kanıtlamıştır. Bu da o’nun karakteristik ikircil özelliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Ulusal Burjuvazi için asıl sorun pazar ve kâr sorunudur. Şöyle geriye dönüp tarihe de baktığımızda Ulusal Burjuvazinin ulusal sorunlara öncülüğü Büyük Ekim devrimine kadar sürmüştür. Nihayet ulusal burjuvazi de işçi sınıfı bilimi ve örgütlenmesinin son tahlilde kendisine de ölümcül darbeyi vuracağını bildiğinden, bu kertede o’nun işbirlikçi-geri anlayışı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, bu değerlendirmeden “Ulusal Burjuvazinin Ulusal Demokratik halk devriminde yeri yoktur” sonucu çıkarılmamalıdır. Nitekim bu konuda sağlıklı değer-

lendirmeyi yapanlar O’nun ulusal bir müttefik olduğunu vurgularlar.

O halde KDP’ni tahlil ederken O’nun “60-65 ve 70’li yıllara uzanan Sosyalist sistemle olumlu ilişkileri, Anti-Emperyalist tutumunu, 70-75’li yılları kapsayan gerici Emperyalizmle işbirlikçi konumu ve nihayet 80’li yıllardan sonra sosyalist güçlerle tekrar işbirliği ve ileri tavırları” gibi gelişmeleri tümünden değerlendirmek gerekiyor. Bütün bunlar gözönüne alındığında o’nun karakteristik ikircil tutumu (İlerici-Yurtsever, Gerici-İşbirlikçi) rahatça görülebilir.

Aynı şekilde Barzani-Talabani ayrışım sürecinde de, sorunun Ulusal Burjuvaziyle (Küçük burjuvazinin parti içindeki kendi sınıfsal yapılarına uygun ideolojik çatışmalarıdır. Halbuki BEHRAM ARDA’nın yazısında bu yeterince anlaşılmamaktadır. Anlaşılmadığı gibi; sanki sorun öncü kadroların kişisel sürtüşmeleriymiş gibi anlatılmaktadır. Elbette bu kişilerin bazı davranışları etkili olmuştur; ama, bu sorunun özünü belirlemez.

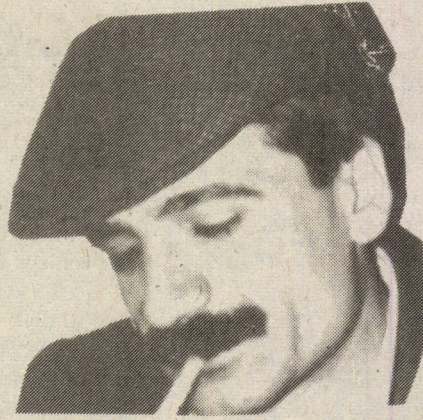
Söz konusu gelişmelerin süreci ele alındığında Celal Talabani’nin dün ve bugünkü tavırlarının O’nun Siyasal örgütlenmesinin küçük burjuva ikircil özelliğini taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu ikircil özelliğini uzun uzadıya ele almak gereksiz. Ama, kısaca da olsa ele alınmasının bazı yararları vardır. Küçük burjuvazi yoksullaşıp proleterleşirken Devrimci işçi sınıfı silahına sarılabilmektedir. Aynı şekilde O’nun burjuvalaşma özlem-

leri ve Küçük burjuva alışkanlıkları O'nu karşı devrimci (hain) konumuna sokabilmektedir. İşte C. Talabani'nin siyasal örgütlenmesi olan YNK) Yekîtiya Niştimané Kürdistan)'ın küçük burjuva yapısı O'nu çok geçmişte KDP'ye karşı ilerici ve sosyalizme açık bir konuma, 84'lerde Saddam'la işbirliğine girerek karşı devrimci (hain) bir konuma ve nihayet son yıllarda da bu işbirliğini keserek ilerici güçlerle dayanışma o'nu tekrar ilerici bir konuma sokmuştur.

İnsan şöyle bir ele alındığında şaşkınlık ve hayal kırıklığına uğrayabilir. Nasıl olur da kadro, program ve hedefler aynı olmasına rağmen gerek KDP, gerekse YNK bu kadar değişkenlik gösterebilirler. İşte bu şaşırtıcı olmamalı. Çünkü sınıfsal yapıları incelendiğinde bu değişkenlikleri kolayca anlaşılır.

Nitekim bu değişkenliği göstermeyen tutarlı hareketler işçi sınıfı bilimine inanmış, işçi sınıfının öncülüğündeki hareketlerdir, zira onların esaret zincirlerinden başka kaybedebilecekleri hiçbir şey yoktur.

Teşekkürler BEHRAM ARDA,
Teşekkürler Medya Güneşi
C.FARQIN-A.REŞO

Pusuda Yalnızlık

Karacadağ
Yamaçlarında kardelen çiçekleri
Her bahar umudu rengini verir
Ve her bahar
Dicle'de ak köpüklere üşüşür papatyalar

Siverek ovası
Bıçkın sevdalara vurgun yürekli yiğitleri
Ve sabahının eteklerinde ter taneleriyle
"Memleketimdir benim"

Orada
Tüfekler yağlanır kerpiç damlarda
Türkü kaçak
Tütün kaçak
Kaçak çay buğulanır şavkı vurur mağlara(*)
Ve korku ve umut ve can pusuda
Pusuda yalnızlık...

Karacadağ
Önü Diyarbekir'dir
Ben hüznü avuçlarken ora mapuslarında
Bulutlarla yalpalayan rüzgarları resmedip
Bakıp bakıp iç çekerdim doruklarına

Karacadağ
Patikalarında ceylan ölüleri
Ve bakır renkli göğüslerimizde görkemli
güneşiyle
Sabra tutunan sevdaların gönüllü elleriydik.
Ve yollarımızda
Ayaklarımıza batıp çıkan devedikenleri
Özlemler biraz uzak
Biraz diri
Bekleyişlerde alçalıp Yükselirken köpük köpük
yalnızlık...

Yılmaz ODABAŞI

"Siste Kalabalıklar" adlı kitabından

(*) Mağ: Köy evlerinin tavanında kullanılan kalaslara verilen ad.

Gençliğin Mücadelesi, Siyasi İktidar ve Sağ Basınının Tutumu

Bizler öğrenci gençlik olarak, sorunlarımıza sahip çıkmak amacıyla demokratik örgütlenmelerimiz olan derneklerimizi kurmaya çalıştık ve çalışmaya devam ediyoruz. Bu dernekleşme sürecinde de, çeşitli yasal ve keyfi gerekçelerle örgütlenmemiz engellenmek isteniyor.

Genelde ülkemiz içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve politik yapı, özeld YÖK'ten kaynaklanan olumsuzluklar karşısında öğrenci gençliğin duyarsız kalması, siyasal iktidarın tüm gayretlerine rağmen, olanaksızdır. Tüm saldırılara rağmen, 1985 yılıyla birlikte başlayan dernekleşme çabaları gençliğin duyarsızlaştırılmayacağı gerçeğini bir kez daha açıkça göstermiştir.

Bugün üniversitelerde verilen eğitimin idari işleyişin, bilimsellikten ve demokratiklikten ne denli uzak olduğunu sadece dernek çevresinden öğrenciler değil, öğretim üyeleri ve hatta iktidar temsilcilerinin dile getirdiklerine tanık olunmaktadır. Öğrenci derneklerinin bir dönem YÖK'ü eleştirmesi anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs olarak nitelendirilirken bugün siyasal iktidar YÖK'ün kaldırılmasını gündeme getirebilmektedir. Buna rağmen, sorunlarının çözümü doğrultusunda mücadele eden öğrenci gençlik fakülte yönetimleri ve polislin baskılarıyla susturulmak istendi. Ve haklarına ve sorunlarına duyarlı olan biz öğrenci gençlik için, "Bunlar küçük bir azınlıktır. Bunlar falanca örgütün maksatlı militanlarıdır." şeklinde açıklamalar yapılması, siyasal iktidarın acizliğinden başka bir şeyi ifade etmemektedir. Sorunların çözümü; üniversitenin özerk-demokratik olmasından, eğitimin bilimsel esaslara dayandırılması, yönetimin siyasal iktidarın etkisinden uzak, öğretim üyesi öğrenci ve çalışanlarıyla birlikte paylaşılmasından geçmektedir.

Kısaca öğrenci gençliğin ve üniversitelerin karşı karşıya bulunduğu sorunlara, sorunların çözümü doğrultusunda kurulan derneklere karşı siyasal iktidarın yaklaşımına değinmeye çalıştık. Ne sorunlar, ne de derneklere yönelik saldırılar değindiklerimizden ibaret değildir. Bizim amacımız, bu konuda ayrıntılı bir değerlendirme yapmaktan çok, halen tutuklu bulunduğumuz 28 Nisan'da Zülâl Sarı isimli Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi arkadaşımıza yönelik çirkin bir saldırı ile patlama noktasına gelmiştir.

Saldırıya arkadaşlarımızın gösterdikleri ilk tepki, altı öğrencinin gözaltına alınması ve yaklaşık bir saat tüm giriş çıkışların polis tarafından yasaklanarak Fakültenin yaşayla ilişkisinin kesilmesiyle sonuçlanmıştır.

Gözaltı öncesi SBF Dekanı'na gidilerek durum anlatılmış, Dekan öğrencilere sorunlarını Rektöre iletmelerini önermiş, görüşme esnasında da altı arkadaşın gözaltına alınması gerçekleşmiştir. Olayların (Zülâl Sarı'ya sataşma, altı arkadaşın gözaltına alınması) duyulması üzerine öğrenciler kaygılarını dile getirmek, polislin tutumunu kınamak ve gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması talebini iletmek amacıyla Rektör'e gitmişlerdir. Rektörlük önünde toplanılarak görüşme talebinin iletilmesi karşısında, Sekreter, Rektör'ün 'kısa sürede' geleceğini belirtmiştir. Bunun üzerine öğrenciler beklemeye başlamışlardır. Yarım saat geçtiği halde Rektör'ün gelmemesi üzerine öğrenciler dağılma kararı alarak, Rektörlüğü terk etmeye başlamışlardır. Öğrenciler dağınık bir şekilde Rektörlük

binasının zeminine indiklerinde karşılarında, hiç bir uyarı yapmaksızın joplarla ve tekme tokat saldırıan sivil ve resmi (çevik kuvvet) polislerle karşılaşmışlardır. Polisin saldırısı karşısında, geri çekilenlerin bir kısmı boş buldukları odalara girmek zorunda kalmışlardır. Akabinde dövülerek ve seçilerek (!) birçok arkadaş polis tarafından gözaltına alınmış, bu sırada çevik kuvvete verilen "elinize ne geçerse kırın" talimatı üzerine bizzat polis tarafından odalardaki eşyalar tahrip edilmiş, kapılar kırılmıştır. Buna rağmen Emniyet Müdürü, çevik kuvvetin tahribattan sonra müdahale ettiğini söyleyebilmektedir.

Olayın gelişimi bu şekilde olduğu halde, olay hakkında Cumhurbaşkanı "askeri darbe tartışmaları" başlatmakta, MEGSB H.Celal Güzel "Olayı bir grup örgüt militanı yapmıştır" diyebilmekte. İstanbul Valisi Cahit Bayar "önceden tasarlanmış sinsî bir hareket" olarak niteleyebilmekte ve diğer yetkililerin açıklamaları da yukardakiler gibi gerçek ile bağdaşmamaktadır. Yapılan açıklamalarla, yaşanan gerçekler gözardı edilerek olay, farklı zeminlere kaydırılmak istenmiştir. Yetkililerin bu 'malum' tavrı kamuoyunun ve mahkemenin öğrenciler aleyhine etkilenmesine hizmet etmiş ve etmektedir. Bununla birlikte sağ basının (özellikle Tercüman Gazetesi) olayı kamuoyuna yansıtış biçiminde gençliği suçlayıcı çabaları görmek zor değildir. Zira, öğrencilerin Rektörle görüşme talebinde bulunmaları, görüşemeyince de kendiliğinden dağılmalarından sonraki tüm gelişmeleri polisin saldırısının belirlediği bir olayın işgal olarak yansıtılması bu çabanın açık ifadesidir. Ardından olayların yasadışı örgüt militanları

tarafından önceden planlandığı yolunda hükümetin ve sağ basının, görüş beyan etmeleri, demokratik muhalefetin bir kesimini oluşturan demokratik gençlik hareketine, dolayısıyla demokrasiye yönelik çirkin bir karalama kampanyasıdır. Bu konuda Tercüman Gazetesi'nin aldığı tutum özel bir öneme sahiptir. Tercüman Gazetesi yazarları basın mensubu olarak değil, kendilerini yargı yerine koyarak, sorunlarına sahip çıkma onurluluğunu gösteren öğrencileri yargılama yoluna gitmişlerdir. Onlara göre, öğrencileri dış mihraklar yönlendirmektedir. Tercüman'da olayla ilgili yer alan hemen her haber ve yazı önyargılıdır ve saldırı niteliğindedir. 20 Mayıs tarihli Tercüman'da, Yılmaz Öztuna imzalı yazı gazetenin genel yaklaşımını gösteren iyi bir örnektir. Yılmaz Öztuna, Zülâl Sarı arkadaşına sarkıntılık olayını devrimcilerin maksatlı bir biçimde planladıklarını söylemekte ve Giresun Sağlık Meslek

Lisesi Müdürü'nden aldığını söylediği mektubu 'kaynak' göstermektedir. Söz konusu mektupta 11 yıl önce de benzer bir olayın yaşandığı iddia edilmektedir. Yılmaz Öztuna'nın okuyucusundan aldığı söylediği mektupla olayı "açıklayarak", "malum milletlerarası komünizm tehlikesi" olarak değerlendirmesi, kendisinin, olayın gelişimini, ve boyutlarını anlamak gibi bir kaygısının olmadığını, kararını çok önceden malum tercihleri doğrultusunda vermiş olduğunu göstermektedir.

Yılmaz Öztuna şahsında Tercüman Gazetesinden her demokratik hareket karşısında "komünizm tehlikesi" nağrası atmamasını, olayı bütün boyutlarıyla değerlendirerek kamuoyunu doğru bilgilendirmesini beklemenin saflık olacağını biliyoruz. Ancak yasalar gereği devam etmekte olan bir dava hakkında davanın seyrini olumsuz yönde etkileyecek yayında bulunamayacaklarını hatırlatmak ge-

rektiğini düşünüyoruz.

HER ŞEYE RAĞMEN HAKLI MÜCADELEMİZ DEVAM EDİYOR!

Öğrenci gençliğe yönelik karalama kampanyalarına kısa bir cevap niteliğindeki açıklamamızı yayınlayacağımızı umuyoruz.

28 Nisan Rektörlük Olayında tutuklu yargılanan öğrenciler Adnan Soycan, Tahsin Berk, Ümit İltter, Adnan Berker, Zafer İskenderoğlu, Kenan Öztürk, Bekir Pettekaya, Selim Şahan, Bülent Akbay, Murat Baygöl, Soner Boz, Ahmet Yavuz, Emir Koç, Semir Ekşi, Ferhat Önen, Atilla Bahçıvan, Ethem Polat, Erdal Ön, Menderes Bulut, Ali Özülke, Alper Taş, Nuri Sağlamsoy, Doğan Arslan, Hasan Bülgün, Çetin Taşçı, Vural Ergün, Berslan Duman

NOT: 4 kız arkadaşımızla görüşme olanağımız olmadığından onların imzalarına yer veremedik.

Direnenlere...

Ve zulüm
Sardı dörtbir yanımız
Boşaldı tekmiil ağır silahlar üstümüze
Düşmeyen de vardı lâkin
Ve zulme inat
Ve sabra inat
Ve dağlara inat
Kahredencesine direnen..

Delal...

Delal
Seni düşünürüm
Dalıp giderim öyle
Hava bulutlu ve ağır
Cehennem gibi hani
Dudaklarım üşür
Dudaklarım tütünsüz-türküsz
Ve ben böyle
zoraki inzivalarda
Ve böyle
yüreğimde sabrımın
son kertesiyile
Korkunç susamışken
hasretine.

Acısız-of'suz düşlere susadım

Ve gül kokulu türkülere
Oysa...
Oysa diyarbakırda güller açmaz
türkülerse tutsaktır.
Bir kalemden silinir
zorbalar eliyle
delikanlı yaşamlar.
Daldım yine
Rüzgar mısralarımı sürükler
Pususuz-belasız bir akşam
bir akşam gelip çatsa
Düşse bağrıma yıldızların ninnisi
Oysa...
Oysa diyarbakırda yıldızlar
soykırımların gölgesinde
Şiirlerse kara bulutların
pençesindedir.

Bilinsin Diyedir...

İçimde müthiş bir öfke
Hava mı soluyorum
kahır mı
farkında değilim.
Düşman talana susamış yine
İt-ifrit sofralarında
keşfedilmemiş
ihaneler
demlenir

Karanlıklar,
kahpeliklerle buluşunca
Vakit zulüm ve talan vaktidir.
Ozanlar susmaz böyle vakitlerde
Ozanlar Şili'de
Ozanlar Nikaragua'da
Ozanlar Filistin'de.
Anam seslenir
Açar göğsünü
İşte der
Yüreğimde dört hançer
Yüreğimde dört derin yara
Ve dili olsa gözyaşlarımın
bir anlatabilse acılarımı.

Anam,
Gül goncası
Yüreğimin başı anam
Bilesin ki
Bilesin ki nice kırıklara uğrasat ta
nice zindanlarda çürüsek te
viz gelir sen varoldukça
Ve bilesin ki
Çekip atacağız bir gün
acılarını yüreğinden.
(17.5.1988)

Mustafa GAZİ

Sorularınıza Yanıtlar

“Tarihsel hak” kavramı, özellikle ulusal sınırlar dışında kalan bölgelere ilişkin olarak kullanılmasında, bu bölgelerdeki egemen devletlerin mevcut sınırlarının “gerektiğinde” tanınmayabileceğini, bölge halklarının istenç ve özlemlerinin pek de önemli olmadığını ima eden bir içerik taşımaktadır. Bu bakımdan, uluslararası hukuk kurallarıyla, devletlerin egemenliklerinin ve toprak bütünlüklerinin dokunulmazlığı ilkesiyle ülkeler arasında barış, dostluk ve karşılıklı yarara dayalı işbirliği anlayışıyla çelişen boyutlar içermektedir. Ve bu boyutlarıyla da, adı geçen kavramın bölge ve dünya barışının çıkarlarına ters düştüğü açıktır. Musul ve Kerkük ile ilgili olarak öne sürülen “tarihsel hak” iddialarını da bu çerçevede düşünmek zorunludur.

2) Ülkemizin ekonomisinde, politikasında, diplomatik yönelimlerinde, vb. önemli etkilere sahip olan çevrelerle bağlı olan azıllı emperyalist odakların, özellikle de en saldırgan Pentagon ve NATO kurumlarının Türkiye’yi bu yolda kimi sertüvenlere alet etme yolunda

özlemler taşımaları yadırganmamaktadır. Ne var ki, ülkemizin bu tür saldırgan serüvenlere koşulabilmesi için bu özlemlerin tek belirleyici olmadıkları da açıktır. Uluslararası barış ve işbirliği ortamı ile bölgemizdeki barış güçlerinin etkinlik derecesinin yanısıra, ülkemizdeki demokratik kamuoyunun da böylesi sertüvenlere karşı göstereceği haklı direnç burada gözardı edilmemelidir. Bu öğelerin kendi içlerinde oluşturacağı birliğe, birlikteliğe bağlı olarak, ülkemizin bu ve benzeri açmazlara sürüklenmesinin önüne geçme olasılığının pekala var olduğu kolaylıkla görülebilir.

İşçinin Alnteri

İşçiler asker denetiminde yemeğe sokuluyor. Her yemekhanenin kapısında iki asker bulunuyor. Burası açık cezaevi değil, burası esir kampı da değil. Öyleyse ne!...

Merhaba, sayın MEYDA GÜNEŞİ çalışanları...

Atatürk Barajında elektrik işçisi olarak çalışmaktayım. Size anlatmak istediklerim bu barajdaki işçilerin sorunlarıyla ilgili bazı olaylardır.

Burada, kesin rakkam verememekle birlikte, 7-8 bin civarında işçi çalışmaktadır. Bu işçilerin bir yığın sorunları mevcuttur. Ancak bugüne kadar, bu sorunlara hiç bir yayında veya dergide değinilmediğine rastlamadım.

Burada bir tabela sendikası vardır. Diyebilirim ki hemen hemen işçilerin tüm sorunlarını çözümlenmekten acizdir. Bu sendika hiçbir konfederasyona bağlı olmadığı gibi, sarı bir sendikadır.

Çalışanların 7-8 bin civarında olduğu bu işyerinde, işçiler her an ölüm tehlikesi ile karşı karşıyadır. Nitekim şu ana kadar birçok insan da hayatını kaybetmiştir. Ş.Urfa bulunduğumuz yere 60 km. uzak-

lıktadır. İşçilerden herhangi birinin geçireceği, ağır bir kaza ölmesi anlamına gelir. Çünkü kurtarıma ümidi çok zayıftır. İşyerinde, bu tür hastalara ilk müdahalenin yapılabileceği yeterli hizmet veren bir sağlık merkezi yoktur. Bir revir bulunmaktadır, ama burada bir film çekme cihazı bile olmadığından, film çekmek gerektiğinde Ş.Urfa’ya kadar gitmek gerekmektedir. Sandığım kadarıyla burada bir dikiş dahi atmıyorlar. Çünkü bir arkadaşımın parmakları 12 milimlik sacların arasında kaldı ve derisi parçalandı. Revirde dikiş atmadılar ve Ş.Urfa’ya kadar gönderdiler. Yani, buradaki revir bu kadar işçiye yeterli hizmet veremediği gibi bir köy sağlık ocağından da farksızdır. Kısacası bu işyerindeki en ucuz şeyin insan hayatı olduğunu söyleyebilirim. Yöneticilerin nezdinde işçilerin hiçbir değeri yoktur.

Buradaki yemekhane sağlık koşullarına tamamen aykırıdır. Yemekler iyi yapılmadığından yenilemiyor. Temizlik yok, bakan, soğan yok, tabaklar doğru dürüst yıkanıp, durulanıp, kurutulmuyor; hepsi deterjanlı bulaşık durumun-

da. Yemeğini yemeyip, ekmeğini almak istesen bir saatte sıra gelmiyor; nazla, tuzla zor ekmeğe alabiliyorsun.

Bütün bunlar sendikaya şikayet ediliyor, ama sendika bizden de aciz. Hiçbir girişimde bulunmuyor. Zaten bulunsa bile kim takar ki. Sendikayı anlatmakla, yaşamak ve görmek tabii ki bir değil. Burada anlatamayacağım daha bir sürü olay var.

İşçiler asker denetiminde yemeğe sokuluyor. Her yemekhanenin kapısında iki asker bulunuyor. Burası açık cezaevi değil, burası esir kampı da değil. Öyleyse ne?...

Burada dokuz buçuk saat mesai ve onbeş günde bir pazar tatili var. Bazı zamanlar, izin dahi vermemek için zorluklar çıkartıyorlar. Yer yer verilmediğine de şahit oldum. Ücretlere gelince de; maaşlarımızı normal olarak ayın yirmisinden sonra almamız gerekirken, 10-12 gün geciktirdikleri de oluyor. Ayrıca avans da vermiyorlar. Pek nadir olarak, 1-2 gün kırk elli kişi avans alıyor -vay efendim para kalmadı. Ondan sonra bekle maası... İşçi gerçekten çok zor durumlarda bırakılıyor. Bu durum-

dan dolayı pek çok işçi çıkışını alıp gitti.

Burada, adamı olan, torpili olan hemen hemen her istediğini yapıyorlar. Diğer taraftan izin dönüştü, iki gün geç gelme yüzünden bir arkadaşımız canına kıymıştır.

TUNCELİ doğumlu İRFAN TUNÇ (22) izin dönüştü iki gün geç geldi; gelirken beraberinde rapor getirdi. Ancak bu arkadaşımızın çıkışı personel şefi tarafından verilmişti. Arkadaşımız uğraştı, raporu gösterdi. Hiçbir bahane bulamadılar; bu defa raporun sahte olduğunu söylediler. Bu arkadaşın ailevi sorunları vardı ve borçluydu. Olaydan önce de anne ve babasını kaybettiği gibi, yeni evliydi ve bakmakla yükümlü olduğu kardeşleri vardı. Arkadaşımız koşuşturma hiçkimsenin olmadığı bir saatte, aklından geçenleri uygulayarak kendini kabloyla asmakta "çare"yi buldu. Bu arkadaşımızın asılş nedeni ve onun katilleri oradaki personel şefi, şantiye yöneticileri ve sendikadır. Bu olay, hemen örtbas edildi. Bunun üzerine, sayın, çok kıymetli personel şefleri izin alarak şantiyeyi 20 gün terkettiler. Bu olayı sadece bir gazetede okudum ve arkadaşımızın kendisini hayat pahalılığı yüzünden astığı yazılıyordu. Ve olay kapanıp gitti...

Böyle öyle düşünüyorum ki bu arkadaşın katilleri, başta personel şefi olmak üzere şantiye yöneticileri ve sendikadır. Bu olaya neden olanlardan hesap sorulmalıdır.

Bu yazıyı size yazarken benim de çıkışım verildi ve hiçbir gerekçe gösterilmeksizin. Evet, ne kadar uğraştıysam, kesin bir sonuç elde edemedim. Hakkımda MİT tarafından verilmiş rapor olduğu söyleniyor. Aslı varmı yokmu bilmiyorum, ama bildiğim bir şey varsa o da, bu şantiyenin şantiye şefinin kontrolünden çıktığıdır.

Benim çıkışımın sorumlusu personel şefi ve elektrik formeni Rasmus Alsarandır. Birileri çıkıp bu

olanlara dur demelidir. Burası onların babalarının özel çiftliği değildir. Bu memlekette kanun ve nizamın bütün işlerliği ile var olduğunu söyleyenler varsa bu insanlara hesabını sorsunlar. Sormuyorlarsa, bu demektir ki; bu memlekette kanunlar ve nizam tam anlamıyla işlemiyor ve taraflı işliyor. Bundan çıkacak sonuç şudur. Ben şu sonucu çıkarıyorum: Benim işten atılış nedenim, DİYARBAKIR'lı oluşum ve onların örümcek kafalarına uygun olmayışıdır. Varsa tek neden budur, başka neden yoktur.

Bu olayları takdirinize sunuyorum.

"Hiçbir şey dindiremez acımı
Memleketimin şarkıları ve tütünü
kadar.

Memleketimi seviyorum
Çınarlarında kolon vurdum
Mapushanelerinde yattım"

Erdem Suci

(TAKDİR "HALKIMIZ"INDIR
M.GÜNEŞİ)

Sayın Medya Güneşi Yetkilileri,

Mayıs, dönüşümün doğada hızlandığı aydır. İnsan ruhu üzerinde yarattığı etki de bu dönüşümden payını alıyor. Davranışlar daha bilinçli, eylemler daha yoğun kişiliklere bürünüyor. Genelde insan bu ayda, Mayıs'ta daha büyük bir coşkuyla bakıyor tarihe ve görevlerinin neler olduğunu kolay anlıyor.

Politik olarak ele alındığında da Mayıs ayı Türkiye'de ve ülkemizde nice coşkulu olaylarla dolu dünya halkları için taşıdığı anlam ise tartışma götürmez değere erişmiştir. Mayıs, dünya emekçilerinin beyinlerindeki düşüncelerin, yüreklerindeki heyecanların ortak bir psikolojide biçimlenip eyleme dönüştüğü bir aydır ayrıca...

Bu cezaevinde de Mayısların ayrı bir yeri olmuştur; olmaya devam ediyor.

Bilindiği gibi 9 Mayıs 1988 tarihinde "Diyarbakır Özel Askeri Ceza ve Tutukevi" Adalet Bakanlığına devredildi. Devri ile birlikte sorunlar çıktı. Daha önce, 9 Şubat 1988 tarihinde başlattığımız direnişte, bir ölü vererek, 19 Şubat'ta kimi haklarımıza kavuşmuştuk. O zaman cezaevi M.S.B.'na bağlı olarak askeri yönetim kurallarına göre görev yapıyordu. Askeri yönetim dönemin-

de canımızı, etimizi ve kanımızı ortaya koyarak kazandığımız o haklar, sivil yönetimin cezaevini devralmasıyla tehlikeye düştüler. Yönetim bu hakları başka bir deyişle, askeri yönetim döneminde sahip olduğumuz hakları ve kazanımları tanımayacağını söyleyerek, ilk fırsatta, kimi kısıtlamalara yöneldi. Kendilerinin programları olduğunu ve ne olursa olsun onu uygulayacaklarını vurguladılar.

Doğaldır ki, böyle bir eğilimle yaklaşım, tutuklular arasında heyecan yaratacak. Gerçekten de burada tutuklu bulunan hemen herkes bu yaklaşıma karşı tavır koymakta en küçük bir duraksama göstermedi. Sivil idarenin bu yaklaşımına karşı hemen herkesce ortaya konulan bu duraksamasız tavır karşısında, insan politik yaşam içinde, bir kere daha çok iyi anlıyor ki ter ve emek, kan ve ter vererek kazanılan hakların üzerinde insanlar daha çok titriyorlar ve onları korumak için hiç çekinmeden tekrar kan, ten, ter ve emek ortaya koymaya hazır oluyorlar. Bunu öğretici yanı önemlidir ve kavranılmadan hakları koruma ve savunma bilinci gelişmez.

Yönetimin sivilleşmesiyle birlikte tekrar başgösteren sorunlar, hiç kuşku yok, geniş çevrede ele alınması ve düşünülmesi gereken belli bir devlet politikasına dayandırılmalı. Yoksa sorun sivil insanların yerel yönetimlerinden kaynaklanan bir sorun değil. Nitekim, yapılan görüşmelerde, ortaya çıkan kargaşanın nedenlerine kendilerinin muhatap olmadığını, sorunun tamamıyla Adalet Bakanlığına bağlı olduğunu söylemişlerdir. Gerçekten de durum yakından izleyip incelediğimizde, her ne kadar yerel yönetimin, yani bugünkü idarenin kimi durumlarda insiyatif sahibi olduğu bir gerçekse de, sorunun esas kaynağı daha üst kurumlarda, Adalet Bakanlığı ve hükümettir.

Oysa, aynı hükümetin başı, Turgut Özal, 18 Şubat 1988 tarihinde radyo ve televizyonda yaptığı açıklamada 9 Şubat'ta talep ettiğimiz temel ve doğal hakları bizzat ağzıyla onaylamıştır. Şimdi aradan 3 ay geçmeden tekrar bu haklara yönelik kimi sinsi politikalara başvurulmasının ne anlama geldiğini düşünmek gerekiyor. Tutuklu ve hükümlülere yönelik olarak devletin hiç de iyi ve açık bir politika gütmeyeceği, gün geçtikçe herkesçe daha iyi anlaşılıyor.

9 Mayıs'ta sivil devredilen cezaevi idaresinin gelir gelmez dayattığı yaklaşımlara karşı çıkmak ve hükümetin bizzat bunu kabul etmiş olduğu temel haklarımızı güvenceye almak için başlattığımız açık grevi, bugün altıncı gününü doldurdu. Yarın, yani bu yazıyı postaya vereceğim gün yedinci günümüze girmiş olacağız. Çözüm için herhangi bir işaret yok şimdilik. Çözümün gecikmesine etki eden etmenlerin yeterince aktif rol oynamamaları, sorunun aleyhimize olarak, güçleştiriyor. Kamuoyunun, demokratik kamuoyunun, D. kuruluşların,

basının hissedilen ilgisizliği, sorunu yaratana, hiç kuşku yok, cesaret vermektedir. Gerçi, sorunumuzun bir an önce çözümlenmesinin başta tutuklu annelerin (aiyelerimizin) çabaları görmezlikten gelinmez. Ancak bunun belirleyici olmadığını, olamadığını da söylemek gerekiyor.

Birçok arkadaşımız fiziksel güçsüzlük içindeler. Daha 9 Şubat'ın bedenlerde yarattığı tahribatlar, hiç olmazsa bir düzeye kadar bile, onarılmamışken, 3 ay aradan sonra tekrar açlığa yatmanın bünnyeleri nasıl etkileyeceğini tahmin etmek mümkündür. Nitekim, mide kanamaları, yorgunluk ve aşırı kilo kaybı, dikkat dağılması artık sık rastlanan olaylar oluyor. Daha grevin altıncı gününde kendini bu biçimleriyle belli eden bu etkiler, açlık grevinin uzaması halinde, büsbütün kötü, ağır biçimlerde kendini açığa vuracağı muhakkaktır.

Ama sonuç ne olursa olsun gelinen noktadan geriye dönmek asla olası değil. Ka-

zanılan hak, bir iğne bile olsa, onun tekrar gaspedilmesi olasılığı karşısında ölüme gitmek hiç de büyük bir kayıp sayılmamalı, böyle anlaşılmadıkça ilerlemek olanaksızdır.

Doğaldır ki, bu sadece ölümlerle olmaz. Çünkü amaç, esasta, ölmemektir. Tersine, bunun kavgasını vermek ve yürütmek gereklidir. Böyle bir psikolojik ortamı ve kararlı ilerleyişi ortaya koymak demokratik güçleri aktif destek ve gayretiyle mümkündür.

Sizlerin de bu konuda üzerinize düşeni yerine getireceğinizden kuşku duymuyorum. Hatta bu tür konulara fazla duyarlı olmanızı, belirli düzeylerde daha çok rol oynayabileceğinizi düşünüyorum. Aktif destek ve gayretinizi bekliyoruz. Mayıs, başarımızın bir örneğine daha tanık olmalı.

Ahmet KAYMAK
16.5.1988

Merhaba Medya Güneşi Dergisi'nin Yiğit Yaratıcıları

Hepinizi şükran, minnet ve en içten duygularla selamlıyorum. Güneşinize çok ihtiyacımız vardı, tam zamanında da doğdu. Hani bahar mevsiminde serin ve bulutlu bir havada, birden güneş çıkınca ortaya, güneşin aydınlığı ve sıcaklığı insanı ne kadar mutlandırıyorsa, Medya Güneşi de aynı sıcaklığı ve aydınlığı ile bizleri mutlandırdı. Medya Güneşinin içindekiler de en az adı kadar sıcak ve güzel. Bu ortamda olabilecek en iyisi. Hepinize şükran borçluyuz. Günümüz koşullarında insanlık savaşımını vermenin ne kadar zor olduğunu biliyoruz, hepimiz bu ağır havayı her gün teneffüs ediyoruz. Sözde aydın, demokrat geçinen çoğu Türk yazar, sanatçı ve politikacısı insanlık sınavında gerçek değerlerini ve çaplarını ortaya koydular. Bırakın insanlık sınavında başarılı olmayı, insanlık sınavı-

Yüreklerde Bir Gerilla Ordusu

Demir çubuk

Mavi gök

Yüreğim cehennem

Kollarım vurulu

Ayaklarımda korkunç ve ağır bir irin ırmağı

Kulaklarımda uğultular

Neyse ki

Alıştığımız bir türküyle başladı zaman

Ardından zulmün akan salyası

Halbuki yüreklerde bir gerilla ordusu

Hazır

Daha güzel daha yaşanırsa doğru

Koptu kıyamet

Durmazcasına başladı düşünümüz

Çıgıllıklar, çıgıllıklar, çıgıllıklar

Yaşam için

Yaşama yürek veren çıgıllıklar

Ya da dinen bir şiirin

İlk dizeleriyle doğan çocuklar

Ah,

Bağıra bağıra patlıyordu boğazım

Titrek ve anlaşılmaz dizelerle

Düşün ki

Umut kaslarda

Yaşam acılarda

Özlem falakada

He kirvem de ki askıda

Sonrası yok bitmeyen dizelerin

Sönmeyen özlem ve umut ışığıym

Kök salmış bir sevdanın ne ilki ne sonuyum ben

Bir ışık

Ya da sevgiliye giden yol

Yiğit

Yiğit yoldaşlarım

Yiğit birer yolcu

Ben ah,

Esmer, terli topraklardan kovulmuş, yaralıyım

Hain darbeler

Sırtım delik deşik

Kan içinde bileklerim

Beynim kovarıyordu yavaş yavaş

Sarıldı bedenim

Ve sonrad..)

Lağım suları bastı dört yanımı

İşkenceler düşüyordu kazıtılmış kafama

O işkenceler ki

Yüreği örste biler

Her vuruşunda acı bir çıgılık

Çarmıha her çekiliş bir tarih

Çarmıhlarda yüreğimiz

Çıgıllıklarda doğuyoruz

M. TEKKEŞ, Öz. 1 Nolu E Tipi Tutukevi
8. Koğuş DİYARBAKIR

na girişi bile haketmeyen bu zavallılar iki yüzlü ve çift standartlı olurlarsa, emperyalizmin ve rejim uşakları neler yapmazlar ki.

Fakat tüm bu olumsuz şartlara ve ortama rağmen bizler, özgürlük, bağımsızlık, sosyalizm kısaca insanlık yolunda eli kolu bağlı kalacak değiliz ya, elbette mücadele edeceğiz ve ediyoruz da.

Medya Güneşi hiç yabancı gelmedi, içindakilere benim, bizim, bizleriz. Yıllarca Türk solunun peşinde ömrümüzü ve yıllarımızı boyuna harcamışız, kimliğimizi ve kişiliğimizi yeni yeni buluyoruz. Mücadelenin, hak aramanın ve almanın zamanı geçmez. Sizler böyle bir Dergiyi yaratmakla büyük, kutsal ve o denli onurlu bir görevi yapıyorsunuz. Dergiye yıllarca susamışım gibi bir solukta okudum. Dergide kendimin ve yurdumun insanların yaşamını, acılarını, dirençlerini, öfkelerini, umutlarını, sevdalarını, onurlarını ve yiğitlerini gördüm ve yaşadım. Bu Dergiyi yaşatmak, büyütme, maddi ve manevi desteği vermek her demokrat, yurtsever kısaca ben insanım diyen her Kürdün ödevi olmalıdır. Abone ücreti tutarı parayı havale ettim, abone için adres vermiyorum. Buna gerek yok, nasıl olsa temin ediyorum, ayrıca her ay para yardımında bulunacağım. Ta ki Dergi yaşamına son verdiğini açıklayınca kadar. Ben insanım diyen her insanımızı olanakları elverdiği ölçüde maddi desteğe çağırıyorum. 5.000 lira, aylık 150-300 bin lira geliri olan hiç kimseyi ne fakirleştirir nede zengin eder. Fakat 5.000 liralara çoğalarak bir araya geldiği takdirde önemli bir güç olur ve bu güç de güneşimizi güçlendirir.

Destek sadece soyutta kalırsa bir anlamı olmaz, desteğimizi somutlaştırılmalı ki, Dergimiz, Güneşimiz en ücra Dağları, Dereleri, Komları kısaca tüm "Yurdumuzu" ısıtsın, aydınlatsın, başka türlü nasıl ulaştırız insanlarımızı.

Dergi Ankara'ya gelir gelmez iki günde tükendi. Derginin yayın hayatına başladı-

Alişan

Sen doğumsuz ölümlere yazıldın çocuğum
Toprağa ulaşmadan
öz suyu kuruyan
bir tohum gibi...

Yüreğimde
bir ad olarak yaşam bulacaksın
Çiğliklerin dizelerimde gizli
her okuyanın
doğumunun sancısını
yüreğinden duyduğu bir ağırlıkta
milyonlarca kez
bağıra, bağıra doğacaksın...

Güllü POLATCAN

ğını Cumhuriyet Gazetesinden öğrendim, her ay böyle ilanlar yapılırsa çok iyi olur. (fazla açıklama yapılmadan) Ayrıca Ulusal Mücadeledeki tüm insanları ve tüm güçleri kucaklasın istiyorum. Bizleri bölmek ve parçalamak sadece emperyalistlerin ve rejimin işine yarar, gün birlik ve beraberlik günüdür. Böyle günlerde ayrıntı sayılacak-önemsiz görüş ayrılıklarının hesabı yapılmamalıdır, bu konu çok önemli.

İnsanlık savaşına baş koyan Medya Güneşi Dergisinin yiğit yöneticileri başta olmak üzere, tüm çalışanlarına ve emeği geçenlere tekrar selam ve şükranlarımı sunu-

yorum. Yolunuz yolumuzdur. Bizlere açık olsun. Milyonlarca insan, aydınlığınıza, sıcaklığınıza ve suyunuza hasret sizleri bekliyor. Korkmayın demiyeceğim, zaten korkmadığımızı kanıtlamışsınız, bu yolda yalnız değilsiniz, bunu iyi bilirsiniz. Çığ gibi büyütürüz ve en yakında zalimlerin üstüne düşeceğiz.

Dergimize, Güneşimize yani özgürlüğümüze ve onurumuza sahip çıkalım.

Hasan BARAN
Keçiören-Ankara

Söyledim ya uyku tutmuyor gözlerimi
Kırpıklarım uzandığında
Dolu veren
1 kilo tuz ikram edilmiş can
ve patlamış mermi duvarından
Topraklaşmış kandan/mazotlu
Bir zaman tüneliyle vardığım DİYARBAKIR'ım.

Uyku girmede gözüme üç gecedir
Belliğimde yer bitti
Özlemlerle saatleri yarıştırmaktan.
Muratsız ana gibi
Öksüz oğul...
Damarı çekilmiş kan (darmadağın)
Zehiri ıslanmış kibrit gibi,
Eli bağrında DİYARBAKIR'ın...

Süleyman KIRAL

Medya Güneşi'ne

Ben bir lise öğrencisiyim. Okuluma büyük bir zevkle gidiyorum diyemem. Çünkü günümüzde öyle bir ortam var; herkesin ezildiği ve küçümsendiği bir ortam. Herkes derken, biz Kürt insanlarımızı kastediyorum. Şöyle ki; okulda eşitlik diye bir şey yok, her zaman Türkler büyüktür, önderdir, iyidir lafları kulağımdan eksik olmuyor. Ben Türk halkına karşı değilim. Fakat ben de her insan gibi soyumun Kürt olduğunu söylemek isterim. Nasıl bir Fransız, Fransız olduğunu, bir Alman, Alman olduğunu, bir Türk, Türk olduğunu söyleyebiliyorsa ben de Kürt olduğumu söyleyebilmeliyim. Bu durum, bir zamanlar olan ve hala devam eden zenci-beyaz ayrımını bile geçti. Gerçekten de beyazlar zencilere ne gözle bakıyorlar ise, Şövenistler de biz Kürtlere o gözle bakıyorlar.

Size bir şey anlatmak istiyorum: Bir arkadaşım lise 2.sınıfa gidiyor ve haliyle Milli Güvenlik dersi işliyorlar. Bu dersin amacı bence, Kürtlere karşı bu saf öğrencileri nefretle beslemektir. Bir gün Binbaşı hocaları, Kürt isminin nereden geldiğini anlatıyor-muş "eskiden, kışın insanlar çıkarıp top-

lamak için dağlara çıkarmış ve buradaki halk kar'a basınca 'kert-kürt' sesleri çıkar-mış. Ve oradan geçen yabancı biri de bunlara Kürt demeye başlamış", diye bir konuşma yapmış. Biz Kürtler, Kürt isminin anlamını çok iyi biliyoruz. Bu bize yeter.

Kısacası derginize (Medya Güneşi'ne) şunu söylemek istiyorum: Derginizi büyük bir zevkle okuyorum. Ve okudukça da Kürt olduğumu haykırmak, dağlara, taşlara, kırda uçan kuşlara ve dünyanın öbür ucuna kadar sesimi iletmeğe istiyorum. Sanmasınlar ki bu böyle devam edecek. Siz ve sizin kafanızdaki düşüncelere sahip olanlar varoldukça Kürtler her zaman yaşayacaktır.

Mücadeleniz için yaptığımız bu girişimde, karşınıza çıkacak güçlükleri aşmanızda başarılar diler, selamlarımı sunarım.

Özgürlük Yürüyüşünde, Her Zaman,
Sizlerle Birlikte Olacağımıza Emin
Olabilirsiniz.
Saygılarımla...

GÜLİZAR

Çağrı

Önce bir merhaba diyelim
 Selam dostluk doğurur.
 Dostluk kardeşliği
 Bilirim, bilirsiniz.
 Bu, çeyrek ömürlük yaşa kadar
 Her ne kadar çok olmasada,
 bir görmüşlüğümüz var bizimde
 Derim ki;
 Biraz beni dinleyin,
 Ben -bizim- bir parçasıyım.
 Az gördük çok işittik
 Vurduk, vuruşturduk
 Biz ortada kaldık.
 Birileri, barış dedi, kardeşlik...
 Hoş dedik, güzel, evet....
 Sonra, pembede bürünerek karşımıza çıktı
 O kara cehalet
 Birlik, güçtür biliriz.
 O zaman,
 Yarını beklemeyin.
 Çok geç olabilir.
 Hemen bugün, gelin buluşalım.
 Anıtlaşsın dilimizde,
 Anıtlaşsın göğsümüzde,
 Yıllardır saklı kalmış,
 Özgürlük yeminimiz.
 Meydanımız bütün Dünya olsun.

19.5.1988 Mehmet ASLAN

Varımla Yokumla

Uzaktan bir çırpıntı duysaydım
 Yeterdi bana;
 İşitseydim, O sesleri Özgürlük, bağımsızlık...
 Diye haykıran dilleri,
 Koşardım onlara doğru
 Varımla yokumla
 Zincirler koparılınsın,
 Kapılar açılsın,
 Zindanlar boşalsın,
 Acımasız Faşizmin;
 Mazlum halkımız üzerinde!
 Sürdüğü baskı ve zulüm kalsın,
 Özgürlük yaşansın diyen
 O tonlu seslere...
 Son nefesime kadar!
 Ses katardım,
 Varımla yokumla
 Bir gün gelmişti
 Proletaryanın önemli günü,
 Mayıs'ın birinci günü...
 İsterdim bütün halkları beraber
 Bende döküleyim sokaklara, meydanlara
 Ve insanca bir şekilde
 Ben kutlasaydım,
 İçimdeki hasretimle, bağırarak
 Varımla yokumla

1 Mayıs 1988 Ş. ARDA DERİK

Yurtsever Arkadaşlarım ve Medya Güneşi

Derginiz Medya Güneşi'nin ikinci sayısında D.Bakır, sivil cezaevi S.A.G. günlüğü yazınızı okudum ve memnun oldum bu konuya eğilmeniz hem biz yurtsever insanları memnun ettiniz hem de tutuklu ve ailelerinin ne zorluklar altında evlatlarının biraz olsun daha iyi şartlar altında yaşamlarını sürdürebilmeleri için verdiği mücadeleleri halka ayrıntılarıyla anlatmanız bizleri ne kadar memnun ettiğini sanırım bilirsiniz. Ancak bazı konular ister istemez insan olarak ve de bir yurtsever olarak üzüyor. Doğu halkı olarak bugüne kadar ne kadar milletvekili gitmişse zaten birşey beklediğimiz onlardan yok ama hiç olmazsa bizleri daha iyi bir yaşam hakkı mücadelemizde yalnız bırakmamaları oysa bizleri kapı dışarı etmeye çalışıyorlar. Bugüne kadar D.Bakır cezaevinde açlık grevinde arkadaşlarımız hayatlarını kaybetti ve çoğunda sakat kalmıştır. Buna karşılık milletimizin vekili olan büyüklerimize gidildiği zaman sayın Mehmet Kahraman gibi milletimizin vekili ha kahverengi, ha siyah, ha lacivert elbise giymişler ne fark eder bir pantolon için ölmeye değer mi demeleri daha da insanı üzüyor. Benim ona cevabım şudur. Bir saç kılı için bir değil binlerce insanın ölmesi bile değer mücadelemiz için öleceğiz ve ölmeye devam edeceğiz bunu söyleyen halkın içinden yetişen ve KÜRT halkının mücadelesini destekleyen bir insandan bu beklenemez bu gibi insanlar sosyalizmin gölgesi altında barınmaya çalışıyorlar. Bu gibi insanların yarın şöyle de diyebilirler. Kapitalizmin yerine sosyalizm gelse ne fark eder diyebilirler. Bu gibi insanlar seçimlerde siyaset yapmaya gelince vardır ama halkımız bunların ne mal olduğunu anlamıştır. Saygılarımla..

Yurtsever-Devrimci

Serdal SAVAŞCI

Sayın Medya Güneşi

Yazadı, çizdi, araştırmacıları hepimizi candan kutlar, yayın hayatınızda başarılar dilerim. Türkiye'de şimdiye kadar böyle kararlı bir derginin çıktığına ve çıkacağına inanmıyorum. Derginizi ve Dergimizi okuyarak anlatarak, alarak, satarak destek olacağım. Devrimcilerin, demokratların, yurtseverlerin görevi bunlardır.

Emeği geçen tüm arkadaşlara mücadelelerinde başarılar dilerim.

A.Kadir Zengin/Ergani

Merhaba Medya Güneşi;

Öncelikle, sosyalist basın üzerindeki baskı ve engellemelerin dozajının her geçen gün biraz daha şiddetlenerek arttığı bir dönemde bütün bu baskı ve engellemelere göğüs gererek ilkelerinden taviz vermeden yasal şartları daha da zorlayarak yolunuzda kararlı adımlarla yürüyeceğinize olan inancımınla sizleri kutlar yayın hayatınızda başarılar dilerim.

Değerli dost Medya Güneşi, uzun süredir siza yazmayı düşünüyordum. Ancak içinde bulunduğum cezaevinin sivil cezaevine dönüşmesiyle birlikte; askeri cezaevi döneminde ölümler pahasına elde ettiğimiz kazanımların büyük bir bölümünü "Cezaevi tüzüğü böyledir" gerekçesiyle elimizden alınmak istendi. Tabii ölümler pahasına elde ettiğimiz bu haklardan geri adım atmayacağımızdan dolayı haklarımızı korumak için S.A.G başladık. A.G'nin yedinci gününde var olan haklarımızın korunacağı ve sürgün olaylarının durdurulacağına dair

güvence verildikten sonra A.G'ne son verdik. Bu nedenle ancak şimdi size yazabilme fırsatı bulabildim.

Medya Güneşi dergisinin Nisan sayısının toplatılması sosyalist basın üzerindeki kısıtlamalar zincirine eklenen yeni bir halka olmuştur. Sosyalist basın üzerindeki, yasakçı zihniyetin bir ürünü olan bu türden çağdışı kısıtlamaları şiddetle kınıyorum. Bilimsel düşünceler üzerindeki baskı ve kısıtlamalar sistemin doğasından kaynaklanmaktadır. Örumcek kafalı zihniyet her zaman gerçeklerin söylenmesinden tedirgin olmuş acizlik içerisinde düşmüştür. Bu acizliğin ifadesi olarak gerçeklere saldırıp gerçeği dile getirenleri hapisane, ölüm işkence vs. gibi uygulamalarla tehdit edip gerçeği söylemekten vaz geçirmeye çalışmıştık. Bu buğünde böyledir tarihte de böyle olmuştur. Galile dünyayı döndüğü teorisini savunduğu zaman bütün gerici çevrelerin tepkisini çekti. Bu düşüncesinden vazgeçmesi içinde engizisyona gönderilip giyotinle tehdit edildi. Gerçi fazla uzağa gitmeye gerek yok.

İçinde yaşadığımız ülkede 12 Eylül sonrası yaşanan capcanlı sekiz yıllık bir pratik var. Bu dönemde insanlar gerçekleri söylediklerinden dolayı idam sehpaalarına gönderildi, cezaevlerine tıkıldı, işkencelerden geçirildi. Ama bütün bu uygulamalara rağmen gerçekler ortadan kaldırılmadı. İnsanlar her fırsatta, idam sehpasında, cezaevinde, fabrikada vs. yerde gerçekleri haykırdı. Çünkü, güneş balçıkla sıvanamayacağına göre gerçeklerde çeşitli yaptırımlarla ortadan kaldırılamaz. Bunu er geç egemen çevrelerde anlayacaktır.

Derginizin 1. ve 2. sayısını okudum. Kuskusuz her derginin olduğu gibi sizin de bir yayın politikanız vardır. Ama ben bir dost olarak derginizle ilgili bazı izlenim ve önerilerimi kısa satırlarla belirtmek istiyorum.

1- Ulusal sorunla ilgili yazınızı ilgiyle okuyorum. Bu sorunla ilgili yazınızı yasal çerçeveyi daha da zorlayarak daha somuta indirgemeyi bekliyorum.

2- Geçmişte devrimci hareket içerisinde adeta tabu sayılan ama 12 Eylül sonrası

Halojen

yüreğim ekili
bu ilkbahar
belleğim unutkan
yüreğim buruk
üzerinde gezdiğim toprak
şu evler..
hepsi benden uzak
hepsi bana yabancı
san ki yaşamamışım
san ki anılarım
hiç olmamış
bu ilkbahar
belleğim;
newruz meşalesiyle aydınlık
ve yüreğim;
halepçe ölüleriyle ekili.

beni güneşle

16 mart
akıyor,
kanım akıyor
benim olan toprağa.
16 mart
akıyor,
kanım akıyor
yırtın kara elbiselerimi!
çirliçiplak yıkanmak, ağlamak
sırılsıklam toprağa
gömülmek istiyorum.

17 Mart
yağıyor,
hiroşima yağmuru yağıyor
yağmurdan sonra;
güneşle tanıştım!
beni güneşle..
savışmak için;
yeniden yeşereceğim
halepçe toprağında

bir ana yürür

bozular karanlık gecelerin sessizliği
bir çocuk ağlar,
yer dökmüş ayçiçeği tohumunu.
bir halojen- sesi gelir,
anaların çalıştığı buğday tarlasında.
bir yel eser,
Vangölünden ağırdığına.
ve gençler dökülür sokaklara
sevda gibi,
umut gibi uzayan sokaklara.
bir ana yürür,
ellerinde mum ışığıyla
artos dağına
ve diker gökyüzüne
okyanus gözlerini
bekler, ufukta doğacak;
kızıl güneşi.

Seracettin ERGENÇ

Not: Halojen sözcüğü yanık türkü anlamında kullanılmıştır.

da biraz daha önem kazanıp, devrimci hareketin gündemine gelen kadın sorunu gibi sosyalizm mücadelesinde önemli bir yeri işgal eden bir konuya da derginizde yer vermenizi memnuniyetle karşılamakla birlikte yeterli görmüyorum. Bu nedenle ilerdeki sayılarınızda bu konu ile ilgili yazılarda daha fazla yer vereceğinizi bekliyorum.

3- Devrimci hareketin içinde bulunduğu bugünkü durumda, sosyalistlerin gündeminin birinci maddesinin güç ve eylem birliği olduğu düşüncesindeyim. Sanırım toplumdadaki bir beklenti vardır. Bu bağlamda birlik sorununu işleyen yazılara derginizde daha fazla yer vermenizin birlik konusunun toplumda daha fazla bilince çıkarılıp kökleşeceği inancındayım.

4- Bilindiği gibi 12 Eylül sürecinden günümüze kadar devrimci hareketler sürekli bir ayrılık ve bölünme yaşadı. Bu bölünmelerin bir çok nedeni vardır. Ancak ben bu bölünmelerin en önemli nedenini örgütler içerisinde demokrasi anlayışının eksik kavranmış olmasında görüyorum, parti içi demokrasi devrimci hareket için yaşamsaldır. Bu nedenle derginizde; genel olarak toplumda demokrasi özel olarak parti içi demokrasi konusunu işleyen yazılara ağırlık vermenizi bekliyorum.

Derginiz üzerindeki baskıları ekarte ederek yayın politikanızdan taviz vermeden karanlıkları güneşinizle aydınlatarak yolunuzda yürüyeceğinize olan inancımınla saygılar sunarım.

K.U.K. davasından tutuklu

Alırza KILINÇ
1 Nolu Cezaevi
C-11 Koğuş D.Bakır

Selam halkımız üzerinde bir çığ gibi açan Medya Güneşi'ne, selam tüm dünya devrimci, demokratlarına.

Ne zamandan beri eksikliğini duyduğum böyle bir derginin bugünkü Türkiye koşullarında elime geçmesi bir an için beni azda olsa hem tedirgin hemde çok mutlu kıldı. Büyük yürek büyük cesareti doğrusu 1.sayısı toplatıldığından okuyamadım. 1.sayısındaki kapak resmi bir harikaydı. Üzerindeki bant işaretleri bir başka dünyaya götürüyordu insanı,

Sayfaları araladığımda bu derginin Türkiye'demi çıktığını yoksa benim mi Türkiye'de olmadığını bir an için karar veremedim.

Leyla Kasım'ın direniş şiirini, Cemile Büyükkaya'nın insana ilham veren röportajını heyecanla okuduk.

Şu anki Türkiye koşullarında büyük burjuvazi tekelinde bulunan dağıtım organizasyonunun iktidar ve bazı siyasi çevrelerce Medya Güneşinin dağıtılması engellenmektedir. Buna karşın Türkiye genelinde bulunan Devrimcilerin, Demokratların, Yurtseverlerin kendi imkanları doğrultusunda bir (MEŞALE) gibi Medya Güneşi'ni dağıtmaktadır. Bunun yanında birçok Devrimcinin, Demokratın bile bundan daha haberi olmamıştır.

Egemen güçlerin oyununu bozan bu dergiyi halkımız ısrarla almakta, okumakta, dağıtmakta bireysel olarak katkıda bulunmaktadır.

Bu diyalogu gören egemen güçler toplama kararı çıkarmaktadır.

Burada dergim adına Medya Güneşi'nin okurlarına Tüm Dünya Devrimci Demok-

ratlarına seslemk istiyorum. Değerli dergimizi yüceltelim, egemen güçlerin oyununa bırakmayalım...

Bu dergide emeği geçen tüm devrimci, demokrat, yurtsever arkadaşları kutlarım.

M.BOSTANVİRAN

Medya Güneşi'ne Diyarbakir'den Selam

Egemenler Medya Güneşi'nin ikinci sayısını da toplattılar. Çünkü karanlıkları dağıtıp aydınlatan Medya Güneşi'ne tahammül edemezler. Bizler seslerimizi Medya aracılığıyla duyurduk. Medya karanlıkları dağıtan bir güneşi çıktı ve bütün çevresini aydınlattı. Bundan böylede bütün engellere rağmen aydınlatmaya devam edeceğine inanıyoruz. Egemen güçler Meyda Güneşi'ni susturamazlar. Çünkü Medya Güneşi ezilen halkın sesi oldu. O seski yıllar boyunca bütün soykırım, baskı ve asimilasyonlara rağmen mücadelesini gün geçtikçe yükseltmiştir.

Kerem Serbirin
4 Haziran 1988 Diyarbakır

Değerli Yurtsever Arkadaşlarım ve Medya Güneşi

Öncelikle böyle bir dergiyi biz yurtsever insanlara sunduğunuz için teşekkür ederim. İlk medya güneşi doğduğunda hem sevinmiştik hemde üzülmüştük. Sevincimize gelince biz yurtsever insanlara Türkiye koşullarında kürtlerin hangi şartlar altında mücadele verdiğini mücadelelerinde haklı olduğunu ve mücadelelerini de sürdüreceklerini ele aldınız ve halkımızı aydınlattığınız için teşekkür ederim. Üzüldüğümüz tarafta gelinde derginiz Medya Güneşi ilk doğduğunda ne sancılar çektiğini tahmin edebiliyoruz. Fakat burjuvazinin her türlü entrikalarla bunu engelleyebileceğini de tahmin etmiştik, bu da burjuvazinin çıkarlarına gelmediği için ve ilk medya güneşi toplama kararı bundan bir örneğidir. Medya Güneşi'ne yayın hayatında başarılar dilerim.

Yurtsever-Devrimci

Serdal SAVAŞCI

Uyku girmede gözüme üç geceder
Yer arıyorum kül tablasında
İzmaritimi söndürmeye
Özlemidir bilemezsin
Ağır atnalı ayaklarıyla yüreğimde gezdiği
Bir buz parçasının yaz geceleri/içimde eridiği
Her taşında bir yürek vuruşlu DİYARBAKIR'ın.

Uykuyu tutamadı göz kapaklarım,
Uzandığında dolu veren
Karmaşık bir buluşma şerididir
Kırpıklarımı değiştirmeyen.

Acılı şeker sürüyorum gözlerime
Bilsinki hasretin düşüncesi ne güzeldir
Bilsinki bunun kıvılcımı patlayacak füzedir
Ve bilsinki körükledikçe köz parçası
Alevi boyunu açacaktır.

Sevgili Medya Güneşi Yaratıcıları

Elinize sağlık, dilinize sağlık, yüreğine ze sağlıklı böylesine müthiş bir dergiyi doğurdunuz.

Tüm anti-demokratik baskılara karşın dergimizin ikinci sayısında çıkarmanız büyük bir başarı sanırım (Medya Güneşi'ni) eleştirmek özellikle egemen güçlerin baskısı olduğu sürece büyük bir yanlış olur.

Dileğimiz şudur ki, dergimiz kapanmasın 1. sayısının toplatılması halkımızı pek etkilemiş sayılmaz. Aksine derginin daha da popüler olmasına neden oldu. Tabii ki buda bizleri memnun kıldı.

Dergimizin devamı için bizlere düşen görevi yerine getirmek boynumuzun borcudur. Tek düşüncemiz derginin kapanmamasıdır.

Tüm (Medya Güneşi) çalışanlarını candan kutlar, başarılarının devamını dilerim. Saygılarımla

Ahmet AKA

Cezaevi Şiirleri

Kelepçeli Dilim

İpek kozasından gümüş dantel
Rüzgara savurma saçlarını
Almış kollarına seni bahar
Kıskanıyorum seni ah...

Ayaklandı
Ayaklandı Dicle üzerinden Van'a
Dersim göçeri bir gelin
Ak güvercinler yeridir bizim Gevran
Kıskanıyor Süphan seni ah...

Serhatta Çetel uyuya kalmış
Kesmiş soluğunu Pasinler
At koşturuyor baykuş sürüsü eşkiyalar
Kıskanıyor bu dağlar seni ah...

Asırları omuzlayan Nemrut
Bir anıt gibi duruyor hâlâ
Açmış iri göğüslerini Harran
Çiçekler kıskanıyor seni ah...

Gülümser güneşe Karacadağ
Delikanlı soylu bir gülüş
Ve Urmiye'de İsa adında bir çoban
Tarihler kıskanıyor seni ah...

Kapamışım ağızımı gözümü
Uzağımda kalmış Fırat
Yağmur küsmüş gülüşünü
Kelepçeli dilim ah...

Ahmet Kaymak
Öz. 1 Nolu E Tipi Tutukevi
8. Koşuş DİYARBAKIR

Mayısın 17'sinde
alev almış derileri
Yanıyorlar/diri diri

Tarihin şen çocukları
Halkımın Kahramanları

**Ferhat, Necmi, Eşref, Mahmut,
yaşıyorlar yaşayacaklar...**

36. Koğuş Medeni Gürgen, İsmail Sezgi

ABONE KARTI

MEDYA
AYLIK HABER • İNCELEME • YORUM DERGİSİ
GÜNEŞİ

Adım: _____

Mesleğim: _____

Yaşım: _____

Adresim: _____

• **ABONE KOŞULLARI:** Yurt İçi: Yıllık
15.000 TL. (Türkiye İş Bankası A.Ş.
Beyazıt Şubesi Hesap No: 2082543 •
Cemal Özçelik Yurt Dışı: Yıllık: 50 DM.

Lütfen Fotokopisini çekin

ÇAĞRI

- Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi Ülkelere
- Birleşmiş Milletler Örgütüne
- Uluslararası Kızılhaç Örgütüne
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesine
- Dünya Barış Konseyine
- Asya-Afrika Dayanışma Örgütüne
- Uluslararası Af Örgütüne
- Bağlantısız Ülkeler Örgütüne
- Dünya Demokrat Hukukçular Birliğine
- Arap Ulusal Kurtuluş Hareketlerine
- Arap Birliği Teşkilatına
- Arap İnsan Hakları Örgütüne
- Arap Kızılay Teşkilatına
- Arap Avukatlar Birliğine
- Arap Öğretmenler Birliğine

Sizleri Irak Yönetiminin Güney Kürdistan Halkına karşı sürdürdüğü şoven yoketme savaşının yeni gerçeklerini görmeye davet ediyoruz.

Dünyanın her tarafından çeşitli protestoların yükselmesine neden olan; 6000 kişinin ölümüne, 10000 kişinin yaralanmasına yolaçan Halepçe, Xormal ve Karadağ Katliamlarından sonra Faşist Irak Rejimi halkımıza karşı kimyasal silahlar kullanmaya devam ediyor.

3-4-5 Mayıs 1988 günleri, Irak savaş uçakları Kerkük ovasındaki Kobtepe, Esker, Sorteh, Mayle, Serçinar, Şexan ve Kileşir köyleriyle, Süleymaniye'ye bağlı Çemê Pêzen, Vezirzi, Erbil'e bağlı Koy-sincik ovasındaki köylere kimyasal bombalar atıldılar. Saldırı sonucu 112 kişi hayatını kaybetti, 844 kişi de yaralandı. Yaralıların çoğunun durumu ağırdır.

15 Mayıs 1988 günü akşamı Erbil'e bağlı Wira, Doli Balisan, Naznin, Kolkêreş, Smagoli ve Wertî köyleriyle Süleymaniye'ye bağlı Dolergeh bölgesindeki birçok köye karşı kullanılan kimyasal silahlar neticesinde sivil halktan yüzlerce kişi yaralanmış ve ölmüştür. Tüm yaralılar olanaksızlık nedeniyle kesin ölüm tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Ayrıca süren kimyasal bombardıman neticesinde binlerce aile evsiz kalmış ve zor koşullarda yaşamlarını sürdürüyorlar.

Ey dünya özgürlükçüleri!

Ey halkımızın dostları!

Güney Kürdistan Halkı benzeri görülmemiş tam bir vahşi yoketme savaşıyla yüzyüzedir. Ulusal varlığı yokedilmek isteniyor. Kısacası Kürdistan'da yaşama son verilmeye çalışılıyor.

Irak Kürdistan Cephesi, Kürt Halkı adına sizleri acil olarak bu olaylara müdahale etmeye, gerekli önlemlerin alınması için sesinizi yükseltmeye, uluslararası antlaşmalara karşı işlenen bu cinayetlerin bir daha tekrarlanmaması için elden gelen her çabayı sarfetmeye çağırıyor.

22.5.1988

**IRAK KÜRDİSTAN CEPHESİ
(IKP-KYB-İKDP-KSP-PASOK)**